pharmacologie

histoire des drogues

an Materia Medica

ge plantes

hort. Horti plantae.

heuse experiences sur les v generaux

adversaria practica

biblioth. botanica

bibliotheca practica

Remedia Brunoniana domestica

ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

APPARATUS MEDICAMINUM TAM SIMPLICIUM QUAM PRÆPARATORUM ET COMPOSITORUM IN PRAXEOS ADJUMENTUM CONSIDERATUS.

VOLUMEN QUINTUM.

AUCTORE

JO: ANDREA MURRAY D.

EQUITE ORD. R. DE WASA

CONSILIARIO R. BRIT. AULÆ PROFESSORE MEDIC. ET BOTAN. ORD. IN ACAD. R. GOTTING PRÆFECTO HORTI R. BOTAN. SOCIETATUM SCIENTIARUM GOTTING. STOCKHOLM. UPSAL. GOTGENB. LUND. FLORENT. LUGDUN. DIVION. AUREL. ET BATAVO-FLESING. MEDICARUM PARIS. NANC. ET HAUN. AC OECONOMICARUM BERN. CELL. GEORGOPH. ET PARIS. MEMBRO.

[illegible]

VENETIIS

TYPIS SEBASTIANI VALLE

MDCCXCV.

SUPERIORUM PERMISSU.

E IV 26

ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

PRÆFATIO.

AD VOLUMEN QUINTUM.

Collatis hactenus editis quinque voluminibus plerarumque stirpium medicarum censum jamjam absolvisse intelligitur, & eousque me pervenisse, ut seriem ordinum naturalium singulorum, quotquot significare instituti ratio postulaverit, integram præstare potuerim. Elapsi complures anni sunt, ex quo primum volumen comparuit, quo temporis intervallo explorare satis commodum fuit, quam lente prorepat labor tanti ambitus sub iis legibus, quas mihimet ipse præfixi, & quarum veritatis studium, non numerus voluminum evulgandorum, summa est, si iter multiplici negotiorum genere, quæ munus injungit, variisque valetudinis offensis interrumpitur. Quapropter obstacula quævis, quæ removeri sese patiuntur, dispellere, jam quidem in animum induxi, quo telam inceptam finiam, antequam senilis infirmitas eam re-

laxet, vel mors discindat, nunquam amplius uniendam. Alit impetum persuasio non in sterili me campo laborare, dum vires ad illam scientiam intendo, quæ praxeos medicæ alter oculus est, novis suppetiis indigentissima, & blandum judicium, tam de norma, quam sector, quam de ejusdem documentis a me exaratis, latum a pluribus celeberrimis viris, qui in artis exercitio consenuerunt, vel ipsi simili operæ successu egregio manus injecerunt, quorum CULLENII venerabile nomen eminet.

Utne vero, quum huic volumini indicem, qui ad omnia spectat, subjecerim, aliquis credat, me nihil addendum vel emendandum reperisse, monendum est, Supplemento, mox subsequuturo, reliqua de stirpibus commemoranda me destinasse. Etenim volumine uno vel altero jam typis descripto, variis novis stirpibus supellex pharmacopoliorum aucta fuit; exemplo Cinchonæ variarum specierum, Swieteniæ, Mahagoni, Rhododendri chrysanthi, Pruni Padi, Clematidis Vitalbæ, Geoffroyæ Jamaicensis & Surinamensis, Astragali exscapi, Lactucæ virosæ, Violæ tricoloris, rel. quæ igitur suo loco & ordine antea inseri non potuerunt, nunc vero possunt. Eadem opportunitas jam patet variis partibus vegetabilibus, quarum species botanica serius

modo

modo innotuit, quorsum Balsamus Peruvianus & Tolutanus, Lignum Santalum rubrum, Nux moschata, referenda. Supersunt proh dolor! haud paucæ aliæ ignotæ vel dubiæ speciei, ut Myrobalani variæ, Semen, Ajavæ, Gummi Ammoniacum, Myrrha, Kino aliaque sic dicta Gummata, Balsamum Rakasiri, Radices Columbo, Lopez, Chynlen, Cassumuniar, Ikan, Ligna Aloes, Calambac, Cortices Pocgerebæ, Angusturæ, Resina lutea in novissima expeditione fortiss. PHILIPP. ad novum Belgium reperta, rel., quas omnes peculiari sectione complecti opus est, ne quis, licet plures non satis confirmatæ efficaciæ reliquis intermisceantur, præstantiorum tamen cognitione careat. Demum accedat oportet commemoratio virium aliquot proximis modo annis de plantis jam a me lustratis, vel primum vel curatius, perspectarum. Hujus naturæ sunt experimenta varia cum Moxa in Europa instituta, Arnicæ vires in subigenda humorum putredine, in febribus intermittentibus, paralysi, & radicis ejusdem potior usus, Valerianæ celticæ cum officinali comparatio, Assæ fœtidæ in carie ossium potentia, usus clysmatum ex aceto & aqua, Rubiæ tinctoriæ virtus in obstructione menstrui fluxus, Dulcamaræ præstantia in vario morborum ge-

 ne-

nere ulterius stabilita, Belladonnæ in mania & epilepsia efficacia, Tabaci in hydrope, Nucis vomicæ in epiplepsia, Digitalis in hydrope, Dentariæ in scabie, Violæ tricoloris in crusta lactea, Opii in lue venerea, laus confirmata saponis acidi in variis morbis, rel. Hæcce omnia dum exsequutus fuero in connubio determinationis exactæ stirpium expositarum vel earundem partium, effugere me posse crediderim opprobrium botanicis creberrime motum, nomenclatura & locomotivitate absolvi, quicquid illis scientiæ & meriti insit.

Hocce spicilegio publici juris facto ad recudenda duo priora volumina, quæ per plures annos jam distracta fuerunt, dein reliqua, regrediar. In ceteris, quæ supersunt, medicaminibus, ad censuram horevocandis, id moram abbreviabit, quod prout horum parcior longe numerus est, ita rarissima disceptatio de specie, cui debentur, obtingat, quam tamen inter vegetabilia enucleare auctori sæpe miram difficultatem parit.

B MONOCOTYLEDONES.

ORDO XLIII.

PALMÆ.

COCOS.

Linn. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 985. *Gen. plant. pag.* 537.

Pharm. PALMÆ *Oleum.*

497. COCOS BUTYRACEA; inermis frondibus pinnatis; foliolis ſimplicibus Linn. *Suppl. pl. p.* 454. Pindova Piſon. *Ind. res. nat. & med. p.* 125. *c. ic.* An Palma altiſſima non ſpinoſa fructu pruniformi minore racemoſo ſparſo Sloane *nat. Hiſt. of Jam. vol.* 2. *p.* 115. *tab.* 215.? An Palmiſte Adanſon *Hiſt. nat. du Senegal p.* 107? Arbor alta in America auſtrali, nominatim Braſilia (Piſo) & circa fodinas Ubaquenſes (Mutis) creſcens.

Plures palmae ſuggerunt ſimile oleum, ut Elæis Guineenſis Linn. (Jacqu. *Hiſt. pl. Amer. p.* 280.); Palma foliorum pediculis ſpinoſis fructu pruniformi luteo oleoſo, the Palm Oil-Tree Sloane *Hiſt. of Jam. vol.* 2. *p.* 113. *tab.* 214., quæ

videtur eadem ac Palma oleoſa Hughes *nat. Hiſt. of Barbados*, *p.* 111. vel Palma dactylifera aculeata fructu corallino major Barrere *Hiſt. nat. de la France equinoxiale*, *p.* 87. Item huc pertinent Phœnix dactylifera, cujus nucleus erogat oleum vel butyrum ſimile (Wright's *Account of the medical Plants growing in Jamaica*, quæ commentatio proſtat in *Lond. med. Journ.* 1787. *P.* 3. *p.* 295.); variæ palmæ ſpinoſæ, quas Aublet (*Plantes de la Guiane Franc. tom.* 2. *App. p.* 95.) ſiſtit nomine Palmiers Avoira, quarum *maxima* ſummo in pretio eſt aliæque. Exiſtimo eandem intellectam ſub nomine Avoira a *cl.* Fermin (*Reiſe durch Surinam P.* 1. *p.* 173.). Harum oleum pro opportunitate locorum in fines eoſdem adhibetur. Sed quoniam nuperius cl. Mutis (in Linn. *Suppl. pl. l. c.*) ſtripem præfixam non ſolum ſolertiſſime deſcripſit, ſed & oleum ex ea ab incolis Americæ calidioris vere in uſum quotidianum erui indicavit, illi totam hujus olei hiſtoriam jungam.

Fructum gerit drupaceum, obovatum, ſuccoſum, unilocularem, cujus nux duriſſima, oblonga, ſubſtriata. Nucleus latens, qui ſaporem nuclei Cocos nuciferæ habet, oleum recondit, maceratione in aqua eliciendum. Hoc ſcopo nuces contuſæ & ruditer contritæ ab Americanis aquæ per tempus immerguntur, unde ſenſim nucleorum compages reſolvitur ita, ut butyracea materies ſuperficiem petat, gravior fundum occupet. Sic triplici aquæ commutatione quicquid oleoſi ineſt, eruitur (Mutis).

Piſo duplicis olei meminit, ex nucleo albi, & ex fructus cortice magis flavi. Quæ in hacce narratione obſcura ſunt, lucem adipiſcuntur iis, quæ expoſuit cl. Aublet, etſi de alia ſpecie, qui ex pulpoſa fructus parte prævia fermentatione & motitatione ejus intra vas ſuper igne vel & prægreſſa coctione ejus cum aqua exprimi *oleum* nos edocet; ex nucleo autem ſua teſta valde dura exuto ignis admoti ope exprimi, vel in ſubſidium ſumta coctione in aqua elici *butyri* ſpeciem. Oleum igitur duplicis generis, tenuius, item craſſius, erogat idem fructus. Quod in officinis præſto eſt, denſitatem unguenti habet, flavumque eſt, odoris grati fere inſtar Iridis Florentinæ, frigore ſpiſſius fit. Rancore album evadit, tum & odorem dictum perdit. Qui igitur color & quæ odoris abſentia ſignificant rejiciendum eſſe. Bene tamen conſervatum ultra viginti annos rancoris expers perſiſtit (Quellmalz *Progr. de oleo Palmæ materia injectionibus anatomicis aptiſſima. Lipſ.* 1750. *p.* 9.). Prouti non ex una arbore modo provenit, ita nec ex una regione transmittitur, ex Africa & Jamaica auſtrali.

Oleum hocce in Guiana inungitur corpori ad illud contra inſecta & humiditatem aeris tuendum. Sed lampadibus præte-

terea & pigmentis inſervit. Butyrum, loco illius ex lacte, cibis in patria additur.

Uſus medicus ſi ſpectetur, communis cum aliorum oleorum unguinoſorum natura in mentem redeat. Nobis rariſſimus quidem eſt, iſque externus, quem & commendat odoris gratia, ut emolliantur ſolida & relaxentur. Pernionibus prurientibus vel hiantibus, item fiſſuris manuum hieme præcipue ex multa lotiono obtingentibus utiliter inungitur (Bönneken in *Fränk Samml. vol.* 2. *pag.* 235.). In duritie ventris tam apud adultos, quam infantes fertur prodeſſe inſigniter (Berg. *M. m. p.* 882.). Eſt qui illud ad diſſipationem nodorum arthriticorum in manibus & pedibus & dolorem inde enatum compeſcendum, item ad ſanationem ulcerum, ſi dehiſcunt, extollit (Bönneken *l. c.*).

Pro injectionibus anatomicis ſubtilioribus utile eſt, vel per ſe ſyringa injectum, vel dum ejus quarta vel tertia pars ceræ additur; nam altius penetrat, frigore non fragile fit, & contra corruptelam variam præparata munit (Quellmalz *l. c. p.* 10. *ſq.*).

Fructus ſuibus pabulo in Jamaica cedit, ubi apri in primis eo valde delectantur (Wright in *Lond. med. Journ.* 1787. *P.* 3. *n.* 293.).

Emplaſtrum Diapalmæ (V. e. c *Ph. Würt. pag.* 64.) inde nomen traxit, quum olim oleum hocce additum fuerit, ſed hodie, ut par eſt, acquieſcunt auctiori olei Olivarum quantitate, niſi vel hocce emplaſtrum ad ſuperflua referre ſatius ducas.

PHŒNIX.

Linn. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 985. *Gen. pl.* 573.

Pharm. DACTYLI (Fructus); Eorundem *Oſſa*.

498. *POENIX DACTYLIFERA*; frondibus pinnatis; foliolis enſiformibus complicatis Linn *Sp. pl. p.* 1658. Conf. Haſſelquiſt's *Reſa til heliga Landet p.* 499. Φοινιξ Græcis. Palma Kaempf. *Amoen. exot. p.* 667. *ſqq. faſc.* 4. *tab.* 1. 2. Depicta quoque exſtat in Regnault *Botanique:* Le Palmier Dattier. Arbor novem circiter orgyas alta, grandæva ducentorum quin trecentorum annorum, indigena in Arabia ad maris rubri tractum & in Perſia, ubi præcipue regiones, quæ ſinum Perſicum ambiunt, occupat. Delectatur cœlo torrido, fervente, ventis adurentibus ex auſtro agitato, ſolo autem ſabu-

buloſo, exſucco, levi & nitroſo. Ibidem itaque locorum creſcit, quæ reliquorum proventuum, ad beatam vitam facientium, aquæ præprimis, inopia laborant.

Sylveſtres arbores humiles ſunt, & formam indecoram contortam præ ſe ferunt, fructibus vero vel nullis vel nonniſi auſteris & inutilibus inſtruuntur. Cultus igitur artificium accedat oportet, quem ipſum Kaempfero nemo ad hoc uſque tempus ſollertius perſequutus eſt. Quoniam propagationis arborum fœminearum potiſſimum ratio habenda eſt, nec hæc ex ſemine apte cognoſci poſſunt: ſurculi fœminearum ex radice emergentes, biennes ad minimum, terræ in palmetis infiguntur (Vid. de cultura Kaempfer.). Ad imprægnationem autem ſpadicum fœmineorum opus eſt, ut maſculini illis admoveantur vel operoſius interſerantur. Ex Aſia ſine dubio in Ægyptum translata hæc palma fuit, ubi & copioſe hodie offenditur, ſicuti in Senegalia ad promontorium viride (Adanſon *Hiſt. nat. du Senegal. p.* 106.), & Barbaria. Tranſiit & maris mediterranei limites, ita ut & in Luſitania, auſtralibus provinciis Hiſpanicæ (Bowles *Voyage to Spain*; jam mihi præſto modo eſt verſio Ital. *Introduzione alla Storia naturale di Spagna, vol.* 1. *p.* 319.) item prope Gades (Osbecks *Oſtind. Reſa p.* 41.), præcipue Valentia, item in Sicilia, palmeta alantur. Vitat cœlum temperatius. In caldariis hortorum Europæorum vel trunco arbores deſtituuntur vel exiguo tantum ſuffulciuntur, rarius quoque flores fructuſque ferunt.

Hacce arbore loco natali omnibus fere vitæ neceſſitatibus natura proſpexit, tanto magis ibidem benefica quum torridum clima reliquas tantum, non omnes vitæ ſuppetias arceat. Vix alia arbor hac in re cum ipſa comparari poteſt, quam cocos nucifera. Haud immerito igitur divitiæ poſſeſſoris palmetorum numero Phœnicum cenſentur, quarum tria ad quatuor millia aliquando in unius heri fundo numerantur. Caudex verſus verticem nonnihil contractior texturam habet laxiorem & multum medullæ recondit, firmior tamen in arbore ætatis provectioris. Fiſſus palos & trabes domiciliis tuguriiſque præbet, ſepes inde parantur pro cingendis hortis; ſub penuria melioris ignis pabulo foci inſervit. Quod ad exortum frondium comparet reculatum tegmen funibus domeſticis & navalibus materiem ſubminiſtrat. Ex frondibus corbes vel ſæculi texuntur, & flabella pro inſectis abigendis parantur & capitis velamina conduntur. Pro urceis & ſcutellis vacuæ ſpathæ conducunt, pro ſcopis racemi, rel.

Ita edulia varia præbet arbor, ſcilicet ſurculi ex axillis frondium provenientes, præcipue ima harum baſis, medulla ipſius comæ, frondes ſummæ tenellæ in unum adhuc

con-

convolutæ, ſpadicis primordia; quæ omnes partes vel manducari crudæ poſſunt, vel cum carne vervecina coctæ edi, & ex hiſce bellaria varia parari ſeſe ſinunt.

Fructum ſ. Dactylorum vero ſummum pretium conſtituendum eſt. Hi, φοινικοβαλανοι Græcis dicti, in ſpadicem ramoſum colliguntur. Drupam intelligimus oblongam, magnitudine prunorum, carnis, dum recens eſt & matura, pellucidæ, mollis, dulciſſimæ, ſubruſæ. Decerpuntur dactyli paullo ante maturitatem, quo tempore acerbi ſunt, dein in cumulos projecti ſolaribus radiis exponuntur, quo penitus emolliantur & dulceſcant. In ſiccis, qui ad nos perveniunt, figuræ conicæ apice obtuſo & retundato, baſi ſubinde calyce ſquamoſo ſuffulta, ſub cuticula tenui coloris badii parenchyma ſiccius ruſo flaveſcens dulce & viſcoſum latet, veſtitum intus pellicula tenera nivea tenaci in fila ſæpe reſoluta. *Semen* ipſum *oſſeum* eſt, ſubcylindricum, epidemeride pellucida laxe veſtitum, oblongum, ſubrogoſum, albidum apice compreſſo, altera parte ſulco longitudinali notatum, altera hilo orbiculato in medio dorſi. ----- Differunt fructus in diverſis arboribus multiplici modo tam gratia ſaporis quam colore, mollitie, pinguedinoſa facie aliiſque notis, unde varietates arborum plures (quarum nomina diverſa Kaempferus recenſet *l. c. p.* 704.). Harum præſtantiſſima Kaempfero judice eſt, quæ Dactylos regios ſ. Churma Siahunì fert. Taverniero (*Six Voyages en Turquie tom.* 1. *p.* 686.) autem teſte iſta prope Sarun in Perſia creſcens, forſitan ejuſdem varietatis. Qui ad nos transferuntur exſiccati Barbariam vulgo patriam habent, & minoris ſunt gratiæ & magnitudinis, recentes autem ſiccis meliores (Demanet *Hiſt. de l'Afrique Franc. tom.* 2. *p.* 97.), unde Mauris in deliciis ſunt. Multum quoque facit ad præſtantiam ſiccationis artificium.

Multæ gentes ſunt, quæ nulla fere alia eſca utuntur. Per longum tractum oræ Arabicæ plebs nonniſi dactylis & piſce ſalito veſcitur (Tavernier *Voyages en Turquie en Perſe &c. tom.* 1. *p.* 243.). Mauri in ditione Maroccana auſtrali abſtinent pane, acquieſcentes dactylis (De St. Olon *Relation de l'Empire de Maroc. p.* 34.). Fercula inſuper multiplicis formæ ſuppeditant. Recentes facile a ventriculo concoquuntur & alimentum ſalubre conſtituunt, tanto aptius ſub iſto fervore cœli, qui humores ad putredinem diſponit, in qua coercenda acor dulcibus communis ſummam vim habet. Præſtantiores levi preſſione emittunt ſyrupi ſpeciem, qui vices butyri ſubinde in ferculis agit. Condiuntur in patria quoque dactyli hocce ſyrupo vel ſaccharo, ſicque ditioribus inſtar cupediarum ſunt. Plebi inſervit, quod poſt expreſſionem ſyrupi remanet, vel ſicci dactyli, qui a ventriculo diffici-

ficilius digeruntur. Immaturi ad ſaginandos camelos vel alia animalia adhibentur. Taceo vinum fermentatione ex dactylis aqua perfuſis parabile; & ſpiritum hujus deſtillatione eruendum.

Dulcedo & viſcoſa natura pulpæ dactylorum & inter medicamenta iis locum conceſſit. Æmulantur viribus maxime paſſulas & ficus, qui fructus merito, ſaltim apud nos, in vulgari praxi præferendi, quum dactyli plerumque vetuſtate in pharmacopolis vel indurati vel vermibus exeſi occurrant. Recentiores demulcent ſanguinem, involvunt acre, fibras relaxant, cava lubricant. In ſtranguria igitur, tuſſi, raucedine, affectionibus calculoſis, in ſuppuratione promovenda cataplaſmatibus additi, non ſpernendi. Pretii, quod illis in hiſce aſſignaverunt Majores noſtri, veſtigia adhuc ſuperſunt in ſpeciebus decocti pectoralis (*Ph. Würt. p.* 85.), electuario diaphœnic. (*Ph. Pariſ.*) rel. Moderate adſtringere, ſunt qui affirmant (e. c. Kaempf. *l. c. p.* 752.), id quod vero potius de dactylis nondum maturis accipiendum arbitror.

Nucleorum ſive oſſium dignitas multo minor. Comminuta molendinis camelis projiciuntur deficiente meliori pabulo. In Barbaria globuli inde tornantur precatorii (Haſſelquiſt *l. c. p.* 501.).

SAGUS *Rumph.*

Pharm. SAGU vel SAGO *Grana*.

499. *SAGUS* ſeu Palma farinaria Rumph. *Herb. Amb. vol.* 1. *p.* 72. *tab.* 17. 18. Arbor Zagœ Amboinenſis Seb. *Theſ. vol.* 1. *p.* 39. *tab.* 25. *fig.* 1. Sagoträdet, Braad in *Vet. Acad. Handl.* 1775. *pag.* 142. *ſqq.* Conf. Sonnerat *Voyage a la novu. Guinée p.* 188. *ſq.* Forreſt's *Voyage to new Guinea*, *p.* 39. *ſq.* Arbor creſcens in inſulis Moluccanis, ubi præcipue in inſula Ceram frequens, item in inſulis reliquis Aſiæ auſtralibus, nec non in nova Guinea.

A *Cycade circinali*, cui Linneus Sagu grana adſcripſerat, ad hanc ſpeciem eadem refero ex iterato ſcrutinio; licet omnino & aliæ quædam palmæ eorundem materiem intra truncum ſuum foveant, Elates ſylveſtris 1. & Zamiæ Cycadis Linn. *Suppl.* exemplo. Elate medullam quidem continet magis fibroſam, ſed conquaſſatione & aquæ maceratione farinam largitur commodam in inſulis Java & Borneo uſitatam. Ex Zamiæ dictæ medulla Hottentotti ſpeciem

pa-

panis parant ſpurco quidem præparationis modo, ſed tamen ſordidæ hominum genti alendæ non inepto (Cycas caffra Thunb. in *Act. Upſ. nov. vol.* 2. *p.* 283. *ſqq.*).

Vix vero alia arbor, niſi Artocarpum ob fructum excipias, cognita, quæ alimentum ſalutare tanta ubertate & tam exiguo labore præbeat, ſive culturam arboris ſpectes, ſive cibi, qui inde redundat, præparationem. Adulta altitudinem triginta pedum aſſequitur & amplitudinem eam, ut vix amplecti vir truncum poſſit. Hic ipſe refert lignoſum tubum, pollicem circiter craſſum, medulla eduli, cui copia fibrarum per longitudinem interſeritur, farctum. Tam per ſemina quam per ſurculos radicum arbor ſeſe ipſa propagat. Cultu non indiget, ſed vaſtas ſylvas ſponte conſtituit, delectans præcipue ſolo paludoſo; ſabuloſa & excelſa loca fugit, niſi ars ſubveniat.

Frondium pro tegendis ædibus in India inſignis utilitas. Hæ igitur complicatæ vel aſſerculo alligatæ tantam denſitatem habent, ut vel imbribus cadentibus ne gutta quidem penetret, & rite junctæ per ſeptem ad decem annos tecti vicibus fungatur.

Unica arbor grandior ad quadringentas vel quingentas circiter libras farinæ Sagu, modo mox ſignificando præparatæ, ſuppeditat. Ad juſtam maturitatem perveniſſe medullam cognoſcitur pulvere albo ex frondibus tranſpirante, quo tum temporis illæ conſperſæ cernuntur (Braad. Sonnerat *l. c. p.* 189.). Vel per foramen eximitur explorationis cauſſa tantillum medullæ, quod niſi probam notam præ ſe ferat, foramen luto obturatur (Rumph *l. c. pag.* 78.), exſpectatur ad aliud tempus. Arbor vero commoda mox prope radicem exciditur. Truncus tum ſi humilior eſt, longitudinem ſuam ſervat; ſi vero grandior, tranſverſim in plures partes quinque vel ſex pedum dividitur, & dein ſecundum longitudinem lignum ſupra aufertur, ita tamen ut ad extrema ejus tantillæ parti parcatur, quo poſt medullam exemtam lintrem referat. Scilicet medulla, inſtrumento vel duro ligno in ſcobem ſubacta, eximitur, dein rurſus immittitur, ut cum aqua pura affuſa ligni vel manuum ope elaborari poſſit, ſub quo negotio fibroſa pars aſſurgit, farinacea autem fundum petit. Quo vero hæc ſeorſum colligatur, applicatur hujus alvei parti latiſſimæ ſaccus ex vagina piloſa foliorum Calappi, qui cribri munere fungitur, annexus vecti ſurſum & deorſum mobili; ſic pulpa cum aqua ad cribrum appulſa, hoc nonniſi tenuiſſimam farinam tranſmittit, relicta intra alveum maſſa rudiori & tenaciori; ſacco adjunctus canalis transfert aquam farina fœtam in vas ſuppoſitum, ubi iſta fundum petit, aqua ipsa autem vel per inclinationem vaſis vel foramine emittitur. Fibroſum

vel

vel furfuraceum, quod remanſit ſaginandis porcis idoneum eſt (Rumph. Sonnerat.). Hæcce encheireſis licet confirmetur duobus teſtibus aptis, longo temporis tractu diremtis: non mirum tamen, in nonnullis momentis artificia quorundam Indorum differre. Malayenſes cortice trunci ſeparato, medullam in fruſtula diſcindunt & per unum, duos, pluries dies, aqua macerant, donec farinoſum emollitum fuerit & fibroſum ſuperficiem petat, quod facile aufertur. Decantata aqua, reliquum corbibus immittitur & ſubigitur agitatione & affuſa per vices aqua, donec omnis farina cum aqua affluxerit in vas ſuppoſitum & ſubſidat, ſordes autem adhuc ſuperſtites aſſurgant; quo crebrius iſta colatur, eo magis albeſcit (Braad in *Vet. Acad. Händl.* 1775.). Farina ab hominibus in cibum vertitur. Plurima ejus pars ad panem pinſendum adhibetur, parum modo ad pultem præparandam. Nam humida farina non diu contra acorem muniri poteſt. Inditur pro pane conficiendo farina modice ſicca modulis quadratis vel oblongis ex lapide cocto cellulis variis inſtructo, poſtquam hi primum calefacti fuerunt; ſenſim intra decem vel duodecim minuta pr. temporis iſta in panes vel offas duras coit, quæ eximuntur, ut novæ farinæ portioni locus ſit. Figura & magnitudo panis ceteroquin varia, color ruber vel ad rubrum accedens. Servari ſic per plures annos poteſt. Dum edatur, emolliri antea aqua debet, & ſale vel aromatibus additis fercula non ingrata exhibet (Rumph. Son. Nerat. Foreſt.). Malayenſes farinam probe depuratam in conicas maſſas reducunt, probeque obtectam ſenſim exſiccant (Braad).

Quod vero ad nos affertur Sagu formam Granorum habet, quæ ipſa ſerius ab Indis videntur eſſe inventa, nam eorundem nullam mentionem Rumphius fecit. Nec grana ante annum 1729. in Anglia, nec ante a. 1740. in Gallia innotuerunt; anno autem 1744. modo in Germania eorum uſus invaluit (Steck *Diſſ. de Sagu*, *Argent.* p. 34.). Parantur autem ex farina nondum perfecte ſiccata e. c. ex paſtis iſtis conicis adhuc nonnihil humectis, eaſdem inter palmas conterendo, ut dehiſcant in particulas exiguas, quæ agitando in ventilabro & ſupra aulæum in grana efformantur. Ut magnitudo æqualis fiat, per cribrum tranſmituntur, quibus factis primum ſole, dein intra lebetes ferreos ſuper leni igne ſiccantur, donec areſcant (Braad). Magnitudo horum a ſemine Braſſicæ ad illud Coriandri ſupraque aſcendit, coloris albidi vel rubro fuſci, duritiei fere lapideæ. Per multos annos granulatum hoc Sagu ſervari poteſt integrum, nec mucidum fit, ſi modo ab humido aere arcetur (Vid. exemplum Sagu per 20. annos ſupraque incorrupti in Sebæ *Theſ. vol.* 1. *p.* 40.), nec a vermibus facile eroditur.

Utut

Utut durum apparet: grana tamen aqua calida decocta facile molleſcunt, intumeſcunt & pellucida fiunt, etſi figuram ſervant, unde ſine dubio Bruckmanni (*Epiſt. itiner.* 57. *pag.* 5.) enatus error, nihil niſi piſcium ova exſiccata eſſe, cui vix cedit alius quorundam, ſemina ſtirpis eſſe. Decoctum, ſi refrixerit, gelatinam refert, mollem, inſipidam, ruſam.

Similia grana parari poſſunt ex radice Jatrophæ Manihot, pulpam ejuſdem poſt expreſſionem venenati ſucci ſuper igne volutando, nec minus ſalubria ſunt (Fahlberg in *Vet. Ac. Handl.* 1786. *p.* 229. *ſq.*) Sed *album* ſic dictum *Sagu* ex fabis quibuſdam ſubtiliter contritis paratur, quod tamen non eam gelatinam ſecum vehit, ac verum Sagu, ſed illico aqua vel lacte coctum in farinam reſolvitur (Braad *l. c. p.* 147.). Grana quoque erogat amylum tuberum Solani tuberoſi; quod ipſum fertur eſſe *pulvis Sagu* apud aromatorios hinc inde exſtans (Wright in *Lond. med. Journal* 1787. *p.* 295.). Ex farina triticea, aqua humectata & per ſetaceum tranſacta, grana ſimilia parant Mauri ſub nomine Cuſcuſu (Friedrichs in *Götting. Magazin. ann.* 4. *P.* 1. *p.* 68.). Nempe omnia hæcce cum granis Sagu in eo conveniunt, quod farinaceæ naturæ ſunt, & aquæ vi in mucilaginem vel totam vel plurimam partem reſolvuntur.

Oleis non ſolvitur Sagu, nec ſpiritu vini. Quod, etiamſi aceſcat aqua moderato igne per tempus & fermentationem ſubeat, ſpiritum inflammabilem tamen vix eroget (Steck *Diſſ. cit. p.* 34.), ignis actioni videtur adſcribendum, quam ſubiit, antequam tranſvehatur. Forti igne tractatum deſtillando exhibet ſpiritum acidum, oleum empyreumaticum, carbonem, ex quo alcali per aquam eruitur (Steck *l. c. p.* 36. *ſq.*). Sed non multum veræ lucis de natura vegetabilium ejuſmodi experimentis accenditur.

Non minorem nutriendi vim habent hæcce grana, quam paſtæ iſtæ, quas Indi ex medulla arboris parant, & quas in quotidianum uſum vertunt. Quum vero tota in mucilaginem non tenacem vel viſcoſam reſolvantur, quæ brevi in maſſam ſanguineam diſtribuitur: nutriunt abſque ventriculi gravamine, & iis præcipue conducunt, qui ſtomachi debilitate laborant. Hinc vero fit, ut robuſtis non ſufficiat, ſed ut hi mox ſatiata Sagu fame novum edendi ſtimulum ſentiant. Commendationi quoque cedit hoc, quod difficilius, quam cerealia in acorem degenerant, nec flatibus adeo moleſta ſunt. Ditiorum in Europa menſas ingrediuntur haud raro juſcula, inde aqua vel jure carneo, vel lacte vel vino albo, ſive, quod præſtat, rubro cocta, & vario grato pro liquidi varietate additamento, ſucci & flavedinis Citri, Cinnamomi, ſacchari rel. condita. Ars coquinaria inſuper pulmenta grata (Pudding) inde invenit, Frigidæ quoque gelati-

erogat

latinæ ex Sagu palato haud parum placent. Tenellæ ætati ob facilem digeſtionem grana hæcce aqua cum tantillo lacte cocta accommodatiſſimum cibum largiuntur. Nec minus reſarciunt egregie jacturam humorum, qua phthiſici emaciantur, & acre ad febrem in hiſce vellicans obtundunt, horumque vires eximie refocillant. Anglis igitur jam dudum hocce fine arriſerunt. Hunc & ſpectat ventilata Pariſiis diſſertatio (*An Sagou phthiſicis prodeſt? auct.* Malovin 1729. & 1734.). Sic in qualibet alia tabe & bonorum ſuccorum penuria conducit & quolibet morbo, qui demulcente & obtundente remedio opus habet, quorſum arthritis alvique profluvia varia.

ORDO XLIV.

PIPERITÆ.

PIPER.

LINN. *Syſt. veg. p.* 68. *Gen. pl. p.* 19.

Pharm. PIPER *nigrum.*
album.

500. PIPER NIGRUM; foliis ovatis ſub ſeptemnerviis glabris, petiol. ſimpliciſſimis Linn. *Sp. pl. p.* 40. Piper rotundum nigrum Plukenet *Almag. p.* 297. *tab.* 437. *fig.* 1. Piper nigrum Camelli *de plant. Philippenſ.* in *Phil. Tranſ. vol.* 24. *pag.* 1773. Lada, aliis Molanga ſ. Piper mas Piſon. *Mant. aromat. p.* 180. *c. ic.* Molagocodi *Hort. Malab. vol.* 7. *p.* 23. *tab.* 12. Pepper Plant Marsden's *Hiſtory of Sumatra, pag.* 105. *ſqq.* Icones præterquam dictæ exſtant in Milleri *Illuſtr. ſyſt. ſex.* & Regnault *Botanique.* Le Poivre noir. Eſt planta fruteſcens ſarmentoſa, radiculas in caule protrudens, in India orientali quidem ſpontanea, ſed ignobilem & amarum fructum fert, niſi cultura ſubveniat.

Hæc

Hæc in Malacca, Java, præcipue autem Sumatra, tam feliciter ſuccedit, ut per totum orbem inde Piper tranſmitti queat. Loca commodiſſima pro ea ſunt prope fluvios, tam ob fertilitatem ſoli, quam ob aquæ, qua rigentur plantæ, opportunitatem; verum & vigent ſtirpes ſolo ſicciori, quale prope aſcenſum montium eſt. Sumatrani autem, indulgentes ignaviæ, præferunt vetuſtas ſylvas, in quibus putreſcentes arborum trunci & frondes deciduæ fertilem terram reddunt (Marſden). In ulteriorem præparationem accedunt, quicquid arborum fruticumque ibi reperiundum eſt. Solo igitur rite adaptato & ſpatiis regularibus rectilineis & parallelis diviſo, commoda diſtantia, orgyæ circiter, infiguntur terræ rami abſciſſi arboris (Chinkareens, Fauſel apud Piſonem & Garciam), qui fulcimento plantarum Piperis inſervire debent. Hi, licet videantur radicibus ſuis ſucci partem ingurgitare, perticis uſitatis a quibuſdam eo præſtant, quod non quotannis mutari debent, & foliis emergentibus neceſſariam umbram tenellis plantis ſuppeditant. Prope hæcce fulcra poſtquam radices egerunt, & ſummitates abſciſſæ fuerunt, ſurculi Piperis ex radice pullulantes reſecti plantantur, duo ſcilicet plerumque ad unum fulcrum, qui adoleſcentes circa fulcra ſeſe circumvolvunt. Poſt triennium hi, ne ſtirpes ſenſim, præ ſucci diſpendio, pereant, præſcinduntur diſtantia trium pedum a ſolo & apices reclinantur horizontalique ſitu eidem immittuntur. Non opus eſt plura de cura, qua ſolum ab adventitiis plantis purgatur, & de ſollertia, qua ſurculi truncorum auferuntur, hic dicere (Conf. Marſden).

Tertio anno poſt plantationem fructum ferre ſolet ſtirps pro indole ſoli, hujuſque proventus per annum unum, duo, tres dein continuat, raro meſſis in viceſimum annum uſque iteratur. Societatis commerciorum Europææ miniſtri quotannis ſollicite in conditionem harum plantationum inquirunt, & paſſim pœnis paſſim præmiis diſtributis culturam promovent (Marſden. Conf. & Eſchelskroon *Beſchr. d. J. Sumatra p.* 34.).

Fructus, qui bacca eſt, in racemos longos colligitur, & quatuor vel quinque menſes pro maturatione deſiderat. Color baccarum initio viridis matureſcendo ruber evadit. Quoniam hæ facile decidunt, nec eodem tempore in racemo maturæ fiunt, opus eſt avellere racemos ad prima maturitatis indicia, nec baccas virides legere. Siccantur tum diſperſæ per aulæa vel in ſolo duro; ſicque & mutant colorem in nigrum & corrugantur. Agitando ſeparatur dein quicquid alieni eſt. Juſto præcocius lectæ facile in pulverem ex uno loco in alterum translatæ dilabuntur. Et hoc quidem *Piper nigrum*.

Piper album autem dicitur, ſi baccæ perfecte maturæ & optimæ notæ externo ſuo tegmine orbantur; quoniam quod remanet albidum eſt. Vilior ſpecies illa eſt ex baccis ſponte delapſis indeque collectis (Marſden *l. c. p.* 106.). Sed ut præſtantior obtineatur, immerguntur circiter per duas hebdomades baccæ aquæ intra foveas prope fluvios vel in uliginibus ſtagnanti, donec intumeſcendo externum tegmen crepuerit, a quo poſtea ſiccatione in ſole & contritione inter manus liberantur (Marſden. Cfr. Piſo.). Erravit igitur Garcias (*Hiſt. arom. apud* Clus. *exot. p.* 182.), Piper utrumque ex diverſis ſtirpibus peti, etiamſi de reliquo ſibimet ſimillimis pronuncians. Nec ſatis verum, in aqua marina macerationem baccarum fieri (ut quidem Piſo indicat), vel aqua ſalſa (ut Rumphius in *Herb. Amb. vol.* 5. *pag.* 335.). Nec diſcrimen unice conſiſtit in maturitate diverſa (quam perfectam quidem tribuit Piperi albo Camellus *l. c.*). Triplo pretio olim venit album; jam autem decrementum valor cepit, unde injunctum ab Anglica mercatorum ſocietate in Sumatra, ut parca ejus modo quantitas pararetur (Maſden *l. c. p.* 118.). Hoc ſine dubio in cauſſa fuit, nec ut Eſchels Kroon arbitratur, ignavia incolarum, ut hodie in Sumatra tantillum modo ejus proſtet. Lucrum, quod ex utroque Pipere redundat Belgicæ & Anglicæ ſocietati mercatoriæ, perſequi non hujus loci eſt (Calculos varios de hac re ſiſtunt Marſden *l. c. p.* 104. Eſchels Kroon *l. c. p.* 58.).

Piper nigrum igitur nigredine & rugis mox diſtinguitur ab altero. Utrumque ſphæricum eſt magnitudine piſi minoris, intus albidum. Licet album nonniſi optimæ & maturæ omnino baccæ largiantur: ob macerationem in aqua tamen & jacturam aromaticæ cuticulæ debilius cenſendum nigro eſt. Sapor acris & calidus eſt, maſticatione os & fauces igneo ſenſu afficiens; in Pipere nigro fervidior; odor aromaticus quidem ſed debilior, quam in aliis aromatibus bene multis. Aquæ valde bibulum eſt. Hinc Indi illud adhibent ad ſiccitatem rerum, quæ aere deliqueſcunt, ſervandam. Solent quoque navium præfecti, qui Piper ex Indiis ad nos transferunt, acervos horum granorum in itinere aqua marina ſuperinjecta humectare; an ob lucrum, an alia de cauſſa, incertum eſt (Gaub. *Adverſ. p.* 51.).

Aqua Piperis nigri deſtillata odore & ſapore Piperis, attamen mitiori, quam illud, inſtruitur. Una cum ea aſcendit ſub deſtillatione *Oleum*, ſub finem adeo operis. Recens illud fere excolor vetuſtate in aureum tranſit. Fluidum eſt, aqua levius, odore Piperis, ſapore ſimili, ſed blando nec tam mordaci, ut in Pipere manducato, & mox inter guſtandum evanido (Bene quoque jam in *Horto Malab. l. c. p.* 24. notatum, parum acre eſſe). Libra una Piperis nonniſi *olei*

dra-

drachmas duas emittit, niſi aqua jam ad ejus deſtillationem adhibita paretur. Libra una Piperis impertit quingentis & quinquaginta adeo aquæ libris ſaporem ſuum coctione, etiamſi oleoſa parte deſtillatione ante privatum fuerit; cineres ex reſiduo combuſto nihil ſalis continent, ſed particulas magnete eliciendas. Verum Piperis nigri recens combuſti unciæ octo erogant cinerum ſalſorum acrium drachmas duas cum granis quadraginta, unde elixando cum aqua emergit ſal ſubfuſcus acris, ſyrupum Violarum viridefaciens, cum acidis ebulliens, mercurium ſublimatum colore aurantio turbans, ſuper pruna crepitans, cum acido vitrioli ſal mirabile Glauberi conſtituens. Itaque alcali minerale certo infuit. Veſtigia quoque adſunt præſentis ſalis veſci. Inhæret præterea Piperi pinguedo quædam, partim ceraceæ, partim gummoſæ naturæ, quæ ſapidum Piperis in ſe continet. Alcohol vini Pipere digeſtum ex rubro nigricat, & poſtquam iſtud ſolubilibus partibus ſic imbutum fuerit, reliquum Piperis ad guſtum odoremque iners omnino eſt (Vid. Gaub. *Adverſ. p.* 55. *ſqq.*).

Acre iſtud hæcce ſtirps cum aliis cognatis hujus ordinis commune habet & nominatim pluribus Piperis ſpeciebus, uti vel uſus familiaris demonſtrat, inſidet, quarum vel folia, Piperis Malamiri. Siriboæ exemplo, vel fructus, uti Piperis longi, Cubebæ, Amalaginis (Browne's *nat. Hiſt. of Jam. p.* 121. a quo fructus dicitur Smallgraind black Pepper.) præter Piper nigrum uſurpantur. De hoc vero conſtitit, non baccas modo, ſed & folia virentia, ſarmenta, radicem, acrimonia prædita eſſe inſigni aromatica.

Piper aromatum vulgatiſſimum eſt pro condiendo cibo tam apud Indos, quam in Europa. Excuſari hicce mos Europæis potius ſub temperato climate degentibus videtur, quam Indis, quibus cœlum ardentiſſimum contingit. Certe hi experientia annoſa ducti innocuum, vel copioſe inter cibos, ſalſamenta, acetaria captum pronunciant, & reliquis aromatibus ſalubritate præſtantius; imo non caleſacere ſed refrigerare tenaces affirmant: prouti & alia fortiora aromata, Galangam, Zingiber, Capſicum rel. avidius, quam alibi fit, ingerunt. Scilicet in regionibus calidioribus vi caloris & humidi aeris perpetuo gravantis relaxantur fibræ totius corporis, imminuitur ſenſus motuſque vigor, & præprimis officina concoctionis elangueſcit, unde & hæ gentes pro ciendo vomitu inſignioribus emetici doſibus opus habent. Stimulo igitur majori ventriculus apud haſce indiget, ut ſuo officio ſatisfaciat. Non dubitant adeo iſtæ in febribus ægris Piper offerre (Groſe *Voyages aux Index orientales, p.* 337. Conf. De la Flotte *Eſſais hiſtoriques ſur l' Inde, p.* 244.) ---- Sed quod ad Europæos, non licet a ſenſu

mordacitatis Pipere in lingua ſuſcitato ad ſimilem in ventriculo concludere, quum variare ſenſum in diverſis nervis dubio careat. Quin tentamine ex induſtria repetitis vicibus facto tantum abfuit, ut in ventriculo æſtus ſentiretur, ut potius frigus ſuccederet; nec pulſus inde incrementum cepit (Gaub. *Adverſ. p.* 73.). Nolo huc pro apologia Piperis trahere morem borealium quorundam populorum, qui vinum aduſtum Pipere impraegnatum ingerunt, ſpiritus vini inflammantem vim attemperaturi; nam in aſſuetis potulento ſpirituoſo notum, ſenſim nervos ventriculi occaleſcere ut modo fortioribus ſtimulis ſuſcitentur. Diſtinguendum utique eſt inter ea aromata, quorum exæſtuans potentia, in oleo calido æthereo latens, univerſalem humorum commotionem efficit, & Piper, quod ejuſmodi oleum non continet, & modice ingeſtum topicum modo ſtimulum excitat. Hinc commode variis ferculis non ſaporis unice cauſſa, ſed pro adjuvanda ciborum digeſtione uſu quotidiano additur.

Verum ipſi ventriculo labefactato ſubvenit, & incommoda inde nata tollit. Ita in vertigine ex hoc vitio orta confert grana quatuor vel quinque Piperis albi integra mane per aliquot dies ingerere (V. Roſenſtein *Huſ-och Reſe-Apot. p.* 43. Conf. Fr. Hoffm. *Diſſ. de præſtantia remed. domeſt.* §. 26.). Sic hemicrania ejuſdem fontis granis duodecim integris mane per octiduum deglutitis aliquando ſiluit (Auctor libri *der Artz* & Lange in *Tent. de remediis Brunſvic. domeſt. p.* 118. & in *Miſc. verit. med. pag.* 69.). Facile patet magis Piper calefacere, ſi in pulverem contritus, quam integris granis, ingeritur, quæ parum mutata alvo deijciuntur. Hinc, ex copia magna contriti Piperis deglutita, fervidiſſima & perículoſa febris exarſit Swieten *Comment. in* Boerh. *Aphor. vol.* 2. *p.* 31.). Tanto nocentius erit Piper, improvide uſurpatum, ſi febris vere jam infeſtat, quod tamen multis in locis e. c. in Dania, ducatu Brunſvicenſi, ditione Erlangenſi, in connubio vehiculi, oleum flammæ manifeſte addentis, ſpiritus ſcilicet vini ad debellandam febrem intermittentem in uſu eſt. Triſtia ejus exempla paſſim leguntur. Enata inde dira cephalalgia (*Act. Soc. med. Handl. vol.* 1. *p.* 386.), item œdematoſus corporis habitus cum fluctuatione abdominis (*l. c. p.* 386.). Verum in aliis præſentaneum damnum ſubſequutum, inflammatio inteſtinorum & furor perfectus (Wendt *v. d. Erlanger Krankeninſtitut* 5. *v.* 6. *Nachr. p.* 38.). Ruſticus autem quum eo audaciæ procederet, ut ad quartanam diuturnæ durationis tollendam ſub febris vigorem Piperis contuſa tot grana quot duo cochlearia caperent, adfuſo vino aduſto, uno hauſtu aſſumeret, ecce in furorem incidit, quem per decem horas durantem excepit ſomnus; expergefactus febre quidem liber exſtitit, ſed mox dolorem

pe-

pectoris acutiſſimum expertus eſt, inflammationis pulmonum indicem, cui poſt menſem mors ſucceſſit (Lange *domeſt. Brunſv. pag.* 114.). Habet vulgus aliquod culpæ patrocinium in prævia medicorum laude Piperis, inſtar febrifugi. Celſus (*Lib.* 3. *cap.* 12.) jam ante acceſſionem inter alia & calidam aquam cum Pipere commendaverat. Ettmüllerus (*Oper. med. vol.* 1. *p.* 506.) granis ſeptem ad decem in binas partes diſciſſis & aliquot horas ante paroxyſmum cum vino vel ejus ſpiritu captis, non autem paroxyſmo propius vel eo inſtante, quo æſtus potius intendatur, febrem intermittentem imo quartanam ſublatam memorat. Accedat Thomæ Bartholini (*Hiſt. ant. var. cent.* 5. *pag.* 103.) teſtimonium de efficacia hacce Piperis quin vino aduſto capti, attamen inter laudem & vituperium vacillans, utpote quum ipſe fateatur multis male ceſſiſſe.

Aliud documentum beneficæ Piperis in ventriculum virtutis eſt illud, quod in arthritide anomala exercet, dum ventriculus præcipue afficitur, quo caſu confert pulveris ſcrupulum unum aut drachmam dimidiam nebula obvolutam capere, vel ejus minorem quantitatem mixtam cum jure pulli vel infuſo carnis bubulæ crudæ thææformi (beef tea Angl.); ſic vomitionibus obvertitur (Clark in *Eſſ. and Obſ. phyſ. and litter. tom.* 3. *p.* 449.).

Vulgo exiſtimantur ſues Pipere devorato, quod facile fieri poteſt, dum ex culinis collecta varia eſculenta iis projiciuntur, ſcrophulis infeſtari & ſenſim necari; a qua tamen accuſatione recentius Piper liberatum eſt (*Verhandl. der Geſellſch. land-Wirthſch. Freunde in Bündien* in *Gott. gel. Anz.* 1782. *p.* 76.). Et quod ſcrophulas eſſe in hiſce animalibus olim creditum jam Goezii obſervationibus conſtitit eſſe ſpeciem tæniæ hydatidi incluſæ (V. Ej. *Entdeckung daſſ die Finnen im Schweineſleiſch keine Drüſenkrankheit ſondern wahre Blaſenwürmer ſind, Halle* 1784. *c. tab.*).

In relaxatione vulvæ a catarrhali cauſſa juvat pulverem Piperis cum ſale culinari manubrii cochlearis ope admovere.

PRÆPARATUM.

Oleum Deſtillatum Piperis. De natura hujus olei varia jamjam commemorata ſunt; non tam calidum eſſe, ac plerique arbitrantur, quoque expoſui. Raro noſtro tempore capiendum ore præcipitur ad paucas guttulas a medicis. Circumforaneis magis placet, & quidem in morbis quibuſdam ſonticis, ut paralyſi ac epileſia inveterata, ubi temeritas ſubinde efficit, quod arte fieri nequit (Conf. Lange *med. Brunſv. dom. p.* 117.). Hoc quoque in febribus intermittentibus ad guttulas duas vel tres olim quorundam auctorum

plauſum tulit. Quicquid hujus ſit, oleum tamen, ante acceſſum febris regioni umbilicali inunctum, horrrorem febrilem & frigus coercere magnam partem valuit (Lange *l. c.*).

Pharm. Piper Longum.

501. *PIPER LONGUM*; foliis cordatis ſeſſilibuſque Linn. *Sp. pl. p.* 41. Pimpilim ſ. Piper longum Piſ. *Mant. aromat. p.* 182. Piper longum Cluſ. *exot. pag.* 20. 183. Rumph. *Herb. Amb. tom.* 5. *p.* 333. *tab.* 116. *fig.* 2. Depicta quoque in Regnault *Botan.* Le poivre long. Planta fruteſcens ſarmentoſa, radicibus ſuis adhærens vicinis arboribus. In Amboina, Java, Bengala aliiſque regionibus Indiæ orientalis habitat.

Piperis longi nomine non baccæ ſ. grana ſola veniunt, ſed juncta cum pulpa, intra quam latent. Hæc, ſi recens eſt, mollis & rubra dulciſque apparet; grana ipſa autem matura & recentia dura & nigricantia ſunt & fervidi acriſque ſaporis. Fervidior tamen ſapor eſt in fructibus ſemimaturis, quare virides decerpuntur & ad focum vel ſoli expoſiti exſiccantur, unde indureſcunt (Rumph.) in corpus pallide cinereum ſubcylindricum, tuberculatum granulis exiguis oblique diſpoſitis, baſi paullo latius, longitudine ſemipollicis, latitudine baſeos ſeſquilineæ. Granula, quæ vix ſeparari ſigillatim poſſunt, parenchyma album continent.

Ad meum aliorumque quorundam ſenſum in lingua acrius & calidius adhuc eſt Piper longum reliquis dictis ſpeciebus. Extractum ſpirituoſum quoque longe magis linguam adurit. Decoctum multum mucilaginis ſuppeditat (Lewis *M. m. p.* 454.).

Indis hocce Piper non tantum inſtar condimenti ciborum ac medicaminis frequentatur, ſolentque hi admiſcere illud iis, quæ contra tormina, flatus & borborygmos ex frigore & muco ortos adhibent, nec non unguentis paralyſi ſuperandæ opportunis (Rumph.) iiſque, quibus contra dolores artuum ex frigore utuntur (Piſo). Adverſus diuturnum ſtomachi languorem aquam bibunt, cui infuſa copia larga Piperis fuit. Virens adhuc fructus muria vel aceto conditus, fercula eorum gratiora reddit (Id.).

Quædam dictarum virtutum ſine dubio etiam in noſtra corpora quadrant, ſed conſuetudo nos in alia medicamenta pro iiſdem ſcopis deduxit, ita ut P. longi uſus in Europæorum praxi medica omnino eviluerit & vires ad congeneres ſpecies merito referantur.

Pharm. CUBEBÆ; PIPER CAUDATUM quibuſdam.

502. *PIPER CUBEBA*; foliis obliqu ovatis ſ. oblongis venoſis acutis, ſpica ſolitaria pedunculata oppoſitifolia, fructibus pedicellatis Linn. *Suppl. pl. p.* 90. *Syſt. veget. ed.* 14. *pag.* 74. Cubebæ Clus, *exot. p.* 184. Cubebæ officinarum Camelli in *Phil. Tranſ. vol.* 24. *pag.* 1773. Recentius ex numero vegetabilium, de quorum ſpecie non conſtat, in Piperis genus Cubebas transferre non dubitatum eſt, cui quidem jam eas adjudicaverat Camelli. Generantur in frutice inſularum Philippinarum Javæque, item Guineæ. Pauciſſima de eo memoriæ prodita ſunt, & de collectione fructuum nihil.

Cubebæ ſunt baccæ aridæ globoſæ, fuſcæ vel griſeæ, rugoſæ, magnitudine plerumque grani Piperis nigri, pedunculo gracili lineam longo inſtruſtæ. Fractæ offerunt teſtam fragilem & granulum ſeu nucleum diametri multo minoris, cujus epidermis bruna, parenchyma albidum, ſuboleoſum. Nucleus teſta longe calidior. Nempe utraque pars maſticata calore totum os replet cum amaritie levi halitumque oris fragrantem reddit. Non facile vermium arroſionibus tentantur.

Actuarii vocem Κυμϐεϐα vel Κομπεϐα, qui primus ea utitur, quidam huc trahunt. Quod æque difficile dijudicatur, ac an verum ſit, Arabum Cubebas cum noſtris eaſdem eſſe. Relego, qui hiſce deliciis demulceri cupiant, ad Wedelli *Diſſ. de Cubebis*, 1705.

Non in oleo latet fervor hujus aromatis, nam oleum deſtillatione erutum blandi ſaporis eſt, & quod remanet decoctione cum aqua erogat extractum valde pungens & calidum, ſpirituoſum autem extractum acrius multo exiſtit. Cubebarum libræ duæ cum dimidia largiuntur olei uncias duas cum drachma una, coloris dilute viridis, fere inodori, ſpiſſitudine inſtar olei amygdalarum dulcium (Baumé *Elemens de Pharmacie P.* 2. *pag.* 41.) --- Tam hæcce vero præparata, quam Cubebæ ipſæ, multum acrimonia & calida natura inferiora ſunt Pipere nigro.

Aroma hocce rarius medicis uſu venit, non defraudandum tamen ſua in ventriculo debili corrigendo efficacia, nam ſtimulat eum, ſubigit tenacem, qua obducitur ſæpe, pituitam, & flatus diſcutit. Nominatim in vertigine ex labe hacce oriunda valet. Unde & ſaccharo obductum apud piſtores dulciarios proſtat, quo ex arbitrio utuntur fœminæ ſæpe hyſtericæ. Alias pulveris forma ad pauca grana cum ſaccharo ingeri poteſt.

PRÆPARATUM.

Oleum deſtillatum. De quo ſupra.

ACORUS.

Linn. *Syſt. veget. p.* 297. *Gen. pl. p.* 172.

Pharm. ACORI VERI *Radix*.
CALAMI VULGARIS *Radix*.

503. *ACORUS CALAMUS*; *Sp. pl. p.* 462. Duplex ejus varietas exſtat, etiam in libris de materia medica notata: α) *Acorus verus* ſ. Acorus *aſiaticus*, radice tenuiore Herm. *Hort. Lugd. bat. p.* 9. Burm. *Theſ. Zeyl. p.* 6. Acorum, Deryngo, Rum. *Herb. Amb. vol.* 5. *p.* 178. *tab.* 72. *fig.* 1. Va embu, Rheed. *Hort. Malab. tom. XI. p.* 99. *tab.* 48. abſque flore. In Malabaria, Zeylona, Amboina & aliis locis Indiæ orientalis ſpontanea, non ſolum humidis locis, ſed & ſiccis & elatis. Terreſtris omnes partes teneriores & anguſtiores ſunt, & ſaporem magis ferventem & acriorem habet. β) *Calamus vulgaris*, Acorus verus ſ. aromaticus officinarum C. B. Icon: Regnault *Botan.* Le Ionc odorant. In foſſis, piſcinis ſtagniſque Europæ creber. Planta perennis.

Radix Acori Aſiatici crebrius geniculata eſt, compactior, rufeſcens, odore fragrantiori, ſapore non grate modo aromatico, ſed & leviter amaro. Adhuc in India celebratur; nempe maſticatur ejus particula contra aerem malignum jejuno ventriculo, & decocta melle vel aqua ſaccharata ad attenuandam pituitam pulmones gravantem adhibetur, præter alios uſus minus imitatione dignos.

Raro autem hodie in officinis obviam venit, & acquieſcere commode poſſumus *Calami vulgaris* Radice. Hæc longa, digitum circiter craſſa, ſubcompreſſa, geniculata eſt, notata, prout ſervatur, deorſum cicatriculis numeroſis ex reſectis radiculis, extus pallide bruna, interne albida & ſpongioſæ texturæ. Saporem præ ſe fert aromaticum pungentem calidum cum levi amaritie, odorem diſſecta fragrantem.

Aqua amaras partes optime extrahit, ſpiritus vini aromaticas. Deſtillatione cum aqua obtinetur aqua fragrans, unaque tantillum olei, ſcilicet ex radicis libris quadraginta olei uncias duas elicuit Frid. Hoffmannus (*Obſ. chym. p.* 8.), ex libra autem radicis una, olei drachmam unam vel ſcrupu-

pulos modo duos Neumannus (*Chym. vol.* 2. *P.* 1. *pag.* 272.) & Cartheuſerus (*M. m. tom.* 2. *p.* 79.): quod remanet poſt deſtillationem nauſeoſe amarum eſt.

Inter indigena aromata palmam facile ſenſu, quem linguæ imprimit, & vi reliquis præripit. Folia ipſa grate odora, unde facile evitari poteſt confuſio rhizotomorum cum Iride Pſeudacoro, quæ & olim invaluit. Ad præſtantiora ſtomachica pertinet iis caſibus, quibus aromata conducunt, quos articulo piperis determinavi. Delicatioribus hoc fine placet radix ſaccharo condita. Vertiginis eſſe remedium, ſi ex vitio ventriculi proficiſcitur, pariter experientia conſtat (De Mayerne *Prax. med. p.* 59.).

Antiſepticam ſuam efficaciam prodidit experimentis cum ſanguine inſtitutis. Alia edocuerunt ſcorbutum ea ſubigi poſſe. Qui in ergaſtulo Monaſterienſi ex aere corrupto hominum arcto nimis ſpatio collectorum ortus fuit ſcorbutus, huic medela exſtitit pulvis radicis hujus, quotidie ſexies vel octies ad ſcrupulos duos cum ſacchari granis viginti datus. Qui faſtidiebant pulverem, hiſce in electuario data eſt radix. Profuit etiam cereviſia, cujus, quum coqueretur, cuilibet cado libra dimidia radicis ſiccatæ addita fuerat. Stomæacen coercuit ſpiritus ſalis & Calami aromatici cum melle & aqua Salviæ, ſubinde tantillo aluminis (Hoffmann *vom Scharbock, v. d. Luſtſeuche &c. pag.* 256.). Tentata & in Svecia a verbi divini miniſtro radix Calami in ſcabie ſcorbutica (*Veckoſkrift för Läkare vol.* 6. *p.* 331.), ſed ambigua redditur medicaminis virtus ſub aliorum efficacium connubio.

Ita momenta deſiderantur ſigillatim enucleata, antequam in febribus intermittentibus nova pericula tuto fiant, quas tamen empiricum pulvere Calami ſedaſſe, cortice Peruviano fruſtra adhibito, legimus (*Act. ſociet. med. Havn. vol.* 2. *p.* 206.).

Laus ejus in ſiſtenda narium hæmorrhagia & ſanguinis profluvio poſt abortum, quam cl. Le Beau profert (*Journ. en Medec. vol.* 10. *pag.* 373.) ſuſpecta in aromate eſt; ut fere Pſeudacorum eſſe ſumtum conijcias.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Confectio Radicum Calami Aromatici ſicca a piſtoribus dulciariis ſolet parari.

Aqua Deſtillata.

Oleum Deſtillatum.

Extractum *Pp. W. pag.* 89. Duplex jungitur, ſpirituoſum ſcilicet & aquoſum.

Eli-

Elixir Vitæ Matthioli; Elixir Vitrioli Mynſichti. Inter tot alia hanc radicem admixtam habent.

A R U M.

Linn. *Syſt. veg. p.* 690. *Gen. pl. p.* 470.

Pharm. Ari vel (perperam) Aronis *Radix; Herba.*

504. *ARUM MACULATUM*; acaule, foliis haſtatis integerrimis, ſpadice clavato Linn. *Sp. pl. pag.* 1370. α. Arum vulgare non maculatum C. B. β, Arum vulgare maculatum C. B. A ον Græcorum, quantum judicare licet. Icon: *Fl. Dan. tab.* 505. Mill. *Illuſtr. Syſt ſex.* Pl. perennis in nemoribus & umbroſis Europæ temperatioris creſcens.

Uſus varietatis utriuſque idem, prout nec in Pulmonaria macularum ratio habetur.

Radix recens ovata, pollicem circiter craſſa, fibris paucis infra inſtructa, epidermide ſubbruna, carne alba, quæ ſucco lacteo ſcatet, non valde acri & multo mitiori, quam alter ſuccus aquoſus, qui radici pariter ineſt. Applicata linguæ vel maſticata poſt aliquod temporis ſpatium punctionis & uſtionis ſenſum excitat, per plures horas durabilem, ſed pinguedinoſis mitigandum. Si digitis conteritur, cutis corroditur. Sic applicata in tenella cute ejus particula veſiculam ſuſcitat, in duriori autem non item. Odore caret omni. Attameu acre volatilis naturæ eſt, nempe ſiccando radix inſigniter miteſcit, quin, ſi fortiori igne torretur, inſipida fit & farinaceam naturam induit. Liberari quoque poteſt radix acredine ſua crebriori & repetita per aquam lotione. Succus per expreſſionem radicis recentis elicitus ſyrupum Violarum viridem reddit & coagulum init cum acidis mineralibus (J. Iaug. Ph. Geſſner in *Fränk. Samml. a. d. Naturl. Arzneyg. &c. vol.* 7. *pag.* 298.). Extractum, quod ſedimento depoſito ex ſucco paratur, & cujus grana quadraginta quatuor ex ſucci uncia una redundant, nauſeoſo-dulce eſt. Sedimentum autem ipſum ſpeciem glutinis craſſi adipiſcitur. Neque extractum ſpirituoſum, neque aquoſum, ex ſicca radice acre eſt, ſed dulce modo & oleoſum. Tinctura ſpirituoſa ſi deſtillatur, ſurgunt aliquot guttulæ olei acris & amari, ſapore eſſentiæ Pimpinellæ. Reſiduum poſt expreſſionem ſucci, item poſt extractionem ſpirituoſam, glutinoſam vel mucoſam naturam habet (*l. c.*).

Her-

Herba s. folia acriora ſunt multo radice, quod vel ſola eorum guſtatio, item præparata varia docent. Succus, qui mox ab expreſſione prodit, fere inſipidus, alter tanto acrior & viridans Violarum ſyrupum. Sedimento depoſito, clara ejus pars igne miti coagulatur. Extractum inde factum dulce & modice acre eſt (Geſſneri *l. c. p.* 302.), prout & decoctum denſatum dulce ſimulque acre exiſtit. Etiam in foliis latet pauxillum olei acris, ſaporis Pimpinellæ (*l. c. p.* 308.).

Si olei ratio habeatur, ſpiritus vini optimum Ari menſtruum eſt.

Torrefactione radicum ex variis congeneribus ſpeciebus emergit farina ſalubris eſculenta, exemplo Ari Colocaſiæ, A. eſculenti rel. quorum in inſulis Aſiæ orientalibus (Rumph. *Herb. Amb. tom.* 5. *p.* 313. 318.) hoc nomine creber uſus ſit, prout radicis affinis plantæ, Callæ paluſtris (Linn. *Flor. Lappon. p.* 250. item Helleni & Wallenii *Diſſ. om. Finska allmogens nödbröd Abo* 1782. *pag.* 20.), in Weſtrobothnia & Oſtrobothnia. Nullum dubium, quin eodem modo in hunc finem tractari poſſet radix Ari vulgaris noſtri. Sed lotio repetita conquaſſatæ radicis cum aqua aptior viſa fuit: ſic amylum obtinetur æque mite ac ab optimo Tritico, ita ut ad finem nonniſi exſiccatione ejus opus ſit. Sic & placentarum materiem aptam præbet: gluten vero, quo inter encheireſin amylum tegitur, collam exhibet conglutinandis variis accomodatam (V. Jacquet *decouverte d' un nouvel Amidon* in *Nouvelles ephemerides, economiques, tom.* 10. *p.* 36-91.). Hiſce experimentis enatum conſilium colendi fine œconomico plantam. Dicta quoque evincunt, radicem particulas bene & ſalubriter nutrientes continere.

In medicum uſum vix ſuccoſa radix amplius adhibetur. Boerhaavius recentem radicem cum aliis commixtam in pilulis dedit (*Aphor. pag.* 48.). Mentio ſit hominis ebrioſi (*Fränk. Samml. l. c. p.* 296.), qui, quamdiu recens adfuerit ſtirps, omni mane radicis raſæ quantum cuſpide cultri capi poſſet deglutitione repentina impune ingeſſit. Sed vulgare eſt ſicca uti. Hæc compacta albaque eſt inſtar farinaceæ paſtæ induratæ. Niſi diu ſervata fuerit, poſt aliquam guſtationis moram pungit linguam eamque leviter excoriat. Nimis vetuſta inſipida omnino eſt, ſimulque caret omni efficacia. Serius vero ſufflaminatur acre in meditullio radicis quam exteriori parte, hinc ferri iſtud ſæpe poteſt, dum hæc rejicitur. Colligi debet autumnali tempore poſt maturationem ſeminum, quoniam tum efficacior eſt & omnium minime exſiccatione corrugatur; poſt ſiccationem autem ſervari vaſis bene clauſis, & ab acceſſu aeris humidi arceri.

Omnium conſenſu ſiccæ radici vis incidendi & reſolvendi

di pituitam tenacem & blande ſtimulandi ineſt, pluraque indicia adſunt, ſaponem virtute æmulari. Merito inter ea collocatur, quæ vim in glutinoſa ſpontaneo pathologorum egregiam habent. In vitiis pectoris chronicis Veteres eam multis laudibus excitarunt (Dioſc. *M. m. lib.* 2. *c.* 197. qui ſtirpem cum Dracunculo ſuo comparat Plin. *Hiſt. nat. lib.* 24. *c.* 16.), confirmatis quoad partem recentiori experientia. Hujus generis eſt aſthma pituitoſum. Ita & radix raucitatem diuturnam ſuſtulit caſu obſtinato cum ſaccharo cando miſta & in linctum ope ſyrupi redacta (Horſt. *lib.* 3. *obſ.* 24. *Oper. tom.* 2. *p.* 156.). In phthiſi ulceroſa illi & antiquitus multum tributum. Ut in recentioribus teſtimoniis ſubſiſtam, citanda ſunt exempla trium virorum & unius fœminæ a cl. Geſnero (*Fränk. Samml. l. c. p.* 315.) Ari beneficio ab hac phthiſi ſanatorum & aliorum levamen inſigne inde expertorum. Extractum vinoſum ex æqualibus partibus radicum & foliorum præcipue illi in hunc finem arriſit, unde ſcreatus eximie ſucceſſerunt (*Sammlung. v. Beobacht. a. d. Arzneyg. vol.* 1. *pag.* 148.). Stomacho languenti ſubvenit potius ſtimulando & incidendo tenacem pituitam, quam roborando, unde pulvis ſtomachicus Birkmanni tantum inclaruit; qui, vel ſimilis, pulvis in cephalalgia ex hoc fonte oriunda quoque proficuus (Bergii *M. m. p.* 723.). Ad ſcrupulum unum ſupraque pulvis ejus dari poteſt.

Externe inſpergitur ulceribus aliquando pulvis radicis, ut inde purgentur. Prout hac in re ſaponem imitatur, ita adhuc manifeſtius dum, in fæculam reſoluta, ad lavanda lintea adhibetur, quod in Anglia, Belgio & apud Pictones in Gallia (Geoffroy *Mat. medicale vol.* 5. *Traité p.* 221.) fit. Fæcula Ari & fœminæ ad nitiorem cuti conciliandum aliquando utuntur, olim ſaltim in Italia hoc factum eſt.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Fæcula Ari *Ph. Würt p.* 95. Eſt ſedimentum ſucci expreſſi exſiccatum. Ita perit omnis fere Ari virtus.

Pulſus ſtomachicus Birkmanni *Ph. W. pag.* 159. Aromata quædam cum radice Ari commixta, additis abſorbente, alcali duplici herbarum & ſaccharo, continet. Abbreviari omnino poteſt formula hæcce. Propius tamen ad veram Birkmanni accedit iſta pulveris Ari compoſiti *Ph. Lond.* 86. & *Ph. Svec. ed.* 3. *pag.* 101. Remotior ab ejus genio eſt *Ph. Edinb. p.* 71. Innotuit Germanica commendatione Quercetani (*Pharm. dogm. reſtit. p.* 377.), qui refert inventorem, medicum Colonienſem, quotannis ejus libras ſexaginta vel octoginta conſumſiſſe. Debet ſervari loco ſicco, quoniam alcali aeris humidum attrahit. Et præſtat pulvis recens paratus,

tus, quoniam vetuſtior mucidus facile fit, & Arum ſitu ſenſim ſtimulum ſuum ammittit. Eſt egregium ſtomachicum reſolvendo pituitam & ventriculum vellicando, & oculis cancrorum una cum ſale alcalino fixo infringit acidum primarum viarum. Incidit ſimul tenaces humores remotiorum viſcerum. Dari poteſt ad ſcrupulos duos repetitis per diem vicibus.

Pulvis cachecticus Quercetani *Ph. W. pag.* 146. Coerceri omnino in formula poteſt copia & varietas abſorbentium, ut limaturæ martis & Ari radici liberior poteſtas fieret. Gratius ob additamentum Cinnamomi & ſacchari. In atonia ventriculi, chloroſi, laxitate viſcerum, ad ſcrupulos duos datus non contemnendus eſt.

ORDO XLV.

SCITAMINEÆ.

AMOMUM.

Linn. *Syſt. veg. p.* 49. *Gen. pl.* p. 2.

Pharm. Zingiber Commune s. Nigrum. Album.

Vel utrobivis additur nomen *Radicis*.

505. AMOMUM ZINGIBER; ſcapo nudo, ſpica ovata Linn. *Sp. pl. p.* 1. Zingiber mas & fœmina Piſ. *Mant. aromat. p.* 189. *c. tab.* 6. ſurculorum foliiferorum. Gingiber Cluſ. *exot. p.* 212. Zingiber C. B. Sloanne's *nat. hiſt. fo Jam. vol.* 1. *p.* 163. Inſchi Rheed *Hort. Malab. vol.* II. *p.* 23. *t.* 12. Zingiber majus Rumph. *Herb. Amb. vol.* 5. *p.* 156. *tab.* 66. *fig.* 1. Browne's *nat. Hiſt. of Jam. p.* 119. Depingunt eam quoque Miller's *Fig. of plants, tom.* 1. *tab.* 26. Jacquini *Hort. Vindob. vol.* 1. *pag.* 31. *t.* 75. Ζιγγίβερις Dioſc. Ζιγγιβερι Gal. videtur eſſe noſtrum, vel Gengibel. s. Zengibel Arabum, Perſarum, Turcarum. Planta perennis in India orientali, item in Inſula Madagaſcar, Guinea & aliis Africæ occidentalis regionibus (Rumph.) ſpontanea. Ex India orien-

orientali in Americam translata, & primum in novam Hiſpaniam, per Franciſcum De Mendoza, dein in plures occidentales inſulas, quarum præcipue in Antillanis hodie copioſe colitur, item in inſula Caienæ & in Guiana (Abulet). Etenim radix, cujus hic res agitur, nullibi niſi cultu prægreſſo uſui idonea eſt.

Propagatio fit vel ſemine vel, quod conſuetius, fruſtulis radicis terræ mandatis (Jacquin.). Hoc si fit menſe Martio vel Aprili, floret ſtirps Septembri & caules Decembri marceſcunt. M. Januario ſubſequente jam evelli ſolent radices, nam ſi exſpectaretur diutius, fibroſæ & ſubligneæ evaſuræ eſſent. Effoſſæ dividuntur in fruſtra minora.

Radix recens tuberoſa, ex propaginibus inter ſe connatis, quæ illam aliquando palmatam fere reddunt, ſubcompreſſa, annulis notata, extus cinerea, vel ſi junior eſt, alba, item purpuraſcens, carne pro diverſa ætate mox teneriori & virideſcente, mox fibroſiori, multas fibras albidas emittente. Hæ cauliumque reliquiæ cum ſordibus auferri, antequam ſiccetur, debent. Qua in re quum encheireſis variet, nomina diverſa Zingiberis enata ſunt. *Zingiber* ſcilicet *album* hoc eſt, quod, purgatis lotis & raſis radicibus ſingulis ſeorſum, ſolis vel aëris aperti vi, cui per aliquot dies exponitur, ſiccatur; albidi ſive ſtraminei coloris. *Zingiber nigrum* autem dicitur, ſi radix ad ſordes tenacius inhærentes tanto minori labore auferendas intra corbes circiter per horæ quadrantem in aquam fervidam immittitur, quæ in peculiari aheno præſto eſt, dein ſiccanda (Browne, Jacquin.). Sic fuſcum colorem adſciſcit potius quam nigrum, etiam intrinſecus; unde ſcite Neumannus hoc fuſcum dixit. Simul vero aromatis partem perdit. Ob relictam autem epidermidem manifeſtius annulata apparet. Sic cadunt errores diſcriminum a Neumanno, Lange (*Med. Brunſv. dom. p.* 183.), rel. commiſſi. Sicca radix conſtat ex fruſtis circiter bipollicaribus, nodoſis, compactis, compreſſis.

Sapor maſticatæ radicis venalis valde acris totum os fervoris ſenſu afficit, odor ejus aromaticus eſt, & ita nares vellicans, ut ex pulviſculo, qui ſeſe ſeparat in ſuperficie, ſternutatio facile ſubſequatur. Adeo acris eſt, ut lotione & contrectatione radicis cutis attenuetur & interdum findatur (Rumph. *l. c. p.* 160.). Recenti igitur æque ac ſiccæ radici acrimodia inſignis ineſt. Servat illam & ea, quæ in caldariis botanophilorum colitur. Radix olim Malabarica præſtantiſſima, dein Bengalenſis judicabatur, ſed hodie vix illi Americana pretio cedit (Rumph.). In tanta ej s acrimonia non tamen verentur eam inſecta arrodere. Ptinum pertinacem in ea nidulantem vidi.

Ineſt radici huic oleum æthereum, ſed pauxillum modo, ſci-

ſcilicet libræ radicis uni, olei circiter drachma $\frac{1}{128}$ (Neum. *Chym. vol.* 2. *P.* 4. *p.* 638. Cartheus. *M.* .. *vol.* 2. *pag.* 62.), vel ex alio calculo tantum ſcrupulus dimidius (Jo. Alb. Geſneri *Diſſ. de Zingebere*, *Altdorf.* 1723. *p.* 18.). Hoc ipſum oleum odorem quidem Zingiberis habet, ſed deſtituitur pungente & fervente ſapore matricis ſuæ. Infuſum aquoſum primum & acre valdopere eſt & odore radicem æmulatur. Inſpiſſatum in extractum ſuperſtitem modo ſaporem ſervat; & pondus circiter quartam partem Zingiberis conſtituit. Simile contingit cum infuſo & extracto ſpirituoſo primo inſpiſſato, præterquam quod ſapor paullo acrior ſit, & pondus extracti modo $\frac{1}{16}$ partem vel paullo plus aſſequatur (Neumann, Cartheuſer.). Ceterum arctum connubium jungit reſinoſas & gummoſas partes, ita ut menſtruum alterutrum facile eaſdem junctim eliciat. Zingiber album ſolubilium partium paullo plus continet (Neum).

In vi purgantium augenda (Fernel. *method. med. l.* 4. *c.* 7.) nihil videtur virium præ aliis aromatibus habere; nec in univerſum horum vim hac in re inſignem judico. Rectius adduntur ad nauſeam & tormina ſub uſu arcenda, prout Zingibere Scillæ addito prohibemus, ne faſtidium vel vomitum cieat.

Condimentum maxime vulgare ciborum poſt Piper eſt, ubicunque proſtet. In India viridis radix, in fruſtula exigua diſſecta, cum aliis herbis inſtar acetarii editur. Solent ibi quoque ſale & aceto illam hoc fine præparare; ut alios modos eam palato acceptam reddendi jam taceam. De Zingibere ſaccharo condito infra. Admiſcent quoque eam creberrime cibis ad concoctionem promovendam & ſtomacho calcar addendum. Huc applicari poſſunt quæ de Piperis uſu diætetico ſupra dicta ſunt, cum quo & in eo convenit, quod oleum blandum veheat.

Apud nos juſcula carnea & embammata varia coquuntur cum Zingibere; pauperes quoque delectantur hieme juſculis ex cereviſia cum eo cocta.

Omitto virtutes ejus cum aliis aromatibus communes & vitia communia, ſi intempeſtive vel juſto copioſius ingeritur, ut in febribus acutis vel intermittentibus, plethoricis, cholericis, ad congeſtiones capitis pronis, quam languidis, pituitoſis, phlegmaticis potius conveniat. Quibuſdam tamen ſpecialius de hoc cognitis locus concedendus eſt.

Inſignem opem præſtat iis, qui debili ventriculo & viſcida colluvie onerato laborant, ut quibus concoquendi cibos vim & ciborum appetitum reſtaurat. Thuringi prandium claudunt Carvo ſale & Zingibere pani inſpergendis, ut concoctionem ciborum accelerent & flatuum collectionem avertant

tant

tant (Lange *l. c. p.* 184.). Flatibus primarum viarum & bilioſis dejectionibus pertinacibus gravantibus, prodeſt drachmæ dimidiæ Zingiberis conciſi intra ſolitum vas pro Thea aquam fervidam infundere, & liquorem bene ſapore Zingiberis ſaturatum Theæ infuſi loco tempore matutino ebibere (Small in *med. Obſ. and. Inqu. vol.* 6. *p.* 198.).

In tuſſi titillatoria, modo febre deſtituatur, confert pulveris Zingiberis cochleare minus (pro Thea) cum mellis cochleari majori commiſcere & cochleare ejuſdem parvum pro doſi ſumere. Eidem fini quoque inſervit ſyrupus e Zingibere condito (Roſenſtein *om Barns ſjukd. p.* 270. *Apot. p.* 28.). Vel horum loco e re eſt, Zingiberis fruſtrum integrum macerare cum cereviſiæ tenuis libris duabus & dein addere ſacchari candi duplam quoad Zingiber quantitatem & tantillum butyri non ſaliti; hiſce ad dimidium inſpiſſatis & colatis, liquoris omni hora vel ſeſquihorio calide cyathus bibatur (Roſenſtein, *Apot. l. c.*).

Non in imitationem memini conſuetudinis plebis Zingiber ad cochleare unum cum vino aduſto ad febres intermittentes debellandas ingerendi, licet aliquando periculum ſucceſſerit in rebelli adeo quartana (Lange *l. c. p.* 185.) Huc ſpectat Andr. Ziegleri (apud Lange *l. c.*) præconium extracti Zingiberis in quartana phlegmaticorum.

Raro radix ſola in pulvere vel ſaccharo commixta datur. Uvulæ ex pituita nimium prolongatæ juſta ſedes & magnitudo reſtituitur Zingiberis pulvere per manubrium cochlearis admoto vel Zingibere cum alumine adhibito. ---- Secretionem quoque ſalivæ auget ore retentum, unde collutoria oris aliquando intrat.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Oleum deſtillatum. Quod in officinis proſtat eſt rubrum odoris Zingiberis, ſaporis calidi, amaricantis, aquæ fundum petens. Ex recenti radice autem quod eruunt Indi aquæ innatat, ſed non ita ſapore fervidum, ut ipſa radix (Rheede *l. c. p.* 24.), ceterum limpidum, tranſparens. Plura ſupra de eo dixi.

Radix Zingiberis Saccharo condita. Ex Indiis afferri nobis ſolet, ubi ſequenti modo præparatur. Effoditur radix, quando adhuc tenera eſt & ſuccoſa, vel ſi vetuſta jam eſt, in ulum modo trahuntur vicinæ juniores propagines. Reſectis peregrinis partibus & radicibus bene lotis & deraſis, ligneis ſubulis (ut Rumphius quidem monet tacente Browneo) punctæ macerantur aqua primum fervida dein frigida, ubi aqua aliquoties mutata tam ad abluendas radices, quam ad acrimoniam tanto magis mitigandam, retinentur. Syrupus tandem

dem intra urceos illis infunditur, pariter aliquoties ad tertiam vel quartam vicem uſque mutandus. Quo ſpiſſior ſyrupus affuſus, tanto melius ſeſe conſervari ſinunt & tanto melius per mare transferri, hinc ad finem ſpiſſior loco prioris tenuioris defuſi additur (Vid. Rumph. Browne). Syrupus, qui per vices defunditur aqua dilutus & fermentationi ſubjectus potum gratum, *cool. drink* Anglis, erogat. ----- Longe hoc conditum præſtantius eſt eo Zingibere condito, quod a piſtoribus dulciariis extra patriam radicis paratur ex ſicca radice cum calce viva macerata addito melle. Exoticum conditum pereximium ſtomachicum eſt, dum ante prandium radix dimidia vel integra manducata deglutitur; & cum gratia vires aromatum communes conjungit.

Syrupus Zingiberis *Ph. Edinb. p.* 63. *Lond. p.* 83. *Sec. ed.* 3. *p.* 119. Paratur macerando radicem aqua fervente & liquido ſaccarum addendo. Egregius aromaticus ſyrupus, cujus defectu ſubſtitui poterit ſyrupus ex condita radice.

Intrat inſuper Zingiber multa compoſita; quorſum Electuarius Diaſatyrium, Elect. Diaſcordii, Mithridatium, Theriaca rel. quorum commemoratio hic fere ſuperflua.

Pharm. Cardamomum Minus.

506 *AMOMUM CARDOMOMUM*; ſcapo ſimpliciſſimo breviſſimo bracteis alternis laxis Linn. *Spec. pl. p.* 2. Elettari *Hort. Malab. vol. II. p.* 9. *tab.* 5. Cardamomum minus Bont. in *Hiſt. nat. & med.* edita a Pis. *p.* 126. C. *icone* peſſima; Rumph. *Herb. Amboin. vol.* 5. *p.* 152. *tab.* 65. *fig.* 1. König in Rez *Obſ. bot faſc.* 3. *p.* 59. *In Pharm. Lond. ſpecim. alt.* 1787. *p.* 6. citatur, tanquam vera hujus planta, Amomum repens ſ. Le Cardomome de la Côte de Malabar Sonnerat *Voyage aux Indes oriental. tom.* 2. *p.* 240. *tab.* 136. quæ tanto minus poteſt haberi pro Linneana ſpecie, quum racemum compoſitum formet. Planta perennis Indiæ orientalis, nominatim Javæ, creſcens locis paludoſis.

Varii fructus Cardamomi nomine in pharmacopoliis ſervantur, & adhuc plures in libris vel deſcribuntur vel ſimul depinguntur. Sed hiſtoria horum omnium prout affinium multarum ſcitaminearum ſtirpium adhuc valde manca eſt, nec pharmacopolæ quidem & qui hoſce præceſſerunt botanici in nominibus, quæ ſingulis tribuunt, conveniunt, uno e. c. illud Cardamomum majus vocante, quod alter medium. Deſtituimur hic botanica indagine, ſine qua non poteſt non fulcrum omni reliquæ narrationi deeſſe. Quid vetuſtiori tempore de hiſce cognitum fuerit, ſollicite Jobauhinus (*Hiſt. plant. vol.* 2. *p.* 195. *ſqq.*) expoſuit. Recentiora cum antiquioribus combinavit Hermannus (in *Diſſ. Cardamo-*

momi Hiſtoria & vindiciæ, *præſ.* Spielmanno, *Argent.* 1762.). Certiora, quam hi aliique induſtrii viri ſtudio interno intricis pleno hocce argumento explorarunt, me iterato ſcrutinio enucleare poſſe deſperans, in minus obnoxius dubio ſubſiſtam.

Diſcrimina nominum officinalium diverſa cum figura & magnitudine fructuum conveniunt. Numerus horum momentorum reſpectu variat, ita ut Neumannus (*Chymie vol.* 2. *P.* 1. *p.* 328.) ad minimum octo numerari poſſe innuat. In pleriſque pharmacopoliis tres diverſitates obtinent, in quarum recenſu etiam Neumannus acquievit, ſcilicet:

1) Cardamomum majus C. B. Bontii; (*l. c. p.* 127. cum *figura* miſera, ex qua tamen fructus forma cognoſcitur). Cardamomum majus vulgare Cluſ. *exot. p.* 187. *c. fig.* fruct. Non incongrue a quibuſdam vocatur C. *longum*. Eſt fructus oblongus, pullicem vel ſeſquipollicem longus, ſequilineam latus, triqueter, verſus extrema præcipue baſin anguſtior, fuſcus.

2) Cardamomum medium C. B. Tabernæmont. *Krauterb. ed. Baſil.* 1731. *p.* 1319. cujus figura adpoſita formam quodammodo exprimit, ſed juſto minor eſt. Etenim iſtud Cardamomi minoris magnitudinem paullum excedit, rotundius eſt, nec tam manifeſte triquetrum ſtriis obſoletis.

3) Cardamomum minus Matthioli, C. B. Nomen hoc ubivis uſitatum. Minor eſt hic fructus præcedente & figuræ paullo magis oblongæ. Si utile modo ſpectes, hoc Cardomomo cognito ſuperſedere reliquarum ſpecierum cognitione poſſumus; nempe ſuperat vi reliqua.

Omnibus & ſingulis dictis Cardamomis competit capſula trivalvis valvulis flexilibus, diſſepimentis membranaceis, ſtriata, trilocularis, duplici ſerie ſeminum, augulatorum in quolibet loculo. Cardamomi minoris capſula pallide lutea eſt, baſi in petioli exigui ſpeciem coarctata, altero extremo, quod obtuſius eſt, apice deciduo aucta. Intus latent ſemina inter ſe cohærentia, angulata, multiformia, ſubrufa, rugoſa, referta medulla alba. Capſula ipſa parum vel nihil ſaporis vel odoris habet. Semina autem confracta fragrantem odorem ſpirant, maſticata ſaporem grate aromaticum amaricantem cum veſtigiis camphoræ producunt. Longe hic blandior eſt, quam in Zingibere, vel Pipere, vel Caryophyllis, nec facile ulli aromati gratia cedit, præterquam Cinnamomo.

Cardamum minimum quorundam auctorum videtur nihil, niſi fructus ſoli vel climatis injuria minor.

Nolo in originem vocis Καρδαμωμον deſcendere, quæ grammatica tamen ſubtilitas diſſidiis variis ſanguinolentis apta eſt (Vid. Herm. *Diſſ. cit.* §. 1.). Non obſona videtur Rumphii conjectura, vocem hanc ab Indis, qui & hodie fructum Cardamom vocant, in Græcos tranſvolaſſe. Æque lu-

lubrica eſt controverſia, an Græcorum veterum Amomum verum ſub hocce fructu intelligendum ſit.

Licet theca fructus iners exſtet, non tamen confert eam rejicere ante uſum ſeminum, quippe quum ea contra jacturam partium volatilium muniantur. Aqua infuſione ex ſeminibus eruitur præter aromaticas multas partes copiam mucilaginis, qua tantopere illa abundant, ut vix per filtrum etiamſi diluta tranſigi queat. Olei ætherei $2\frac{1}{4}$ (Neumann. *l. c.*) vel $\frac{1}{2}6$ (Splem. *Mat. med. p.* 245.) ineſt. Eſt pallide flavum, odoris Cardamomi, & ſaporis valde acris. Extracti aquoſi pondus inſignius eſt, quam reſinoſi. In eo omnes chemici conveniunt, qui illud explorarunt, licet quantitate ceteroquin differant.

Tam Europæis quam Indis acceptum aroma eſt, quo potulenta varia ciboſque condimus: e. c. ſuccolatam, vinum calefactum cum ovis commixtum (Glübender Wein), quod rigente terra gelu utile potulentum eſt; & placentarum varia genera. In languore ventriculi, colica flatulenta, & ſcopo analeptico, non defraudandum ſua laude medicamen. Purgantibus apte admiſcetur, ut ne tormina cieant, ſicut exempla varia purgantium fluidorum in *Pharmacopoea Londinenſi*, *Svecica* rel. edocent. Maſticatum ſemen gratiorem oris halitum reddit.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Oleum cardamomi deſtill. ſupra jam commemoratum.

Eſſentia *Ph. Würt. p.* 78. quæ alcohol vini adhibet. Tinctura *Pharm. Lond. p.* 69. quæ ſpiritu vini tenuiori utitur. Eximie nervos refocillat, gratiam aliis medicamentis conciliat, & ventriculum ſalina non ferentem placat.

Taceo multa compoſita amplæ farraginis diſpenſatoriorum, in quibus ſingulorum meritum ſemper ambiguum.

Pham. GRANA PARADISI vulgo, MANIGUETTA (vel alia ſimili ſcriptione) v. MELEGUETTA quibuſdam.

507. *AMOMUM GRANUM PARADISI*: ſcapo ramoſo breviſſimo *Spec. pl. p.* 2. Elettari *Hort. Malab. vol.* 11. *p.* 9. *tab.* 6. (Auctore Linneo in *Spec. pl.*). La Maniguette Des Marchais *Voyage en Guinée. tom.* 1. *p.* 151. Planta perennis, in Guinea Africæ & inſula Madagaſcar creſcens.

Quod in Linn. *Syſtemate veget. a* 1774. *p.* 49. comparet effatum, plantam etiamnum obſcuram eſſe, adhuc valet. Sunt qui Myrti ſpeciem perhibent (Screb. in *Mat. med. Linn. ed.* 5. *p.* 36.). Transferuntur ad nos ex Guinea Granorum

Paradisi nomine ſemina anguloſa coloris extus badii interne albi, magnitudine ſeminum Raphani, ſubrugoſa, nitentia, pericarpio ſuo antea exuta. Quibuſdam Cardamomum dicitur, ut J. Bauhino, cui Cardamomum dicitur, ut J. Bauhino, cui Cardamomum maximum, grana Paradiſi ſ. Melegeta (vid. El. *Hiſt. pl. tom.* 2. *p.* 204.) eſt. Pericarpium ille figura & magnitudine ficus minoris depingit, quam figuram ipſi & tribuunt multi, & inter hoſce cl. Des Marchais, qui in Guinea ipſam ſtirpem vidit, licet non acie botanica. Theca iſta ſecundum ejus obſervationem tenuis eſt, fragilis, rubro bruna. Colliguntur fructus tempore, quo folia incipiunt apice nigreſcere. Cardamomi ſpeciem eſſe ſuadet quodammodo ſimilitudo ſeminum, ſed tam odor quam ſapor differunt. Odorem nullum in iis ſentio, ſaporem vero non gratum blandumque aromaticum Cardamomi, ſed acrem pungentem Piperis, diu linguæ poſt maſticationem inhærentem. Acre autem non latet io oleo eſſentiali, cujus exigua modo pars & blandi quidem eruitur. Sed extractum aquoſum ex reſiduo paratum valde calidum & pungens eſt, ſpirituoſum adhuc magis.

Piperis vices ſubinde agit, ut in Gallia (Des Marchais *l. c. p.* 155.); & quod valore minori veneat, quam Piper, indicio eſt, uberem illi a natura proventum conceſſum eſſe.

Carere poſſumus hocce ſemine in medicina, Pipere proſtante, nec hodie amplius uſu venit.

Perperam creditum a quibuſdam eſt, oleum Caieput ex hiſce granis trahere natales ſuos (Conf. Parſon's *Aoalogy between the propagations of animals and that of vegetables* in *Gött. gel. Anz.* 1753. *p.* 520.), eodem errore, quo Cardamomi jam extra dubium poſuit (Vid. *Apparat. med. vol.* 3. *p.* 208. *ſeqq.*).

MARANTA.

LINN. *Syſt. veget. p.* 49. *Gen. pl. p.* 3.

Pharm. GALANGE MAIORIS *Radix*. MINORIS *Radix*.

508. Maranta Galanga: culmo ſimplici foliis lanceolatis ſubſeſſilibus Linn. *Syſt. veg. l. c.* Galanga Piſ. *Mant. aromat. p.* 191. Garcias in Cluſ. *oxot. p.* 211. Galanga major & minor Rumph. *Herb. Amb. vol.* 5. *p.* 143. *tob.* 63. Pl. perennis. Major creſcit in Java, Malabaria (Garcias. A Coſta); in Cluſ. *l. c. p.* 275.) Radicis ſegmentis propagatur major in Ambona, Banda, Moluccis in hortis ſatis copioſe; minor in Amboina rarius (Rumph).

Qui

Qui olim (*Mat. med. ed.* 1. *p.* 3.) adſcripſerat radices haſce Kampſeriæ Galangæ ſummus Linneus, mutavit poſtea ſententiam ſuam, Marantam exiſtimans; a qua iterum poſtea deflexit (*Diſſ. Obſ. in mat. med. p.* 6.), dubium genus declarando. Rumphius, cui quidem plurima, quæ nobis de planta innotuerunt, debemus, hiſce anguſtiis non ſubvenit. Accedat igitur oportet ſuſequentis ætatis ſcrutinium accuratius.

Utraque radix tam *Galangæ majoris*, quam *minoris*, ex eadem ſpecie provenit, cujus varietates officinales nullis aliis notis quam magnitudine diſcrepant. In Galanga minori enim omnes partes ſunt exiliores, etiam radix. Utraque radix ramoſa, nodoſa, teres, annulis tranſverſim cincta, in particulas pollicem circiter longas vel minores tranſverſim diſſecta. Radix *majoris* mox rufa, mox alba, ex cuticula externa texturæ ſubſpongioſæ, craſſitie circiter pollicis, intus pallidius rufa, &, utut acris & odora, minori tamen debilior & ignobilior. Effigiem hujus radicis bene expreſſit Rumphius. *Minor* tam extus quam interne profundius rufa, odoris, præcipue, dum conciditur vel contunditur, fragrantis, ſaporis ſervidi, linguam mordentis. Quidam ex ignorantia radicem Cyperi longi ſubſtituunt, qui error autem hujus amaritie & adſtrictione cum aromate juncta cognoſcitur.

Chemiæ ope eruitur oleum æthereum, cujus circiter drachmam unam Galangæ minoris radix in quavis libra continet (Neum. *Chem vol. P.* 2. *p.* 333.), blandius ipſa radice, ſuaveolens ceteroquin. Aqua plus extrahit ſpiritus vini, ſcilicet uncias ſex extracti ex libra integra: quod linguam quidem haud parum vellicat, minus tamen extracto ſpirituoſo.

Arabes videntur primi apparatum medicaminum Galanga auxiſſe. Inter Græcos autem Myrepſus, quantum conſtat, ejus primam mentionem fecit. Acorum Veterum eſſe quidam ſuſtinent, refutati ab aliis.

Ad caldiſſima omnino aromata pertinent. Siccata radix magis exæſtuat ſuccoſa. Indis culinarius uſus frequentior eſt medico. Etenim cibos varios, ut carnes, piſces, eadem condiunt. Placentas quoque cum ſucco nucum Cocos ex farina radicis parant, in debilitate ventriculi, calculoſis viarum urinarum affectionibus, aliiſque caſibus minus idoneis, captas (A. Coſta).

Numerus aromatum inſignis, quibus abundamus, Galangæ laudem in ſupellectili medica nonnihil extenuavit, quin exulavit radix jam dudum ex pharmacopœis Anglicis. Rarius pro condiendis cibis ab Europæis adhibetur, Stimulare nervos fibraſque muſculares, incidere pituitam, move-

re ſudorem menſtruaque, pellere flatus, ventriculo demum calcar ſubdere & vertiginem a labefactato ventriculo oriundam tollere, jam ex analogia cum modo dictis aromatibus colligitur, experientia egregie confirmat. In paralyſi linguæ & atrophia membrorum efficacem ſe præſtat externus uſus (Plenck *Mat, chir.* p. 244.). Attamen crebrius in miſcela aliorum efficacium uſurpatur, quam ita, ut propria virtute eniteret. Merito in praxi medica Galanga minor præfertur.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Eſſentia Galangæ *Ph. W. p.* 81. Spiritus vini additamento fervor radicis augetur; ſanior medicina igitur abſtinet ab uſu interno. Externe quidam laudant ad tabida membra ſuſcitanda, in linguæ paralyſi, carie oſſium.

SPECIES IMPERATORIS *Ph. W. p.* 278.

Spiritus Carminativus Sylvii, Eſſentia Carminativa Wedelii, Elixir Vitrioli Mynſichti aliaque compoſita largi ambitus officinarum pharmaceut. German. hanc radicem recipiunt.

C U R C U M A.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 49. *Gen. pl. pag.* 4.

Pharm. CURCUMÆ LONGÆ *Radix*. ROTUNDÆ *Radix*. TERRA MERITA quorundam.

509. *CURCUMA LONGA*; foliis lanceolatis: nervis lateralibus numeroſiſſimis Linn. *Spec. pl. p.* 3. Curcuma longa König in Rez. *Obſ. bot. faſc.* 3. 72. Curcuma radice longa Zanon. *Hiſt. pl. ed. Mont. p.* 86. *tab.* 59. in qua ſpica modo bracteis veſtita cum ſcapo & foliis cingentibus conſpicitur. Curcuma domeſtica major Rumph. *Herb. Amboin. tom.* 5. *p.* 162. *tab.* 67. Manjella-Kura *Hort. Malab. tom.* 11. *p.* 21. *tab.* 11. abſque flore. Amomum Curcuma Jacqu. *Hort. Vindob. tom.* 3. *p.* 5. *tab.* 4. Depicta quoque exſtat in Regnault *Botan.* le Safran des Indes. Planta perennis Indiæ orientalis.

Colitur in hortis Indorum, nominatim Chinenſium, Malaccæ copioſiſſime (König), item in Java & Balega (Rumph.). Similes tamen & alias cognatas ſtirpes memorat Rumphius, uſu ſuo conſpicuas. Propagatio facilis per diſſectas radices, Zingiberis inſtar.

Ra-

Radicis recentis forma multiplex, ſcilicet conſtat partim ex tuberibus ovatis, annulatis, fuſcis, ovi gallinacei circiter magnitudinis, ex quibus proceſſus teretes tres quatuorve pollices longi ex flatuo pallentes emergunt, pariter annulati; partim ex fibris craſſis longis, quarum qnædam in finem olivæformem deſinunt, aliæ acuto apice terminantur. Egregie tam Rumphius quam Jacquinus hanc faciem radicis exprimunt. Quicquid fibroſum eſt, rejicitur, reliquum ſervatur, & pro figura diverſa in officinis vel nomine Radicis Curcumæ *rotundæ* vel C. *longæ* obviam venit. Nempe utraque pars ſubacris & aromatica eſt, & colorem intus luteum præ ſe fert. Siccatione coarctantur iſtæ inſigniter. Curcuma longa in univerſum uſitatior eſt.

In officinis pharmaceuticis Radix, qualiſcunque forma ſit, extus pallide lutea apparet, rugoſa, ſolida, ponderoſa, coloris intus profunde flavi crocei vel aurantii. Odor ejus ſubfragrans quaſi ex unguento, ſapor amaricans, ſubacris & calorem mitem ore excitans. Maſticando facile emollitur ſalivamque croceo colore imbuit. Infuſione aquæ obtinetur tinctura crocei coloris, quæ addito alcali in colorem badium mutatur. Idem contingit in charta per hanc amylo adjuvante tincta, & quidem vel ab exigua modo alcali quantitate; unde commodius redditur experimentum. Acida pallidiorem reddunt flavedinem. Itaque eximium adjumentum præſtat Curcuma in dignoſcendis alcalinis (Berg. *Opuſc. vol. I. p.* 95. Conf. Neum. *Chem. vol.* 2. *p.* 269.). Spiritus vini rectificatiſſimus rubedinem inde obtinet elegantem, quæ digitos tamen aliaque flavedine crocea tingit. Olei deſtillati valde exiguum modo continet, ita ut unus ex radicis libra dimidia modo olei circiter drachmam eruerit (Büchneri & Löberi *Diſſ. de Curcuma officinarum p.* 15.), alius ex libra radicis integra vix ſcrupulum unum vel drachmam dimidiam (Cartheus. *M. m. vol.* 2. *p.* 65.). Extracti aquoſi ſaporis blande aromatici amaricantis & ſalſi ad ſummum quarta pars elicita (Chartheus); alii (ut Neumannus *l. c.* & Büchnerus *l. c.*) minorem quantitatem ejus lucrati ſunt. Par inconſtantia in pondere extracti ſpirituoſi, cujus ſummum fuit fere $\frac{1}{5}$, idque notabiliter acre aromaticum ſimulque nauſeoſum reperitur (Chartheus. *l. c.*).

Non opus eſt, uſum ejus in arte tinctoria hic multis commemorare. Etiam in India ſolent linteo luteo colore eadem imbuere, qui tamen non ſatis conſtans eſt (Rumph.). Nec lana, nec goſſypium melius ſervant colorem aurantium, quem iis Curcuma inducit; licet colorem vel luteum vel alios additamento peregrino emergentes, ut citreum, grate brunum vel viridem, figat ſal marinum vel ſal am-

 mo-

moniacum vel vitriolum cupreum (Conf. de hiſce cl. Hellot, *l' Art de la teinture des laines*, p. 406. Porner *chym. Verſuche z. Nuz. der Färbekunſt*, *vol.* 1. 1. *Abb.* Scharffs *Recepte üb. verſch. Gattungen v. Farb.* I. *St.*). Æque culpandum eſt, tingere pannos ſcarlatinos Curcuma ad colorem exaltandum, quoniam jactura particularum Curcumæ in aere brunus modo color remanet (Hellot *l. c. p.* 406. 614.). Indi, præſertim Javani, Malayi & Baleyenſes, omnibus embammatibus & juſculis ſuis eam admiſcent (Rumph.). Pro condimento quoque eum piſcibus & carnibus coquitur a Malayis (Bontius in *Hiſt. nat. lib.* 10. *c.* 30.). In hiſce igitur vices Croci agit, ut & a Garcia Croci Indici nomen tulerit. Solent quoque Indi utriuſque ſexus fricare corpus poſt ejusdem lotionem radice in aqua modo contrita, & fœminæ ſpeciatim oleo Calappi, contrita radice imbuto, ad colorem luteum cuti impertiendum, &, ut dicunt, refrigeraudum corpus & cuti nitorem conciliandum.

Acre aliquod ineſſe huic prout ſapor vellicans linguam declarat, ita & ſternutatio, quæ pulvere naribus attracto excitatur, quo fine Chinenſibus uſu venit (Bontius). Quanta vero vi polleat in intima corporis noſtri penetrandi & cum humoribus noſtris ſeſe commiſcendi, vel inde patet, quod lotium profunde flavum reddit (Rieger *Introd. ad notit. rer. natur.* 2. *p.* 1216. Lewis *M. m. p.* 246.).

Eximiam ſuam aperiendi & reſolvendi efficaciam in primis in ictero declarat. Multoties eandem ſeſe expertum eſſe profitetur Bontius (*l. c.* Conf. Ejusd. *tract. de med. Indor. p* 115.). Non veretur Fr. Hoffmannus eam in ictero inter primaria referre (V. El. *Meth. medendi in Med. ration. tom.* 3. *p.* 542.). Plebs ſæpe ejus drachmam unam cum cereviſia tepida quotidie ingerit ſucceſſu haud ſpernendo (Lange *de remed. Brunſv. domeſt. pag.* 323.). Calculo biliario ſolvendo eam tamen non parem judicat cl. Coe (*Treatiſe on bilary concretiones p.* 287.), qui mitem effectum in univerſum illi tribuit, ut qui ex drachma una ter de die ingeſta nullas conſpicuas evacuationes animadvertit; unde probabilis concluſio, in ictero ſi adhibeatur exiguis doſibus, fidem haberi poſſe fere nullam. Tranſeo quæ alii protuleruut de ejus in obſtructionibus viſcerum reſerandis, calculo urinario ſolvendo, menſtruis pellendis, & hydropis & febrium intermittentium curatione, potentia (V. Bontius. Jo: Commel. *Not.* in *Hort. Malab. l. c.* & auctores varii a Buchnero citati in *Diſſ. alleg.* §. 23-27.), quum titulos morborum modo ſuggerant.

Poterit dari aliquoties de die in pulvere a ſcrupulo uno ad drachmam integram, vel in infuſo ſive decocto, dupla

circi-

circiter quantitatt. Extracto aquoſo commodius capitur. Parciſſime hodie ægris ab Europæis medicis præcipitur, & pauciſſima compoſita ingreditur. Remanſit tamen ſub ſtrictiori ſelecto in noviſſima *Pharmacopœa Edimb.* 1783. *&* *Lond.* 1787.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Decoctum ad ictericos *Ph. Edinb. p.* 54. *ed.* 1758. inter alia Curcumam recipit, quod ſaltim in memoriam priſtinæ in ictero fidei notandum duco.

Unguentum althææ *Ph. W. p.* 259. colorem ſuum luteum, ſatis in miſcela ſuperfluum, Curcumæ debet.

C O S T U S.

LINN. *Syſt. veget. p.* 49. *Gen. pl. p.* 3.

Pharm. Coſtus. ARABICUS. DULCIS. AMARUS.

510. *COSTUS ARABICUS;* Linn. *Spec. pl. p.* 2. Merian. *de inſect. p.* 36. *tab.* 36. Tſiana-Kua *Hort. Malab. vol.* 11. *p.* 15. *tab.* 8. Jacqu. *Icon. pl. rarior. vol.* 1. *tab.* 1. *p.* 1. *Collect. Vol.* 1. *p.* 143. Pl. perennis, in utraque India e. c. in Malabaria, Surinamo, creſcens ad ripas torrentum & in montibus umbroſis humidis.

Coſti ſub nomine ſermo de Radice eſt, vox hæcce etiamſi non adponatur. Olim diſtinguebatur in tres ſpecies dictas (Vid. e. c. Dale *Pharmacologia p.* 274. Pomet *Hiſt. des Drogues P.* 1. *n.* 59. Herm *M. m. vol.* 1. *p.* 39.). Alii modo duarum, Coſti amari & C. dulcis, mentionem injiciunt (V. Garciæ *Hiſt. arom.* in Clus. *exot. p.* 205. *Ph. Würt. p.* 27.). Hodie vix præterquam una proſtat, Coſtus ſcil. arabicus. Limites inter ſingulas ponere difficile. Sunt, qui C. arabicum nonniſi patria differre ab amaro putant (*Ph. W.*). Et quoad reliquas duas creditum, ætate modo diverſas eſſe, ita ut recens & incorruptus amaritie deſtitueretur & candidior eſſet, vetuſtate autem corruptus amaritiem contraheret, & nigricantem colorem (Garcias *l. c.*) dum alii rurſus plantæ duplici diverſæ tribuunt. Pharmacopolæ hodierni ſæpe, dum deſideratur Coſtus arabicus, corticem aromaticum albidum præbent, qui nihil niſi Canella alba eſt; alio autem tempore radicem in fruſta longa transverſim ſectam, pollicem circiter craſſam, ex flavo griſeam, cortice aſpero, odoris violacei, ſaporis aromatici

& ama-

& amaricantis. Pars corticalis autem multum ligneæ internæ hiſce notis antiſtat.

Novis tricis implicamur, ſi dijudicare aggredimur, noſtri temporis Coſtus cum iſto ab antiquis Græcis & Arabibus dicto idem, an alius, ſit. Plura diſſuadent eſſe eundem, quam litem diſcutere Geoffroy conatus eſt (*Mat. med. Traité vol. 2. p. 67. ſq.*).

Aqua amaras potius quam odoras partes extrahit, extractum ejus, ope paratum, $\frac{2}{3}$ ponderis radicis efficit. Extractum ſpirituoſum ſervat aromaticum radicis cum amaritie, & $\frac{1}{9}$ circiter partem conſtituit.

Non defraudanda eſt radix ſua virtute, licet multitudo ſimilium rariorem uſum fecerit. Præter efficaciam cum reliquis aromatibus communem ad amaritiem reſpiciendum, quo connubio in ſtomacho roborando eximie valet. Lotium inde imbui odore Violarum, multi narrant.

Oleum Coſtinum, Pilulæ Marcoſtinæ, Electuarium Marycoſtinum, quæ ſeriori tempore eviluerunt, cultus, in quo olim Coſtus habitus, ſaltim memoriam relinquunt.

KAMPFERIA.

LINN. *Syſt. veget. p.* 38. *Gen. plant. p.* 4.

Pharm. ZEDOARIÆ LONGÆ *Radix*. ROTUNDÆ *Radix*.

511. *KAMPFERIA ROTUNDA;* foliis lanceolatis petiolatis Linn. *Spec. pl. p.* 3. Zedoaria longa, item rotunda C. B. Malan-Kua *Hort. Malab. tom.* 11. *p.* 17. *tab.* 9. --- Hactenus ſequutus ſum Linneum, qui Kämpferiam declarat & *Hortum Malabaricum* loco dicto cum Daleo citat. Aſt a Bergio (*Mat. med. veg. pag.* 4.) planta dicitur Amomum ſcapo nudo, ſpica laxa truncata, & Kua *Hort. Malab. tom.* 11. *p.* 13. *tab.* 7. ſynonymon additur. Pondus accedit huic opinioni deſcriptione Zedoariæ ſ. Indorum Tamogcanſi Camelli *Stirp. Luzon. pag.* 23. in *Appendic.* ad Raii *Hiſt. pl. tom.* 3.

Planta perennis Indiæ orientalis, nominatim Malabariæ & inſulæ Luzonis.

Duplex Zedoariæ Radix in quibusdam officinis occurrit; quarum *longa* vulgaris maxime eſt; *rotunda* raro hodie ſuppetit. Utraque ex una eademque ſtirpe provenit; licet alii e. c. Kerner (*Handlungs produkte a. d. Pflanzenreich. 2. Heſt. p. 6. tab.* 151. idque adhuc hodie diverſis ſpeciebus originem tribuant: nempe habitus radicis idem eſt, qui in Curcuma,

dum

dum partim ex tuberibus rotundis conſtat, partim ex proceſſibus longis craſſiſque, prognatis ex prius dictis (Camelli autoptes aliique conjectura potius ducti, ut Dale in *Pharmacol. p.* 275.).

Longa repræſentat fruſta incurva, rugoſa, anguloſa, ſubinde eminentiis rotundis notata & compreſſa, longitudine plerumque aliquot pollicum, latitudine circiter minimi digiti, compacta, extus pallide griſea, interne coloris paullo profundioris. Altero extremo cultello tranſverſim vel oblique diſſecta comparent, altero in obtuſum apicem deſinentia. Vidi & exempla craſſiora ſecundum longitudinem diviſa. Odor camphoraceus, ſapor aromatico-acris, amaricans, diu caloris ſenſum cum iſto camphoræ mixtum in ore relinquens. Ita ſeſe habet radix venalis, quæ per Belgium transferri ſolet. Sed exiguum ill. L. B. Ab Aſch ſpecimen mihi miſit ſibi a cl. Reineggs ex India allatum tanquam veram radicem, quod figuram quidem gerit Zedoariæ longæ, extus profunde brunum maculis nigris, interne paullo pallidius cum gyris nigricantibus, compagis mollioris, ſaporis longe amarioris, ſed minus calidi, vix odorum.

Continet venalis $\frac{1}{72}$ paſſim $\frac{1}{112}$ vel paullo plus olei deſtillati, quod mitiori igne tractatum viridi cœruleum eſt, & aquæ ſupernatat, ulteriori deſtillatione autem nigricans evadit fundumque petit (Crells *Chem. Journ. P.* 3. *p.* 20.). Neumannus (*Chemie vol.* 2. *P.* 4. *p.* 649.) cuilibet libræ adſcribit olei drachmam unam, itaque $\frac{1}{128}$, idque tam ponderoſi, ut vix ſurſum tolli deſtillando poſſit, unde & partem fundum petere refert, ſubtilius eſſe albidum, reliquum virideſcens vel nigrum. Oleum hocce concreſcere in camphoram innuit quidem Geoffroy (*Mat. med. Traité, tom.* 3. *p.* 264.), ſed negat alius (Crells *chem. Journ. l. c.*). Aqua maceratione abripit & odoras & amaras partes ſub colore ex flavo bruno; inſpiſſando autem extracti ingrate amari & ſubacris largitur circiter tertiam partem (Neumann.). Spiritus vini tingitur ab ea colore ex flavo rubicundo magiſque acris & amarus redditur, quam aqua, ſed minus olet & ſapit camphoram, quam iſta. Spirituoſum extractum, ad $\frac{1}{11}$ (Neum.) circiter vel $\frac{1}{16}$ (Cartheus. *M. m. tom.* 2. *p.* 59.) eruendum, modice amarum & aromaticum eſt, calidum gratumque.

Nolo huic penſo, quod ſuis defectibus non deſtitui jamjam cognoſcitur, novam labem adſpergere vacillante ſcrutinio, an Veteribus radix nota fuerit, & quonam nomine diſtinxerint, an fuerit ſpecies Coſti apud Dioſcoridem, Geiduar Avicennæ, Zerumbet Serapionis. Spectant huc tentamina Garciæ (in Cluſ. *exot. p.* 213.) & præprimis

Ma-

Manitii (*De ætatibus Zedoariæ relatio Dreſdæ* 1691.), quorum ſidem aliis dirimendam relinquo.

Omnia commoda præſtat, quæ ab eximio aromate cum amaritie juncto, exſpectari poſſunt. Stomachica virtute excellit, in cujus favorem *radix condita* aliquando in officinis præſto eſt. Rarius ſola fuit data vel integra, quam in connubio aliorum vel præparatione multiplici reſoluta, cujus rei fidem præcipue faciunt diſpenſatoria Germanica pharmaceutica. Simpliciſſimus capiendi illam modus in pulvere eſt cum ſaccharo.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Aqua Zedoariæ Simplex *Ph. W. p.* 25. Eſt aqua vinoſa, flatibus & inde ortis torminibus diſcutiendis idonea.

Aqua Zedoariæ Aniſata *l. c.* Præter ea, quæ titulus indicat, cortices Citri recipit aqua hæcce pariter vinoſa.

Oleum Deſtillatum. Supra jam de eo commentatus ſum.

Extractum *Ph. Würt. pag.* 89. Quicquid tam ſpiritus vini quam aqua eruit, junctim continet. Egregium præparatum & forſitan præcipuum in ventriculi debilitate inſtar elixirii ſumptum.

Eſſentia. In quibusdam officinis ſervatur e. c. *Ph. Brunſv. pag.* 253.

Eſſentia Carminativa Wedel. *Ph. Würt. pag.* 78. Aqua Hyſterica *loc. cit. pag.* 18. Elixir Balſamicum Spirituoſum Hofm *l. c. p.* 43. &c.

ORDO XLVI.

LILIACEÆ.

LILIUM.

LINN. *Syſt. veget. p.* 268. *Gen. pl. p.* 163.

Pharm. LILII ALBI *Radix*; *Flores*.

512. LILIUM CANDIDUM; foliis ſparſis, corollis campanulatis: intus glabris Linn. *Spec pl. pag.* 433. Lilium album flore erecto, vulgare C. B. Icon: Regnault *Botan. Le Lys*. Planta perennis. In Syria & affini terra ſpontanea, Hallerus (*Hiſt. ſt. Helv. n.* 1231.) inter Helveticas recepit. Probe fert hiemes, etiam ſeptentrionalium regionum, ubi in hortis ob pulchritudinem & odorem florum colitur.

Radix bulbum conſtituit late ovatum, acuminatum, ſquamoſum, baſi circiter bipollicari, ſquamis carnoſis, laxis, albis. In pharmacopoliis hæ ſiccæ ſervantur, ſubplanæ, extus nonnihil convexæ, oblongo ovatæ, pollicaris longitudinis, baſi abruptæ, apice acutæ, rubicundæ, ſubdiaphanæ, duræ. Amaricantem & viſcoſum ſaporem maſticatæ edunt. A mucilagine, qua radix ſcatet, ad quartam ponderis partem fere, omnis ejusdem virtus dependet. Dum putreſcit aqua, fœtorem intolerabilem excitat. Nonniſi externæ applicationi deſtinatur & hodie quidem in tanta mucilaginoſorum copia rarius uſu venit. Cocta ſcilicet aqua vel lacte in cataplaſma tumoribus maturandis imponitur; item aqua multa cocta clysmatibus additur. Recens bulbus ſub cineribus aſſatus & oleo nucum malaxatus fertur eſſe probatum in ambuſtionibus remedium (Chomel *Plantes uſuelles*, *P.* 3. *p.* 32.).

Florum petala recentia odorem fragrantem, Jaſmini, ſed fortiorem & nonnihil ingratiorem, ſpargunt. Exhalationes horum florum, utut grati naribus hi exiſtunt, valde noxiæ tamen valetudini, præcipue ſi in cubili per noctem ſervantur. Inde a 1779. Londini in lecto mortua fœmina inven-

venta eſt. Cauſa noxæ ſerioribus experimentis conſtitit, latere in mephitico aere, qui ab odoris particulis omnino diſtinctus eſt; nam aere noxio ex floribus ejuſmodi odoris elicito nulla tamen odoris jactura ſentitur (Ingenhousz *Experiences ſur les vegetaux*, *p.* 62.). Virtutis antepilepticæ meminit Linneus (*Mat. med.*), quæ ſine dubio ſpectat ad flores. Ex hiſce tinctura Langhanſii, (Gilgentinctur) ab eo contra epilepſiam celebrata, modo iſti arcano præparari cum ſpiritu vini narratur, fortis odoris (*Magaz. vor Aertze* 1777. *St.* 8. *p.* 745.). Odor florum ſiccatione facile perit, ſed excipitur facile aqua, ſpiritu vini, oleo unguinoſo. Maſticata petala mucilaginem pariter produnt. Vis anodyna vix niſi recentibus tribui poteſt.

Antheræ omnino eviluerunt, quæ olim habitæ ſunt ad partum pellendum efficaces, fide quidem ſuſpecta.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Aqua Liliorum alborum. Ex floribus. In quibuſdam officinis adhuc ſuperſtes. Cur coſmetica credita?

Oleum *Ph. W. p.* 124. Digeſtione cum oleo Olivarum & ſubſequente coctione paratur. Vix alia vis, quam a ſolo oleo expreſſo inde ſub externa applicatione exſpectari poteſt, emolliens, relaxans.

S C I L L A.

LINN. *Syſt. veg. p.* 271. *Gen. pl. p.* 166.

Pharm. SCILLÆ vel SQUILLÆ *Radix.*

Vel abſque addito nomine partis.

513. *SCILLA MARITIMA*; nudiflora; bracteis refractis Linn. *Spec. pl. p.* 442. Icon: Regnault. *Botanique*, La Squille; item Martellii *Hort. Rom. tom.* 6. *tab.* 93. α) Scilla vulgaris radice rubra C. B. β) Scilla radice alba C. B. Planta perennis, locis arenoſis prope mare in Luſitania, Hiſpania, Normandia, Sicilia, Africa ſeptentrionali, Syria, creſcens.

Huic ſubſtituunt incolæ Capitis bonæ ſpei ſub nomine Scillæ montanæ bulbum Hæmanthi coccinei L. & inde acetum & oxymel ſimile parant, in aſthmate & hydrope aliiſque morbis proficuum (Thunb. *Diſſ. de medicina Africanorum p.* 3.).

Scillæ vulgaris Radix eaque recens bulbus ſquamoſus eſt, pyriformis, apice ſurſum verſo, magnitudine pugni vel ultra,

tra, ſquamis carnoſis latis, ad latera attenuatis, nervoſis, quas aliæ cingunt exſuccæ, membranaceæ, lineatæ, tam tenuibus, ut bulbus primo aſpectu tunicatus appareat. Hocce diſcrimen ſquamarum externarum impoſuit quibuſdam, ut tunicatum bulbum dicerent (Vid. E. C. Alſton's *Lectures on the M. m. vol.* 1. *p.* 513. Bergii *Mat. med. p.* 265.). Ex baſi bulbi prodeunt fibræ numeroſæ, quæ una cum extremis ſquamis effœtis ante uſum præciduntur. Raro bulbos ſucoſos pharmacopolæ ſervant, qui tamen ob ſuccum viſcidum & lentum diu in ſua integritate perſiſtunt. Quotannis magna ejus copia ex Hiſpania, unde Scilla Hiſpanica dicta, & Natalia tranſmittitur. Plerumque autem in officinis modo proſtant ſquamæ ſiccæ oblongæ, longitudine bipollicari, albæ, convexæ, ſubdiaphanæ, intus glabræ, lineatæ.

Diſcrimen ratione coloris radicis, quod ſupra innui, de externis modo membranaceis ſquamis valet, nam interne bulbus ſemper albus vel pallide viridis eſt. Rubri bulbi majores ſunt, albi minores (Schuiz & Meder *Diſſ. ſiſtens examen chem. radicis Scillæ marinæ, Hal. pag.* 7.). Pleriſque bulbus ruber albuſque pari virtute inſtructus cenſetur (Alſton *l. c.* Lewis *M. m. p.* 531.); quidam tamen album mitiorem judicant rubro (*V. Pharm. Würt. p.* 44.), annuente etiam ex tentaminibus variis inſtitutis Ludwigio (*Adverſ. pract. vol.* 2. *p.* 700.), qui ideo rubrum, utpote ad ſuam ſententiam efficaciorem, frequentius adhiberi jubet, quod conſilium ſponte jam dudum ſequuti ſunt pharmacopolæ.

Recens radix ſcatet ſucco tam viſcoſo, ut hic aqua vel aceto contritus vix per colum tranſigi queat. Adeo autem illa acris eſt, ut manibus tractata pruritum, uſtionis ſenſum, quin veſiculas in cute, excitet (Valentini *Hiſt. ſimpl. reform. p.* 128. Muhle in Crells *Ann.* 1786. *vol.* 2. *p.* 336.). Acrimoniam quoque ſuam guſtatu manifeſtat cum nauſeoſo ſapore. Odore autem tam recens quam ſicca radix deſtituitur. *Sicca* ex mucilagine recondita, dum maſticatur, tenax ſentitur, & eadem de cauſa, ſi lente fuerit ſiccata, difficulter in pulverem redigitur; amaritiem præterea intenſam ingratam & diuturnam linguæ imprimit, ſed abſque acrimoniæ manifeſtæ indiciis, quæ tamen effectu doſeos juſto largioris, vel extra opportunitatem præceptæ, abunde declaratur.

Siccando radix recens quatuor ponderis partes ex quinque amittit, quæ jactura fere nihil niſi aquæ eſſe videtur. Infuſum aquoſum pallide flaveſcens eſt, intenſe amarum & acre, & evaporatione odorem, qualem Rapæ coctæ vel radix Apii hortenſis, ſpargit. Inſpiſſatum $\frac{3}{4}$ ex radice ſicca erogat extracti bruno flavi, amari ſimulque acris & urentis. Spiritus vini tingitur radice hac colore aureo, & inſignem

gnem amaritiem & acrimoniam adſciſcit, qui ſenſus etiam ex extracto bruno inde parato excitantur (Conf. Schulz *Diſſ. cit.* & Gartheus. *Mat. med. vol.* 1. *p.* 458.). Alcali debilitat ſaporem amarum inſigniter (Schulz *l. c. p.* 16.); acetum autem pallulum modo (*l. c. p.* 17.). Nolo analyſi igne fortiori factæ inhærere (Vid. *l. c.*).

Priſco jam ævo notiſſima hæc radix fuit, non tamen veneni acris ſuſpicione caruit; inde potius de Scilla, ut putabant, mitiganda & corrigenda ſolliciti fuerunt, quam eadem in ſubſtantia exhibenda. Ad Epimenidem, vatem & expiatorem, adeo referunt efficaciæ ejus medicæ inventum (Vid. Hall. *Bibl. bot. vol.* 1. *p.* 12. *Bibl. pract. vol.* 1. *pag.* 20.), unde & olim Scilla Epimenidum vocata; alii ad Pythagoram, ab iſto forſitan edoctum (Schulz *Hiſt. med. p.* 171.). Ita Scillæ virium plurium egregiarum mentio fiat apud Dioſcoridem (*M. m. L.* 2. *c.* 102. 103.), Hippocratem, Galenum, Aëtium, Celſum, Plinium, Caelium Aurelianum. Arabeſque medicos. Apud Græcos partim Σκιλλα dicitur, partim Παγκρατιον, quo poſteriori nomine conjicerem radicem rubram illos intellexiſſe, niſi Dioſcorides mitiorem facultatem, quam alteri, ineſſe indicaſſet (*Cap.* 103.).

Veteres acrimoniam Scillæ metuentes in ea corrigenda plurimum operæ depoſuerunt. Dioſcorides (*Cap.* 102.) eo fine conferre innuit, farina vel luto radicem recentem incruſtare & in clibanum conjicere, aut prunis obruere, ut detracta cruſta nociva acrimonia ſimul exueretur; vel torrere illam ſuadet in olla operculata intra furnum; vel conciſam elixare, mutata ſæpius aqua, donec aqua nullam neque amaritiem neque acrimoniam proderet; accedit aliud conſilium, radicem fruſtatim diſſectam linoque commodis intervallis trajectam in umbra ſiccandi. Variæ enumeratæ artes adhuc hodie abhibentur. Etenim & hodie hinc inde paſta farinacea obvolutam radicem in clibano coquunt. Cavendum vero maxime, ne una cum acrimonia omnis virtus pereat. Hinc ultimo loco indicatus modus, vel ſimplex ſiccatio radicis, poſt tegminis externi ablationem tranſverſim in taleolas ſectæ, ſub miti caloris gradu *Scillam ſiccatam* Pharmacopœa Lond. vocat, multo reliquis præparandi Scillam modis præſtat. Sed ne hiſce quidem mitigandi Scillam periculis fisi Veteres ad additamenta varia alia aceti, vini, mellis, aromatum &c. acceſſerunt. Inde & trochiſcorum ſcilliticorum ex pulpa Scillæ aſſatæ & farina frumentorum vel Ervi origo, & cautio quoad tempus & corporis præparationem (Vide quædam hujus argumenti in Swietenii *Comment. tom.* 4. *p.* 259.).

Varia omnino venenatæ indolis indicia in Scilla ſeſe efferunt. Cameli in Africa, qui ſpinoſa Eryngia avide paſſim

ſim devorare non verentur, intacta tamen relinquunt viridia Scillæ folia (Ludwig *l. c. p.* 698.). Catus & cuniculus experimento ex inſtituto facto (Hillefeld *Diſſ. experimenta circa venena p.* 12.) perierunt, aliis horum generum animalibus, item cane, graviter affectis. Mures quoque inde necantur (Berg. *M. m. p.* 265.). Conſtat & cruſtam farinaceam, qua cocta fuerat Scilla, ſi ſuibus (Vogel in Hilleſ. *Diſſ. p.* 18.) vel piſcibus projicitur, hiſce necem afferre. Huicque erat proxima Meleagris panis hujus micis illi inſtar eſcæ datis, unde titubare, convelli, tumultuare rel. incepit (Gejer in *Miſc. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 6. *p.* 298.). Accedit novum argumentum ex cutis per contrectationem diuturnam radicis læſione. -- In ipſo homine doſis inſignior vel juſto crebrior non ſolum nauſeam & vomitus vehementiſſimos cum torminibus ciet, ſed ſtranguriam excitat, lotium ſanguine tingit & alvi profluvia, catdialgiam, conamina hæmorrhoidalia, convulſivos motus, inflammationem & gangrænam ventriculi & inteſtinorum creat; quin mortem pediſſequam habet. Triſtis exempli memoriam reliquit medicaſter quidam, qui tympaniticæ ſœminæ Helmſtadii degenti pulveris Scillæ tantum obtulit, quantum cochleare integrum capere poſſet, unde mox doluiſſe graviſſime ventriculum ſenſit, ejuare, convelli cœpit, & inter alia dira ſymptomata vitam cum morte commutavit; in cadavere inflammatus & ex parte arroſus ventriculus exſtitit (Lange *de remed. Brunſv. domeſt. p.* 176.). Ex ſcrupulo dimidio ingeſto mors ſubſequuta eſt (Quarin *Animadv. pract. p.* 166.). Proſtibula aliquando ea tentant abortum concitare, quæ, ſi ſine ſceleſto potiantur, una cum infantis vita propriam ſuam in periculum vertunt. Emerſit tameu ex periculo aſthmaticus, qui ex errore drachmam unam Scillæ clyſmati deſtinatam ingeſſerat, unde nauſea & vomitiones creberrimæ, quibus ſopitis in ſalutem ægri præcedente pruritu & ardore in cute ſcabies humida erupit, antea vitioſa ſuppreſſa, ſicque aſthma omnino diſparuit (Muzell *med. v. chir. Wahrnehmungen* 2. *Samml. p.* 34.).

Ne vero infauſtos ex Scilla effectus juſto majori doſi unice tribuas, conſiderandæ conditiones corporis peculiares ſunt, ſub quibus damnum iſta afferat. In hominibus nimia ſenſilitate nervorum affectis ſævi ex ejus uſu artuum dolores enaſcuntur, quin convulſivis motibus hi ipſi aliquando tentantur. Spectat huc hiſtoria fœminæ, quæ ex Scilla affectiones nervoſas valde ſingulares pati ſolet (Weikard *verm. med. Schrift.* 1. *St. p.* 245.). Nocet iis, quibus humores vitioſe diſſoluti ſunt, nempe ſponte ſua eos attenuat, docente id ſæpe ſanguine cum lotio & fœcibus alvinis ſecedente. Minus prodeſt hominibus temperiei calidæ bilioſæ,

putridæ, quibus contra ea acida & præcipue cremor tartari conducunt. Requirit porro abſentiam obſtructionum, præcipue hepatis, ut quæ Scillæ ſtimulo alias facile in inflammationem tranſeunt. Eadem de cauſa in ſcirrho inveterato abſtinendum ab ea eſt, ne in ulcus vel cancrum commutetur. In hæmorrhoidariis vel plane non vel caute exhiberi debet (Ludwig. *Adverſ. l. c. p.* 723.). Male a multis hodie negligitur monitum jam a Dioſcoride injunctum, in ulcere interno detrimento eſſe, dum liberali manu phthiſicis ex ulcere pulmonum oxymel ſcilliticum offertur: ſed quam male irritans remedium convenit in morbo, in quo ſumma cura enitendum eſt, ut temperantibus arceatur inflammatio, præſens tollatur, & cortra omnem ſtimulum pulmones muniantur (Conf. Fothergill in *med. Obſerv. and Inquir. vol.* 5. *p.* 375.)! Quum in vias lotii ſpecificam vim exerceat, non poteſt non nocere, quando jam ſponte excretio lotii nimia eſt, vel organa illi deſtinata inflammatione, vulnere, vel exulceratione corripiuntur. Habet præterea hoc incommodum, quod facile vires ventriculi deprimat, contra quam ſequelam ne amarities quidem Scillæ tuetur. Alios anxietates moleſtæ inde torquent (Lectu digna ſunt, quæ de cautelis in uſu memoriæ prodiderunt Tiſſot *Epiſt. med. p.* 406. Quarin *Animadv. pract. p.* 164. *ſqq.* Stoll *Prælect. in morb. chron. p.* 16. *ſqq.*). Non tamen negandum eſt, variis horum effectuum ſcito Scillæ connubio cum aliis commodis obverti poſſe.

Vis ejus inſigniter ſtimulans, reſolvens, deobſtruens, diuretica abunde ſeſe declarat iis in morbis, quibus medendis adhibetur. Quin quibuſdam indicia virtutis antiſpaſmodicæ ſeſe efferunt.

Inter diuretica primarium locum antiquitus & noſtra ætate obtinuit Scilla, & certius hanc vim præſtat reliquis, ut tamen & hoc experiamur, non ſingulis quodlibet diureticorum genus convenire. Ad aquam in hydrope collectam eliminandam diuretica longe tutiora ſunt draſticis hydragogis, quæ ipſa valde vires dejiciunt, concoctionis evertunt præſidia, cauſam hydropis augent & novam anſam ſtagnationi evertunt præſidia, cauſam hydropis augent & novam anſam ſtagnationi aquæ ſuppeditant; blande contra aquam educunt diuretica & in quibuſdam hydropis ſpeciebus, ut hydrope pectoris, unice proſunt, nocentibus purgantibus fortioribus. Aliter ſeſe res habet cum mitioribus purgantibus, e. c. ſalinis, rhabarbarinis & iis, quæ acidæ indolis ſunt, vel ſolis vel cum roborantibus junctis mixtiſque. Neque Scilla tamen, æque parum ac alia diuretica, in hydrope ſaccharo aquæ eliminandæ ſufficere ſolet; nec in pedum œdemate, ſi a ſola locali debilitate provenit (Stoll *l. c. p.* 16.).

16.). Non excludendam tamen Scillam ab hydrope pectoris multos edocuit experientia. Sic Tiſſotus (*l. c. p.* 408.) in hydrope pectoris exigua quantitate Scillæ horrendas anxietates auferri vidit, alios ægros per noctes plures inſomnes & orthopnœa vexatos brevi inde obdormiſcere, quin contiuuatione prudenti accedente cito convaleſcere obſervavit. Eandem laudem Scillæ in hac ſpecie hydropis tribuit Thomſon (*Medical conſulations on vorious diſeaſes p.* 230.). Maxime adeo in hydrothorace convenire innuunt cll. Quarin (*l. c. p.* 133.) & Stoll (*l. c.*). Cum hiſce igitur non ſatis conciliari poteſt effatum cl. Lentin (*Beob. d. Krankh, am Oberharze, p.* 119. *not.*), infida eſſe ſcillitica cujuſcunque generis in pectoris hydrope. Abſtinendum autem in quolibet hydrope a Scilla eſt præſente febre & ſymptomatibus febrilibus qualibuſcunque, unde pulſus & lotii & ſitis ſedula ratio habenda eſt. Ceterum vel in eo hydrope potentiſſimum auxilium præſtat, in quo fere conclamata res videtur, modo virium diſpendium & ad ſtagnationes exundationeſque niſus conſtantiam permittat (Cfr. Werlhof *Oper.* ed. Wichm. *p.* 811.).

Vario modo exhiberi ſolet Scilla, in pulvere, extracto, unde varias formas effingere facile, aceto, vino, oxymelle, ſyrupo demum ſui nominis; variaque connubia non ſolum admittit, ſed ſæpiſſime requirit. Præſtat & doſin & repetitiones ita moderari, ut vel abſque nauſea vim exſerat. Nauſeam vitari jubet ſummus Werlhofius (*l. c. o.* 812.). Efficaciſſimam tum quoque pronunciat ill. Quarin (*Animadv. pract. p.* 165.). Simplicem nauſeam tamen de ſuo vino non metuit Swietenius (*Maladies des armées, p.* 74.). Et cl. Home (*Clinical. experiments, hiſtories &c. pag.* 387. *ſqq.*) adeo placet ea doſis Scillæ, quæ vomitum creet, ut qua ipſa effectus tanto celerior futurus eſſet. Scilicet evacuata aqua per os eſt, a pinta una ad duodecim aliquando vel unico vomitionis paroxyſmo, deobſtruente ejus virtute & concuſſione corporis univerſali per vomitum. Aſſenſum illi præbuit cl. Keck (*Abbadnl. v. Beob. a. d. Arzneiw. p.* 85.). Equidem arbitror tum modo conducere tanta doſi, quando vomitoriorum in hydrope opportunitas adeſt, quæ autem æque raro incidit ac purgantium fortiorum; & quam graviter affecti inde ægri fuerint, ipſi a cel. Home allati caſus loquuntur, in quibus languor pulſus notabilis vomitionis tempore contigit, ad ictus nonnunquam quadraginta adeo deſidens (Home *l. c. p.* 394.). Hinc diſplicent quoque doſes, quæ dejectiones alvinas efficiunt, nam fruſtrantur ſæpe auxilii ſpem (Tiſſot *l. c. p.* 406. Quarin *l. c. p.* 169.). Unde etiam inconcinne a quibuſdam purgans Scillæ additur.

Ad nauſeam avertendam vel infringendam, quam Scilla ſponte ſua alias facillime excitat, vulgare eſt, eidem carminativum vel aroma quoddam addere e. c. Cinnamomum, Zingiber, nucem moſchatam, radicem Calami aromatici, ſerpentariæ Virginianæ, Helenii, Flores Caſſiæ & ſimilia., forma pulveris, elæoſacchari, deſtillatæ aquæ, ſyrupi e. ſ. p.

Pulveris crebra adminiſtratio eſt: ſed etiamſi optimus exſiccationis modus præceſſerit, mora tamen ſenſim virium partem amittit, unde non nimia copia præſto in pharmacopoliis eſſe debet. Doſin determinat ætas & morbi ratio. Rite paratus & grano dimidio vel integro ter vel quater datus jam efficaciam inſignem præſtat (Stoll *l. c.*). Alii grana duo aut tria concedunt (Tiſſot *l. c. p.* 408.). Ita notatum, quoſdam quinque & plura grana ferre, licet nauſea torqueantur (Ludwig *Adverſ. cit. p.* 703.). Diſplicent magnæ Meadii (*Monit. & præc. med. ed.* 2. *Lipſ. p.* 76.) doſes, qui grana quinque aut ſex concedit mane in connubio aromaticorum vel cl. Homii (*l. c. p.* 405.), qui tria vel quatuor grana bis diem plerumque dedit, ſed ſubinde auſus eſt exhibere grana octodecim abſque effectu, ut narrat. Subinde ſimplex additamentum ſacchari pro augendo pondere & ſapore nonnihil corrigendo ſufficit (Tiſſot *l. c. p.* 408.). Fr. Hoffmanno (*Med. ſyſt. tom.* 4. *P.* 3. *p.* 346.) moris erat, grana Scillæ tria vel quatuor cum radice Vincetoxici & nitro præcipere. Similiſque miſcela quoque (ex Scill. gr. iij. Vincetox. gr. v. Nitr. gr. x.) nomine pulveris hydropici invaluit olim in noſocomio Stockholmienſi (*Vet. Acad. Handl.* 1754. *p.* 316.) multique illam imitati ſunt. Nitro acre Scillæ mitigari poſſe ſibi perſuaſerat Hoffmannus: ſed quidni illa mitigaretur minori doſi? Non conducit nitrum addere, ſi alvus laxior, corpus leucophlegmaticum frigidumque ſentitur, vires demum infirmæ ſunt) Quarin *l. c. pag.* 166.). Facile eſt, illam cum extracto amaro vel gummi reſina in pilulas compingere.

Extractum aquoſum multis hodie placet, etſi imbecillius paullo eſt Scilla in pulvere; & iſtud quidem ad granum dimidium vel integrum (Stoll *l. c. p.* 62.), vel ſenſim aſcendendo ad grana tria, ferri poteſt (Quarin *l. c. p.* 166.). Solutio extracti hujus drachmæ unius in aquæ uncia una, ad guttas viginti vel triginta & ſenſim plus data, vomitus & dejectiones alvinas excitavit, ſed cum decremento hydropis (Keck *Abh. v. Beob. a. d. Arzneiw. p.* 86.). Rarius extractum anxietates, quam oxymel ſcilliticum, ciet. Mutari quoque ejuſdem forma pro commoditate in pilulas, mixturam, pulverem, poteſt. Extractum Scillæ in hydrope pectoris reliquis omnibus præfert ill. Quarin (*l. c. pag.* 133.).

Ace-

Acetum ſcilliticum raro ſolum capitur ad guttas ſexaginta omni trihorio. Immanes ſæpe anxietates excitat (Tiſſot *l. c. p.* 410.). Augetur vis diuretica ejus & ſolvens addito ſale tartari, vel alio alcali fixo, ſicque in hydrope poſt intermittentes neglectas & ſuppreſſas quartanas confert (Stoll. *p.* 63.). Loco alcali fixi quoque ſumi poteſt volatile, ſicque confert, quando infarctus pituitoſi ſubſunt, & in hydrope cum arthritide (Id.). Utrobivis oportet rite illud diluere.

Efficax æque ac elegans præparationis genus eſt Oxymel ſcilliticum. Largius hauſtum lotium pellit. Nec reliquis ſcilliticis potentia cedit (Vid. e. c. Werlhof *l. c.* Tiſſot *l. c. p.* 411.) ſæpeque ferunt hoc ægri, quorum natura alia ſcillitica repudiat. Aegris ſtrictioris compagis, ſub pulſu celeriori aut ſiti vehementiori conducit; tum præſertim confert, quando aſcites ab obſtructione hepatis hæmorrhoidibus ſuppreſſis aut febribus juſto præcocius profligatis provenit (Quarin *l. c. p.* 165.). Nitrum vel aliud ſal medium admixtum ſæpe effectum auget (Tiſſot *l. c.*). Excipitur commode vehiculo aquoſo, præcipue aromatico. Tiſſoto (*p.* 388.) mixtura ex oxymelle ſcillitico, terra foliata tartari & aqua Sambuci familiaris eſt, ter de die doſi modica exhibenda; unde poſt triduum caſu ſingulari mictio tam copioſa, ut ſexaginta libræ lotii intra horas triginta quinque effluerent, viribus ſuffultis faſciatione abdominis & inferiorum artuum, & potu grate vinoſo. -- Quibus mel in univerſum moleſtum eſt, hiſce ſyrupus ſcilliticus ſubſtitui poteſt.

Vino ſcillitico quidam prærogativam ſingularem tribuunt, uti L. B. Van Swieten (*Malad. des armées p.* 74. *p.* 163.), qui ſuum & ſecurum & efficax pronunciat, licet modo ex Scillæ recentis uncia dimidia & vini boni libris duabus per infuſionem paretur. Hujus mane ægro cochlear unum exhibuit, quod ſi vomitum effecerit, ſuaſit, ut dein modo cochleare dimidium exhiberetur. Continuatio & augmentum doſeos ſenſim placuit, donec per mictionem crebram corpus detumuiſſet. Merito una digeritur aroma quoddam, cujus miſcelæ exempla proferunt compoſitis quibuſdam Richardus Ab Hauteſierk (*Formal. med. p.* 17.) L. B. A Störck (*Ann. med.* 1. *p.* 162. & *Ann. med.* 2. *p.* 285.) multique alii. Quidni ſubſiſtamus in ſolo Cinnamomi additamento (V. exemplum in Quarin *l. c. p.* 331.)? Longe ægrius autem toleratur vinum ab ægris, quam pleraque alia ſcillitica, pluresque ægri illi adſueſcere nequeunt: ſed enormes vomendi conatus inde experiuntur (Tiſſot *l. c. p.* 410.), imo paullo largius eodem hauſto vomitus & abdominis dolores, quum contra minori copia captum vix lotium moveat. Quin qui de hiſce queritur, dolet ſe ex numeroſiſ-

ſimis aſciticis vix unum vel alterum curatum vino vidiſſe (Quarin *l. c. p.* 165.). In hydrope pectoris pariter plurimi inde male affecti ſunt, quidam perierunt, in quorum cadaveribus ventriculus & inteſtina inflammata exſtiterunt (Idem *p.* 137.).

Præter additamenta aromatum & quorundam aliorum, de quibus paſſi egi, alia adhuc commemoranda ſunt, quæ adjuvant effectum, vel incommodis variis ſub uſu obviam eunt. Salina ſæpe valde proficua e. c. nitrum, tartarus tartariſatus, ſal Seignette. Potens eſt cremoris tartari connubium: e. c. iſtius drachmam dimidiam, Scillæ grana tria in pulvere quavis tertia hora ſumendo, dein rarius. Nec opus caſu ſingulari fuit ad perfectam ſanationem alio medicamine ſubjungendo, quam eſſentia ex amaris variis (V. cel. Wendt in cl. Ernſt *Diſſ. de therapia hydropis*, *Erl.* 1783. *p.* 26. *ſqq.*). Ejuſmodi combinatio cum amaris, cortice Peruviano, martialibus, ſæpe valde utilis eſt, non ſolum ad ventriculum Scilla labefactatum roborandum & vires evacuatione dejectas erigendas, ſed etiam ad ſolida contra novam collectionem aquæ tuenda & ſanguinis craſin corrigendam. Hinc Tiſſotus (*l. c. p.* 407.) Chinchinam mox protinus poſt evacuatam Scillæ aquam ſubjunxit, mox junctim cum ea corticem adhibuit. Gallis quibuſdam Scilla cum ptiſana Juniperi placet adſtipulante & Tiſſoto (*p.* 410.). -- Si flatus ructuſque ægrum poſt Scillam captam gravant, aquæ Menthæ cochlear poſt quamlibet doſin hauriatur. Camphoræ inſignis vis eſt in doloribus & convulſionibus a ſtimulo ejus acri tollendis (Vid. *Appar. med. vol.* 4. *p.* 260.). Dolores in ventriculo vel inteſtinis autem inde orti demulcentia requirunt, nec opium, quod contra ea gangrænam ſuſcitare poteſt (Quarin *l. c. p.* 167.).

Nolui præcepta de Scillæ capiendæ modo a narratione ejuſdem in hydrope efficaciæ divellere, quum quædam ad hanc præcipue ſpectent, licet omnino pleraque in aliis quoque morbis applicari queant. Etenim poſt hydropem in affectionibus pectoris pituitoſis maxime ſeſe commendavit. Specificam fere vim in ſpiritus organa ſtatueres, niſi in univerſum reſolvendi poteſtatem in pituitam, cujus fortes uberrimi in fiſtula ſpiritali & ramis ejus per pulmones diſtributis exſtant, exerceret. Ex hacce vitioſe ibidem collecta vel juſto tenaciori, aſthma, ſtertor, ſæpe exſurgunt, &, tam mole ſua quam acrimonia admiſta, tuſſis moleſta. Scilla vero egregie non ſolum attenuat mucum, ſed blando ſcreatu ejicit. Non latuit hæcce virtus Dioſcoridis aciem, qui tuſſi vetere infeſtatis & ſuſpirioſis Scillam melle coctam commendavit. Noſmet creberrime & optimo ſucceſſu in ejuſmodi caſibus oxymelle ſcillitico utimur, in quo Scillæ efficа-

ſicaciam & aceti virtus adjuvat. Ipſi Scillæ hocce tamen meritum competere ex effectu egregio & aliorum illam exhibendi modorum evincitur. Fr. Hoffmannus. (*Med. ſyſt. tom.* 4. *P.* 3. *ſect.* 2. *cap.* 2. *Obſ.* 3. *p.* 343. *Obſ.* 8. *p.* 354. Præter Hoffmannum ipſum in *Obſ.* 3. commentatus eſt Schroter in *Diſſ. de ægroto aſthmatico uſu radicis Scillæ ſublevato præſ.* J. H. Schulz recuſa in Hall. *coll. diſp. pract. tom.* 2. *pag.* 141.), qui illam in aſthmate multum deprædicat, hiſtorias concinnavit, in quibus pulvis Scillæ cum radice Vincetoxici & cum vel ſine nitro optimo eventu reliquis irritis datus fuerat. Simile conſilium ſequutus eſt Wagnerus (*Obſ. clin. Sect.* 2. in Hall *collect. diſſ. cit. pag.* 179.) in eodem morbo eadem fortuna, licet Vincetox eum ſubinde omitteret. Uterque Scillæ tantum obtulit, ut vomitus ſuccederet, quin multum levaminis attulit ad grana tria quatuor ſupraque. Plura adfuerunt in caſibus iſtis ſpaſticæ mali indolis indicia, unde colligere pronum eſt, ineſſe Scillæ virtutem aliquam antiſparmodicam. Quin idem Hoffmannus (*l. c. p.* 357.) ſubjungit expreſſis verbis, aliis quoque exemplis ſpaſmis & convulſionibus, maxime catarrho ſuffocativo quandoque ipſi epilepſiæ, medelam attuliſſe. Spectat huc ſupra (*pag.* 62.) narratus caſus de aſthmate ex retrogreſſa ſcabie orto, largiori autem quantitate, quæ inter multa ambigua ſymptomata denuo illam expelleret, ſanato (Muzel *loc. cit.*). Ita pilulas ſcilliticas Edinburg., quibus pilulas ex Allio *Pharm. paup. Edinb. pag.* 33. pares cenſet cl. Millar (*Obſerv. on the aſthma and on the hooping-cough pag.* 103.) in aſthmate chronico efficaciſſimas declarat, modo excipiantur, quorum natura minus ſenſilis eſt, in quibus nimirum vires digeſtionis inde facile evertuntur. Nec minus pilulæ iſtæ ſcilliticæ in frigida pertinaci tuſſi, quæ natales ſuos duxerat ex pituita tenaci pulmones opplente vel obſtructione vel niſu ad hydropem pectoris, auxilio aliquoties inſigni fuit (Weikard *verm. med. Schriſt. P.* 1. *p.* 35.). Abſtinendum vero eſt a Scilla in ea aſthmatis ſpecie, quæ a veris nodis ſive tuberculis glandularum conglobatarum ſive lymphaticarum originem repetit, quoniam metus ſubeſt, ne ex ſtimulo ejus inflammatio & ſuppuratio exſurgat (Conf. Unzer, *Arzt vol.* 12. *p.* 157.).

In pulmonum inflammatione merito efficaciſſimis remediis accenſenda eſt tam ad ipſam ſtagnantem materiem diſcutiendam, quam ad criſin per ſputa adjuvandam. Hiſce finibus accommodatiſſimum & tutiſſimum eſt oxymel ſcilliticum rite in mixtura dilutum. Nec metus eſt, etiamſi largior quantitas rite diluta hauriatur nauſeæ vel vomitionis ſubſequuturæ, modo ptiſana large bibatur. Datæ fuere ejus

in mixtura unciæ tres, quin aliquando duplum intra nychthemerum (De Haen *Rat. med. P.* 1. *p.* 23.), vel tantum, quantum ferre poſſet æger abſque nauſea vel alvi purgatione (Pringle's *Obſervat. on the diſeas. of the army ed.* 7. *p.* 143.). Tanto magis vero hoc proficuum, quum præter ſputa criſin per lotium promoveat (Conf. Sarcone *Geſch. d. Krankh. in Neapel. vol.* 1. *p.* 173. *ſqq.*).

Alias quoque pituita accumulata pro parte, qua ſtagnat, ſcenas ludit. In renibus nephritidis cauſa ſubinde exſtat. En igitur in Scillæ incidente & diuretica vi remedium. Fuit fœmina inter vulgares hujus morbi notas cum urina ſubruſa mucum emingens, in fundo matulæ inſtar ſpermatis ranarum fluctuantem & tantæ tenacitatis, ut plurima pars vaſi illi adhæreret, nec eo inverſo dimitteretur. Aſt, poſtquam inconſtans modo auxilium præbuiſſent aquæ Sedlicenſes, Scillæ malum ceſſit (Wagner *l. c. p.* 192.). Nec in nephritide ſabuloſa opem ſuam repudiat. Fœmina nimirum, quæ inter dolores dorſi & ſtranguriam una cum pituita denſa ſabulum vel lapillos ſemen Milii magnitudine referentes minxerat, Scilla ingeſta vomuit, ſimulque cum fœculento lotio copioſiſſime excreto calculoſæ materiæ plurimum dimiſit redeunte priſtina valetudine (*l. c. p.* 195.) Similis proſperitas contigit alii fœminæ doloribus renalibus afflictæ, quæ poſt datam Scillam quotidie lapillos lentem vel cicer magno cum lotio eminxit, idque abſque ulla moleſtia (*l. c. p.* 196.). ---- In nephritide inflammatoria non admittendam eſſe, quilibet ſponte intelligit.

Scillæ ad emeſin ciendam, dum aliis ſcopis deſtinatur, propenſio multa illam avertendi, ut dictum, conſilia excitavit. Nec niſi rariſſime aliorum emeticorum vices ab ea expectamus. Infantibus tamen aliquando oxymel ſcilliticum ad paucas drachmas aqua deſtillata exceptum ingeritur, in quibus tanto opportunius, quando pectus pituita gravatur.

Multo minus autem hactenus vi antiſcorbutica eminuit, licet acetum ſcilliticum ab Heurnio & Drawizio jam magni in ſcorbuto habitum fuerit. Confirmant tamen hanc Scillæ laudem quidam recentiorum celebrati nominis. Reſpicio nominatim ad cel. Lind. (*Treatiſe on the Srurvy*, *ed.* 3. *p.* 222.) judicium, qui ex oxymelle ſcillitico lætiſſimum effectum percepit, exhibita ejus uncia una intra viginti quatuor horas; unde alvus laxata, lotii ſecretio promota & multæ moleſtiæ præcipue pectoris, quibus ſcorbutici plerumque obnoxii, ſublatæ ſunt. Illuſtrat ejus virtutem exemplo Alii & Cæpe, quæ pariter in hoc malo magnopere valent. Adjicio Werlhofii (*Litt. in* Engel. *Spec. med. p.* 164.) teſtimonium, ſecundum quod Scilla, ad præcipua ſcorbuti antidota referenda, oris vitiis medetur & nervos (paralyti-

ce

ce ſæpe affectos in hoc morbo, M.) liberat, ſolutoſque excitat, imo inter emmenagoga & hæmorrhoides pellentia inſignem locum illi adjudicat, ea doſi ut ne nauſeam moveret. Ipſe quoque aceto ſcillitico plurimum tribuit, e. c. in mixtura ex aquæ diſtillatæ libra una, aceti ſcillitici uncia una, olei tert. p. del. guttis quadraginta, ſyrupi cujuſdam grati unciis duabus, cujus cochlear unum quinquies vel ſexies per diem daretur.

Vermibus quoque adverſa eſt Scilla: ſaltim hactenus id de oxymelle ſcillitico conſtat, cujus quidem efficacia alias non e ſola Scilla derivarl poteſt. Caſu effectus ejus ſeſe manifeſtavit in juvene, qui vermes cucurbitinos excreverat, cui vero ob affectiones quaſdam pectoris oxymel hocce cum infuſo florum Sambuci exhibere e re fuit. Hiſce per aliquot dies continuatis purgans quoddam efficacius offerebatur, unde tænia ſex ulnarum lati corporis ſeceſſit (Weikard *verm. med. Shrift P. 1. o. 72.*). Oxymel quoque intrat medicinam iſtam, qua L. B. A. Störch (*Ann. med. 1. p.* 103. 164.), dum noſocomio cuidam Vindobonæ præeſſet medicus, vermes omnis generis, modo non alius morbus ſubeſſet, profligare valuit, ſcil. ℞. Sal. polychreſt. pulv. rad. Jalapp. Valet. ſ. Phu. āā drachmam unam, Oxymell. Scill. uncias quatuor m. Hujus adultis quater per diem uncia dimidia, junioribus drachma una vel duæ datæ. Ita & lumbrici tam vomitu quam alvo redditi & tæniæ inſignis longitudinis excuſſæ. Ipſe recordor, ancillam Tænia Solio correptam paucis præbiis hujus eclegmatis meo ſuaſu captis vomitu rejeciſſe vermes cucurbitinos plures, quibus alternatim frigida calidaque aqua infuſa demere viciſſim & reddere vitam apparenter valui, donec tandem mortui figuram illam oblongam aſſumerent, qua Couletus eoſdem falſo aſcaridum nomine depingit. Quum oxymel ſcilliticum maximam copiam Störckiani remedii efficiat, veroſimile eſt, huic plurimum virtutis ad delendos vermes ineſſe.

Scilla in clyſmate adhibita a ſuperioribus partibus efficaciter revellit. Egent hocce auxilio commotiones cerebri, in quibus ex lympha inter tunicam arachnoideam & piam matrem collecta cerebri tenella ſtamina comprimuntur & funeſta multa ſymptomata, quin ipſa mors, ſequela ſunt. Hanc diſſipare quantocyus potiſſimum artis eſt, cui fini, poſt venæ ſectionem, fomentationes ex aqua frigida, aceto, nitro & ſale ammoniaco mixta & clyſma, cui drachma una pulveris Scillæ addita, inſignis præſtantiæ ſunt (Schmucker *chir. Wahrnehm. vol. 1. p.* 144. & obſervatt. multæ.). --- Cum oleo fervente ſubacta aut cum reſina liquefacta verrucis & pernionibus utiliter illini legitur (Vogel *Mat. med. p.* 214.).

PRÆ-

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Scilla præparata *Ph. Würt p.* 173. Eſt hæc Scilla mitigata calore intra paſtam, cui indita ſuerat, clibano immiſſam, ſubſequa ſiccatione ſquamarum disjunctarum in umbra. Eſt ſcilla cocta *Ph. Lond. p.* 22. Judicium ſupra de hocce præparationis modo tuli (*p.* 61.). Præfertur huic merito ob vires potentiores

Scilla exſiccata *Ph. Lond. p.* 22. *Ph. Ed* 1783. *p.* 77. dum Scilla in taleas transverſim ſecta leni calore exſiccatur. Sic vix aliæ niſi partes aquoſæ avolant, & ſiccatione ad quatuor ex quinque partibus minuitur Scillæ pondus.

Pulvis ſcillæ compoſitus Stahlii *Ph. W. q.* 157. Ex Scilla & radicis Vincetoxici tertia parte. Stahlii nomen ferre ideo modo meretur, quod iſte crebriorem uſum ejus reddidit. Nam ab alio tanquam inventore profectus videtur, nec ipſe Stahlius in ſcriptis ſuis illum ullibi commendat, de qua re conſulantur Schulzii *Prælectiones iu Diſpenſ. Brand. p.* 264. Fr. Hoffmanni, Wagneri, Bæckii, laudes hujus miſcelæ ſupra jam dixi. Grana tria vel quatuor ejus dari ſolent pro doſi, ubi Scilla convenit. Additum Vincetoxicum, ut corrigeretur Scilla, qua ope non indiget iſta, nec præſtare illam potis eſt Vincetoxicum. Lubens igitur adverſo huic miſcelæ judicio Ludwigh (*i. c. p.* 7. 707.) ſubſcribo, niſi exiſtimandum adjuvare illud Scillæ effectum propria ſimili in hydrope virtute (Vide *Appar. med. vol.* 1. *p.* 544. *ſqq.*).

Acetum ſcilliticum *Ph. W. p.* 2. ex Scilla ſicca & conciſa, aceto macerata. *Ph. Edinb.* 1783. *p.* 102. & *Loud.* e. c. 1787. *p.* 69. addunt poſt colationem ſpiritus vini tantillum, ut diutius a fœculentia conſervetur (*Ph. Lond. cit.*). Vetuſtiſſimum præparatum eſt, Pythagoræ tributum, & in libro, qui adſcribitur Galeno περιευπορίςων *Lib.* 3. multis laudibus cumulatum. Errant, qui aceto infringi vires Scillæ putant: eſt contra ea commodum modo ejuſdem menſtruum ad virtutes eliciendas. Vires hydrope aliiſque morbis jam excuſſi. Addo modo gatgariſmate exceptum difficultati auditus ob obſtructiones ductus Euſtachium mederi. Præcedit auctoritas Plinii (*Hiſt. nat. Lib.* 23. *cab.* 2. *ed.* Dalech. *p.* 1070.), qui de illa inquit " tarditatem quoque aurium „ gargarizatione purgat & tranſitum auditus aperit. " Symbolom addit laudi cl. Lange expertus (*Miſc. verit. med. faſc.* 1. *p.* 66.). Inſervit preterea gummireſinis ſolvendis; e. c. Gummi ammoniaco, quod hacce ope emollitum in emplaſtrum egregie tumores liquat.

Oximel ſcilliticum *Ph. W. p.* 134. & omn. offic. Ex aceto ſcillitico & melle deſpumato in juſtam ſpiſſitudinem coctis.

ctis. Laus multiplex ſupra paſſim dicta. Ad ſcreatus adjuvandos in morbis pectoris multum confert addere Gummi ammoniacum & utrumque aqua diluere; ſed contra uſum in phthiſi monui. Gargariſmate exceptum anginam catarrhalem egregie diſſipat.

Eſſentia ſcillæ *Ph. W. p.* 84. ex aceto ſcillitico & ſale tartari mixtis & evaporatis ad mellis ſpiſſitudinem, demum ſolutis in ſpiritu vini rectificatiſſimo. Pellit efficaciter lotium in hydrope, & memini cl. Darelium, noſocomii Stockholmienſis olim medicum, quum illud juvenis frequentarem, huic præcipue ſcillitico in dictum ſcopum optimo ſucceſſu indulſiſſe.

Extractum ſcillæ aquoſum. Tacent de eo libri pharmaceutici tantum non omnes. *Ph. Dan. p.* 174. recepit. Efficaciam ſupra (*p.* 66.) demonſtratam dedi. Ludwigius ejus quoque meminit (*Adverſ. cit. p.* 704.), laudatque illud impenſe. Lentam autem & diuturnam digeſtionem requirit, evaporationem leniſſimam & inſpiſſationem ad mellis modo craſſitiem. Aſt Vindobonenſes bini clari nominis medici celebrius illud reddidere, iique videntur extractum ſpiſſius uſurpaſſe.

Syrupus de ſcilla *Ph. W. p.* 218. ex *Ph. Lond.* vetuſtiori *p.* 82. Jungitur acetum ſcill. cum aromatibus & ſaccharo. In *Ph. Ed* 1783. *p.* 198. aromata autem omittuntur. Sic vices oxymellis ſcill. fert. V. ſupra *p.* 68.

Pilulæ ſcilliticæ *Ph. W. p.* 140. Præcipua in compoſitione ſunt Scilla & Gummi ammoniacum. Pharmacopœa Edinburgenſis, unde primum petitæ, in reliquis pro editionum diverſitate mutavit varia. Efficaces omnino, cujus rei novum teſtimonium ſuggerit experientia cl. Keck (*Abhanhl. u. Beob. a. d. prakt. Arzueiw p.* 83.

Elixir pectorale Wedelii *Ph. W. p.* 54. loch ad aſthma *l. c. p.* 109. Inter multa alia & Scillam continent.

A L L I U M.

LINN. *Syſt. veget. p.* 265. *Gen. pl. p.* 163.

Pharm. Allii *Radix*.

514. *ALLIUM SATIVUM*; caule planifolio bulbifero, bulbo compoſito, ſtaminibus tricuſpidatis Linn. *Spec. pl. p.* 425, Allium ſtaminibus alterne trifidis, foliis gramineis, capite bulbifero, radicibus in unum bulbum congruentibus Hall *Opuſc. p.* 331. Allium ſativum C. B. Σκόροδον Græcis. Pl. perennis; ſecundum Linneum in Sicilia ſponte proveniens.

Co-

Colitur vero in hortis Europæis ſrequentiſſime ob radices bulboſas.

Radix eſt bulbus ſubrotundus, veſtitus membrana communi, conſtans ex bulbulis pluribus faſciculatim varia ſerie junctis, quolibet faſciculo propria tunica obvelato. Bulbuli (ἀγλιθες Græcis, Spicæ Latinis, Zehen v. Klaven Germ., Klyſt Suecis, Cloves Anglis) circiter quinque vel ſex oblongi incurvi ovati acuti, hinc plani inde connexi, ſinguli ſua membrana cincti. Parenchyma horum ſolidum, carnoſum, album, ſucco ſcatens limpido.

Odor radicis ſpecificus, graveolens, ingratus, volatilis, ita ut ſponte in conclavi diffundatur. Sapor acris ſubdulcis. Operæ pretium fuit, ſollertius inquirere, quam in partem lateat odorum vel ſapidum, quod toti fere generi commune eſt, & quibusdam aliis ſtirpibus, ut Eryſimo Alliariæ, Petiveriæ alliacæ rel. quoque competit, & tantum penetrat, ut eo non fluida modo ſed & ſolida corporis animalis impraegnentur. Succus ex recenti radice elicitus $\frac{1}{4}$ fere ponderis conſtituit, iſque viſcidus eſt, alliacei odoris, quem &, poſt inſpiſſationem modico igne factam, bonam partem ſervat. Siccando radix etſi jacturam patitur ponderis ſui dimidio majorem, vix notabile tamen diſpendium ſaporis vel odoris ſubit. Coctione cum aqua vel aceto exuitur utroque, ſimulque & vi ſua, er nonniſi extractum iners mucilaginoſum remanet, vix ſapidum (Lewis *Mat. med. p.* 30.). Deſtillatione autem aqua recipit odorem cum ſapore Alii abunde ex oleo æthereo diſperſo, quod ipſum quoque una ſeorſum aſcendit, ſed parciſſima copia. Etenim vix $\frac{1}{512}$ pars modo (Neum. *Chymie vol.* 2. *P.* 1. *p.* 60.) vel alio experimento tantum $\frac{1}{576}$ (ex libris ſex olei drachma una: Spielm. *M. m. p.* 39.) elicita fuit. Hoc ipſum coloris citrini & ſpiſſius paullo eſt, aquæ fundum petit & odorem ſpargit ſpecificum Alliorum penetrantem ſaporemque habet vehementer acrem. Spiritus vini extrahit facilius & abundantius vires Allii, quam aliud liquidum, cujus ratio ex vi ſpiritus vini in univerſum in olea ætherea explicari poteſt, unde poſt macerationem inſpiſſatus vires Allii colligit.

Condimentum ciborum plebis conſtituit vulgare, additurque juſculis, carnibus, quibus ſæpe infigitur, dum aſſandæ ſunt, item elixis, piſcibus, oleribus, etiam acetariis variis. Sunt & integræ gentes, quæ eo impenſius delectantur, ut orientales, Ruſſi, Hungari, Hiſpani, Galli, item Judæi, prout & bulbi aliarum ſpecierum Allii ad condiendos cibos adhibentur, ut Allii aſcalonici, Porri, Cæpe, item bulbuli floribus interſperſi ex A. Scorodopraſo (Rockenboll), nec non folia A. Schœnopraſi, fiſtuloſi e. ſ. p.

Om-

Omnium autem uſitatiſſimum Allium ſativum eſt, etſi gratia pluribus aliis ſpeciebus poſtponendum. Multorum tamen palato hoc condimenti genus in univerſum diſplicet, vel ventriculo ſenſiliori moleſtum eſt, item corpus calefaciendo ſubinde nocet. Hinc & cholericis, biliosis adverſum eſt, & ad phthiſin (Cælius Aurelianus *tard. paſſ. l.* 2. *c.* 14. *p.* 398.) & hæmaturiam proclivibus. Oculis quoque nocivum exiſtimatur (Dioſc.). Coctione tamen miteſcit. Et in univerſum magis conducit hnminibus robuſtis & labori graviori aſſuetis, quam aliis.

Radix Allii liberalius ingeſta non halitum modo oris odore ſuo inquinat, ſed ipſum lotium, lac, ſudorem impraegnat. Et ſudoris quidem eruptionem inſigniter vel cibis addita promovet. Nihil enim incredibile involvit, ex fonticulis aliquot horas poſt ingeſtum. Allium exhalaſſe odorem ſuum (Bonnet *theatr. tabid. p.* 84.), vel ex fiſtula humeri odorem Cæparum ingeſtarum fuiſſe perceptum (Kerckring *Obſ. anat. p.* 38.), vel Allium plantis admotum ſaporis ſui ſenſum in ore creaviſſe (Blair in *Hall. Opuſc. bot. pag.* 332.).

Hæcce omnia edocent, quanta vi Allium inſtruatur penetrandi per minima corporis noſtri vaſcula. Stimuli ejus acris teſtis non modo guſtus judicium eſt, ſed cuti applicatum eam inflammat, exaſperat & in veſiculas attollit. Incidendi ejus potentiæ & ſudorem lotiumque pellendi quoque non obſcura veſtigia præſto ſunt, quæ omnia in ſubſequentibus uberius confirmabuntur. Non in uno igitur morborum genere haud ſpernendum remedium Allium eſt.

Pituita in pectore collecta, ſi difficultatem ſpirandi vel tuſſim excitat, egregie ab Allio reſolvitur, experimento a multis etiam antiquitus inſtituto. Frictum, dein contritum & cum melle mixtum placuit Celſo (*Lib.* 4. *c.* 4. *p.* 199. *ed* Kraus.). Crudum coctumve veterem tuſſim in cibo lenire obſervavit Dioſcorides (*M. m. l.* 2. *cap.* 182.). Allium ſive crudum ſive conditum in hunc finem commendavit Meadius (*Monit. & præc. med. p.* 56.). Concinnius in tuſſi catarrhali abſque febre lac cum Allio coctum ad libram unam mane, & veſperi potatur (Roſenſteins *Hus och Reſeapot. p.* 71.), cujus efficaciam ipſe caſu obſtinato cum extenuatione corporis juncto cognovi. Vel prodeſt in aſthmate pituitoſo bulbulos tres vel quatuor Allii tenuiter conciſi cum lactis libris duabus coquere, hujuſque ſerum pauxillo aceti vini paratum in miſcela tantilli mellis ſinceri calide bibere & uſum pro neceſſitate pluries irerare (*l. c. p.* 87.); item juſcula Allio bene condita proficiunt.

In hydrope diureticam vim pluries optimo ſucceſſu præſtitit, ut & inter plebem hæcce efficacia innotuerit. Con-

ſilium

ſilium concedendi illud continuo utut rude videatur, pagano tamen hydropico ſanitatem poſt copioſum lotii profluvium reddidit; aliis profuit ſuccus per pannum expreſſus cum jure vervecis aut pulli potatus (Foreſt. *Obſerv. lib.* 9. *obſ.* 27.). Sic alius, aſciticus, Allio cum lacte cocto convaluit (Barthol *Hiſt. anat. Cent.* 2. *hiſt.* 74.). Solo Allio miſſis evacuantibus ex aliorum præſcripto hydropem incipientem fuiſſe ſublatum Sydenhamus *Oper. pag.* 500.) teſtis eſt.

Inter febrifuga Allium tam collocavit antiquitas, nec hacce laude vel noſtro tempore excidit. Ante acceſſionem febris ſumendum Allium curavit Celſus (*p.* 142: *ed.* Kraus.), cujus, quam mente concipit, efficacia inde declaratur, quod illud balneo calido vel calidæ aquæ cum Pipere potæ æquiparet. Nempe calorem excitando & ſudorem pellendo horrori prævertit. Quem finem aſſequi in febribus intermittentibus multis aliis auxiliis tentatum eſt (Vid. de Haen *Rat. med. P.* 11. *pag.* 57. *ſqq.*). Adultis ſæpe profuiſſe in averruncanda febre gravis inter recentiores teſtis eſt (Roſenſtein *om Barns ejukd. p.* 317.). Imo quartana vexatos inde convaluiſſe legimus; inceptum eſt ab unico bulbulo mane & veſperi, & quotidie unus additus, donec una quatuor vel quinque bulbuli conſumpti fuerint: ſi febris tum diſparuerit, diminui doſin ſuadetur ad bulbulum vel duo mane & veſperi per plures hebdomades (Berg. *Mat. med. veg. p.* 255.).

Quæ a multis celebrata fuit ejusdem in peſte vis (Vid. auctores numeroſos collectos in Zorn. *Botan. med. p.* 40.), ejus ſudorem pelleodi poteſtate potiſſimum niti videtur, non tamen in funeſto hocce morbo abſque conditionum juſta libratione movendum ſudorem ſcite inculcavit cl. Chenot (*de peſte p.* 108. *ſqq.*). Quæ Diemſrbroeckius (*de peſte p.* 164.) tamen contra Allii in peſte uſum profert, analogia potius & peregrina auctoritate fulcrum obtinet, quam propria obſervatione.

In calculi lotiis cruciatibus tollendis domeſticum multis eſt; in cujus generis remediis ſæpe aliquid ſuperſtitionis ſeſe admiſcet; quorſum refero, quod ſpiritus vini cum Allii particulis tribus (bulbulos puto) quatuor vel quinque per viginti quatuor horas maceratus & in ipſo novilunii momento captus, auxilium in nephritide calculoſa attulerit, repetitione per ſingulos ſubſequentes menſes eodem modo facta (Hoyer *Ephem. nat. cum. Cent.* I. *p.* 126.), vel quod Allii tria capita cum ſpiritus vini cochleari uno ſub eadem lunæ phaſi comeſta & deglutita juverint (Goetz *Act. nat. cur. vol.* 2. *p.* 434.). Plus fidei ineſt, quod ex bona portione Allii recentis contuſi, mane cum aliquot unciis la-

ctis

ctis decreſcente luna per ſex dies ſingulis menſibus ingeſta, ſecunda vice cum copia ſabuli junctim cum lotio ejecta mitigati fuerint dolores ex calculo veſicæ, dein iterato uſu omnino ſiluerint (Möhring in *Commerc. Nor.* 1735. *p.* 220.). Conjectura etiam probabilis eſt, quod lithontripticum circumforanei Perry nonniſi ſuccus Allii fuerit (Guidetti *della nefrotomia e Litotomia in Götting. Anz.* 1784. *p.* 608.). Experimenta Lobbii (*de diſſolv. calc. cap.* 10.) cum calculis, ſucco vel infuſo ſine decocto Porri item Ceparum inditis, novum rei pondus addunt.

In ſcorbuto avertendo & ſubigendo prodeſſe, dudum cognitum eſt (Laurem b. *Appar. plant. l.* 1. *p.* 22.). Fidem auget auctoritas viri de hoc morbo egregie meriti, qui additamentum Allii vel Ceparum in cibis (Lind *on Scurvy, p.* 182. 188.) præſervativi inſtar valde extollit, item eadem curando morbo (*l. c. p.* 224.) idonea maxime invenit. Recentia, vel, ſi hæc deficiant, aceto condita valde proficua ſunt.

Tranſeo ad vim Allii anthelminticam, qua ipſa per halitus ſuos, quos inſtar Aſſæ fœtidæ, Camphoræ, florum Sulphuris, ſpargit, paucis poſtponendum eſt, & vulgare inter plebem domeſticum. Egregie juſculis incoquitur, ut corpus præparetur ad ſpecificorum uſum (Roſenſt. *om Barns ſjukd.* 356.). Sed vel ſolum medelam affert, ſi jejuno ſtomacho duæ vel tres ejus ſpicæ ſ. bulbuli deglutiuntur, vel eduntur conciſæ in pane butyraceo, vel lacte (Id. *pag.* 363.) capiuntur. Lacte coctum etiam in complicato morbo ſpaſmodico epidemico juvit, dum convulſiones vermes expellendo mitigavit (Taube *Geſch. der Kriebel-Krankheit pag.* 207.). Ipſam adeo tæniam pellit veriſſimo Dioſcoridis effato; unde ætas, qua de vermifuga virtute conſtitit, dijudicari poteſt. Imo non pellit modo huncce vermem, ſed vere, dum adhuc in inteſtinis nidulatur, necat. Mulier, Roſenſteinii ſuaſu, unum vel duos bulbulos deglutiens quovis mane, poſt ſex menſes portionem tæniæ ſexdecim ulnarum dejecit, cujus maxima pars mortua poſt experimenta comparuit, inſtructa capitulo ſuo quadrijugo (*Vet. Acad. Handl.* 1760. *p.* 186. *ſq.* & Roſenſtein *om Barns ſjukd. p.* 385.) Ita Allium lacte coctum multis fruſtra tentatis tæniam totam expulit (Biſſet's *med. conſtit. of great Brit. p.* 340.).

Acrimonia, quæ Allio ineſt, ſub externa applicatione iis in caſibus aptum medicamen facit, quibus rubefacientia conducunt, ſcopo revellendi & vires excitandi. Veſiculæ inde ſæpe excitautur & dolorem haud mediocrem ciet, ita ut mica panis ſimilaginei cum lacte cocta opus ſubinde ſit ad illum ſedandum. Ob hunc ſtimulum magni olim æſtimatum,

tum, in variolis confluentibus adultorum, conciſum & intra linteum plantis pedum admotum a die octavo, quo primum facies intumeſceret, ſingulis diebus renovatum, ut vis morbi a capite revelleretur (Sydenham *Oper. p.* 378.). --- Contra tuſſim convulſivam aliaſque tuſſis ſpecies obſtinatas in Britannia ſeptentrionali Allium cum æquali copia axungiæ porcinæ contuſum & bis vel ter de die plantis pedum inunctum crebro adhibetur, idque eximio ſucceſſu. Præſtat autem linteo inunctam hanc medicinam applicare maneque & veſperi eandem renovare, quum Alium facile vi ſua orbetur. Abeſſe vero debet calor & febris, quum alias æger gravius aſſiciatur (Buchan's *domeſtic. Medicine p.* 313.). --- Sunt qui contuſum carpis imponunt ante paroxyſmum febris intermittentis; unde vero teneriores facile in animi deliquium ob nimium ſtimulum incidunt (Lind *on the Diſ. in hot Climates p.* 301.). Alii eodem fine picem liquidam cum Allio mixtam abdomini illinunt, præcipue ferri equini forma, unde veſiculæ exſurgunt (Roſenſtein *om Barns ſjukd. p.* 315.). Quicquid enim horum ſtimulantium eſt, calorem ſudoremque loco horroris excitat, modo effectus ſeſe exſerat ea periodo, qua alias horror incidat. --- Acria varii generis etiam morſum ſerpentum venenatorum enervant vulneri applicata, ut quæ virus eodem loco, quo intravit, eliminant. Hottentotti ſuccum bulborum exiguorum alborum Allii cujusdam eo ſcopo vulneri adhibent (De La Caille *Jonrn. hiſt. du Voyage au Cap. de b. Epſ. p.* 274.). Arabem quendam, poſt ſcarificationem vulneris & carnis ope novaculæ, Allium comediſſe, & ejus fruſto in ore retento venenum exſuiſſe legitur (Niebuhr *Beſchr. v. Arabien p.* 134.); pars virtutis in ſectione videtur quærenda eſſe. --- Alia analogia cum aliis rubefacientibus apparet in vi ſucci herpeticum exanthema delendi, quam ſæpe exſerit, dum illi illinitur (Berg. *M. m. p.* 256.). --- Verrucas Allium contuſum & cum exungia porcina impoſitum exſtirpat. --- Surditati autem ſtimulo ſuo vel penetrante natura mederi ſæpe compertum eſt, quo fine plebs in Scotia bulbulum auri intrudit (Duncan's *medical. Caſes*, *p.* 211.). Vel goſſypium ſucco Allii impregnatum auri repetitis vicibus per diem unicam immittitur, ſubſequente rubore, pruritu & deſquamatione (Berg. *loc. cit.*).

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Syrupus ex allio *Ph. Lond. p.* 78. *Ph. Svec. p.* 114.
Oxymel ex allio *Ph. Lond. p.* 85. Semina aromatica addita

dita ad corrigendum odorem & ſaporem Allii ingratum. Expunctum in noviſſima pharmacopoea.

Pharm. PORRI *Radix.*

515. *ALLIUM PORRUM*; caule planifolio umbellifero, ſtaminibus tricuſpidatis, radice tunicata Linn. *Sp. pl. pag.* 423. Porrum commune capitatum C. B. Allium ſtaminibus alterne trifidis, foliis gramineis, floribus ſphærice congeſtis, radice truncata cauli circumnata Hall. *Opuſc. botan. p.* 348. Icon: Regnault *Botan.* le Porreau. Ignotæ patriæ.

Radix eſt bulbus conicus longitudinis duorum pollicum vel ultra, tunicatus, albus, ſuccoſus, baſi ſulcatus. Spirat odorem ſui generis, ſapore autem inſtruitur blandiori acri, ſubdulci. Uſu culinari hodie magis longe claret, quam medico, quo ipſo vires Allii analogas pollicetur. Subſiſto in ejus calculum urinarium ſolvendi virtute, qua ipſa decoctum Porri ſucco præſtantius eſt; nam calculi ſucco immerſi ultra duplum tempus digeſtionis calidæ requirunt, antequam incipientem ſolutionem & emollitam ſuperficiem prodant, quum contra in decocto trium dierum ſpatio ſolvautur, unde concludere pronum eſt, cibum ex elixis Porris & potationem decocti eorundem calculoſis proficuam eſſe (Lobb *de diſſolv. calcul. Exper.* 85. 94.). Infuſum theæforme pariter cedit vi decocto, licet ceteroquin non ſpernencum (*l. c. Exp.* 95.). Vinum vero Porris infuſum nullam efficaciam in calculum exercet (*l. c. Exper.* 94.).

Pharm. VICTORIALIS LONGÆ *Radix.*

516. *ALLIUM VICTORIALIS*; caule planifolio umbelliferro, umbella rotundata, ſtaminibus lanceolatis corolla longioribus, foliis ellipticis Linn. *Spec. pl. p.* 424. Victorialis longa Clus. *Pann. p.* 223. *ſq.* Allium montanum latifolium maculatum B. C. Allium radice oblonga reticulo obducta, foliis ovato-lanceolatis, umbella ſphærica Hall. *Opuſc. bot. p.* 375. *Hiſt. ſtirp. helv. p.* 1229. Icon: Jacqu. Fl. *Auſtr. tab.* 216. *vol.* 3. *p.* 9. Pl. perennis, in alpibus & montibus Helvetiæ & pratis alpinis Auſtriæ & aliis regionibus creſcens.

Radix epitheton ſuum obtinuit, ut diſtingueretur a radice Gladioli communis L. quæ Victorialis rotunda dicta & pariter tunicis reticulatis veſtita eſt, hodie ex officinis exul. *Longa* bulbus eſt, vel ſimplex, vel plures parallelo ſitu juncti, quorum quilibet ſingularem caulem profert, ex baſi craſſula cylindraceus, rugis annularibus veſtitus, membranis pluribus craſſis, quarum extimæ reticulatæ.

 Odor

Odor alliaceus toti plantæ inſidet, item radici recenti, ſed debilior, quam aliis ſpeciebus. Siccata radix officinarum caret & odore & ſapore; hinc ſub hac ipſa conditione non meretur contra morbos adhiberi. Alpicolis in Helvetia ſuperſtitioſo fine radix arridet. Adverſus ſpaſmos abdominis præcipue gravidarum non omni vi carere Hallerus (*Opuſc. cit. p.* 377.) aliquoties obſervaſſe ſibi viſus eſt, ſed reticet modum. Vix credi poteſt in amuleto commodum hoc fine eſſe, licet alibi ad crampos gravidarum amuleti loco appendi ſignificet (*Hiſt. ſtirp. l. c.*).

Pharm. Cepæ *Radix*; vel Cepæ.

517. *ALLIUM CEPA*; ſcapo nudo inferne ventricoſo longiore, foliis teretibus Linn. *Spec. pl. p.* 431. Cepa vulgaris C. B. Allium ſtaminibus alterne trifidis, caule ad terram ventricoſo Hall. *Opuſc. p.* 356. Planta perennis, patriæ ignotæ.

Radix bulbus rotundus depreſſus eſt, ruber, conflatus ex membranis concentricis. Exſtat & varietas alba paullo major non depreſſa, quæ blandior. Colitur utraque crebro in hortis.

Sapor ejusdem acris, ſubdulcis, odor fragrans, alliaceus. Recens diſſecta ſpargit vapores, oculos ad lacrymas ſollicitantes. Siccatione odor ſaporque multum minuitur, & ſeptem circiter partes ex octo, quæ fere unice aquoſæ naturæ ſunt, diſſipantur. Oleum æthereum adeo arcte cum aquoſis partibus junctum eſt, ut ſeorſum colligi nequeat. Hinc aqua deſtillata fragrantiſſima. Aqua æque ac ſpiritus vini virtutem quoad partem abripit. Iſta Cepis cocta extracti mucilaginoſi debilis $\frac{4}{5}$ circiter ſuppeditat, hic extracti $\frac{3}{4}$ ſaporis paullo manifeſtioris (Neumanni *Chymie, vol.* 2. *P.* 1. *p.* 431.). Comparatione vero cum iis, quæ de Allio dixi (*p.* 59. *ſqq.*), facta apparet, Cepis ineſſe partes adhuc magis volatiles. Ceterum virtutibus ab eodem non multum differt.

Crebrius condiendis cibis Cepæ inſerviunt, quam medico cuidam fini aſſequendo. Acetarii genus conſtituunt haud ingratum aqua ſalſa maceratæ dein cum aceto vini & aromatibus coccæ; quod & grata embammata reddit. Nec ſub cibario uſu deſtituuntur viribus medicis, quod & incommoda teſtantur, quæ ex copia nimia redundant, ſimilia iis, quæ de Allio dixi, unde & frigidis & pituitoſis magis conducunt.

Cibis additæ in ſcorbuto coercendo eximia valent (V. ſupra de Allio *p.* 62.). In retentione lotii ſubinde confert ſuccum earum expreſſum ad aliquot uncias cum tantillo ſacchari

chari mixtum pro eodem pellendo ingerere; auget vim applicatio externa cataplaſmatis ex Cepis in pulpam coctis & emollientibus regioni veſicæ ſuperdatis (Chomel *Plant. uſuelles tom.* I. *p.* 293.). Diuretica hæcce vis conſtitit in ruſtico Ferrarienſi, ventre in immenſum ex collecta aqua tumente pedibus item inflatis, qui unice Cepis crudis & coctis in cibo ingeſtis & decocto Ceparum pro potu aſſumpto intra menſis ſpatium urina copioſe emiſſa convaluit (Lanzoni *Oper. tom.* 2. *p.* 501. *Obſ.* 207.). In fœmina poſt abortum aſcitica, cataplaſma ex Cepis albis ſpiritu vini maceratis abdomini impoſitum, unde urina probe fluxit & tumor ſubſidit; idem in eadem fœmina tumorem hydropicum pedum diſpulit (*Recueil period. tom.* 1. *p.* 416.). --- Calculum urinarium Cepæ pariter ſub experimentis externis ſolvunt, ſucco ſuo meraco tamen debilius (Lobb *Exper.* 96-99.), quam eodem aqua diluto (*l. c. Exper.* 100.), decoctum Ceparum quosdam calculos ſolvit, in alios autem nullum effectum edit (*l. c. Exper.* 101. 102.). Alunt hæcce experimenta laudem, qua Cepæ diſtinguuntur paſſim in libris inſtar lithontriptici.

Præter iſtum, quem indicavi, uſum externum memoranda egregia Ceparum efficacia in ſuppuratione promovenda, ea nominatim, quæ ſtimulo opus habet, quo fine & mucilagine ſua & acrimonia conducit. Cineribus aſſatæ tum applicari ſolent una cum reliquis cataplaſmati idoneis coctæ. --- Contra ſuſurrum aurium ſuccum goſſypio exceptum auri indere confert.

ASPHODELUS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 272. *Gen. pl. p.* 167.

Pharm. ASPHODELI *Radix*.

518. *ASPGODELUS RAMOSUS*; caule nudo, foliis enſiformibus carinatis lævibus Linn. *Sp. pl. p.* 444. Murr. in *Comm. Soc. ſcient. Gott.* 1776. *p.* 37. *c. ic. tab.* 7. Aſphodelus albus non ramoſus C. B. Aſphodelus albus ramoſus mas ID. Variat ſpica ſimplici & ramoſa. Pl. perennis auſtraliorum Europæ regionum, ut inferioris Galliæ, Hiſpaniæ, Siciliæ, Idriæ, locis montoſis.

In pauciſſimis libris de materia medica hodiernis comparet radix, excluſa quoque a praxi noſtri temporis. In pharmacopolis Germaniæ bulbus Lilii Martagi ejus loco plerumque ſervatur, cujus forma tamen inſigniter differt. Nam Radicem recentem veram inveni, ut & alibi deſcripſi,

faſciculatam, conſtantem ex tuberibius numeroſis elongatis ſeſquipalmaribus, epidermide bruna veſtitis, interne ſordide luteis, carne extus ſpongioſa, medio compactiori. Summitati ejusdem adhærent ſcopæ fibrarum ſiccarum ex foliis & ſquamis radicalibus marcidis.

In Gallia radices conquaſſatæ porcis projiciuntur, materiem tamen nullam amylaceam cl. Parmentier inde eruere valuit (*Mem. d' agriculture de la Soc. d' Agric. de Paris* 1786. *Printem's Hiſt. p.* 9.).

Quo in pretio & hominibus olim fuerit vel collecta a Zornio (*Botanol. med. p.* 99.) medicorum priſtinorum effata declarant. Deſcribitur acris & amara; & vi aperiendi menſtrua & lotium pellendi prædita olim credebatur. Purgandis quoque ulceribus ſordidis par habita. Aſphodelum Veterum eſſe eundem cum hoc, vix ſinit credere ubertas laudum, qua illum ornarunt. Quid vere valeat, nonuiſi novis experimentis erui poteſt.

VERATRUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 757. *Gen. pl. p.* 540.

Pharm. HELLEBORI ALBI *Radix.*

519. *VERATRUM ALBUM*; racemo ſupradecompoſito, corollis erectis Linn. *Spec. pl. p.* 1479. Helleborus albus flore ſubviridi C. B. Icon: Jo: Mill. *Illuſtr. Syſt. ſex.* Jacqu. *Fl. Auſtr. tab.* 325. Gunner. *Flor. Norv. P.* 2. *tab.* 1. Pl. perennis, in locis montoſis Helvetiæ, Italiæ, Auſtriæ, Novergiæ, Sibiriæ, item in Pyrenæis, uti & in America ſeptentrionali, creſcens.

Veratrum nigrum; racemo compoſito, corollis patentibus Linn. *Sp. pl. p.* 1479. Helleborus albus flore atro-rubente C. B. Icon; Jacq. *Fl. Auſtr. tab.* 336. Planta perennis in Auſtria, Hungaria, Sibiria, indigena.

Perinde eſſe, ex quanam harum ſpecierum radix ſumatur, quum ill. Lorry (*de melanch. tom.* 2. *p.* 289.) & ill. A Linnè (*Amoen. acad. vol.* 9. *p.* 261.) edixerint, etiam alteram præter conſuetudinem ſubjicio. Quæ vero jam commentanda ſunt vi experientiæ, ad priorem ſpectant.

Venenatiſſima omnibus partibus ſtirps non hominibus modo, ſed & brutis. Integra paſcua ſubinde inutilia pecoribus reddit. Oves necat, verno tempore tenellam herbam depaſcentes (Pallas *Ruſſ. Reiſe*, *vol.* 1. *p.* 49. Kalm's *N. Amer. Reſa*, *tom.* 3. *p.* 48.) Seminibus ejus inter fœnum delapſis pereunt aves domeſticæ, prout in Novergia ex foliorum

projectorum particulis deglutitis gallinæ mox vivere deſierunt (Gunneri *Fl. Noverg. P.* 2. *p.* 2.) . Ita & foliis necantur anſeres (Kalm). Fame tamen permoti equi illam in Ruſſia ſubinde cum fœno devorant , ſed aliquando haud ſine torminibus ventris & ſpuma ex ore ſurgente ; unde ſub fœniſecio ſollerter auferuntur plantæ fortuito admixtæ (Pallas *l. c.*) . Ipſa tamen recens herba nondum florens ab eſurientibus equis ibidem ſub itinere depaſta eſt , & verno tempore hi ipſi ſine alio effectu illam devorant , præterquam quod alvum hiſce aliquando ſolvat (Pallas *l. c. vol.* 2. *p.* 190. (. Solet plantis viroſis vere adhuc tenellis mitior natura eſſe ; nec videntur animalibus , labore & pabulo parco exſucco eoque multiplicis varietatis obduratis , ut equi iſti aurigarum , ea tam facile nocere poſſe , quæ aliis , vitæ generi & pabulo præſtantiori aſſuetis , vim inferunt . Mulum inſuper avide ingerere folia loco natali creſcentia obſervatum (Haller *Hiſt. ſt. Helv. n.* 1204.) . Sed inhærendum præcipue radici eſt .

Radix ſicca extus cinerea eſt , interne albida , parte medullari griſea & laxiori , reliqua compactiori & pallidiori , longitudinis vix palmaris , ex ampliori baſi diametri fere pollicis , contrahitur in formam conico cylindricam apice obtuſo ; extus ſcabra eſt prominentis ex veſtigiis copioſiſſimarum fibrarum reſectarum , quas recens undique ſpargit . Recens odore inſtruitur ingrato , ſicca indora , ſed ſaporis amaricantis , ſalivales fontes manifeſte ſollicitantis , ex obſervatione cl. Grew (*Anotomy of plants* , *p.* 284.) labia præcipue adurentis . Dum in pulverem redigitur , hic naribus attractus eas valde vellicat in ſternutationem uſque .

Aves , in America ſeptentrionali ſeminibus Zeæ Mays conſitis inſidiantes , inebriantur iiſdem ante ſationem decocto hujus radicis immerſis ; quo artificio ad terrendas alias ibidem utuntur , inebriatæ autem poſtea collectis viribus aufugiunt (Kalm's *Reſa til N. America* , *tom.* 3. *p.* 35. 48.) . Si gallinæ vel anates caſu hæcce grana deglutiunt , valde inde afficiuntur ſoporeque tentantur vix vincibili . Canes ſubinde radicis devoratæ vim eludunt ſubſequente vomitu (*l. c.*) . Catellus trium circiter hebdomadum , ex ejus ſcrupulo uno cum lacte ingeſto , vomitu cum alvi ſolutione & convulſivis motibus affectus eſt , intra quadrantem horæ ſemimortuus , donec incideretur ſub ſignis inflammati ventriculi (Wepfer *de Cicuta aquat. p.* 219.) . Animalia ferro , cui ſuccus hujus radicis illitus , vulnerata mox pereunt , experimento in brutis & gallis gallinaceis a Matthiolo (*Comment. in* Dioſc. *p.* 846. *ed.* Bauh.) ſæpe repetito . Venatores in Hiſpania olim ad necandas feras ſagittis hocce modo venenatis utebantur , abſque ullo funeſto effectu ab eſu

metuendo. Vetratum in vulnus cuniculorum, canum, felium, forma extracti immiſſum, effectibus veneni formidabilis Lamaſenſis ſ. Ticunaſenſis ſimilia præſtat (Heriſſant in *Phil. Tranſ. vol.* 47. *p.* 82.).

Multa exempla vehementiæ, qua corpus humanum improvide datum afficit, quin deleteriæ potentiæ, exſtant. Conradus Geſnerus (*Epiſt. medic. p.* 69.) quum infuſi aquoſi, ex Hellebori albi drachma dimidia & aquæ unciis duabus, modo drachmam dimidiam veſperi ingereret, ſubſequente poſtea cœna, fervorem linguæ & gutturis percepit, ardorem porro circa ſcapulas, tum ſingultum, inflationem œſophagi ſub ſuffocationis ſenſu, quæ tamen vomitu arte excitato ſiluerunt. In cel. Bergio (*M. m. p.* 819.) infuſum aquoſum pro ſola guſtatione captum, ſuperbibita modo aqua, ardorem faucium, cardialgiam, dolores lancinantes infimi ventris, excitavit. Liberalius capta radix præter recenſita ſymptomata vomitus violentiſſimos ciet & alvum fortiter aliquando movet ad ſanguinis rejectionem uſque (Ettmülleri *Oper. tom.* 2. *P.* 2. *p.* 435.). Fertur & ſub applicatione ad regionem ventriculi vomitum ciere (Id. *l. c. pag.* 478.). Nervorum ſyſtematis & muſculorum affectiones parit horrendas, ſcilicet anxietatem, tremores, vertiginem, animi deliquia, aphoniam, reſpirationem interceptam, jacturam pulſus, convulſiones, oculorum intorſionem, item conturbationem mentis, nec non ſudores frigidos cum frigore totius corporis. (Ex multis ad hæcc confirmanda hiſtoriis, quæ afferri poſſent, allego modo paucas: Wepf. *de Cicuta p.*48. Borrich in *Act. Hafn. vol.*6. *p.* 145. *Alberti Juriſprud. med. vol.* 6. *p.* 718. *Breſl. Samml.*1724.*P.*2.*p.*269.*p.* 537. quorſum & pertinent aliæ paſſim hoc paragrapho citatæ). Sternutatio, quam excitaſſe naribus attractam modo dixi, ſubinde aliis malis ſeſe ab interno abuſu aſſociat (*Act. Berol. Dec.* 2. *vol.* 6. *p.* 74. De Muralto in *Miſc. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 2. *p.* 239.). Nec minus ſtrangulationis, quaſi a laqueo ſenſus, quem ſuſcitat, ad ſpecificos effectus referendus, malum jam antiquitus notatum, nec a recentioribus prætervifum (Geſner. *l. c. Miſc. nat. cur. cit. Berſl. Samml. l. c. p.* 537.). Qui ex ingeſto Veratro interierunt, in hiſce mors vel citius vel tardius ſubſequuta, poſt duas horas (*Act. Berol. l. c.*), ſex (Benivenius *de abditis ac mirandis morborum cauſis fol.* 11. *b.*), duodecim (*Miſc. nat. cur. Dec.* 2. *l. c.*). In cadavere horum ventriculus inflammatus, vel nigris maculis notatus cum corroſione interioris ejuſdem tunicæ, pulmones ſanguine atro repleti & inflammati comparuerunt (*Act. Berol. cit. Miſc. nat. cur. cit.*).

Nec facile conſtitui poteſt doſis, ſub qua hominem necet, id quod a multis quidem conditionibus dependere poteſt.

teſt. Ipſi vomitus & alvi dejectiones in minori doſi aliquando vitam ſervant, ut in Studioſo iſto Jenenſi, cui, quoniam aliorum cantharos cereviſia plenos clanculum exhauſerat, aliquis clam ſcrupulum dimidium Veratri hauſti indiderat (Ledel. in *Miſc. nat. cur. Dec. 3. Ann. 1. p. 93.*). Alios poſt ſcrupulum circiter unum vino aduſto captum, convulſionibus licet jam correptus, periculum tamen eluctatus eſt (*l. c. p. 92.*). Singularis fuit immunitas hominis, qui ex drachma dimidia modico aquæ ſumta nonniſi vomitus quatuor & unam alvi dejectionem cum epidermidis ſubſequente deſquamatione perpeſſus fuit (Smetii *Miſc. med. p. 505.*). Qui vitam ſervarunt diu tamen poſt ſummam debilitatem tremores, anxietatem & ſpaſticas conſtrictiones, dolores circa præcordia preſſorios ſuſtinuere (Alberti *l. c. Breſl. Somml. l. c. p. 270.* Wepf. *l. c.*).

Chemica analyſis non multum lucis de natura hujus radicis accendit. Aqua non æque efficax eſt in acrimonia ejus eruenda, ac ſpiritus vini: nam infuſum aquoſum ſaporis debilioris eſt, & extractum præbet, quod dimidium fere ponderis ipſius radicis conſtituit, exiguæ acrimoniæ. Spirituoſum autem infuſum tam amarum quam haud parum acre eſt, ex quo ſi uncia una radicis experimento ſubjicitur, drachmæ circiter ſex extracti eliciuntur, quarum grana vix ſexdecim vera reſina ſunt (Cartheus. *Mat. med. vol. 1. pag. 471.*). Quod extractum quum infuſo cedat ſapore, palam eſt & volatiles partes huic radici ineſſe aere & ignis vi evanidas. Acrimonia extracti vero ejus naturæ eſt, ut ſenſim ſenſimque modo ſeſe evolvat & ſemel linguæ impreſſa diu tenax illi inhæreat.

Helleborus albus (Ἐλλέβορος λευκὸς) priſcorum Græcorum cenſetur a pleriſque eſſe eadem ſtirps. Dolendum maxime, argumenta probationis potius ab effectuum ſimilitudine, qui quidem & in diverſis ſtirpibus poſſunt eſſe iidem, peti debere, quam a plantæ deſcriptione, quam Veteres memoriæ reliquere, quæ ipſa valde manca exſtat. Folia a Dioſcoride (*M. m. lib. 4. p. 150.*) comparantur cum foliis Plantaginis (Ἀρνόγλωσσον), ſi modo ſit noſtrarum aliqua latifolia (folio ovato & nervoſo prædita), & radices fibroſæ ex oblongo capitulo exeuntes deſcribuntur, præter quæ momenta nihil in noſtram ſtirpem quadrat. Veteres de inſigni præſtantia Hellebori ſui albi in variis morbis convicti, omnes ſimul intenderunt nervos, ut noxas ſub uſu oriundas arcerent. Non latuit illos, ejus vomitiones vehementes & alvi dejectiones, ſtrangulationes, ſingultus, ſternutationes, rel. excitandi vis. Metuerunt quoque plus mali, ſi vomitus non ſuccederet. Hinc toti in eo occupati erant, utne in ſelectu corporum peccaretur, unde excluſerunt homines pulmo-

monibus laborantes, imbelliciores, ſicuti fœminas, ſenes, infantes; ut diſpiceretur de tempeſtatis & anni temporis opportunitate; ut & rite præpararent corpus & moderarentur ejus potentiam juſta illum præbendi ratione, & mitigarent ſub ipſa ejus actione turbas facile enaſcituras. Prænunciabant quoque ægris & cognatis curationis ambiguum genus inſtare. Non curo hic ſuperſtitioſos ritus, qui antiquiſſimo tempore ex Aegypto in Græciam a Melampo, qui prima experimenta cum eodem feciſſe dicitur, translati fuerunt. Majoris momenti eſt memoria recolere, quod corpus antea præpararent iis, quæ mobiliora magiſque fluxa redderent eliminanda, mellitis ſcilicet, & diluentibus, abſtinentia carnis, vini, vomitionibus per mitiora pharmaca, ut aquam oleo mixtam, pridie cœnæ abſtinentia. Ingeſto autem Helleboro cavebant a nimio corporis exercitio, quum effectus quiete mitior. Promtum vomitum deſiderabat Hippocrates, ut vel ipſa corporis concuſſio auxilium ferret, qui niſi contingeret, ſtimulo adjuvare illum anniſus eſt, vel quantocyus Helleborum eliminare ſtuduit, ut tamen Aëtius (*de re medica Lib. 3. cap. 127.*) diſertis verbis moneat, etiamſi radix nec vomitum nec alvum ſollicitet, tamen ſalutarem morbi, cui deſtinatur, medelam exſtare poſſe. Quodſi vero nimia vehementia effectus urgeret, inunctionibus acidis, fomentis molliſſimis cardiacis reficientibus opem attulerunt. Ipſa quoque commoda medicinam hanc dandi ratio ſollicitos eos tenuit. Rarius videtur data in pulvere cum lentis cremore, aqua mulſa, lacte, vino dulci, in pulte vel cum melle in catapotia redacto. De doſi, qua offeratur radix, dolendum nihil ab Hippocrate, nec a Galeno vel Celſo conſtitui. Una mitigandi eam ratio hæc Antiquorum (Galenus Plinii *Hiſt. nat. lib. 25. cap. 5.*) fuit, quod ramuſculus radicis Raphanis inſereretur per diem noctemque, hique radicis Hellebori vi ſaturi, ſed iſto prius extracto, ederentur. Tutius tamen Galeno viſum, Raphanos una ante uſum oxymelle macerare. Infuſum quoque cum aqua factum, item decoctum eodem menſtruo paratum, quod poſt mellis additamentum in ſpiſſitudinem mellis denſatum erat, adhibebatur. Et hujus mellis cochlear unum vel lingendum offerebatur, vel ex ſorbitione capiendum, & Aëtio (*Lib. 3. cap. 134.*) tutiſſimum cenſebatur, quippe quod nec convulſiones nec contractiones nec nimiam purgationem efficeret, & diurniorem moram ad diatheſin morboſam tollendam traheret. Apparet itaque, duplicem in univerſum in radicis exhibitione finem fuiſſe, vel ut inſignes turbas excitando partim concuſſibus vehementioribus fomitem morboſum ſubigerent, partim evacuatione fortiori excuterent, id quod intra quatuor vel ſeptem circiter ho-

horarum ſpatium contigeret; vel ut lentiori & pacatori ejuſdem effectu cunctando fomitem tollerent (Conf. de Helleboriſmis Veterum Hippocr. περὶ Ἐλλεβορισμοῦ in Oper. ed. Lind. *tom.* 1. *p.* 610. Ejuſd. *Aphoriſm. ſect.* 4. *Aph.* 13.-16. Jo. Henr. Schulzii *Diſſ.* de iis præſtita *Hal.* 1717. & Lorry *de melanch. vol.* 2. *p.* 288. *ſqq.*).

Utebantur autem Antiqui radice ſui Hellebori albi in morbis curatu difficillimis chronicis, qui fortiſſimo cuneo indigebant, quoties tenax quidam & rebellis tumor eſſet movendus, quoties materies quædam in caput ipſum & rationem impetum faceret, vel aqua alicubi vitioſe collecta eſſet educenda, demum in affectionibus cutis fœdis chronicis. Mania itaque & melancholia, morbus comitialis, hydrops, elephantiaſis, vitiligo, lepra, rabies canina, præcipui morbi ſunt, in quibus iſti fidem tribuerunt. Notatum quoque, quod, qui in hiſce ſubierant efficaces evacuationes, in profundum multumque ſomnum inciderint & aliquando ſudoribus diffluxerint.

Aſt ſenſim in deſuetudinem abiit Veratrum, vel quoniam mala ex improvido nec bene attemperato uſu enata medicos deterruerunt, vel, quoniam, quod probabilius, prout in re alia qualibet antiqua novis locum cedere ſolent, ita aliis de morbis theoriis enatis, novis denique medicaminibus pro eorum curatione inventis, Veratrum oblivioni traditum. Non defuerunt tamen ſæculis proxime elapſis viri celebratioris nominis, qui ſimilibus, quos dixi, morbis illud præcipere non dubitarunt. Extractum Veratri a granis duobus ad tria, vel per ſe vel in aliorum connubio utiliter maniacis dedit Mayerne haud ſine vehementibus evacuationibus. Tutiſſimum fuit mel helleboratum Heurnii ex multa vel aqua ſaccharata, vel optime cum decocto Aniſi Mayerne *Prax med. Lib.* 1. *c.* 7. *p.* 67. *ſqq.*). Ad eandem morborum naturam, niſi dolus ſubfuerit (cujus quidem Helleborus quoque aptum remedium videtur), refero vexationem a dæmone, qua Venetiis quidam olim tentati fuerunt, quam vero rev. Abbas ad Nicolai ſacrarium potione diſcuſſit ex Hellebori albi drachma una, Cinnamomi ſcrupulo dimidio cum vini albi unciis quatuor infuſis, addito colaturæ pauxillo ſacchari ſic evacuatione copioſa ſurſum & deorſum facta exorciſmo alio non opus fuit (Welſch. *Mictomim.* in *Miſc. nat. cur. Dec.* 1. *Ann.* 4. & 5.). Welſchius eadem medela in eodem malo profecit; & Michaëli ſucceſſit, teſte Ettmüllero, Lipſiæ quondam in virgine, quæ a dæmone obſeſſa credebatur, eſſentia hujus radicis. In epilepſia radicem ad grana tria, qua doſi & vomitum & alvi purgationem excitavit, robuſtis optimo ſucceſſu exhibuit Mayerne (*Prax. lib.* 1. *cap.* 3. *p.* 15.). Hiſce Veratri præconi-

nibus jure additur Conradus Geſnerus, qui tam in epiſtolis vario loco, quam peculiari commentatione rem ejus egit. Creberrime illo utebatur non ad purgandum, ſed ad reſerandos meatus & craſſos humores attenuandos, incipiendo a parva doſi & paullatim aſcendendo. Vinum paravit ex radicis hujus drachmis duabus & vini Cretici unciis ſex, cujus colati drachmam dimidiam dabat, ſcrupulum ſenſim addendo, donec purgaret, quod aliquando ne ex ſex vel ſeptem ſcrupulis quidem contingit (Ejuſd. *Epiſt.* p. 13. *b.*). Plurimum tamen tribuit Oxymeliti ſuo elleborato, quod & Julianum dicitur, cujus duplex formula, farragine multa aliena farcta (Ejuſd. *lib. de Aconito & Oxymelite elleborato*). Utrumque ornat multis encomiis valde liberaliter, partim jam de Veratro recenſitis, partim aliis, additis hiſtoriis prolixius expoſitis. Factum inde eſt, ut & in *Pharmacopœam auguſtanam* (Zwelf. *Animadv. in Pharm. auguſt.* p. 99.) reciperetur, & varii medici, Hannemannus, Quercetanus, Screta, Wepferus, Muralto, Linderus, illud laudarent, item paſſim ſuis formulis reciperent (Loca citat Friccius in *Paradox. de venen.* p. 229. 233.).

Sed ut & Veratri efficacia novitate experimentorum aliquam commendationem habeat, ſubſiſtam in iis, quæ vel noſtro tempore tentata ſunt. Non multum fiduciæ excitat temerarius uſus, qui in Sibiria contra varios pertinaces morbos invaluit. Ibi decoctum radicis quovis mane per decem aut duodecim dies in hydrope hauriunt, unde vomitus cietur & alvus purgatur vehementiſſimo impetu, quo paucis ſalus, plurimis mors obtingit (Gmelin *Fl. Sibir. tom.* 1. p. 75.). Rarius ibidem in lue venerea adminiſtratur (*l. c.*). Jeniſeenſes in ulceribus qualibuſcunque præcipue apertis pedum devorant fibram radicis & capillorum unum eorum, qui ad exortum caulis ſiti ſunt, & quovis quidem mane, donec ulcera munda evaſerint & coaluerint, ſub quo uſu ſæpe illis alvus movetur & conatus vomendi incidit (*Ibid.* p. 76.). Sunt & in Ruſſia, qui recentem radicem ad dimidium Solotnik (= gr. xxxv. circiter) cum melle mixtam ad lumbricos & tænias pellendas ingerunt (Pallas *Reiſe durch Ruſsl. vol.* 1. p. 49.). Ruſtici ibidem quoque ſiccam radicem inſpergunt abſceſſibus, qui ex larvis œſtri cujuſdam æſtate in bobus enaſcuntur (*Ibid.*). --- In Anglia hæc radix, butyro in bolum redacta, contra rabiem caninam in omni ſtadio mali apud canes efficaciam præſtitiſſe narratur (Blaine in Layard's *Eſſay on the bite of a mad dog.* p. 68.).

Præcipuam vero ſerius attentionem in ſe convertit virtus, cui & antiqui plurimum tribuerunt, in mania & melancholia ſananda. Inceptæ quidem felici auſu, ſed ob tædium

dium ægri non perfectæ curationis exemplum refert cl. Lorry (*de melanch. tom.* 2. *p.* 312.). ſcil. maniaci, qui ingeſſerat pomum cum Veratri radice coctum, demebatur vero hæcce ante uſum ejuſque in locum ſaccharo pomum conſpergebatur: bihorio elapſo metus ſyncopes incidit cum faucium ſtrangulatione, ſtomachi & inteſtinorum cruciatibus vomituque multo, poſt ſomnum ſerenior multo mens, & licet iterare nollet experimentum, mitigatio iſta delirii conſtantiam ſervavit. Vetulus ille, qui plures inſanos reſtituiſſe integritati hacce ratione aſſeveravit, ſolebat drachmam radicis unam, imo & alteram in vehementiori malo pomo indere. Differre ab hocce caſu alius videtur, pariter a Lorryo notatus, licet effectibus ſimilis, in quo drachmam unam pulveris radicis mediæ parti pomi coquendi indiderat, radice ablata, ejus in locum ſaccharum; vehementia effectus vero deterruit & ægrum & cognatos ejus ab ulteriori experimento, quod tamen completiorem ſucceſſum promiſerat (*Mem. de la Societé R. de Medic. tom.* 2. *p.* 183.). In hoc tamen oblationis modo facile patet, medicamen non ad exactum ſatis ſibique ſimile ſemper pondus redigi poſſe. Evidentius igitur apparet, quid valeat Veratrum, ex mox ſignificandis experimentis.

Pleraſque memoriæ proditas hiſtorias in cl. Jo. Erneſti Greding opere poſthumo (*Vermiſchte med. v. chirurg. Schriften, Altenb.* 1781. *inde a p.* 30.) legimus, & harum quidem viginti octo in noſocomio Waldheimenſi concinnatæ, nam de reliquis ægris, qui adfuiſſe videntur, nullæ narrationes per partes factæ ſunt. Recenſitarum quædam nos de exitu ambiguos relinquunt, quum mors auctoris videatur impedimento fuiſſe, nec de omnibus conſtantia curationis evicta eſt. Dolendum quoque ex numeroſis & ampliter quivem deſcriptis caſibus vix alia conſectaria fuiſſe deducta, quam quæ ad doſes dati Veratri ſpectant: meum igitur putabo haſce lacunas replere. Aegri, quorum cura gerebatur, erant mania, melancholia vel tranſitu mutuo utriuſque mali correpti; in quibuſdam quoque epilepſia malis dictis ſeſe aſſociaverat. Uſus in hiſce fuit cortice radicum verno tempore collectarum, rejecta interna parte lignoſa in miſcela ſacchari & quidem in pulvere. Initium factum exigua doſi grani unius intra nychthemerum, ſenſim augendo eam. Pauci ex uno vel altero grano nauſeam & vomituritionem experti, ſed modo ex majori doſi granorum octo, quindecim, viginti & aliarum intermediarum doſium; quin grana viginti quatuor ægra quædam tulit abſque iſtis effectibus. Sed ſunt, quibus grana ſex vel ſeptem vomitum excitarunt, qui quidem tanto certius ſubſequutus doſi majori, e. c. granorum duodecim, ſcrupuli unius, granorum viginti ſeptem.

Ex-

Extractum quoque Störckiana arte paratum quibuſdam datum eſt, vel in miſcela pulveris Veratri vel Valetianæ vel Viſci querni, forma pilularum. Sed quum primi generis extractum exiguas modo evacuationes efficeret, reliqua nullas plane: ſubſiſtere in uſu pulveris viſum eſt (Greding *l. c. p.* 29, *ſqq.*). Cauſa non una apud ſingulos morborum horum mentalium fuit. Quidam ex morali occaſione illos contraxerant, amore, ſuperbia, aliorum mentem concuſſit terror inſignis, vel depreſſit mœror ex rei familiaris offenſa, in aliis menſtruorum emanſio vel irregularis fluxus, item hæmorrhoides ſuppreſſæ in vitio fuere; in aliis natalitia ſimilis labes in culpa fuit. Quibus vomitus ſucceſſit, hi rejecerunt mucum viridem, vel ipſam bilem viridem, alvi quoque dejectiones plerumque crebræ, ut tamen nonnunquam & illa ſub uſu torperet. Phlogoſis emerſit poſt uſum apud multos in facie, naſo, oculo, ore, lingua, item eruptiones cutanæ & maculæ; in quibuſdam pleuritica varia ſymptomata ſeſe aſſociarunt, item incaluit ita corpus cum tanta rubedine & calore faciei ut venæ ſectione opus eſſet; ſitis quoque urſit dirius & cephalalgia; exempla ſunt ſenſus formicationis in digitis & manibus quin remotioribus partibus (*Caſ.* 11.); nec raræ fuerunt ſpaſticæ vel convulſivæ affectiones; notabilia quoque criſium varia genera ſunt: multi nempe inſudarunt inſigniter, aliis lotium copioſius fluxit, quibuſdam ſalivæ profluvium ubere inde contigit, & ſcreatus mucoſus multus, fœminis ſuppreſſionem menſtruorum paſſis reſerati fontes hujus excretionis, diu antea occluſi, ſunt. Manifeſta omnino curationis exempla exſtiterunt (*Caſ.* 3. 11. 14. 25. 26.). Alii levamen modo inde perceperunt; ſunt qui, pacatiores quidem inde facti in blandum ſomnum, quo diu antea caruerunt, inciderunt, ſed rediit ſenſim triſtis priſtina ſcena. Haud pauci nullum inde commodum perceperunt, licet mucum viridem evomuiſſent. Quod quidam ſpe curationis exciderint, hujus cauſa probabilis conjicienda in moroſitatem, qua continuationi obſtiterunt. Quidam etiam abſque fructu Daturam antea, Hyoſcyamum vel Belladonnam ingeſſerant. Affectus iſtos graviores, qui ſeſe exſeruerunt, vetat Gredingius Veratro tribui, nec unquam animadvertit ſpaſmos tam vehementes, ut inde inevitabilis mors conſequuta fuiſſet (*l. c. p.* 29.). Repetitio vero hujus medicinæ ultra menſem, imo per plures menſes facta eſt & per hoc tempus ſemper illa capta. Si eventorum horum narrationi judicium aliquod de ratione, qua juvet, addendum: mihi videtur Veratrum febris præcipue vices agere, ut calor auctior, phlogoſes, ſitis arguunt; ſub hiſce nixibus movet ſtagnantia, diſſipat & everrit morboſos ſtimulos, & ipſum ſyſtema nervoſum ejuſque fontem, vel torpore

re languentem, vel non rite pervium, exagitat, aperit. Fateor tamen mihi diſplicere inſignes medicaminum ambiguoſum doſes, dum natura obnititur mediocribus, iis enim ſæpe mala emergunt nova, vix mitiora primario, contra quod pugnamus, quibus tandem natura ſuccumbit.

Tutiorem omnino viam ingreſſus eſt meritiſſimus Wendt caſu ſingulari (deſcripto a cl. Agaſſiz in *Diſſ. de therapia maniæ*, *Erl.* 1785. *p.* 37. & repetito quoad pleraque momenta in Wendt *Nachricht v. Kranken-Inſtit. zu Erlangen*, *St.* 5. *n.* 6. *p.* 38.). Æger vir triginta trium annorum contraxerat maniam in furorem uſque increſcentem abuſu Piperis cum ſpiritu vini pro curanda febre intermittente, unde ſenſim delirium tam ferox exortum, ut per hebdomades triginta tres vinculis muro affigere eum neceſſe eſſet. Sed reſtitutus eſt ſanitati largis venæſectionibus, pediluviis tepidis, lotione capitis per aquam frigidam & applicatione glaciei circa frontem, uti & decocto ex radicis Hellebori albi drachma una (quoniam ſcrupulus non ſuffecit) & aceti vini unciis viginti, cujus initio quavis ſecunda vel tertia hora cochleare unum, dein modo bis, tandem modo ſemel per diem captum. Poſt decoctum ſumptum quamvis vice initio ſucceſſit vehemens iterataque pluries vomitio bilis tenacis profunde viridis, item copioſiſſima alvi ſolutio (de hac unice narrat cl. Agassiz *p.* 38.); deſtitit vero experientiſſimus medicus ab ulteriori præbio, ut primum modo mucus pallide viridis evomebatur, & virium lapſus manifeſtior animadvertebatur, ſolvebantar vincula ad finem tertiæ hebdomadis, nec unquam priſtinum malum rediit. Non unice quidem curationis meritum hic quærendum in Veratro, dabo facile: attamen, non exiguum contuliſſe ad eandem & dignum imitatione præ ſe ferre exemplum, perſuadeor.

Brevibus legitur tincturam Veratri ſemel in delirio febris experte & omni veſpera per duas vel tres horas redeunte, item alio caſu in convulſionibus hyſtericis cum conſtantia præclaram ſuam virtutem declaraſſe; epilepticum autem, licet ejus ope paroxyſmi ſilerent, per tempus recidivam paſſum fuiſſe (Smyth in *Medical communications vol.* 1. *p.* 207.):

Quam Veteres jam notarunt Veratri in chronicis eruptionibus cutis præſtantiam, hæc paſſim recentiori experientia confirmatur. Hujus loci eſt ſcabies, quam in America ſanant decocto ejusdem aqua facto, quo ipſo loca ſcabioſa lavant, unde quidem ardoris ſenſus & mictio frequentior. Ibidem & pediculos necant pectine decocto ejuſmodi immiſſo, quo caput pectunt (Kalm's *N. Amer. Reſa*, *tom.* 3. *p.* 59.). In notiſſimo unguento ſulphurato contra ſcabiem,

quo

quo cl. Pringle in Noſocomiis uſus fuit, receptam quoque deprehendimus Hellebori radicem, quod additamentum efficacius reddit unguentum & ſali ammoniaco præſtat, quod tamen ſub defectu radicis admitti poteſt (Pringle's *Obſ. on the diſeas. of the Army p.* 342.).

Tentata & fuit radix in exhantemate herpetico, paſſim exulcerato & cruſtaceo, valde pruriente, & quidem tincturæ forma. Inter tres caſus a cl. Smyth (in *Medial. Communications Vol.* 1. *p.* 207. *ſqq.*) enucleatos, in uno ſub initium modo opem tulit, in altero curationem abſolvit, in tertio optimam ſpem ſimilis eventus excitavit. Data fuit tinctura a guttis viginti vel triginta ſenſim aſcendendo ad duo cochlearia pro Thea in cyatho decocti Hordei bis per diem. Ex capta hacce doſi, etiam minori guttatim ſumta, donec aſſueſceret ei æger, vertigo, ſingultus, nauſea & ſubinde vomitio & ſumma debilitas ſubſequuta.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Mel helleboratum *Ph. Lond. pag.* 84. Decoctum radicis Veratri colatum melle coquitur in juſtam ſpiſſitudinem. Rariſſime clysmatibus additum.

Tinctura veratri *Ph. Lond. p.* 74. Ex radice cum ſpiritu vini tenuiori digeſta. In *Ph. Edinb.* 1783., *p.* 123. paullo dilutior proſtat, addit quinta ſpiritus vini parte. Efficaciæ jam aliquot exempla dedi.

Pilulæ polychreſtæ Starkeyi *Ph. W. p.* 140. Jam ſeneſcentis famæ, quæ ſumma olim fuit, remedium, quod, intra ſaponem tartareum, Helleborum utrumque officinarum & Opium cum Glycyrrhiza comprehendit. Differt ab hac formula iſta in Klein *Select. med. p.* 176. omiſſione Veratri & adhibito extracto Hellebori nigri. Præter anodynam vim incidens, in diatheſi catarrhali, rheumatiſmis & febribus intermittentibus, obſervata, magni olim habita, doſi granorum duorum ad ſex ſupraque. Opium & Veratrum mutuo ſeſe cicurare opinatur Schulzius (*Prælect. in Ph. Brand. p.* 238.).

Unguentum pediculorum *Ph. W. pag.* 247. Inſunt ſemina Staphidiſagriæ, Veratrum, Mercurius vivus, unde non unice Veratri vis in cenſum trahi poteſt. Sed ſimul patet, incaute adhibitum, tam ob mercurium, quam acria, quorum pars, ſi ulcuſcula capillitii, ut ſæpe fit, inunguntur, facile reſorbetur, in tenella præcipue ætate nocere poſſe.

Lotio ex helleboro *Pharm. Lond. Spec. alt. a.* 1787. *p.* 111. Eſt radicis decoctum aqua factum, addito ſpiritu vini rectificato.

Pharm. SABADILLI vel SABADILLÆ *Semen.*

520. *VERATRUM* . Ad hoc genus ſtirpem, unde ſemen dictum, pertinere, conjectura modo probabili nititur; nemo enim botanicorum Mexicanam plantam, quæ ſeminis mater eſt, recentem vel ſiccam deſcripſit. Capſulas ejus ſiliquoſas uno fine junctas, inter congeriem ſeminum reperiundas, qui cernit, facile cum Aconiti vel Delphinii fructu convenire eas animadvertit, & multiſiliquoſis annumerat. Aſt aliquando præterea inter reliqua obtinent floris quædam partes, ſcilicet ſtamina & piſtilla, ſuo receptaculo inſerta, ut ipſe obſervavi, item petala, quæ ipſa juncta cum figura ſeminum ſtirpem Veratro propius accedere ſuadent. Haſce floris fructuſque partes quidam perfectiores inter ſemina tranſmiſſa detexerunt, imo pedunculis & pedicellis ſuis inſertas, unde inflореſcentiam racemoſam vel ſpicatam deſcribunt. Contigit hoc cl. Dantoine (in *Journ. de Medec.* 1766. *tom.* 25. *p.* 233.), qui modo errore facile condonando id calycem vocat, quod alii corollam, & multis annis ſerius cl. Retzio (*Obſ. bot. faſc.* 1. *p.* 29.), qui tamen adhuc in dubio relinquit, utrum racemus ſpicatus ſimplex, an compoſitus, adſit.

Cevadilla vocatur ſtirps in nova Hiſpania Americes, teſte Monrado (*Simpl. medicament. ex novo orbe, vers.* Clus. in *exot. p.* 341.), qui omnium primus (a. circiter 1572.) ejus mentionem fecit. Nomen ſignificat idem ac Hordeolum, quo ipſo reſpexerunt ad aliquam, quam ſibi finxerant, cum Hordeo ſimilitudinem. Unde & ineptum nomen Hordeum cauſticum (C. Banh. *Theatr. bot. cap.* 26. *p.* 467.). Semen hoc non confundendum eſt ob convenientiam aliquam in nomine cum ſemine Sapotillæ, quod ex Achrade Sapora petitur.

De quo hic ſermo eſt Semen, non purum eſſe ex ſuperioribus intelligitur. Sed ſub hoc nomine transfertur ex Mexicano regno miſcela ex ſeminibus vel nudis vel intra capſulas ſuas reconditis, capſulis vel integris vel contritis, particulis floris variis & pedunculorum, proportione non ſemper æquali. Fructus integer tricapſularis eſt capſulis ovato oblongis compreſſis, circiter ſemipollicaribus coloris ſtaminei. In qualibet capſula clauſa latent ſemina duo. Hæc profunde bruna & ſubrugoſa ſunt, oblonga uno extremo obtuſo, altero acuminato, latere uno ſubplana, altero convexa, margine acuto, compacta, diſſecta intus albida comparent. Hæc omnia junctim in uſum trahi ſolent. Quin fraude aliquando reliquis triplum vel quadruplum vel plus ſeminis Petroſeli-

ni

ni in pulverem contuſi, admiſcetur, vel loco ſeminis Sabadillæ aliquando pulvis Piperis albi vel Hellebori albi venditur (Gleditſch in *Schriſt. d. Berlin. Geſellſch. naturf. Freunde*, *vol.* 2. *p.* 84.) Hactenus non a practicis determinatum, an, quoad virtutem prærogativa quædam ſeminibus veris præ reliquis alienis partibus ſtirpis admixtis inſit. Sed guſtando vel per exiguam moram inveni capſulas modo amaricantes, vix ullo acrimoniæ ſenſu inſtructas, ſemina ipſa autem acerrima, ingrate amara & apicem linguæ cum ſenſu nauſeoſæ dulcedinis quaſi per acus pungentia, labia ipſa & gingivas ſenſim afficientia, ſub affluxu ſalivæ copioſæ, quam crebrius exſpuere oportuit. Et hæc quidem incommoda per plures horas durarunt vi ſenſim deferveſcente. Facile dabo, alios eſſe expertos ſimiles ſenſus in faucibus, ſi diutius guſtaverint. Odore carent ſemina, aſt pulvis eorum naribus attractus ſternutationem movet (Lottinger in *Journ. de med. tom.* 11. *p.* 468.). Vehemens adeo errhinum eſſe, perſcripſit L. B. De Aſch (in litt. a 1778.). Infuſum valde acre & cauſticum, ſpirituoſum pariter, ſed ſimul prodit odorem fortem aromaticum. Extractum aquoſum primum octavam fere partem ponderis ſeminum conſtituit, ſpirituoſum autem fere quartam (Gleditſch *l. c. p.* 94. *ſeqq.*). Semina in pulverem redacta vim ſuam amittunt mora, unde opus, iſtum nonniſi paullo ante uſum parare (Lottinger in *Journ. de Medic. tom.* 11. *q.* 468. & Willemet in *Nouv. Mem. de l'acad. de Dijon* 1782. *p.* 202.). Cuidam tamen nec hac cautione opus eſſe videtur (Dantoine in *Journ. de Med. tom.* 25. *p.* 232.).

Quod in multis libris materiem medicam luſtrantibus, quin recentioribus, fruſtra quæritur, & ante paucos modo annos externo unice uſui, non ſine quorumdam metu deſtinabatur ſemen, hoc ſeriori tempore inclaruit inſigniter, nec illud ore ingerere dubitatum eſt.

Gravius inde afficiuntur vel animalia, quæ illud devorant, nec modo ex inſectorum vel vermium familia, ſed grandioris & perfectioris compagis. Feles, quæ ad pugillum unum (pincee) pulverem devorandum cepere, ſpaſmis violentis tentatæ ſunt; item quum in Lotharingia ejus drachma dimidia canibus lue graſſante ingeretur, hi vomitum & ſubinde convulſiones perpeſſi ſunt (Willemet *l. c. p.* 201). --- Cimices lectularios necat ſub convulſivis motibus. Quo fine pulvere ſubtili omnes rimæ & fiſſuræ ſuppellectilis iis inquinatæ conſperguntur (Seeliger in Schmuckers *vermiſcht. Bemerk. vol.* 2. *p.* 272.); vel lotione ex aceti vini libra una cum ſeminis Sabadillæ unciis duabus per duos dies digeſta depurantur (Willemet *l. c. p.* 200.).

Cathæretica vis in gangræna & ulceribus putridis impuriſque

riſque & alia ad vermes in ulceribus necandos, quam Monardes (*l. c.*) prædicat, hodie non curatur. Omnium vero conſenſu eminet infeſta ſua in pediculos poteſtate, comprobata ſæpe in militibus, nautis & pauperibus, ſcholis pauperum, noſocomiis, & religioſorum quibuſdam ordinibus. In Gallo-provincia, quod obtinet nomen Poudre de Capuzin, & vulgare nomen Germanicum Mexicaniſcher Lauſeſaamen, reſpicit hunc uſum. Si caput inſeſtat hæcce pullities, axungia exceptum inungitur (Van Der Beck *Act. nat. cur. vol.* 1. 1727. *App. p.* 120.) vel capillis antea oleo oblitis inſpergitur. Veſtimentis vel ſtragulis lecti ſi inhærent pediculi, hæc conſpergi ſolent pulvere, vel antequam conſuantur, indi hic iiſdem ſolet. Ita tam pereunt quam aufugiunt. Profuit in noſocomiis caſtrenſibus ad infeſta iſta animalcula delenda decocto ſeminum Sabadillæ & foliorum Tabaci concentrati per virgulam lectum veſtimenta & pavimenta rigare; unde intra nychthemerum fere perierunt (*K. Preuſſ. Feldlazareth*, *p.* 374.). Sunt, qui nihil mali ex Sabadilla in hunc ſcopum adhibita metuunt (Van Der Beck. *l. c.* Lottinger. Berg. *Mat. med. p.* 822. Schmucker *vermiſcht. Schrift. vol.* 3. *p.* 8.) Interim nolo temere applicari ab hiſce, qui achoribus capitis laborant, per quorum ulcuſcula reſorptio acerrimi pulveris facile fit. Fuit juvenis, cujus capiti pulvis copioſe inſperſus fuerat, qui vero inde inſanire cœpit, donec aqua frigida totum caput lavaretur (Plenk. *Mat. chirurg. p.* 339.). Infans quinque vel ſex menſium, cujus nutrix hocce pulvere uſa in capillis ſuis fuerat, ſive deglutierit de eo aliquid, ſive reſorptum ejus aliquid fuerit, præviis convulſionibus periit (Lentin *Beobacht. einig Krankheiten p.* 168.). Utrum ſiniſtri eventus exempla aliena, an propriis oculis obſervata, illuſtrem Equ. A Roſenſtein permoverint ad ſupprimendam laudem hujus ſeminis in tertia editione libri ſui de morbis infantum, non dixero: certe in prioribus editionibus (*Ed.* 2. *p.* 363.) ſuaſit, ut præter munditiem infantis velamini ejus ſemen inſueretur.

Recenſitæ modo hiſtoriæ prout ſuſpectam horum ſeminum naturam demonſtrant, ita & alia fœminæ, quæ ex confuſione nominis pulveris ejuſdem portionem, quæ tamen non ſignificatur, ingeſſit, unde dolor ardens ventriculi, vomituritio, nauſea: vomitu tamen arte excitato & decocto ſeminum Lini hauſto vitam ejus ſervare contigit (Lentin *l. c. p.* 167.)

Hi tamen funeſti eventus non prohibuerunt, quin ſemen a quibuſdam medentibus ad vermes inteſtinales apud homines necandos, doſibus haud exiguis, ægris ingereretur. Nec in hiſce periculis dijudicari volo Sabadillæ virtutem ex lubrico rationis ludibrio, ſed firmiori longe experientiæ fulcro,

cro, quæ utique favet, modo meminerint juniores & inexperti in repetendis iis cautionem juſtam non eſſe negligendam.

Cuinam anthelmintica Sabadillæ vis noſtro tempore primum innotuerit, certo dirimi nequit. Löſerius (*Auſerl. Arzneymittel, ed.* 4. *p.* 363.), licet capite anthelminticorum notam adjecerit de hoc ſemine, efficaciam tamen hanc ne verbulo quidem commemorat. Cl. Seeliger obſervatio duplex (in Schmuckers *verm. chirur. Schrift. vol.* 2. *p.* 71.) a. 1779. primum comparuit. Suecus tamen medicus, Carger, monet, ſe jam a. 1776. in narratione collegio medico Stockolmienſi de rebus in munere ſuo geſtis oblata, mentionem feciſſe efficaciæ hujus medicinæ contra vermes per plures annos a ſe exploratæ (*Veckoskrift for Läkare vol.* 5. *p.* 297.). Quicquid horum ſit, Schmuckero plurima experimenta per partes deſcripta debentur, & meritum, quod plurimorum animos primus in hocce medendi genus convertit. Pulvis intra vitrum lumbricis terreſtribus vel aſcaridibus lumbricoideis inſperſus hiſce convulſiones creat violentas morte pediſſequa (Schmucker *l. c. vol.* 3. *p.* 15.).

Conſtitit vero in ſingulis tribus vulgaribus vermium ſpeciebus præſtare eximia. Nec nocuit infantibus tenerioribus (Schmucker *l. c. p.* 12. Hagſtröm in *Veckoſkr. för Läk. vol.* 4. *p.* 361. item *vol.* 5. *p.* 297. *not.*). Duplici caſu tæniam ejus ope expulit cl. Seeliger. (*l. c. vol.* 2. *p.* 271.), data quotidie pulveris drachma dimidia, cum conſerva in bolum redacta & mane cum melle capta. Uſu hocce per quatuordecim dies continuato & quolibet quinto die draſtico interpolato, fruſtulatim ſeceſſit vermis cum incredibili copia muci. In uno ſimul melancholia, quæ mali comes fuit, diſcuſſa. Ægrorum quoque meminit cl. Schmucker (*l. c. Obſ.* 10. 11.), quos a tænia Sabadillæ ope liberavit & Nufferiano remedio tutiorem quin efficaciorem declarat (*l. c. p.* 12.), ſubſcribente experientia cl. Carger (*l. c. p.* 297.). Dolendum a nemine horum ſpeciem expulſæ tæniæ fuiſſe definitam. Cl. Herz (*Brieſe an Aerzte* 2. *Samml. p.* 50. *caſ.* 3.) tamen commemorat nominatim Tæniam Solium, cujus articuli ante ſigillatim ex infante ſeſquienni ſeceſſerant, jam vero pars longitudinem 2¼ ulnarum æquans cum exili fine poſt electuarii, ex ſeminum Sabadillæ ſcrupulo uno & ſyrupi Rhei unciis duabus & dimidia, cochleare exiguum pro Thea bis per diem datum brevi prodiit, abſque ullis aliis ſubſequis vermis veſtigiis, licet continuaretur medicina.

Aſcarides exiguæ iſtæ, quæ in inteſtino recto plerumque nidulantur, pariter hocce auxilio abolentur. Breviſſima via hoc fit clyſmate ex Sabadillæ drachmis duabus cum aquæ unciis decem ad colaturam unciarum ſeptem coctis & æquali

li copia lactis miſtis, ſubjunctis pilulis mox dicendis ex Sabadilla & melle; unde mortui evocantur (Schmucker *l. c. p.* 17.). Suffecit & uſus internus Sabadillæ vel in pulverem vel in pilulis huic ſcopo, etiam quum in comitatu lumbricorum infeſtarent (Schmucker *l. c. caſ.* 1. *p.* 18. Hagſtröm in *Veckoskr. for. Läkare*, *vol.* 4. *p.* 361. Herz *l. c. Obſ.* 1. 2.).

Sed plerique caſus ad lumbricos profligandos ſpectant. Quomodo id tuto fiat, jam uberius eſt explicandum, unde norma capi poteſt, dum contra reliquos vermes adhibeatur. Ad conſilium Schmuckeri capſulæ fructus una cum ſeminibus abditis in ſubtilem pulverem rediguntur. Pro adulto utitur ſequenti modo (*l. c. p.* 14.). Primum alvus Rheo & ſale mirabili Glauberi laxatur. Die poſt mane pulverem ex ſeminum Sabadillæ & Elaeoſacchari Fœniculi āā drachma dimidia exhibet, & mox unum vel duo cyathos infuſi florum Sambuci ſuperbibendos curat. Plerumque inde fit vomitus & una vermes, ſi ventriculum occuparint, eijciuntur, & hora poſt jus avenaceum tenue potatur. Die poſtero rurſus pulverem æger ingerit, unde iterum vomitus. Niſi vermis amplius in conſpectum veniat, tertio mane modo dimidium pulveris ſumitur & veſperi alterum dimidium. Sicque & fit quarto die. Quinto mane purgans rhabarbarinum datur (pulvis ex Rhei drachma dimidia & gr. octo Reſinæ præparatæ). Sexto die boli tres, quorum quilibet Sabadillæ grana quinque cum neceſſaria quantitate mellis deſpumati continet, capiuntur tam mane quam veſperi, & ſic pergitur ſub alterno purgantis uſu quolibet quinto die exhibiti, donec nullus mucus amplius ſedeat, & æger nihil moleſtiæ in abdomine amplius ſentiat. Subinde opus eſt continuare normam hanc per viginti dies, antequam mucus verminoſus omnino ejectus fuerit. ---- Infantibus duorum ad quatuor annorum mane pulveris Sabadillæ grana duo cum ſyrupi Rhei cochleari parvo ingeruntur, ſuperbibito infuſo Sambuci cum lacte; & veſperi eadem quantitas. Quinto die alvus hiſce granis decem vel duodecim Rhei laxatur. Eadem, quæ dixi antea, ſi adſunt indicia continuationem injungunt. Nolo ulterius perſequi doſes Sabadillæ & purgantis selectum, in quo apud majores infante & mercurio dulci locus eſt, pro ætate diverſa vir. cel. ſuaſu variandum.

Præſtat Sabadillam melle miſtam in bolo propinare, quam in pulvere, nam hic per breve tempus vehementem ardorem in ventriculo excitat, quum nullus contra ſubſequatur in mellis connubio. Non nocet tamen ardor iſte, ſed pulvis modo vomitiones aliquot bilioſas & purgationes alvi in vermium ſodalitio excitat (Herz *l. c. p.* 57.). Infantibus tutior eſt miſcela iſta cum melle.

Inter tot felicis eventus documenta adverſum cl. Bloch (*Preiſſchrift v. d. Eingeweidewurmern p.* 51.) in curatione vermium judicium reſtringi omnino debet, quippe qui ægros abſque commodo graviter affici innuit, & quod tæniæ fruſta aliquando poſt uſum ejus eliminentur, id unice ejus alvum movendi poteſtati tribuit.

Indicia inſuper haud obſcura adſunt, quod epilepſiæ & convulſionum graviorum aliquando remedium haud ſpernendum exſtet. Nulli omnino vermes ſubinde ſeceſſerunt, ſed mucus modo mali moris copioſus & fœtens dejectus, qui, quamdiu apparuit, in adminiſtranda Sabadilla continuatum (Schmucker *l. c. p.* 11. Seeliger *l. c. p.* 35. item *Caſ.* 13. *p.* 36.).

COMPOSITA.

Ungentum contra pediculos *Ph. Dan.* 283. Inter alia recipitur hoc ſemen.

Unguentum ad phthirias in *Ph. Auſtr. provinc. p.* 289. Differt præparatio, qua & mercurius continetur.

ASPARAGUS.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 274. *Gen. pl. pag.* 168.

Pharm. ASPARIGI *Turiones*; *Radix*.

521. *ASPARAGUS OFFICINALIS*; caule herbaceo tereti erecto, foliis ſetaceis, ſtipulis paribus Linn. *Syſt. veg. l. c.* Conf. *Spec. pl. p.* 448. α) Aſparagus maritimus craſſiore folio. C. B. β) Aſparagus ſylveſtris, tenuiſſimo folio. Utramque varietatem combinat editor *Fl. Dan. tab.* 805. *nomencl. p.* 5. γ) *altilis* Linn. Aſparagus ſativa C. B. cujus icon exſtat in Regnault *Botan.* l'Aſperge. Planta perennis in pratis vel locis maritimis calidioris Europæ, ut Hiſpaniæ, Italiæ, Valeſiæ, Rhætiæ, Angliæ, inſularum Daniæ, Livoniæ, Curoniæ, temperatioris Sibiriæ ſpontanea; ſed ob uſum turionum tam in patria, quam frigidioribus regionibus, copioſiſſime colitur.

Veteribus Græcis utrum noſter Aſparagus ſativus notus fuerit nec ne, de eo in utramque partem diſputatum. Litem noviſſime illuſtravit Franzius (*Diſſ. inaug. de Aſparago ex ſcriptis veterum, Lipſ.* 1778.). Hallerus (*Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1239.) Dioſcoridem quaſi in finem notitiæ citat.

Turiones vero, qui & prope Aſparagi dicuntur, iſta pars ſunt, cujus cauſa non ſine magnis paſſim ſumptibus

ſtirps

ſtirps cultura ſub dio adjuvatur: nam ex fera amariores ſolent emergere, attamen in calidioribus regionibus edules. Turiones ex radicibus annoſioribus primo & adoleſcente vere mira celeritate ſi tempeſtas calidior & humidior incidit, pullulant, teretes, perpendiculares, tecti ſquamis lato ovatis, craſſitiei pro ſoli fertilitate diverſæ, ad pollicem uſque capite vel apice obtuſo inſtructi, multo ſuccco aquoſo turgentes; hinc fragiles. Hi niſi tempeſtive præcidantur in caules ramoſos ſuis foliis veſtitos explicantur. Coloris magna diverſitas; exſtant enim virides, albi, item purpurei. Albi capitulo virideſcente præcipue in deliciis ſunt. Culturam multis deſcribere ab hoc loco alienum eſt. Reichardi (*Gartenſchaz P. 4. p. 46.*), Milleri (*Gardeners Dictionary*), auctoris libri *l' Ecole du Jardin potager 1. p. 203.*), Seidelii (*Kurze Anweiſ. d. Spargel mit wenigen Koſten u. zugleich vorzuglich ſchon zu baven; ed. 3. Erlang. 1786.*) regulæ non ſuo ſucceſſu carent. Nec compendium varium artis, item ſumptibus parcens a cl. Ehrenreich (in *Vetenſk. Acad. Handl. 1765. p. 214. ſqq.*) & cl. Hirſchfeld (*Garten-Kalender 1783. p. 161.*) traditum, legiſſe pigebit. Abſque fimo colere edocuit Rammelt (*ockonom. Abhaudl vol. 1. p. 57.*). Arenoſo ſolo delectatur Aſparagus, ubi ſpontaneus eſt, quem nutum naturæ & ars utiliter ſequitur. Cavendum eſt, ne præcidantur turiones plantarum tribus annis juniorum, vel exiliores, nec ultra Junium adoleſcentem in colligendis iſtis pergendum, quoniam metus eſt, ne inde radix enervetur; item danda cura, ut ne dum reſecantur, radici vis inferatur. Si differtur collectio, donec capitulum notabili altitudine ſuper terra promineat, turiones inde tenacitatem contrahunt, hinc mane veſperique eorum proventui invigilandum. Sic per duodecim pluresque annos pulvini ejuſmodi largam Aſparagorum meſſem concedunt. Probe culti capitulis & vicina parte quidem tenerrimi ſunt, ſed ad baſin fere uſque edi poſſunt, quin adeo dodrantali longitudine præciſi. Commendabiles eos reddit non ſolum ſapor dulceſcens & leviter amaricans, ſed &, quæ verno tempore obtinet, aliarum plantarum culinarium egeſtas.

Levi modo coctione opus habent. Exiliores turiones in fruſtula diſciſſi juſculis carneis gratum ſaporem impertiunt. Craſſiores ſemicocti inſtar acetarii in conſueta olei olivarum & aceti miſcela eduntur. Maxime vulgare autem eſt, eos in faſciculos colligatos & in aqua modice ſalita coctos cum butyro liquato vel embammate vario e. c. ex ovi vitello, butyro, ſucco Citri vel vino & ſaccharo edere. Taceo varia fercula magis compoſita, quæ Aſparagi intrant, in exiguas portiones diſciſſi, prout piſis viridibus, daucis tenellis, cancrorum caudis &c. addi ſolent.

Non multum tamen nutrimenti hi turiones afferunt. Facile plerumque digeruntur a ventriculo, ptout ſub experimentis ill. Pringle, quum carni adderentur ſub calore gr. centum, brevi fermentationem ſubierunt eamque inſignem, acorem vero eum contraxerunt, ut coagulum lacti impertirent, licet non magis conſtantem, quam ut intra biduum vel triduum corruptela carnis omnino ſubigeretur (Ejuſd. *Diſ. of the army App. p. 55. ſqq.*). Novi tamen imbecillum hypochondriacorum & hyſtericarum ventriculum ab eorum eſu gravari & acoris ſenſu eos iſtis moleſtos eſſe. Nec negandum, homines ad quoſdam morbos diſpoſitos non ſine exaſperatione mali vel reſuſcitatione illos ferre. Ita Aſparagis largius comeſtis hæmoptyſis revertit (Quarin *Animadverſ. pract. p. 66.*). Hinc & diſſuadendi phthiſicis. In podagricis eſus eorum paroxyſmum accelerat (Boerhaavi *Aphor.* §. 1258. Van Swieten *Comment. vol. 4. p.* 306. & *vol. 5. pag.* 306.). Facile & dabo juriſconſultum quendam calculoſis variis ſymptomatibus poſt eſum Aſparagorum affectum fuiſſe, & arenas copioſe eminxiſſe, licet Helmontius, qui hæc narrat (*De lithiaſi cap.* 5. §. 17.) cauſam effectus haud concinne explicet. Hic ſine dubio repetendus a vi inſigni, qua pollent Aſparagi in lotio pellendo. Docet hancce efficaciam uberior mictio poſt eſum a quolibet facile percipienda, imo mictus cruentus qui aliquando inde ſubſequutus, recrudeſcens plerumque, quotieſcunque noviter illi indultum eſt (Lanzoni in *Act. nat. cur. vol.* 1. *Obſ.* 92. *pag.* 172. Schulz *Diſſ. de inexſpectato medicament. effectu*, *Hal.* 1739. §. 7. Berg. *Mat. med. veg. p.* 268.). Simul ingeſtis Aſparagis etiam parva quantitate poſt pauca minuta temporis prima fœtore lotium imbuitur, haud abſimili me judice illi, quem Geranium robertianum ſpargit. Primus Simon Sethi (*de alimento* §. 9.) hujus fœtoris meminit. Meretur curatius per experimenta in cauſam hujus fœtoris inquiri; nam quod eum tribuant quidam alcali volatili Aſparagorum, duplici adhuc demonſtratione opus habet, primum, ejuſmodi abundantiam vere adeſſe, ſi adſit, hujus phænomeni cauſam eſſe: fœtorem enim lotio, non alia volatilia impertire ſolent. Ad avertendum eum e re eſt, antequam homo mingat, aquam ſpiritu ſalis ad acorem aceti vini acerrimi imprægnatam matulæ infundere (Macquer in *Gazette ſalutaire* 1768. *n.* 22.). Calculus urinarius, ſucco Aſparagi frigido immiſſus, decreſcere & compreſſus in pulverem comminui viſus eſt, ut inde communicare turiones cum lotio vim calculos diſſolvendis probabile appareat (Lobb *de diſſolv. calculum p.* 43.). Equidem tamen perſuadeor, plus præſtare in calculo antequam arenulæ coaleſcant inſtar diuretici. Veteres comeſtis largius Aſparagis infœcundas fœminas reddi,

di, mares autem ad officium conjugale alacriores ſtatuerunt, in quibus effectibus ad noſtros Aſparagos applicatis dilucidandis argumentorum vario genere multi ſunt Burchardus (*Lexic. med. univerſ. A-B. p.* 1152.) & Weſzpremi (in *N. Magaz. für Aerzte* 1. *B.* 1. *St. p.* 80. *ſqq.*). Diuretica ſæpe ad venerem excitandam valere, in fœminis autem menſtrua ſubinde pellere copioſius, novimus. Inde forſitan lumen aliquando rei tam inſolitæ prima conſideratione viſæ affertur. Patet ex hiſce æquali fere jure inter medicamina ac inter cibos locum ſibi hoſce turiones vindicare.

Radicis tamen crebrior olim in medicina fuit adminiſtratio, quæ hodie fere omnino obſolevit. Ejus forma hæc eſt, quod ex tubere tranſverſim collocato multas fibras cylindricas ſimplices calamum ſcriptorium craſſas oblique emittat. Recens texturam carnoſam ſubſuccoſam habet, ſaporis ex levi dulcedine amaricantis. Præfertur radix feræ plantæ iſti, quæ culturam ſubiit. Lotium pariter fœtentem reddit, ſed antequam turiones emerſerunt, inter aperientia diuretica olim militavit dataque in decocto vel infuſo & credita hiſce viribus ſuperior eſſe turionibus. Aperiendi virtutis memoria adhuc conſervatur nomine.

Radicum quinque aperientium majorum, quarum hæc una fuit.

Syrupus de althæa Fernelii *Ph. W. p.* 203. inter tot alia ſuperflua & hanc radicem continet.

BROMELIA.

LINN. *Syſt. veg. p.* 259. *Gen. pl. p.* 158.

Pharm. ANANAS *Fructus.*

522. *BROMELIA ANANAS*; foliis ciliato-ſpinoſis mucronatis, ſpica comoſa Linn. *Syſt. p.* 408. Nam Braſilianis; Ananas Luſitanis Piſon. *Hiſt. nat. & med. p.* 194. Carduus Braſilianus, foliis Aloës C. B. Ananas Commel. *Hort. Amſtel. Vol.* 1. *p.* 109. *tab.* 57. In icone, ceterum optima Ehreti & Trew *tab.* 2. deſunt folia radicalia; huic adſcribitur nomen Ananas aculeatus fructu ovato carne albida Tourn. Planta perennis Americæ auſtralis, ubi primum in Braſilia viſa, inſularum Indiæ occidentalis, Malabariæ, item inſularum plurium Aſiaticarum Celebes, Amboinæ, Moluccanarum, Philippinarum (Rumph. *Herb. Amb. vol.* 5. *pag.* 228.) civis ſpontanea. Extra patriam, ſi juſtam perfectionem attingere debet, cultura ſumtuoſa indiget in vaporariis ejus præcipue in finem exſtructis; unde hactenus nonniſi

principum & ditiorum hortos intravit, qui vel in hiſce colendis ſpeciem luxus collocant.

Allicit vero ad cultum & ſpecioſa ſtirpis fructiferæ forma, & fructus maturi gratiſſimus ſapor fragrantiſſimusque odor. Hinc non pauci ſunt, qui palmam reliquis omnibus fructibus eum præripere contendunt. Colore, figura, magnitudine, etiam ſaporis gratia fructus variat multiplici modo; hinc brevius nomine Ananas albi, rubri, viridis, olivacei diſtinguitur, de quibus aliiſque varietatibus, quæ folia reſpiciunt, quæ ipſa in quibuſdam ſpinis deſtituuntur, juvat perilluſtrem O. De Münchhauſen (*Hauſvater*, *vol.* 3. *p.* 483. *ſqq.*) conſulere. Præſtantiſſima varietas eſt, cujus nomen Tournefortianum modo dixi, quæ meretur reliquis præferri ob maximos & delicatiſſimos fructus. Gonzalo Hernandez De Oviedo (*Hiſtoria general de las Indias lib.* 7. *cap.* 13.) primus eſt, qui fructus Ananas mentionem fecit. Plura hiſtorica de ejus in Europa primo tempore ſucceſſu memoriæ prodidit cl. Beckmann (*Beytr. z. d. Erfind*, *vol.* 1. *P.* 3. *p.* 434.) Scriptorum, quæ culturam ejus tradiderunt, inſignis ſeges eſt, quorum notanda Taylor's *Treatiſe on the Ananas*, *Devizes* 1769. *Hann. Mag.* 1771. *n.* 30. *Beſte Art Ananas zu pflanzen*, *Stutgard* 1778. *Hauſvater l. c. p.* 489. *ſqq.* Speechly's *Treatiſe on the culture of the pine applet*, *Tork* 1779. Mawe's & Abercrombie's *Univerſ. Gard. and Botaniſt* unde verſio in Hirſchfeld *Gartenkalender* 1784. *pag.* 249. *ſqq.* & *Hann. Magaz.* 1748. *n.* 101. *ſqq.*). Succedit itaque & fructu hocce potiri, abſque artificiali calore, in vaporariis, cortice coriario vel fimo repletis. Non maturescunt in Europa ſemina, unde propagatur vel coma fructui impoſita, vel ſurculis, ex alis foliorum floralium emergentibus, vel iis, qui ex radicibus annoſiorom plantarum pullulant. Ex coma optimus fructus provenit, & uno quidem anno præcocius, hinc hortulanis reddi ſolet. Infeſta ſæpe plantis inſecta ſunt præcipue ex Cocci genere (Kerner *Naturgeſchichte d. Coccus Bromeliæ* 1778.), quæ optime plantis aquæ, in qua caules Nicorianæ macerati fuerant (Kerner *l. c.*), vel aquæ cum mercurio vivo digeſtæ & ſaponis viridis tantillo mixtæ, immerſis, vel irrigatione ejuſmodi aquæ mercurialis (Speechly *l. c. p.* 122.) necantur.

Fructus bacca eſt, ex pluribus acinis angulato - rotundis coadunata, quibus ſquamæ calycinæ mutatæ interjacent. Hæc juncta corpus globoſo - oblongum conſtituunt ſuccoſum, magnitudine pugni vel hunc ſuperante. Fructu hocce tranſverſim diſciſſo, ſtriæ radiatim procurrentes, item loculi, conſpiciuntur. Maturitas cognoſcitur odore fragrante, colore cereo, & in varietate alba mollitie aliqua, qua cedit premen-

menti digito. Ante eſum neque caulis nec coma auferri debet, ne ſaporis odoriſve jactura fiat. Immaturus acris manifeſtius eſt. Maturus crudus editur, poſtquam in orbiculos ſectus fuerit, & extima membrana coriacea ablata, quidam ſaccharum illi inſpergunt vel vino nominatim Hiſpanico antea macerant, ut acrimonia exuatur, quæ ſubinde gingivas & palatum erodit, & veſiculas in lingua excitat, imo os interne cruentat. Ab hac derivanda incommoda varia ex nimio uſu, quorſum inflammationes (Acoſta *de las Drogas de las Indias orient.* p. 351.), diarrhœa, & dyſenteria (Bontii *Hiſt. nat. & med.* p. 145.). Sapor gratiſſime ex acido dulcis ſive vinoſus eſt. Quidam eum comparant cum ſapore fragorum, alii cum iſto perſicarum, alii compoſitum declarant, ut Oviedo ex perſicis, cydoniis & aromate moſchatæ nucis, vel, ut Meriana, ex uvis, Armeniaco, malo Sinenſi, pomo & pyro, ut taceam alia imaginationis ludibria; reliqui brevius rem expedientes saporem ex qualicunque delicato fructu unitum in hocce ſentire ſibi videntur. (Conf. Bengt Bergii *Tal om Läckerheter P.* 1. *p.* 162. *ſqq.*). Subinde ſaccharo conditus ex America & India occidentali transfertur, prout piſtores dulciarii Gallici fructum in orbiculos ſectum ſaccharo condiunt. Hacce forma tamen multum gratiæ perit, quæ recenti fructui ineſt. Quum hactenus in Europa nonniſi menſæ ſecundæ ſuperioris ordinis hominum vel ditiorum deſtinetur ſponte patet, vix niſi apud hoſce medicaminis vicem agere poſſe.

Non deſtituitur tamen effectu medico.

Febrientibus in Nova Hiſpania refrigerii ſcopo exhibetur, hique orbiculos ore tenent ſitim mitigandi cauſa & linguam humectandi Hernandez *res med. Nov. Hiſp. p.* 311.). Analepticam vim exercet & vires erigit, & ſtomachum nauſeabundum corrigit (Piſo *l. c. p.* 195.). Subvenit urinæ ſuppreſſioni & doloribus nephriticis (*l. c.*). Haſce laudes renovavit noviſque auxit cl. Baldini (*Saggio de' Sorbetti, ed.* 2. 1784. *corredata di alcune Oſſervazioni intorno all' Ananas*), in ictero, hydrope. Nominatim meminit viri, qui paullo poſt paſtum ex infirmitate ventriculi multum laborabat ſucceſſu aliorum remediorum deſtitutus, ſed qui ingeſto hoc fructu per orbiculos intra duas hebdomades perfecte convaluit (*l. c. p.* 105.). Poteſt in hoſce ſcopos vel ſic capi vel forma liquoris conglaciati, julepi, confectionis. Nec omittenda ejus in ore detergendo virtus, qua omue collutorium ſuperare fertur (Wright in *Lond. med. Journal* 1787. *P.* 3. *p.* 230.). Inter liquores conglaciatos is, qui ſuccum fructus hujus comprehendit, gratia fere reliquis omnibus antecellit, nec in Italia uſus ejus apud magnates rarus eſt (Baldini *l. c. p.* 64.). Diſſuadetur vero fructus in inflammatoriis morbis,

bis, convulſionibus, hæmorrhagiis, graviditate ob metum abortus (*l. c. p.* 109. Rumphius quoque ſucco aliquando uti innuit mulieres præcipue Ternatenſes ad fœtum intempeſtive pellendum, haud ſine proprio periculo) arbitror potius ratiocinio, quam experientia, duce, niſi de exceſſu ſermo, qui in qualibet alia re nocet. Liquor ſpirituoſus quoque ejus additamento paratur, gratiſſimus quidem palato, ſed ſimul valde calidus, unde aqua dilui debet, quæ & odore & ſapore ſpecifico fructus imbuitur. In Italia quoque liquor quidam, Nanaja dictus, delicoſo ſuo ſapore valde claret (*l. c. p.* 110. *ſqq.*).

Taceo uſum foliorum ſiccatorum in India orientali pro filis, quæ prævia putredine, ut in Lino & Cannabi, opus habent. Miſcentur cum Goſſypio, ut textum inde fiat (Rumph.).

COLCHICUM.

LINN. *Syſt. veget. p.* 287. *Gen. pl. p.* 180.

Pharm. COLCHICI *Radix*.

523. *COLCHICUM AUTUMNALE*; foliis planis lanceolatis erectis Linn. *Spec. pl. p.* 485. Colchicum commune C. B. Icon in Störckii *Lib. de Colchico*, & alia in verſione Germ. Schinzii *v. d. Lichtblum*; item in Regnault *Botan.* Le Colchique. Confer etiam cl. Hedwig Comment. in Leipz. Magaz. 1781. *p.* 297. *ſqq.* ubi & interiores ſtirpis partes depinguntur, & 1782. *p.* 319. *ſqq.* Planta perennis Europæ temperatioris, ut Germaniæ, Carniolæ, Helvetiæ, Angliæ, Galliæ, in pratis udis creſcens. Boreales terras, e. c. Sueciam, fugit. Floret autumno ineunte abſque foliis, fructum ferens ſubſequente vere foliaque.

Vitioſe in pratis ſæpe luxuriat terramque enervat, unde querelæ ſocietatis œcon. Genevenſis (*Mem. de la Societé à Geneve, P.* 1. *p.* 52.). Κολχικον Dioſcoridis (*M. m. lib.* 4. *cap.* 84.) creditur, qui autem bulbo dulcem & tam jucundum ſaporem adſcribit, ut eo imperito fallat. Memorabilis omnino inter medicamina ſtirps, quam initio veneni ſuſpicio exoſam reddidit, dein ſuperſtitioſæ narrationes contemtui tradiderunt, tandem noſtro tempore inter plurima diſſidia vis haud mediocris in morbis ambiguis explorata celebravit. Et hæc quidem ad radicem ſpectant.

Radix bulbus geminus ſolidus eſt, quorum uterque communi tegmine membranaceo, eoque duplici, externo coriaceo & profunde bruno, interno tenuiori & pallidiori, veſtitur. Ratio utriuſque bulbi pro anni tempore vario valde differt tam

tam quod compagem, quam magnitudinem. Radix ſi effoditur vere e. c. medio Majo: bulbus, qui præterito anno ſcapum fructiferum geſſit & autumno florem protulit, marcidus & corrugatus conſpicitur; alter vero, qui folia jam ſuſtinet una cum pericarpiis ſuccoſus & infra, fibris inſtructus cernitur, & latere oppoſito bulbulus ſulco immerſus præſto eſt, floribus autumno ferendis deſtinatus. Annotinus emarcidus & exſuccus rejiciendus eſt, alter ovatus nucis juglandis ſubinde magnitudinis fovea & criſta laterali ſurſum inſtructus, unice pro uſu ſervandus eſt. Hic interne albus. Quo ſuccoſior eſt radix, eo efficacior, hinc ineunte æſtate colligi eam jubet ill. Störck (*Contin. experim. p.* 141.).

Judicium de vi non ſolum, ſed & de ſapore & odore hujus radicis tantum differt, ut conciliari nequeant auctores, ſi utrique veraces fuerint, niſi diſcrimen vel quoad locum natalem, vel quoad anni tempus, vel quoad naturam hominum, qui experimenta ſubierunt, accipias. Maranta (*Meth. cogn. ſimpl. p.* 33. teſte Hall. in *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1256.) jam notavit verno tempore eſſe amariſſimam, autumno dulcem. Hallerus (*l. c.*) quoque autumnalem radicem omnis ſaporis & acrimoniæ expertem reperit. Bulbos integros recentiſſimós in Carniola & agro Tergeſtino ſe autumno comediſſe fatetur cl. Krapf (in Störck *Contin. experim. pag.* 233.). Nec præter ingratum amarorem ullum incommodum inde ſenſit. Ipſe Störckius (*Lib. de Colch pag.* 8. 9.) autem, qui ſine dubio uſus eſt vernali, ex applicata recente leviter contrita ſaporem acerrimum & linguam inde rigidam omnique ſenſu per aliquot horas deſtitutam deprehendit; annoſæ farinaceum ſaporem adſcribit. Idem experimentum repetens cl. Ehrmann (*Diſſ. de Colchico, Baſil.* 1772. *§.* 5.) ardorem in lingua ſenſit. Nec hoc valet modo de ſuccoſa radice, ſed & de ſiccata (Idem *§.* 6.), quæ maſticata punctionis fortis & ardoris ſenſum in labiis cum magno affluxu ſalivæ excitavit, item in lingua (Marges in *Journal de Med. tom,* 23. *p.* 32. *ſqq.*). In taleolas ſciſſa, Störckio teſte (*l. c. p.* 25.), acribus particulis, quas ſparſit, nares, fauces ac pectus irritavit, & apices digitorum, quibus radix ſecanda contrectabatur, ſtupefecit. Cum hiſce conveniunt, quæ alius (Marges *l. c. p.* 29.) narrat de effectu vaporum exhalantium, dum expreſſio fieret aquæ, in qua radix macerata fuerat: ſcilicet in facie pruritus & efflorescentiæ ſubſequutæ, labia fiſſuras egerunt, manus pariter pruritus moleſtus fuit. Ego initio Auguſti, quo jam ſcribo, in recenti radice nuperrime evulſa, dum taleam reſeco, odorem ſentio nauſeoſum, qualem in recente radice Pæoniæ, manifeſte vellicantem nares, etſi non ad ſternutatio-

tionem uſque, & linguæ admota acrimoniæ ſenſum potius quam amaritiei ciet, maſticatione hæc ipſa luculentior, nec parum ingrata. -- Mirum cl. Kratochvill (*Diſſ. de radice Colchici, Franc. ad Moen.* 1764. *p.* 34.) nihil horum omnium ſenſiſſe, ſed nauſeoſam modo amaritiem. -- In ſuperficie taleolarum diſſectarum effloreſcit quaſi farina, quam guſtatam non acrem ſed amaram modo deprehendi, & albidum modo ex farina immixta ſuccum vidi. Id vere ita eſſe, inde elucet, quod ſuccus expreſſus quieti traditus ſenſim clarus fit & deponit ſedimentum copioſum, cujus pars inferior album amylum refert, ſuperior autem viſcida & ſubflava eſt (Kratochvill *de Colch. p.* 12.). Amylum hoc rite lotum gelatinam præbet fuſcam inſtar gelatinæ ex granis Sagu (Berg. *Mat. med.* 291.). Non attinet commemorare, quæ fortior ignis ex radice eruit (V. ſi placet Kratochvill *l. c. p.* 14. Marges *l. c. pag.* 31.), nec vim quam ſpiritus acido dulces in eam exercuerunt (Marges *p.* 29. *ſqq.*). Infuſum aquoſum autem coloris lutei ſaporem creat amarum & ad nauſeam uſque ingratum. Inſpiſſatum præſtat extractum mucilaginoſum coloris griſei, valde amarum; ejuſque unus ex radicis uncia una elicuit ſcrupulos duos (Kratochvill *l. c. p.* 16.), alius plus quam duplum (Marges *l. c. p.* 28.). Infuſum ſpirituoſum coloris aurei largitur extractum ſubacre atque amaricans; ex radicis uncia una extracti grana ſexdecim (*l. c. p.* 17.).

Brutis eſſe infeſtum, quin deleterium, Colchicum, & quoad omnes quidem plantæ partes, pluribus obſervationibus didicimus. In pratis intacta relinquere ſolent folia. In ſtabulum vero inter alias herbas projecta & quidem recentia necarunt cervos Damas cicures binos, prævio profluvio alvino cruento, & in hiſce poſtea inteſtina præcipue tenuia inflammata & gangrænoſa conſpecta ſunt (*Breſsl. Samml.* 1720. *p.* 668.). In Carniola bobus deleterium eſt, minus vero nocivum autumno, & ſiccatum viſum eſt ibidem carere omni culpa; primus effectus intumeſcentia inguinum apud illos ſeſe exſerit, ad avertendam noxam confert uti decocto ex Nicotiana cum aceto & melle (Hacquet in *n. Samml. d. Geſells. d. Ackerbaues zu Krain P.* 1. *p.* 1.). Vitulus floribus ſaturatus abdomine tumefacto die ſecundo periit ventriculo turgido in inflammato (Scopoli *Fl. Carn. ed* 1. *p.* 229.). Nec canes, quorum natura alioquin fortior, bulbi majorem copiam impune ferunt. Binis drachmis diſſectæ radicis cum carne ovilla a cane famelico devoratis, hic poſt horam ſesquialteram evomuit offam, ſed nihilominus paullo poſt artus tremuerunt, convulſum abdomen & ſcrobiculus cordis introrſum verſus, ſubſequutæ novæ vomitiones, ululatus, urinæ largum profluvium, creber-

berrimæ alvi dejectiones, ita ut intra tredecim horas quinquageſies vomeret & quadrageſies alvum & urinam dimitteret, demum miſere periret. Quicquid ſub finem hujus ſcenæ evomeret, loturam carnis retulit, ſicuti & fruſtis membranaceis, mixto exſtiterunt, quin membranaceæ partes per anum propenderunt; ſenſorii communis autem vis remanſit uſque ad mortem. Ventriculus & inteſtina inflammata & gangrænoſa reperta, & hæc quidem ita contracta, ut vix ſtylus penetrare poſſet (Störck *de Colch. p.* 17. *Exper.* 17.). Multa ſimilia in alio cane eadem doſi enecato contigerunt (Kratochvill *p.* 46. *Exp.* 4.). An vehementius canes afficit, quam alia animantia? quorſum reſpicit vetus nomen Gallicum Mort au chien, Tue Chien.

Hominibus pariter radicem venenum eſſe, jam agnovit antiquitas. De ſuo Colchico comeſtam ſtrangulando necare ediſſeruit Dioſcorides. Galeni effatum. Sed ne de diverſa ſtirpe ſermonem fuiſſe opponas, en ſingulares quosdam caſus exitus ancipitis vel funeſti, ex quibus ſimul cognoſcitur, hominibus pariter non unam, ſed plures ſtirpis partes infeſtas eſſe. Ex Colchico in prato per luſum ingeſto duo pueri miſere perierunt (Jo: Agricola Ammonius *Medic. herbariæ lib.* 1. *p.* 90.). Recente radice a ruſtico incaute capta, inter inſignes turbas in periculum vitæ uſque ille alvum egeſſit (Ludovici *Oper. p.* 63.). Necem attulerunt flores tres vel quatuor ancillæ, quæ illos ex populari errore contra febrem intermittentem ſumpſerat, poſtquam doloribus inteſtinorum aliiſque ambiguis malis per triduum excruciata fuiſſet (Garidel *Plantes d' Aix*, *p.* 123.). Ex ſeminibus, quæ ſubdulcem ſaporem habent, duo infantes capſulis ludentes ægrotarunt vehementius & vomitu enormi correpti ſunt, inter quem unus animam efflavit *Breſsl. Samml.* 1725. *p.* 679.). Alius puer quinquennis eadem inſcitia peccans nonniſi lento ſucceſſu vomitum inde natum compeſcere & recuperare priſtinam ſanitatem potuit (*l. c.*). Audiamus jam, quæ Störckius ipſe, in ſe exploraturus ambiguam radicis vim, ſenſerit incommoda. In eo granum unum ſuccoſæ radicis intra micam panis deglutitum poſtea ardorem in ventriculo, initio fixum, dein ſede variabilem, creavit, ſubſequente in viis lotii pruritu & mingendi conatu cum urina pauca flammea, ſtrangurioſa & teneſmo dolentiſſimo, item tenſione circa cordis ſcrobiculum magna, cephalalgia moleſta & ſingultiendi conatu, doloribus colicis aliiſque moleſtiis, inter quas languor ſuperfuit per ſubſequos dies & ſtranguria mucilaginoſo & anodyno coercenda (Störck *l. c. p.* 11. *Exper.* 4.).

Similis effectus, qualem deſcripſi, multa veſtigia vino ineſſe reperit, in quo radix recens maceratur, quin imo

dum

dum modo radicis ſuccoſæ grana tria cum vini unciis quatuor per horam tantum digerantur; nam inter deglutiendum acre & leviter adſtringens cenſebatur, laryngem titillavit, & brevem inanemque tuſſiculam excitavit, deglutitum intra pauca minuta pr. ardorem in viis lotii creavit & paullo poſt urinam copioſam & pallidam movit (Störk *de Colch. p. 9.*).

Turbæ ex ingeſto vitioſe Colchico, modo non multum temporis interceſſerit, optime vomitoriis tolluntur; mora vero facta lactis copioſe poti & clyſmatum emollientium & mucilaginoſorum magna vis eſt. Störckius acidis multum fidit.

Hactenus recenſitos effectus graves vel funeſtos qui legerit, mirabitur quod cl. Kratochvill (*de Colch. p. 35. ſq.*) aſſeveret, tam ſe quam alios, quorum nomina indicat, diverſæ ætatis & ſenſilitatis homines & Vindobonæ & Francofurti ad Viadrum non vere ſolum, ſed & autumno Auſtriacam pariter ac Sileſiacam & Marchicam radicem ingeſſiſſe ad unam, duas, tres drachmas, imo horum unum ad dimidiam ſere unciam, alium integrum bulbum, ſine ullo detrimento & citra inſequentem mictionem copioſiorem. Quomodo hæcce, ne dicam cum Störckianis, ſed & tot aliis præviis virus animadverſi documentis & cum affectibus oxymellis mox enarrandis combinari queant, difficile dijudicatur. Quæ cl. Krapf de bulbis autumno impune a ſe comeſtis narrat (V. ſupra *p.* 91.) credidi in anni tempore cauſam habuiſſe.

Quod ſi vero ſint, qui in deprimenda efficacia Colchici nimis laborarint, ſane ex adverſa parte peccatum ab iis eſt, qui in eo inſtar amuleti adeo geſtato vel ſuſpenſo egregium alexipharmacum quæſiverunt. Multus in hacce virtute extollenda fuit Ge. Wolffgang Wedelius (*Comm. de Colch. veneno & alexipharmaco, Jen.* 1718.) Conf. Goritz in Büchn. *Miſc. phyſ. med.* 1728. *p.* 1213.), qui in morbis epidemicis multiplicis generis, peſte, dyſenteria, febribus malignis, exanthematicis, demum variis acutis radicem, vel cum Plantagine in ſacculo circa collum inſtar præſervativi geſtandam ſuaſit. Chriſt. Lud. Wilhelmi (*Mittel. wid. d. Peſt, Leipz.* 1721.) ſuperſtitioni (nam ipſe in ſomno ſibi revelatam artem pronunciat) ſpurcitiem addit, dum radicem in emplaſtro ano applicatam in peſte laudet. Serior utroque auctor Haſeneſt collo appenſa pectorique nudo impoſita radice ſe alioſque medicos a febre caſtrenſi muniviſſe, & inde ſudores ſolito largiores & colore ſubfuſco lintea tingentes in ſe erupiſſe perſuaſum nobis cupit (*Comm. Nor.* 1736. *p.* 12. 107.). Si quid in hiſce effecerit radix, vix alia ratione quam animum erigendo ſiducia in imbelle auxi-

auxilium poſita profuit. Metus enim vim in contagiis fovendis quis neſciat?

Sed verior ejusdem in morbis potentia noſtris modo temporibus innotuit, ex quo L. B. A. Störck radicem ſub incudem medicam ſcite & parienter revocaret. Iſte enim (*Libell. de Colchici autumnalis radico.*) a. 1763. prima experimenta apud ægros a ſe capta publici juris fecit confirmavitque dein hinc inde eadem novis. Cautionem in hiſce inculcabat ſenſus acrimoniæ in ore perceptus, item effectus vehemens, non in cane modo quem deſcripſi, ſeſe exſerens, ſed ille pariter, quem ipſemet in ſe ex radice vel ſola vel vino macerata & ingeſta expertus eſt, de quibus ſupra jam dictum, ut ne tangam, quæ aliena fide explorata practicum tantæ eruditionis latere non poterant. Inter varia phænomena, quæ ſub ill. viri indagine ſeſe manifeſtarunt, maxime notabilis ejusdem in lotio pellendo vis fuit. Mitigare autem acre, ut in tutum & efficax medicamen transmutaretur neceſſe erat. Hanc virtutem iſte quidem aceto forti tribuit, nempe radicis ſuccoſæ portio eodem macerata linguæ & palato affricta leve modo ardoris & conſtrictionis indicium præbuit (Störck *de Colch. pag.* 11. *Exp.* 2.) Equidem autem arbitror, acetum tantummodo penetrare potenter in compagem ejus & abripere avide acres & amaras ejus partes, ſed blandiores linguæ eas ſiſtere ideo modo, quod dilutæ fuerint. Sed ſi uncia una radicis in taleolas ſecta aceti vini libra una per quadraginta octo horas lento igne maceratur, demum cum debili expreſſione colatur, remanet modo levis vel fere nulla in radice amarities (Marges in *Journ. de Med.* 1765. *p.* 31. Störck *l. c. p.* 24.), acetum vero ipſum acre eſt, linguam vellicat, deglutitum fauces irritat eaſque conſtringit, & tuſſim inanem movet (Störck): ſimul amarum eſt (Marges). Ut miteſceret magis, addidit Störckius libræ uni aceti hujus mellis puri libras duas, quam miſcelam in ſpiſſitudinem mellis leni igne coxit & *Oxymellis Colchici* nomine nuncupavit. Hoc leviter modo linguam ſtimulat & adſtringit, mucumque quo obducitur, egregie abſtergit; ad parvum cochleare autem captum urinam movet (Störck *l. c. l.* 26. *ſq.*). En igitur alius virtuti Colchici indicium haud ambiguum, in pituita ſolvenda haud parum valere. Et hacce oxymellis forma pleriſque caſibus radix per os exhibita eſt; pauciſſimi ſequenti tempore pulvere uſi ſunt. Iſtius oxymellis vires jam per partes expendam. In duplici malo nominatim vires egregias demonſtrata, in hydrope ſcilicet & aſthmate.

Præmittenda merito propria Störckii in hydrope experientia. Unica tantum voce declaravit jam antea Linneus Equ. (*Amoen. acad. vol.* 5. *p.* 159.), ſe notitiam hujus virtutis

tutis habuiſſe, licet modum uſurpandi radicem non exponat. Non vero unice in ſimplici hydrope vel mitiori ejus ſpecie, ſed complicato & graviori, hoc oxymel profuit, & quos non ſanavit omnino, hiſce mitius tamen reddidit malum & vitam prolongavit. Opem tulit in aſcite cum hydrope anaſarca juncto (*De Colch. Caſ.* 1. 4. 5. 7. 8. *Cont. exper. Caſ.* 5.). Adfuit ſubinde ſimul difficillima & ſtertoroſa reſpiratio cum tuſſi (*Caſ.* 3. 4. *Cont. experim. Caſ.* 2. 3. 6. 7. 8.). In quodam icterus una afflixit (*Caſ.* 9.). Levavit malum etiamſi phthiſis ulceroſa pulmonum adeſſet, & devicit hydropem, etiamſi phthiſin non poſſet (*Caſ.* 2. 6.). In quibusdam ex ſuppreſſa febre intermittente hydrops enatus erat (*Caſ.* 1. 8.). In alio ſcarlatina neglecta pro cauſa fuit (*Cont. exper. Caſ.* 1.). Et varia alia incaſſum ante tentata fuere; nec diuturnitas mali obſtitit, utpote quum per aliquot menſes apud plures duraviſſet; nec ætas obicem poſuit: etenim vetula nonagenaria ſurda, ſui neſcia, ſtertoroſa cum intermittente & debili pulſu immaniter ex aqua collecta ſumens, inde ſanitatem recuperavit (*Caſ.* 13.). Sigillatim mentio facienda eſt virginis, miranda magnitudine & duritie ventris femorumque tumidorum inflexilitate laborantis, ſed hujus virtute ſanatæ (*Caſ.* 10.). Alia fœmina ab ingenti œdemate capitis ad interna capitis prorepente eo liberabatur (*Cont. exp. Caſ.* 10.).

Eandem experti ſunt efficaciam multi alii medici, non ſolum ii, qui vinculo arctiori cum ill. Aſtörk juncti erant, e. c. cll. Zach Peſtini (Störck *Cont. exp. p.* 160.), Krapf Tergeſtini (*l. c. p.* 250.), Plenck (*Mat. chir. p.* 345), Collin (*Obſ. circa morb. acut. & chron. P.* 2. *cap.* 1.), qui numeroſiſſimos caſus ad quadraginta uſque ſiſtit, ſed & alii varii diſſitis regionibus degentes. Spectant huc per partes ſollicite enarratæ hiſtoriæ quorundam in Gallia medicorum, cll. Marges (in *Journ. de Med. tom.* 23. *p.* 20. *ſqq.*), Planchon (*l. c. p.* 324. *ſqq.* & *Journ. de Med. tom.* 28. *pag.* 504. qui variorum infantum curatorum meminit), Du Monceav (*l. c. p.* 519. *ſq.*). anonymi cujusdam (in *Gazette ſalutaire* 1768. *n.* 46.), Cl. Fr. Chriſt. Junker (*Diſſ. de aquarum hydropic. evacuatione prudenti*, *Hal.* 1768. ſed mihi hactenus non obvia) efficaciam ejus exploravit in homine, qui jam undecies paracenteſin abdominis ob hydropem ſuſtinuerat. In variis Noſocomiis præterea, ut Turicenſi, (Sal. Schinz. *Verſ.* libri Störckiani *Abh. v. d. Lichtblum*, 1764. *Præf. p.* 22.) & Argentoratenſi (Ehrmann *Diſſ. de Colchico*, *§.* 15.) commodum exoptatum præſtitit. In iſto memorabile levamen attulit fœminæ, per quinque & dimidium annum fœtu intra tubam Fallopianam latente gravidæ. Bis hydropem articuli ejus ope ſanavit cl. Plenck (*l. c.*).

(*l. c.*), teſtiſque eſt, in hydrocele uti & hydrophthalmo votis reſpondiſſe.

Tutiſſimum eſt, a parva doſi initium facere; hinc adulto oxymellis hujus bis per diem drachmam unam in vaſculo decocti vel infuſi cujusdam præbere & ſenſim aſcendere, ſic ut per diem uncia una vel ſeſquialtera conſumatur; dum dilutum oxymel æger ferat, omitti poterit vehiculum (Störck *de Colch. p.* 72.). Metus a magna doſi tanto minus locum habet, quum adeo unciæ duæ vel tres innoxiæ per diem fuerint (*Cont. exper. pag.* 159.). Imo propinatæ ſunt hydropicæ pertinaci malo unciæ quatuor per diem, indeque convaluit (Collin *Obſ. de morb. P.* 2. *pag.* 129.). Robuſtis quoque & quibus ſana viſcera ſunt, licet illico a magna doſi incipere. Quibus alvus inde laxa ſine levamine fit, unde debilitatio inſignis, hiſce opus eſt, opiatum vel ſyrupum Papaveris albi admiſcere, unde ad ſolitas lotii vias vis convertitur (*l. c.* item Störckii *Cont. exper. Caſ.* 5.). Subinde ſudor erumpit, cum quo hydrops diſparet (Collin *Obſ. P.* 2. *pag.* 127.). In quibusdam nulla notatur evacuatio, & nihilo minus hi ex oxymelle convaleſcunt (*l. c.*). Boni ceteroquin augurii eſt, urinam vario gradu fuſcam cum enæoremate fuſco nigro craſſo copioſo mox poſt uſum mitti, ſed paullo poſt mutari in colorem dilutiorem, item primis diebus curationis ſedimentum deponi mucoſum granulus varii coloris mixtum (*l.c.*). Aſciticis habitus ſtrictioris citius & minori doſi medetur, quam iis, quibus laxior corporis compages eſt (Id.). Concedi & poteſt præſente febre (Id. *p.* 129.). --- Sub hiſce cautelis nemini nocuiſſe tantum non omnes uno ore confitentur. Unde inexſpectato legitur, ex parva quantitate oxymellis, loco ſalutaris effectus, inſignem ardorem viarum lotii, excretionem urinæ parciorem, reſpirationem difficiliorem & auctam ventris intumeſcentiam evaſiſſe (De Berge in *Journ. de med. tom* 22. *p.* 526.).

Non mirum eſt, multos hydropicos inde non ſanari: miraculum contra eſſet & naturæ legibus adverſum, ſi omnes ſanarentur. Quis enim peritior ignorat, quanta labe vaſorum & viſcerum hydrops conjunctus eſſe ſoleat, & quam pertinax ſæpe alias cuilibet medicaminum generi obſiſtat. Sufficit multis auxilio fuiſſe, & ibi aliquando proficere, ubi Scillæ locus non eſt. Hujus vires in pleriſque æmulatur Colchicum, & vel ideo jus civitatis inter medicamina meretur, quod indigena multis in locis planta eſt, Scilla exotica. Multi, qui Scillam abſque nauſea & vomitu non ferunt, impune atque in ſalutem ſuam Colchicum uſſumunt (Schinz *l. c. p.* 20. & Stoll *de morb. chron. pag.* 69.). Neque Störckius omni hydropi ſanando illud par declaravit, ſed

prodeſſe quandoque aliis remediis irritis & quandoque perperam dari (*de Colch. p. 71. Cont. exper. pag. 158.*). Nec excludenda alia ad efficaciam augendam, vel vitia poſt evacuationem per lotium reſidua tollenda. Sic aliquando profuit ob obſtructiones viſcerum terram foliatam tartari addere (Störck *Cont. exper. p. 148. 251.*), vel Scillæ extractum admiſcere, item ſubjungere tonica, ſtimulantia, & ſolari moleſta varia præſentia ſymptomata.

Sic componi poterunt facile quorundam exterorum querelæ de inertia vel inconſtantia radicis in hydrope. Harum quædam adeo inter ipſas ejus laudes comparent (Vid. e. c. *Journ. de Med. Tom. 23. p. 331. 333. tom. 28. p. 515. 519.*). Sic Anglorum plures abſque ſucceſſu illud præceperunt (*Med. Obs. and. Inqu. vol. 3. præf. pag. 5.*), quorum numerum quodammodo auget cl. Hutcheſon (in Don. Monro's *Eſſay on dropsy, p. 108.*), qui quidem bis in hydrope anaſarca longioris moræ, ſemel in recente tumore œdematoſo infantis, item ſemel in puella aſcite ingente correpta, probo eventu illud dedit, ſed ſex, inter decem, caſibus fruſtra. Mirum ſemper iners illud reperiſſe cl. Paulizky (*Med. Beob. 2. Samml. p. 90.*), etiamſi magna doſi datum. Aſciticis fruſtra ſe illud dediſſe dolet ill. Quarin (*Animadv. pract. p. 168.*), qui tamen non in univerſum illud deprimit. Squilla vi inferius cognovit ill. Bergius (*M. m. p. 291.*): anne cauſa fuit, quod oxymel ex radice foriuſecus allata, præpararetur, quum ſtirps deficiat in Suecia. Nolo Kratochvillii (*de Colch. p. 37. ſqq.*) ſiniſtrum judicium de inertia hujus oxymellis, quod ex peregrinis narrationibus modo hauſit & animum partium ſtudio non omnino liberum prodit, in ſeriem reliquorum ponere, quibus nuda unice veritas cordi fuit.

Tranſeo ad oxymellis hujus in aſthmate præſtantiam conſiderandam, quo nomine chronicas varias affectiones pectoris complector, in quibus reſpiratio difficilis, ſtertoroſa, anxia, aliquando ſuffocationem minans ægros corripuit, ſive cauſa latuerit in muco abundantius inter pulmones collecto, ſive obſtructionibus compagem eorum obſidentibus. Malum hocce ſæpe junctim cum aſcite, anaſarca & hydrope pectoris, afflixit. Subinde ſolum ægro vim intulit. Diſperſa igitur horum multa exempla comparent inter ea hydropicorum, quorum mentionem jam feci; & utrique malo tum ſuppetias tulit. Mali, ab hydrope ſeparatim urgentis, vel curati vel mitigati luculenta quædam exempla dedit Störckius (*De Colch. Caſ. 11. 12. Cont. exper. Caſ. 4.* in quo acceſſit dein hydrops pectoris; *Caſ. 9.*), tum & alii præcipue inter Gallos, quos nominavi. Quæ jam de doſi & cautelis monui, hujus quoque loci ſunt. Radicis

hujus

hujus vis in aſthmate non noviter modo cognita eſt, ſed pulvis ejusdem jam dudum pretium ſingulare obtinuit cuſpidatim datus, ob efficacem & velocem effectum (Göritz in Büchn. *miſcell.* 1728. *p.* 1213.).

Pulveris, ut antaſthmatici, quum mentionem faciam, memorandum eſt, noſtro tempore quoque in hydrope pulverem virtute oxymel ſui nominis æmulatum eſſe, etſi paucioribus exemplis. Acrimoniæ in lingua indicia, quæ ſupra recenſui, augurari efficaciam jam ſinunt non levem. Hinc probabile, temporis mora vel acceſſu aeris enervatam inſigniter fuiſſe radicem, quam a quatuor ad octo cochlearia exigua pro Thea per diem, licet in deſperatis caſibus ſalutem afferret, obtulerat Hevermannus (*Vermiſchte Bemerk. u. Unters. d. Arzneiwiſſ. vol. I. pag.* 241.). Doſin etſi non ſignificat cl. Theden (*Unterr. für die Wundärzte, P.* 1. *pag.* 176., nos tamen certiores reddit, deſperatis hydropis caſibus pulverem radicis vel ſolum vel cum tartaro tartariſato mixtum efficaciſſimum deprehendiſſe, & alvi quidem dejectionibus crebioribus abſque ullo alio eventu hanc medicinam auxilium attuliſſe.

Junctim hæcce omnia ſumpta docent, non in lotio unice movendo inſigniter Colchicum valere, ſed potenter etiam ſolvere tenaces & compactos humores, &, ſi pectus gravant, ſcreatum promovendo pulmones egregie liberare.

Inter tot præſtantiores effectus recenſitos condonari facile poſſet, ſi omitterem, ad verrucas ani delendas alligatam fuiſſe radicem; coctam vero lacte necare pediculos inguinales (Jo: Bauh *Hiſt. pl. tom.* 2. *pag.* 650.); flores quoque verrucis manuum affrictos easdem tollere (Schinz *Præſ.* verſ. libri Störck *de Colch. p.* 24.).

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Acetum colchici. Præparationem ſupra (*pag.* 95.) expoſui. Receperunt hocce quoque varia diſpenſatoria pharmaceutica e. c. *Brunſv. p.* 171. *Ph. Würt. ed. p.* 3. Rariſſimi tamen uſus. Sed eximie externa applicatione reſolvit, eoque magnus ad oculi ſiniſtri angulum internum tumor diſſipatus eſt (Störck *Cont. exper. p.* 159.).

Oxymel colchici. V. ſupra *pag.* 96. Jam illud in pleroſque recentiores libros pharmaceuticos tranſiit e. c. *Ph. Würt. pag.* 733. *Brunſv. pag.* 291. *Lond.* 1787. *pag.* 93. Licet ex recenti radice vulgo paretur: ſub defectu recentis tamen etiam ex ſicca fieri poteſt, modo eadem, quoad reliqua neceſſaria, proportio obſervetur (Planchon in *Journ.*

de Med. Tom. 28. p. 521.). Experimenta in ægris efficaciam evincunt.

Syrupus colchici *Ph. Ed.* 1783. *pag.* 193. Loco mellis ſaccharum ſumptum fuit; ad imitationem ſyrupi ſui ſcillitici. Huc trahi poterunt ſupra de oxymelle ſcillitico propoſita.

Pharm. HERMODACTYLI *Radix*. Item HERMODACTYLI (In plurali.)

524. ---- ---- A quanam ſtirpe hæcce radix petatur, nondum certo conſtat. Linneus Eq. illam in *Materia medica* a. 1749. item in *Spec. pl. pag.* 28. *Iridi tuberoſæ* ſuæ adſcripſit, nixus, ut dicit, auctoritate Tournefortii, quam nullam aliam equidem reperio, quam quod hic (*Coroll. inſtit. rei Herb. pag.* 50.) hanc Linneanam ſpeciem nomine Hermodactyli inſigniverit. Ipſe Linneus tamen poſtea (*Diſſ. Obſ. in Mat. med.* 1772. *pag.* 6.) inter incognitas ſtirpes veram collocavit, ſignificavitque recentiores quosdam Millerum nec non Forkahleum ſuſtinere, *Colchicum illyricum* ſtirpem veram eſſe. In Milleri Lexico ed. 8. nomen triviale hocce non exſtat, declarat autem ibidem auctor, Colchicum variegatum vel Colchicum teſſulatum ſuum pro Hermodactylo officinarum haberi & utramque ſtirpem Aſiæ minoris civem eſſe. Sed propria indagine ipſum Tournefortium (*Mat. med. verſ. Angl. pag.* 82.), uti Hermannum (*Cynos. mat. med. tom.* 1. *pag.* 113.) pro ſpecie Colchici orientali habuiſſe reperio, cui addit uterque ſynonymon; colchicum radice ſiccata alba C. B. ad quem locum Tournefortii ſine dubio & reſpexit cl. Geoffroy (*Mat. med. Traité tom.* 2. *pag.* 137.). Unde cadit huic a cl. Alſton *M. m. vol.* 1. *p.* 461.) facta reprehenſio.

Colchicum ipſum Illyricum, quod nomen neque in *Syſt. veg.* nec *Spec. plant.* L. exſtat, non ſatis notum eſt, nec ex Rauwolffio (*Reyſſ*, *pars* 1. *c.* 9. *p.* 121. vel Gronov. *Fl. orient. p.* 46.) determinari perfecte poteſt. Auctor anonymus libri *Matiere medicale extraite des meilleurs auteurs*, *p.* 139. refert plantam ipſam ſe in Aſia minori, Colchico vulgari noſtro foliis & fructu ſimillimam, vidiſſe.

Radix, qualem officinæ ſervant, figuræ eſt fere cordatæ magnitudine circiter Caſtaneæ, altera ſuperficie ſubplana, extus flavicans interne albida, ſaporis ſubviſcidi farinoſi, odoris vero expers. Affertur nobis ex Natolia & Ægypto per Turciam.

An ſit hæcce eadem, ac radix Hermodactyli veterum Græcorum & Arabum, dijudicari hactenus non potuit, nec operæ pretium videtur nova indagine bonas horas in re am-

ambigui eventus diſapidari, tanto minus quum virtutes a Veteribus illi adſcriptæ nulla in re valde emineant.

Sapor radicis recentis fertur eſſe acerrimus; annoſæ autem ſubdulcis farinaceus; aliquantisper viſcoſus; odore deſtituitur (Herm. *Cynoſ. mat. med. l. c.*). Alexander Trallianus Græcorum primus eſt, qui Hermodactylum antiquis uſitatum commendat, & quidem inſtar purgantis in podagra, in aromatum, ſubinde purgantium aliorum, vario connubio (Vid. *libr. med.* 11. *ed.* Andernaci *p.* 643. *ſqq.*). Item Paullus Ægineta (ed. Torin. *lib.* 3. *p.* 237. *lib.* 7. *p.* 462.) in articulorum doloribus laudat purgantis inſtar; moleſtum autem ſtomacho pronunciat, unde ratio cognoſcitur, cur Veteres aromata addiderint. Ex Arabum numero produco Meuſen (*de ſimpl. l.* 2. *c.* 7. *p.* 56. *b.*), qui podagræ conferre non ore modo ſumptum, ſed etiam cataplaſmate applicatum declarat. In Ægypto mulieres Hermodactyli radices, quales in officinis proſtant, modice toſtas inſtar Caſtanearum devorant, quin numero decem, dum cubitum eunt per quindecim ad viginti uſque dies, ut pinguefiant, nec inde alvum laxam experiuntur, vel aliud incommodum (Alpini *med. Ægypt. p.* 234. 253.). Facile inde perſuademur, Ægyptiacum Hermodactylum differre ab illo Veterum, niſi forſitan vi ignis ſub toſtione acre diſſipetur, vel ipſum Hermodactylum Veterum alvum movendi vim modo adipiſci aliorum purgantium additamento. Cl. Ruſſell (*OEconomy of nature in diſeaſes of glands, p.* 205.) in uſu fuit ad imitationem mulierum Ægyptiacarum in connubio balnei tepidi Hermodactylos & aquam marinam propinare, unde in utroque ſexu macies, corrugatio cutis, eruptiones variæ cutaneæ ſublatæ, habituſque corporis plenus glaberque evaſit, & juventus revixiſſe viſa.

Sunt, qui in dubium vocant omnino vim purgantem, e. c. Caſp. Hoffmannus (*de medicam. offic. p.* 44.), Alſton (*M. m. tom.* 1. *p.* 463.), De Haen (*Prælect. in* Boerh. *inſt. pathol. tom.* 3. *p.* 197.). Vernalem radicem ad drachmas tres vel quatuor Swietenius abſque alvo mota ingeſſit (De Haen *loc. cit.*).

Vix unquam amplius hodie præcipitur a medicis, & exulavit pleriſque diſpenſatoriis pharmaceuticis. Fidem, quam Veteres Hermodactylo ſuo in podagra tribuerunt, in memoriam quodammodo revocavit decoctum antipodagricum Viennenſe, olim inſigniter commendatum a cl. Behrens (*Ephem. nat. curioſ. Cent.* 1. *Obſ.* 81. *p.* 151. Conf. Fr. Hoffm. *Medic. ſyſt. tom.* 4. *p.* 533.) ex Hermodactylis, Polypodio, radice Chinæ, Sarſaparilla, Guajaco, cum aqua & vino coctis. Ejusdem naturæ eſt decoctum quoddam in Belgio valde recentius laudatum, ſcil. ℞. Rad. Polypod. Hermoda-

dactyl. Bardan. Sarſaparill. āā unc. iv. Raſur. Lign. ſanct. unc. ij. Conciſ. add. Æque Menſ. IX. Vin. alb. unc. iij. Stent in digeſtione, filtratis iterum affunde Aquæ Menſ. vj. Vin. unc. ij. Ebulliat ad remanent. tert. part. D. S. pro potu ordinario (Fuun. in *Verhandel. door de Hollandse Maatſchappy d. Weetenſchappen te Harlem*, *vol.* 2. *pag.* 6.). Fatendum tamen in utroque decocto ob varietatem eorum, quæ recipiunt, meritum ſingulorum valde evadere ambiguum.

COMPOSITA.

Species Decocti Antipodagrici Viennenſis *Ph. Würt. pag.* 181.

CROCUS.

LINN. *Syſt. veget. p.* 75. *Gen. pl. p.* 25.

Pharm. CROCUS.

525. *CROCUS SATIVUS*; ſpatha univalvi radicali, corollæ tubo longiſſimo Linn. *Spec. pl. pag.* 50. *a*) *officinalis*; autumnalis foliis anguſtioribus margine revolutis *Syſt. loc. cit.* Crocus autumnalis ſativus Douglas in *Phil. Tranſ. vol.* 32. *pag.* 441. *tom.* 1. *fig.* 6. Du Hamel *Mem. de l' acad. R. des ſc. de Paris* 1728. *p.* 100. cum *tab.* 1. 2. Le Saffran Fougeroux De Bondaroy in *Mem. de l' ac. R. de ſc. p.* 92. cum *fig. tab.* 1. 2. Depictum quoque reliquerunt Regnault *Botan.* Le Safran; Miller's *Figures of. plants*, *tab.* 111. *f. a. b.* Κρόκος Græcorum. Zaffaran v. Zahafaran Arabum. Planta perennis, ſpontanea in ſecunda regione M. Olympi (Seſtini *Lettere o Viaggio per la Peniſola di Cizico*, *vol.* 2. *pag.* 97.), in montibus Caucaſi aliiſque Perſicis (Georgi), in montibus & vallibus inde a Crimmia antiqua uſque ad Baluclavan (*Deſcription. phyſique de la Contrée de la Tauride*, *p.* 185.), Non igitur ejus natale ſolum ignotum eſt, ut cl. Alſton (*Lectures on the Mat. med. vol.* 2. *p.* 117.), & adeo Millerus (*l. c.*) quondam exiſtimarunt. Linneus (*Spec. pl. Mat. med.*) alpinum facit, & Helveticas alpes quoque tanquam patriam nominat: ſed adverſatur Hallerus (*Hiſt. ſtirp. Hel. n.* 1257.), quin animo nonnihil commotior (*Gott. Anz.* 1778. *pag.* 88.), & confudiſſe officinalem cum varietate verno tempore florente (Croco ſativo *β*, vernali Linn.) accuſat, qua in re, ſaltim quoad Helveticam plantam, Halleri aſſerto facile ſubſcribes. Varie-

tas

tas officinalis florem multo majorem gerit verna, ſtigma tripartitum grandius, odorum & aromaticum.

Nullibi vero, quantum ſcio, ſpontaneus Crocus legitur, ſed tam in orientalibus regionibus, quam Europæis variis climatis temperatioris, cultu accedente perficitur, ut & ea pars ſtirpis, quæ unice in uſum vertitur, major, odoratior & amarior evadat. Si minorem & minus amarum ſpontaneum Crimmiæ eſſe legimus (*Deſcription de la Tauride* ſupra *cit.*). Ita colitur in montibus Caucaſi (Georgi *Reiſe durch Ruſsland*, *vol.* 4. *pag.* 38.), in Perſia (Chardin *Voyage vol.* 4. *pag.* 37.), in monte Atlas ditionis Tripolitanæ, præcipue ea parte, quæ Garean dicitur (Rothmanns *bref*, *Reſa til Garean* in Görwells *Adreſſe* 1775. *n.* 39.). Per Arabes probabile in Europam primum tranſiiſſe, & quidem Hiſpaniam, ubi hodie in La Mancha nominatim in St. Clemente copioſe legitur (Dillon's *Travels through Spain*, *p.* 419.). Galli in terra Gationis (*Journ. de l'Agriculture* 1766. *Decembre*) olim majori ſtudio quam hodie fit huic rei operam dederunt; in Angoumois (Munier *Eſſai d'une methode à etendre les connoiſſances des voyageurs vol.* 2. *p.* 271.) tamen jam ſtudioſius cultum exercent. In Anglia variis locis eum ſibi commendatum habent, ut in Eſſex, Suffolk & Cambridgeshire, nec exiguo lucro (Douglass in *Phil. Tranſ. n.* 405. *p.* 566. *ſqq.* Miller's *Gardeners Dictionary* art. Crocus; *Account of Saffron, the manner of its culture and ſaving for uſe, with the advantages it wil be of to this Kingdom. Dublin* 1732. 8.) Nec negligitur adhuc hodie in Sicilia (Seſtini *Lettere vol.* 3. *n.* 7.), nominatim in ditione S. Filippo, Judica, Scarpello, Torciſi, in quibus tribus poſterius dictis locis ab eremitis curatur. In Helvetia quoque variis locis colitur (Hall. *hiſt. ſtirp. loc. c.*). Nec fugit ejus cultura Germaniam, ſed inclaruit ibi imprimis Auſtriacus (Jo: Brrnh. Antrauch *de uſu & abuſu Croci auſtriaci*, *Vienn.* 1732. 4.), cui ſuppar perhibetur Bavaricus (*Der Wiener Safran in Baiern od. vollſtändiger Unterricht, wie man. d. Wiener Safran in Baiern eben ſo gut, als in Oeſterreich. erziehen könne*, *von.* L. Fr. Wagner, *ſamt.* 1. *Kupſ. München.*).

Non attinet hic in minutias culturæ deſcendere. Requirit illa ſolum ſiccum, elatum, montoſum, arenoſum, argilloſum, ſed fimo bene mixtum. Pulvinus eo fine rite ſubagitur & in quolibet ſulci rectilinei tres longitudinaliter fiunt. Propagatur ſtirps per bulbos, nam ſemina in culta planta non matureſcunt. Minores non facile flores ferunt, qui vero formam nonnihil depreſſam habent pleroſque ſuppeditant. Bulbi in foveas exiguas immittuntur, tres pollices circiter diſtantes (Vid. figura ejuſmodi areæ cum pulvi-

nis ſuis depicta in Seſtini *Lottere tom. 3. p. 181.*). Parcior meſſis primo anno contingit, quam ſubſequente. Duobus annis (Munier *l. c.*) in Angumois, tribus (Seſtini) in Sicilia, quatuor vel quinque annis (Dillon) in Hiſpania, ſex vel ſeptem annis ad ſummum (Georgi) in Caucaſo, exactis, effodiuntur bulbi & progenies multiplex nova, bulbo antiquo vel in ſummitate vel ad latera adhærens (Egregie in bulbi ſtructuram inquiſivit cl. Fougeroux *l. c.* errorem Tournefortii aliorum redarguens), in novas areas transfertur. Duplici morbo ſubinde bulbi tentantur. Horum unum cl. Du Hamel (*Mem. de l'acad. des ſc. de Paris 1728. p. 100. ſqq.*) ſub nomine *la Mort* deſcripſit. Cauſa ejuſdem quærenda eſt in ſpecie Lycoperdi, quæ bulbo Croci ſeſe affigit, & fibris ramoſis emiſſis & propaginibus ſ. tuberculis in via prognatis, in vicinos bulbos infeſtam ſuam vim diſpergit; inde enim non ſolum membranæ externæ bulbi corrugantur, marceſcunt, & in colorem ingrate brunum decolorantur, ſed & ipſe bulbus, centro excepto, quo exſuccæ reliquiæ ejus apparent, in materiem terream nigreſcentem effœtam mutatur (Conf. *l. c. tab.* 2. annexa, & *Mem. de l'accad. des ſc. 1782. fig.* 10.). Paraſiticam hancce ſtirpem Croco nutrimentum neceſſarium abſtuliſſe in patulo eſt. ---- Alter Croci morbus in Gatinois *Tacon* dicitur, a cl. Fougeroux De Bondaroy (in *Mem. de l'ac. R. des ſc. 1782. inde a p. 89.*) curatius conſideratus. In hoc integumenta bulbi primum ſana apparent, ſed pulpa maculis bruni coloris prægreſſis in pulverem nigreſcentem degenerat, & ipſa integumenta tandem rubicunda fiunt. Labes vel contactu bulborum vel adſperſo pulvere infeſto ſeſe in ſanos bulbos transfert. --- Utrumque malum & arcet & tollit optime lixivium alcalinum cum calce, cui immerguntur bulbi per duas tresve horas, antequam plantentur, ablatis prius integumentis & detritis maculis, ſi adſunt.

Autumno, dum flores præſto ſint, quovis die hi mane leguntur, & horum quidem manipulus unus poſt alterum in corbem collocatur, ut domi per largam menſam ſterni & ex hiſce ſtigmata cum longa portione ſtyli ipſius eximi poſſint. Reliquum floris ut inutile rejicitur. Sequitur jam horum exſiccatio, in quem finem fornax portatilis ex aſſeribus emplaſtica materie obductis in Anglia adhibetur. Super hac tenditur aulæum ex ſetis textum, cui ſuperponuntur plangulæ aliquot chartaceæ, in quas collocant Crocum humidum ad craſſitiem pollicum duorum vel trium, quem tegunt aliis plagulis, dein lodice laneo aliquoties complicato, vel pulvino ſtramine repleto, &, accenſo per tempus foco, tabula pondere gravi onerata. Ignis initio adminiſtratur fortior, dein mitior, & placenta in quem Crocus concreſcit invertitur aliquod tempus poſt; ali vero per 24 horas debet

ignis

ignis (Miller). In Sicilia ſuper charta ſiccantur ſtigmata in latere calefacto (Seſtini); in Angoumois autem intra cribrum, ſuper igne flammante diſtantia trium vel quatuor pedum (Munier). Optime ſervatur Crocus, ſi intra veſicam in vas ſtanneum bene obturatum reponitur.

Id quod vero croci nomine proprie venit, ſunt tria *Stigmata* ſive laciniæ trifidæ, quæ in piſtillo ex apice ſtyli emergunt. Cornua paullo a re alienius vocat Hallerus. Recentia & ſuccoſa ex baſi gracili lutea ſenſim in figuram cuneiformem coloris fulvi ſ. profunde rubri, apice truncato crenato ex albido luteo dilatantur, ſubmembranacea, convoluta, pollicem circiter longa (Conf. illuſtrationis cauſa Tournef. *Inſtit. rei herb. tab.* 184. *lit.* D. Douglas *l. c.*). Corrugantur & contorquentur ſiccando varie, ita tamen ut crebra ſpecimina obveniant inter ſicca, in quibus terna unita ſumma ſtyli parte conſpiciuntur. Odorem & ſuccoſus Crocus ſpargit fragrantem, ſiccus vero longe magis & largo ambitu cum ſapore ſimul amaricante & aromatico & nonnihil acri. Quælibet natio Crocum apud ſe cultum laudare ſolet. *Orientalis* dictus diu excellere creditur, prout Chardin (*l. c.*) Perſico palmam adjudicat. *Siculus* jam antiquo tempore magna in exiſtimatione fuit, etſi minori, quam alter. Siculus tamen hodie non majori copia colitur, quam ut nationi ipſi ſufficiat (Seſtini). *Anglicus*, qui ſtigmata latiora habet, & *Auſtriacus*, hodie valde celebrantur. Poterit clima aliquod virium addidiſſe. Sed in dijudicando pretio Croci etiam ad culturæ ſtudium, integritatem bulborum, exſiccationis & conſervationis Croci ſollertiam & ætatem Croci ſervati, attendas, nec perinde eſt, utrum lucri cauſa multum de ſtylo viriam caſſo ſimul decerpatur. In Europa cultus eouſque præferri apud nos orientali meretur, quod genuinus facilius haberi poteſt, item recentior, nec peregrino additamento depravatus. Nempe pondus Croci exiguum ad lucrum fraudulentum invitat venditores perfidos. Ad unum enim granum Croci ſicci recipiuntur flores 14 vel 15, & ad uncias ſedecim flores 107520. (Alſton's *Lectures on the Mat. med. vol.* 2. *p.* 118.).

Solent quidam, ut Tripolitani, oleum conſervationis cauſa Croco addere, ſed interdum ob lucrum ex pondere plus quam opus, quin corrumpunt illum eodem fine farina (Rothman *l. c.*). Hiſpanicum pariter oleo inquinatum eſſe accuſant. Immiſcere aliquando fibras carnis bubulæ coctæ in Gallia olim uſitatum fuit, ut mandato R. Henrici ſecundi medio ſæculo decimo ſexto edito inter alios ſophiſticationis modos a Rege ſevere interdictos indicatur (V. De La Mare *Traité de Police, tom.* 4. *p.* 593.), ex quo ſimul cognoſcitur, quantæ jam tum cultura Croci curæ in Gallia eſſet.

Alii

Alii addunt Carthami tinctorii floſculos. Ante aliquot annos capſulam largam chartaceam horum mihi miſit L. B. Ab Aſch & ſemina Carthami hujus ſeorſim, adſcripto nomine Croci Albanici, quos floſculos tamen, quum dignoſcere eos facillimum, arbitror tinctorio tantum ſcopo Croco ſuppares habitos. Alii vendunt Croci loco floſculos Calendulæ, prout Londini a Judæis factum (Smith in *Lond. Magaz.* 1766. *p.* 560.), qui quidem floſculos hoſce antea infuſo Croci odoris ſaporiſque cauſa immiſerant: tinctura vero cum aqua ex hiſce floſculis facta longe ſaturatior magiſque rubra fuit; loco coloris grate flavi, quem erogat verus Crocus. Maxime vulgaris modus autem Crocum lucri ſcopo depravandi & detectu difficilior hic eſt, quod pauxillum modo Croci probi cum eo miſceatur, qui antea plurimam partem orbatus tingente ſua materie fuerat, vel alio modo vitiatus; quæ quidem fraus a quibuſdam in Belgio committitur. Genuinus & probus coloris rutili eſſe debet, nec ſiccus nec humidus nimis, texturæ tenaciori, & in placentas firmiores compactus, quæ diremtæ eundem colorem in intimis ac in ſuperficie præ ſe ferant. Perit etiam vis ætate, unde annua inſtructus præſtantior, nec diu contritus ob hanc jacturam ſervari debet. Difficulter in pulverem redigitur nec niſi antea ſiccatus, vel in mortario calido vel ope piſtilli calidi contritus.

Maſticatione Croci ſaliva tingitur colore ſaturate flavo. Extrahit tam aqua, quam ſpiritus vini, tingentes odoraſque ejus particulas, aqua tamen magis, ut conferendo utriuſque generis tincturas quoad colorem odoremque, item extracta utriuſque generis quoad pondera, apparet. Scilicet exſiccati Croci uncia una erogat extracti ſpirituoſi primi drachmas quinque & ſcrupulum unum, extracti aquoſi primi autem drachmas ſex (Neum. *Chymie*, *vol.* 2. *P.* 2. *p.* 248.). Negat Neumannus (*l. c. p.* 245. 247.) oleum æthereum erui ex Croco poſſe, licet ineſſe diſperſum non inficietur. Sed vere ineſt, modo copia inſignior Croci pro experimento adhibeatur, & Ludwigius ex Croci libra una elicuit olei hujus drachmam unam & dimidiam (Löſecke *Auserl. Arzneym ed.* 4. *p.* 380. *not.* **.), prout nuperius cl. Dehne deſtillatione Croci cum aqua ex libræ quadrante olei guttas quinque vel ſex obtinuit, coloris aurei, ſaporis valde acris, odoriſque Croco ipſo fortioris, & in aqua fundum petentis Crells *chem. Journ. P.* 3. *p.* 11.). Quod remanet erogat extractum, læte coloratum, ingrate amarum, deſtitutum odore & aromate Croci ſpecifico. Unde olei dignitas inſignis intelligitur. Repetita alcoholis infuſione extrahitur omne colorans, ut Crocus modo pallidus ſuperſit (Boerh. *Chem. vol.* 2. *p.* 212.).

Omnia docent, Græcorum veterum & Latinorum Crocum & noſtrum ex eadem ſtirpe eſſe. Nomen tamen tranſtulerunt etiam in alias floris partes Croco ſimiles, e. c. antheras Lilii albi, ut docet memorabilis Plinii de hoc locus (*Lib.* 21. *cap.* 5.): " ſtantibus in medio Crocis.,,

Flavedo Croci in intima corporis animalis penetralia ſeſe inſinuat. Mulier fertur a medicamento quodam, cui Crocus inerat, duas puellas extrinſecus luteo tinctas peperiſſe (Amat. Luſitan. *curat. med. Cent.* 5. *f. m* 71.). Sic in cane gravida Croco cum aliis paſta non ſolum colliquamentum viſcerum abdominis colorem croceum exhibuit, ſed & catelli variegati locis albidis flavedine tincti exſtiterunt (Hertodt *Crocologia p.* 279.). Lotium Croco tingi multi perhibent, & nominatim ex ſaturata tinctura ejus ſpirituoſa id fieri legimus (Boerh. *l. c. p.* 213.). Sed recentiori experimento (Alexander's *experimental Eſſays on antiſeptics, the Doſes and effects of Medicines &c. ed.* 2. *p.* 91.) hoc ne ex ſcrupulis quidem Croci quatuor ingeſtis contigit, neque enim lintea vel chartacea ſegmenta tingebantur ullo modo, prout nec induſium geſtatum; verum fœces alvinæ eo inſigniter pictæ apparuerunt. Unde auctor experimenti concludit non ingredi Crocum ſanguinem, ſed abſque reſorptione per primas vias evacuari.

Vapores ſpargit ſenſorio communi infeſtos, ſi in arctius ſpatium concentrantur. Periit famulus mercatoris ex ſomno intra cubile capto, in quo multum Croci ſervabatur, prægreſſa cephalalgia & virium proſtratione inſigni (Borell. *Hiſt. & obſſ. cent.* 4. *obſ.* 35. *p.* 303.). Agaſo adeo ſuper duabus Croci ſarcinulis dormiens eadem nocte obiit (Ex Luſit. Schenck *Obſ. med. p.* 879.). Ita conjux aromatarii in conclavi exiguo calefacto, Croci pulverem in minutas portiones diſpertiens in terram apoplectica cecidit (Tralles *de Opio ſect.* 1. *p.* 114.). --- Nimia Croci quantitas ingeſta non minus cerebro nerviſque vim infert. Nam inde pallor, capitis dolor, oculorum caligo, demum inſania cum lætitiæ enormis indiciis (Zacut. Luſit. apud Fricc. *de venen. p.* 394.). Mortem attulit fœminæ condimenti loco nimium ingeſtus (Zacut. Luſit. *l. c.*). Characteriſtici aliquid in nocendi ſua efficacia videtur hoc, quod nimia copia riſum morboſum & indecorum excitet (Serapio, Zacut. Luſit, Boerh. *Chem. vol.* 2. *p.* 212. *Prælect. in Diſpenſ. Brandenb. p.* 236. ubi id infantibus ex olfactu vitri vacui, cui inſuerat eſſentia Croci, contigiſſe dicitur). Contrarius tamen hilaritati effectus ex Croco in matrona obſervatus eſt, ut quæ ex pulveribus crocatis ſemper in triſtitiam incidit (Berg. *M. m. p.* 37.).

Multa in effectu ſimilia cum vino vel opio præſtat, parciori

ciori ſcilicet doſi exhilarat, majori caput tentat, inebriat, nervos inſenſiles reddit, ſomnum, ſoporem, quin mortem ciet. Et in mitigando ſtimulo ad tuſſim, in doloribus ſedandis, item in affectionibus ſpaſticis valet. Virtutem præſtare ſuam haud ſine ſanguinis celeriori motu & caloris augmento vulgo creditur; aſt ſaltim in corpore cl. medici Alexander (*Experiments cit. p.* 88. *ſqq.*) tam ſcrupulus dimidius quam integer neutrum effecit: ex ſcrupulis duobus calor modo uno gradu thermometri auctus; arteria autem ex 72 ictibus cecidit in 66, quod vero alii accidentali cauſæ tribuit, quum nihil ex ſcrupulis quatuor ingeſtis in ſe mutatum invenerit. Quantum ſentio eventus experimenti ſingularis in homine, ambiguis medicamentis majori doſi capiendis aſſueto, non ſufficit obſervationibus tot aliis contrariis refellendis, etſi facile dabo, aliis documentis ſuffultus, in doſi ſæpius formidulosos nimium fuiſſe medicos.

Præter nervinam virtutem alia vulgo extollitur, emmenagoga, quam & in menſtruis & lochiis & ſecundinis pellendis exercet. Ex nimia doſi a muliere ad provocandos menſes capta hæmorrhagia adeo uteri lethalis intra triduum ſubſequuta (Riverii *Oper. ed.* Horſth *p.* 136.) eſt. Inter domeſtica hoc fine uſurpatur in infuſo aquoſo vel lacteo. Magna tamen hoc nomine non perpetrat. Ad exanthemata quoque pellenda valet.

Antiſepticum autem tam efficax ſub experimentis externis deprehenditur, ut ejus grana quinque magis putredinem arceant, quam grana ſexaginta ſalis communis (Pringle's *Diſ. of the army, App. p.* 20.). In ſerum ſanguinis minorem efficaciam, quam in carnem, hac in re exſerit (*l. c. p.* 27.). Nihilominus tamen in ipſis morbis putridæ naturæ hactenus non valde eminuit.

Rarius Crocus in pulvere vel infuſo aquoſo vel lacteo ſolus ingeritur. De doſi non conveniunt. Adulto tamen ſcrupulus dimidius ad integrum conceditur; Linneo auctore drachma dimidia, quam doſin perperam declaraſſe nimiam Cranzium (*Mat. med. & chirurg.* 1. *p.* 115.), ſerioribus obſervationibus edocemur. Miſcetur Crocus ſæpe cum aliis fini congruis; item proſtat varietas præparatorum ex Croco inſignis & compoſitorum, quæ Crocum recipiunt.

Pro externo quoque uſu adjicitur ſacculis, cataplaſmatibus, collyriis, unguentis, emplaſtris variis, ſcopo reſolvendi, abceſſus maturandi, quando nimirum ſtimulus inflammationi addendus eſt, vel dolores mitigandi.

Olim odoramenti genus conſtituit Crocus, quo theatra, triclinia aliaque loca, quæ & odore oblectare deberent, conſpergebantur, & unde tincturas parabant ſub aſcenſum per fonticulos placituras. Iiſdem quoque humectabant varias

res

res obvias; Crocumque etiam in balſama odorifera recipiebant (Cfr. Beckmann *Beytr. z. Erfind. vol.* 2. *p.* 82.) : ſed deſiit ſenſim eſſe narium lenocinium, prout placiti per tempus ſapores, colores, formæ, mores, paullo poſt neglectum ſubire, quin faſtidium parere, ſolent. --- Tinctorium uſum porro pro textis, variis colorandis & vernicibus memorare convenit. --- Notiſſima præterea ejus adminiſtratio in cibis eſt, coloris potius quam ſaporis cauſa, nimirum ad panes, placentas, juſcula, carnes, embammata rel. tingenda. Prout multiplex hic ejus in œconomia uſus deſuevit, ita elangueſcere cœpit culturæ apud varias gentes ſtudium, & lentius per commercia ex una regione in aliam transferri.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Tinctura Croci *Ph. Wurt. p.* 226. Maceratione Croci cum ſpiritu vini rectificato. *Ph. Edinb. p.* 41. acquieſcit ſpiritu vini Gallico, & *noviſſima* 1783. *p.* 108. ſpiritu vini tenuiori. Hocce menſtruo & mucilaginoſæ partes eruuntur; quum contra in Eſſentia Croci *Ph. Brandenb. p.* 88. ſpiritu vini rectificatiſſimo paretur. Primo loco dicta ad guttas triginta ſupraque datur. Virtus hujus & reliquorum præparatorum ad ſuperius propoſitas exigenda.

Tinctura Croci vinoſa *Ph. W. l. c.* rarioris uſus, minus calefacit. Suppar Vino Croceo *Ph. Lond. p.* 66.

Spiritus Croci *Ph. W. p.* 191. Deſtillatione paratur prævia Croci cum menſtruo duplici, ſpiritu vini rectif. & aqua, digeſtione.

Extractum Croci *l. c. p.* 91. Fit aquæ ope. Commodus & frequens ejus uſus eſt. Concentratam Croci vim continere vulgo exiſtimatur, ſed vereor, ne haud exigua ejus pars per ignem fuerit diſſipata. Alſton gr. xij. extracti aſſignat pro doſi, Linnéus gr. xv.

Syrupus Croci *Ph. W. p.* 209. Blandum tenellorum anodynum.

Laudanum liquidum Sydenhami V. *Appar. med. vol.* 2. *p.* 293. Crediderunt varii e. c. Fernelius (*Meth. med. l.* 4. *c.* 7. & *l.* 6. *c.* 5.), corrigi Opii naturam narcoticam Croco, ſed ipſe ſimilis indolis eſt, unde augetur potius hæc Opii vis.

Elixiria Proprietatis. Quodlibet recipit Crocum, de quibus articulo Aloës ulterius. -- Tranſeo alia interna.

Emplaſtrum Oxycroceum *Ph. W. p.* 69. Inter tot alia excipienda, quorum gummireſinæ & terebenthina magnam partem efficiunt, Crocus quoque reperitur. Vis paregorica & reſolvens, ſed calidæ naturæ.

Em-

Emplaſtrum de Galbano Crocatum *P. W. p.* 65. Emollit eximie, doloreſque lenit,

Emplaſtrum Diachylon cum Gummi *Ph. W. p.* 63. Tantillum Croci ineſt. Eximium emolliens & maturans.

A L O E.

LINN. *Syſt. veget. p.* 278. *Gen. pl. p.* 171.

Pharm. ALOE *Succotrina*. *Hepatica*. *Caballina*.

526. Sub diverſis hiſce nominibus in officinis obtinent ſucci inſpiſſati colore, odore, ſapore, duritie, puritatis gradu, diverſi; licet comparando ſpecies ejuſdem nominis ex diverſis pharmacopoliis petitas ſæpe diſcrepantia notabilis inter eaſdem conſpicua ſit. Undenam diſcrimen hocce derivandum, nondum certe conſtitui poteſt. Alii a præparationis diverſo artificio illud deducunt, ut Jobauhinus (*Hiſt. plant. univerſ. tom.* 3. *p.* 697.) Spielmanus (*Mat. med. pag.* 626.), alii, ut Commelinus (*Præland. botan. p.* 46.), & poſt eum Linneus (*Mat. med.*) cum multis aliis, a tribus diverſis ſtirpibus. Et haſce quidem hic inter unam ſpeciem coarctavit ſcilicet

ALOEN PERFOLIATUM; floribus pedunculatis cernuis corymboſis ſubcylindricis Linn. *Spec. pl. p.* 457. cujus varietates tres in *Materia medica*.

α. Aloën veram, foliis ſpinoſis confertis dentatis vaginantibus planis maculatis L. *Hort. Cliffort. p.* 131. cui *Aloën hepaticam* tribuit.

β. Alën Americanam, Ananæ floribus ſuaverubentibus Pluck. *Almag.* 19. *t.* 240. *fig.* 4., cui *Aloën ſuccotrinam* adſcribit.

γ. Aloën Guineenſem caballinam, vulgari ſimilem, totam maculatam Commel. *Præl. p.* 4., a qua *Aloën caballinam* derivat.

In hocce de ſuccorum diverſorum aloëticorum origine judicio nimis ſequax fuit Linnéus conjecturæ Commelini (*Præl. bot. p.* 46.), quæ nititur tantum convenientia ſaporis & odoris recentium ſuccorum modo dictorum cum ſuccis ſiccis venalibus diverſi iſtius nominis, ut tamen ſimul fateatur hicce, colligi poſſe ſuccum amarum etiam ex variis aliis Aloës ſpeciebus.

Et hoc quidem recentioribus obſervationibus extra omne dubium ponitur. Ipſe exploravi complures Aloës ſpecies recentes, quarum ſuccum modo amarum, modo amaritie deſti-

ſtitutum inveni (Vid. *Commentatio de ſucci Aloës amaritiis* in *Opuſc. meor. tom.* 2. *p.* 488. qua ſcriptione totum hoc argumentum illuſtravi). Amariſſima mihi viſa.

Aloë elongata Mihi, floribus ſpicatis tubuloſo-triquetris ſubringentibus oblique dependentibus, foliis aggregatis dentato-ſpinoſis. Deſcripta amplius in Murr. *Opuſc. l. c.* depicta in *Comment. ſoc. ſcient. Gotting. a.* 1788. *tab.* 2. Aloë n. IX. Trew in *Commerc. Nor.* 1744. *p.* 324. *tab.* 3. *fig.* 18.-21. ubi modo ſpica & flores ſingnlares repræſentantur. Aloë vulgaris Blackwel *Herb. ed.* Trew. *Cent.* 3. *tab.* 229. Aloës commun; in Regnault *Botan. cum fig.* Anne hæcce Aloës perfoliatæ L. Varietas *vera Spec. pl. p.* 458.? anne eadem, ex qua in Jamaica (Browne's *nat. Hiſt. of Jam. p.* 197.), item in Barbados (Hughe's *nat. Hiſt. of Barbados*, *p.* 145.), ſuccum uſitatum colligunt? Peregrinatores ſcientes olim conjecturam valde probabilem confirmabunt (Conf. *Opuſc. mea ſupra cit. p.* 481. *ſqq.*). Aliæ ſpecies vere uſurpatæ ſunt.

Aloë ſpicata Theunb. floribus ſpicatis horizontalibus campanulatis, foliis caulinis planis amplexicaulibus dentatis Linn. *Suppl. pl. p.* 205. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 338. Thunb. *Diſſ. de Aloë p.* 4. 10. Hæc in promontorio bonæ ſpei optimum ſuccum Aloës hepaticum exhibet teſte eodem, reliquæ ſpecies viliorem.

Aloë linguæformis Thunb. floribus racemoſis erectis, coloris cylindricis, foliis linguæformibus diſtichopatulis *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 337. In interioribus Capitis bonæ ſpei a nonnullis incolis ſuccum ex hac Aloë collectum tanquam optimum & potiſſimum adhiberi, pariter cl. Thun. Berg. (*Diſſ. de med. African. p.* 7.) narrat.

Maximam tamen Aloës copiam, quæ ex hocce Africæ promontorio transfertur, parari ex Aloë perfoliata idem innuit. Varietatem hujus ſpeciei non denominat, ſed in omnibus hortis botanicis obviam pronunciat (*Phyſiogr. Sälſkapets Handl. P.* 1. *p.* 112.). Cui effato cl. Sparrmann (*Reſa til Goda Hopps udden p.* 742.) eatenus adverſus eſt, quod ad *Supplementum plant.* Linn. reſpiciat, unde illi de Aloë ſpicata Thunb. ſermonem eſſe probabile.

Optionis igitur inter plures ſtirpes ſuccum amarum colligentibus locus eſt. Nec poteſt non pro ſtirpium diverſitate & integritas ſucci & efficaciæ gradus varie differre. Alia ratio diſcriminis in præparationis ſucci diſcrepante ratione continetur, ut ex inferioribus patebit.

In tractu promontorii bonæ ſpei montes occupant frutices aloeferi, præcipue regione quinquaginta milliaria a promontorio ipſo diſtante, ubi a cacumine ad radicem montes obtegunt, hinc ibidem plantationes ſuperfluæ. Sed in inſulis

Ja-

Jamaica & Barbados ſollerter hæ curantur. In Jamaicam ex inſulis Bermudianis translata fuit ſtirps, & ſenſim ſponte ſeſe propagat. Ad uberiorem proventum tamen tam ibidem quam in Barbados colitur ſolo ſicciſſimo ex ſurculis adultiorum plantarum, qui immittuntur in foveas planas diſtantia ſex vel duodecim pollicum (Browne *l. c. p.* 198. Millington in *Lond. med. Journ. vol.* 8. *P.* 4. *p.* 422.). Requiruntur anni duo vel tres poſt plantationem antequam ſuccus juſtam perfectionem aſſequatur, & ſervari poſſunt plantæ per duodecim annos & diutius. Folia, quæ ſuccum ſuum fuderunt, per ſolum projiciuntur, ut ſtercoretur (Millington.).

Aloës amarus ſuccus in univerſum ex foliis eruitur; nam etſi verum cognovi, quod Plinius (*Hiſt. nat. lib.* 27. *c.* 4. *ed.* Dalech. *p.* 1194.). notavit, caulem patiter eodem imbutum eſſe, unde refert ſuo tempore & caulem ante maturitatem ſeminis ſucci gratia inciſum: hodie tamen foliis acquieſcent. Non latet vero amarities in tota eorum compage, ſed in membrana corticali tantum tenaci, quæ in recenti ſegmento tranſverſim ſecto punctilis quidem diſtinguuntur. Parallele hæc vaſa per longitudinem folii decurrunt, & ex hiſce reſectis limpidus tenuiſque latex funditur. Remotiora illa deprehendi in ſpeciebus, quæ blandioris ſucci ſunt vel amaritie omni deſtitutæ. Reliqua pars media folii pulpam conſtituit albam, pellucidam, aquoſam, vel viſcoſam, inſipidam, cujus liquor aliquando in longa fila trahi poteſt. In caule pariter ſuccus iſte amarus nonniſi in ſimilibus vaſis velaminis corticalis latet.

Ut eruatur amarus ſuccus ex hiſce, ſufficit folia ad baſin, ubi craſſiſſima ſunt, præciſa vel ſitu erecto in dolia collocare, ut in inſulis quidem Barbados (Hughes *l. c.* Millington's *Account* in *Lond. med. Journal*, *vol.* 8. *P.* 4. *p.* 422. *ſqq.*) & Jamaica (Browne *l. c.*) fit, vel ſupra grandius folium ſubſtratum, quod receptaculi vel canalis vices gerit ſitu declivi ab utroque latere ad numerum decem, duodecim & plurium, unum ſupra alterum ponuntur, quod in promontorio bonæ ſpei conſuetum eſt) Thunberg in *Phyſiogr. Sälsk. Handl. l. c.* & Sparrmann *l. c.*). Unde ſponte exundat ſuccus amarus viridi luteus. Quanta ubertate vero profluat ſuccus iſte, inde apparet, quod aliquando intra ſex vel ſeptem horas libræ triginta ſex civiles ſutci colligi poſſunt foliis perpendiculari ſitu collocatis (Millington). Solent tamen, ut quicquid ſucci amari ſuperſtes eſt prolicia-tur, ad finem, antequam folia rejiciantur, folia eadem per manus tranſigere. Alii laboris compendium in eo quærunt, quod folia in fruſta ſecta in dolium reponant, ut liquidum effluat, ſubjuncta demum preſſione per manus (Browne *l.*

c. p. 198.). Non ubetiorem autem proventum ſucci ex conciſis foliis fieri, noſcunt ruſtici Africani. Etenim ex foliis modo ad baſin præciſis ſuccus primus exſtillans alium novum rivum poſt ſe trahit.

Succo horum alterutro modorum prolicito, proximum eſt, ut condenſetur. Optima ratio hæc eſt quod intra vaſa lignea plana nec alia caloris ope ad juſtam craſſitiem exhalet, unde & hæc Aloës ſpecies in Jamaica, ubi quoque paratur, ſummo in pretio habetur. Sed quoniam lente ſuccedit (Conf. Millington *l. c.*), pro vulgari Aloë ibidem affuſa aqua in aheno commodo illum coquendo inſpiſſant. In promontorio bonæ ſpei ſuccum elicitum abſque aquæ additamento coctione denſant. Inſpiſſatio continuatur, donec guttula laminæ inſtillata ſolideſcat, vel non amplius deſtillet e bacillo, ſed filium inde enatum frigefactum frangatur. Solet in Jamaica ſuccus ſpiſſior primum peculiari vaſe refrigeſcere, dein cucurbitis vel exiguis doliis indi, ut pro uſu ſervetur. Quidam in Barbados, dum ebullitio uimia eſt, addunt ſub coctione pauxillum aquæ calcis (Millington *l. c.*). Sub coctione ſaltim Capenſes ſordes in ſuperficie hærentes deſpumant, ſed colatione non utuntur.

Aſt commemoranda & alia encheireſis, a dictis diverſa, ſed a cl. Wright (*Account of the medicinal Plants growing in Jamaica* in *Lond. med. Journ.* 1787. *vol.* 8. *P.* 3. *p.* 217.) deſcripta, quæ, quum de ea nihil attulerit cl. Browne, videtur ſeriori tempore tantum recepta, ſcilicet folia in fruſtula diſſecta immittuntur exiguis corbibus vel retibus, quæ demerguntur amplis ahenis ferreis aqua repletis, coctione per decem minuta pr. temporis facta eximuntur, & nova portio ſuggeritur, donec liquor ſaturatus & niger evaſerit. Collatur tum, &, fœculentum poſtquam ſubſederit in vaſe verſus fundum ſeſe anguſtante, pluries liquor per epiſtomium laterale (Hahn, Tapp.) detrahitur, & iterum coquitur ſub continua agitatione. Denique ad conſiſtentiam mellis redactus cucurbitis inditur, in quibus temporis mora indureſcit. Ex tribus partibus ſucci fluidi una ſolidi remanet. Hunc Jamaicenſes in maſſis pintam unam ad viginti ponderoſis, Capenſes autem ponderoſioribus, plerumque trecentarum, quadringentarum librarum, vendunt. Fraudulenti homines ponderis augendi cauſa aliena ſubinde Aloi admiſcent, quam fraudem Dioſcorides jam reprehendit, Gummi vel Acaciæ miſcelam ſpeciatim denotans, prout in Belgio ſubinde Liquiritiæ ſuccus additur (Ferber *n. Beyträge zur Mineralgeſchichte, vol.* 1. *p.* 366.). Deflectere inde non poteſt non Aloë a vera ſua natura & virtute. Sed non minor hiſce momentis diverſitas exſurgit ex multiplici iſta in ſucco præparando varietate, quam deſcripſi, etiamſi cetero-

quin planta eadem ſit. Alia igitur eſt natura Aloës ſponte exundantis; alia vi ex foliis diſſectis & conquaſſatis erutæ; alia ſi inſpiſſationem præcedit colatura; alia ſi hæc negligitur; alia ſi ſuccus ſole denſatur; alia rurſus, ſi id fit coctione, quæ quo fortiori igne perficitur, tanto facilius empyreuma contrahit, diſpendium odorarum partium patitur, & tanto profundiori colore tingitur; alia, ſi ſordes coctione aſcendentes auferuntur; alia ſi abſque deſpumatione ſpiſſatur.

An inde diſcrimen dependet totum trium iſtarum diverſitatum ſucci aloetici amari, quas in fronte indicavi, & eodem quidem ordine, quo de præſtantia judicium fertur, diſcuti hactenus nequit. Quis horum nominum auctor fuerit primus, non conſtat. Hippocrates & Theophraſtus Ereſius Aloës plane non mentionem injiciunt. Celſus (ed. Kraus p. 84.) crebro ejus meminit, omnibus catharticis eam miſceri jubens, ſed abſque ullis epithetis. Dioſcorides (*Mat. med. lib.* 3. *cap.* 25.) duplicem Aloën ſignificat. Subtiliores fuere Arabes, qui a patria ſibi nota nominatim variis Aſiæ regionibus ſpecies effinxerunt, quos inter Avicenna (*Oper. ed. Venet. lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 66. *p.* 105. *b.*) ſuccotrinam tanquam meliorem conſtituit; reticens verò cetera vulgaria nomina. Undenam Jo. Bauhinus (*Hiſt. plant. tom.* 3. *pag.* 697.) narrationem deduxerit, quod latex ex foliis elicitus ſua ſponte in tria liquida diverſæ indolis ſtrata totidem formantia ſeſe disjungeret, quorum ſuperius concha hauſtum exſiccatum Aloën ſuccotrinam conſtitueret, alterum in medio conſiſtens Al. hepaticam, infimum ſive fœces Al. caballinam, decerni nequit. Quod ſi vere eſſet, ratio probabilis nominis hujus ternarii exiſteret. Sed nec noſtro tempore conſtantem ſignificatum hiſce nominibns tribui ſupra jam conqueſtus ſum. Deſcriptiones tamen ſubjungendæ ſunt ſingularum ſpecierum ſucci Aloë auctoritate viri in ejuſmodi rebus alias gravis (Lewis *Mat. med. p.* 31.).

1. Aloë ſuccotrina, quæ judicatur optima, inſtituitur colore flavido rubro, in purpureum inclinante, ſed, poſtquam in pulverem redacta fuerit, aureo, ſuperficie ſplendente, friabilis eſt, & ſaporem cum amaritie aromaticum, odorem vero inſtar Myrrhæ fere præ ſe fert, item nonnihil pellucida eſt. Hæc ſpecies olim quidem ex Zocotra, Zoccotera vel Socotora, inſula oceani orientalis tranſlata fuit; hinc quidam Al. Socotrinam vel Zocotrinam ſcribi malunt: hodie vero nomen præſtantiam primariam indicat, prout nomina adhuc hodie vulgaria Opii Thebaici, Terebinthinæ Venetæ, Croci orientalis rel. memoriam modo patriæ, unde olim petita erat optima ſpecies, conſervant. Nam cl. Browne teſte (*l. c. p.* 198.), præſtantiſſima, quæ in Jamai-

maica emergit Aloë, hocce nomine inſignitur. Characteres iidem probitatis, quos modo recenſui, competunt iſti ſucco, quem ipſe ex foliis Aloës elongatae mihi comparavi, & cum quo varia experimenta feci (Vid. *Opuſc. loc. cit. p.* 497.).

2. Aloë hepatica diſtinguitur colore profundiori, nec ita tranſparente, amaritie magis nauſeoſa & odore fortiori magiſque ingrato.

3. Aloë caballina, quæ vilior reliquis declaratur, nec in omnibus oſſicinis obvia, demum dignoſci innuit fœtore ingratiſſimo; adjiciunt alii, ut & ipſe in ſpecimine jam ante oculos verſante deprehendo, colorem longe obſcuriorem fere nigrum & manifeſta ſordium & ſabuli indicia, unde & compactior & ponderoſior apparet. = Sed omnino plura diſcrimina in ſpeciminibus occurrunt, ita ut ternarius iſte numerus juſtis limitibus ponendis non ſufficiat.

Quantum ſcio, hodie plurimum Aloës ex Capite bonæ ſpei, ubi commercium cum eadem ſocietati mercatoriæ Indico-balgicæ ſervatum eſt, item ex inſulis Jamaica & Barbados, nominatim proxime dicta, in Europam transfertur.

Conſtat Aloë tam ex diſſolubilibus partibus, ſcilicet reſina & gummi, quam ex terra ſolutionem omnem reſpuente. Proportio harum variat valdopere in diverſis ſucci ſpeciebus: & connubium gummi cum reſina tam arctum eſt, ut menſtruo tam aquoſo reſina, quam ſpirituoſo gummi, ad partem ſolvatur. Neumannus (*Chem. vol.* 2. *P.* 1. *p.* 64.) ex Aloës (ſpeciem non determinat) unciis ſexdecim eruit extracti reſinoſi pr. uncias fere quindecim h. e. $\frac{15}{16}$; ſed ex totidem unciis Aloës, extracti aquoſi pr. uncias tredecim cum dimidia h. e. fere $\frac{7}{8}$; unde colligitur paullo plus reſinæ quam gummi Aloi ineſſe. Reſinam puram vero ea proportione ſingulis ſpeciebus ineſſe edocet cl. Lewis (*M. m. p.* 33.), ut Aloë hepatica contineat ejus fere $\frac{1}{3}$, Aloë ſuccotrina $\frac{1}{4}$, & caballina $\frac{1}{6}$ Aloë hepatica igitur plus reſinæ & minus gummi quam reliquæ ſpecies continet. Reſina inſipida & inodora fere eſt. Sapor autem odorque manifeſtius longe remanet in extractis gummoſis, licet hæc ipſa gratia multum antiſtent Aloi crudæ, quæ valde amarum & nauſeoſum ſaporem longæ durationls habet & odorem fortem. In hominum uſum ſubſiſtimus A. Succotrina vel hepatica; pecoribus caballina dicatur.

Aloë alvum purgat omnium conſenſu. Idque non ſolum contingit eadem per os ingeſta, ſed & extrinſecus applicata. In carie hoc ſæpe obſervatur ex tinctura Aloës adhibita, quæ reſorptione dejectiones alvi continuas excitat (Monro's *Works*, *p.* 306. Conf. *l. c. p.* 297.). Ita pilula ex Aloë

parata & fonticulo ſtimuli cauſa immiſſa alvum movit tantopere, ut auferre ideo eam opus fuerit (*Mem. de la Soc. R. de Medic. à Paris*, *vol.* 2. *p.* 162.). Ejuſmodi exempla paſſim alia leguntur de uſu improvido Aloës chirurgico. Et hæc quidem purgandi vis gummoſæ Aloës parti præprimis debetur. Etenim reſina quocunque modo ſumta vix dejectiones efficit; hinc extractum Aloës quorum ipſam Aloën vi cathartica ſuperat; hinc Aloë ſuccotrina, quæ plus gummi comprehendit, efficacius purgat, quam hepatica. Tardus vero hic effectus eſt, quin aliquando vix niſi 24 horarum ſpatio ſeſe exſerit (Fallop. *de med. purg. Oper. vol.* 1. *p.* 121.), & ſuccedit ille aliquando etiam ex valde exigua, unius vel duorum granorum doſi. Ad dejectiones liquidas amplior ſcrupuli adeo requiritur, quæ vero nonniſi torminibus comitibus ſequi ſolent. Aloën pulcherrimum & innoxium purgans pronunciat Boerhaave (*Chem. vol.* 2. *p.* 245.). Nocet vero ob calidam naturam plethoricis, bilioſis, gravidis, & ad hæmorrhagias pronis.

Quid in ciendis profluviis ſanguineis valeat, elucet ejus in hæmorrhoidibus & menſtruis pellendis inſigni poteſtate. Quod ad hæmorrhoides attinet, adeo hæcce certa eſt, ut ex centum hominibus, qui Aloë ad alvum ſollicitandum frequenter uſi ſunt, nonaginta computaverit Fallopius (*l. c.* r. 122.), hocce flexu correptos. Diſplicet igitur mihi valde medicorum quorundam mos, qui aliis purgantibus in chronicis malis vel obſtructione alvi habituali, tam ſæpe Aloën, forſitan commoditate, qua forma guttarum vel pilularum præbetur, allecti, ſubſtituunt, vel hæmorrhoidum beneficio putato decepti in iiſdem excitandis intempeſtive abſque nutu naturæ laborant. Morbum igitur ſuſcitant novum, qui ipſe plurimum ſollertiæ requirit, & molimine naturæ multiplici, quæ eruptionem plerumque præcedit, homines haud parum gravat. Nolo quidem polypoſum iſtud concrementum inteſtini recti, quod pertinaciſſimam alvi obſtructionem generavit, Aloi imputare, ſed potius hæmorrhoidibus conſuetis non ſuccedentibus (V. Bloch *med. Bemerk. p.* 124. *ſqq.*). Attamen niſi hæmorrhoides ſuſcitatæ primum per Aloën fuiſſent, emanſio harum labem hancce ciere non potuiſſet. Inſignis autem commodi eſt, in quibus, fluxui huic alias aſſuetis, hic morboſe jam torpet.

Sæpe commode a fœminis Aloë capitur, dum fluxus menſtruus ſolito tempore non incidit, vel juſto parcius, iis ſcilicet diebus, quibus eruptio alias fieri ſolet; ſed tanto minus oportuna eſt in fœminis, quibus ille ingraveſcente ætate ceſſat, quo iu limite ad purgantia confugi ſolet, nec iis excluſis, quæ Aloën recipiunt, inde enim hæmorrhoides, ſtran-

ſtranguria, hæmorrhagia uteri, dolores renum moleſtiſſimi aliaque mala ſubſequuta (Fothergill in *med. Obſ. and. Inquir. vol.* 5. *p.* 173. *ſpq.*):

Sunt, qui huic amaro, ut aliis, vermes inteſtinales necandi potiorem aliquam vim tribuunt. Ita ad tuendas naves contra vermes marinos utiliter variis maſſis Aloë admiſcetur, quibus obliniunt ſuperficiem navigii, cui fini ob reſinoſam naturam tanto commodior eſt (Browne's *nat. Hiſt. of Jam. p.* 198.). Sed non excellit virtute anthelmintica apud homines: nam in ſolutione A. ſuccotrinæ amariſſima lumbrici licet initio attoniti jacerent, per viginti horas tamen vivi manſerunt; & quum poſtea transferrentur in terram humidam, cui additus fuerat pulvis Aloës, ibi per multos dies vivere perrexerant. Quum iteraretur idem experimentum cum quatuor aliis lumbricis, nonniſi quarto die exſtincti ſunt (Redi *de animalc. vivis in anim. vivis, pag.* 156. *ſqq.*).

Rariſſime Aloë cruda uſurpatur interne ob nauſeoſam amaritiem, quæ, utut tenaciter linguæ inhæret, aceti tamen pauxillo admoto facile tollitur. Doſin Fallopius (*l. c. pag.* 122.), qui ſtudioſius de Aloë egit, aſſignat a drachma una ad duas purgandi ſcopo. Sufficere drachmam dimidiam, Alſton (*Lectures on the M. m. vol.* 2. *p.* 427.) indicat; ſed minorem quoque in hunc ſcopum valere, ſupra innui.

Extrinſecus ad ulcera & fiſtulas purgandas, item ad cariem ſiſtendam, Aloë ſolet a chirurgis uſurpari ob antriputredinoſam ſuam & balſamicam naturam, forma præcipue tincturæ: aſt reſorptionem ſæpe alvi pruſluvia ciere, etiam jam mouui.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Vix plura ab ullo alio medicamine præparata & compoſita in medium prodierunt, quam ab Aloë, quorum præcipua modo hic recenſenda ſunt, ad quæ in univerſum Aloë ſuccotrina, tanquam optima, ſumenda eſt. Plurium fama ſenſim obſolevit. In præparatione id præcipue pro ſcopo fuit, ut reſinoſa pars, tanquam ea, quæ calida ſua & pellente natura plurimum incommodi pareret, ſepararetur, vel infringeretur. Vitio præparationis autem ſæpe factum eſt, ut fine ſuo exciderint.

Aloë depurata ſ. Lota *Ph. W. p.* 3. Fit ſolutione Aloës in aqua calida & ſucco Citri, mora fœces cum reſinoſis partibus bene multis fundum petunt, quibus factis clarum diſfunditur, colatur & inſpiſſatur. Baſis eſt multarum pilularum purgantium nominatim Stahlianarum, Beccherianarum, alia-

rumque. Grana octo ad quindecim pro alvo ſolvenda exhiberi poſſunt.

Aloë inſuccata *l. c. p.* 3. Loco aquæ juſto prolixius ſucci variarum ſtirpium pro menſtruo Aloës electi ſunt. Superflua.

Aloë roſata & violata *l. c.* Judicium prius hic repeto.

Extractum aloes gummoſum *l. c. p.* 89. Soluta Aloë ope digeſtionis calidæ in aqua poſt fœcum ſeparationem in extracti ſpiſſitudinem leni igne denſatur. In fœcibus remanet plurimum reſinæ. Si coctio loco digeſtionis adhibetur (ut in gummi aloes *Ph. Lond. p.* 29.), abripitur ſimul multum reſinæ. Præſtat ſolutionem frigide facere, ut tanto melius a reſina liberetur. Ex vulgatiſſimis aloeticis eſt, minus longe calidum, quam Aloë cruda, quæ & ingratior longe. Blande purgat ad ſcrupulum unum ſupraque uſque datum, etſi grana pauca æque bene laxant (Schulz *Prælect. in Ph. Brand. p.* 262.).

Tinctura aloes *Ph. W. p.* 222. Digeſtione Aloës in ſpiritu vini rectificato. Cautionem ſub uſu externo neceſſariam jam commemoravi. Vix interne uſu venit.

Tinctura ſacra *Ph. Ed. p.* 46. *Ph. Lond. p.* 57. Aroma additur Aloi in menſtruo vinoſo.

Elixiria proprietatis. Magna varietas, quam piget enucleare, ea qua vide e. c. *Ph. W. p.* 55. Omnia autem Aloën, Myrrham, Crocum recipiunt. Sufficere poterunt tria pro menſtruo diverſo varia, niſi vel hæc nimia ſint: elixir propr. cum acido Boerh. *l. c. p.* 55. (cum acido); elixir propr. ſine acido Boerh. *p.* 56. (c. ſale medio); elixir propr. ſine acido ſ. dulce *p.* 57. (cum alcali). Fauſto omine laus & uſus horum decrevit noſtro tempore, qui olim in chronicis morbis multis fuit nimia, ſicut in obſtructionibus viſcerum, putredine humorum, ventriculi debilitate, rel. -- vinum aloeticum *Ph. Lond. p.* 65. ſuppar remedium; item elixir aperitivum Clauderi *Ph. W. p.* 52.

Pilulæ aloephanginæ; de ammoniaco; angelicæ; aperientes Stahlii, cacheticæ; Emanuelis; Hieræ; maſtichinæ; de ſuccino Cratonis; tartareæ rel. quarum omnium formulas *Pharmacopœa Würt.* præſtat.

Pilulæ polychreſtæ balſamicæ *Ph. W. pag.* 140. Multæ in pharmacopœis exſtant pilulæ polychreſtæ, quæ vel pro pilulis Beccheri hujus nominis jactantur, vel ad imitationem earum compoſitæ ſunt. Vera Beccheri, medici Germanici, qui pilulas ſuas in *Pſychoſophia* commendat, compoſitio nos latet. in *Ph. Brand. p.* 135. exſtat formula, quæ dicitur communicata cum nonnullis ab auctore. Hæc differt in quibusdam a formula *Ph. W. cit.* Sed eo conveniunt omnes,

quod

quod Aloe cum gummi-reſinis & extractis amaris juncta. Hinc ſolvunt alvum & ſimul obſtructiones viſcerum reſerant. Imprimis inclaruerunt in menſtruis & lochiis pellendis, a ſcrupulo dimidio ad integrum juſto tempore datæ. --- Pilulis polychreſtis Stahlianis ſuppares cenſentur. --- Non multum differunt pilulæ ecphracticæ Timmermanni, quæ & in officinis pharm. Goettingæ præſto ſunt. --- Pilulæ balſamicæ Jo: Junckeri, pariter inclytæ, carent Aloë, quarum formulam publici juris nuper fecit nepos cl. J. Chr. Wilh. Juncker (*Allgem Heilkunde vol.* I. *p.* 37.).

Spec. Hieræ Picræ *Ph. W.*

Suppoſitorium compoſitum *Ph. W. p.* 202. recipit Aloen in Speciebus Hieræ picræ additis.

Extractum catholicum, panchymagogum Crollii *Ph. W.*

Unguentum arthanitæ *Ph. W.*

CONVALLARIA.

LINN. *Syſt. veget. p.* 275. *Gen. pl. p.* 169.

Pharm. LILII CONVALLII *Flores*; *Baccæ*.

527. *CONVALLARIA MAJALIS*; ſcapo nudo Linn. *Spec. pl. p.* 451. Lilium convallium album c. b. Icon: Regnault *Botan.* Le Muguet. Planta Europæa, perennis in nemoribus & ſylvis montoſis primo vero florens.

Flores. Odor recentium fragrans, jucundus, reficiens quidem, ſi libero aere flores naribus ſubjiciuntur, collecti vero intra conclave clauſum præcipue per noctem gravitatem capitis, temulentiam, cephalalgiam, pariunt. Ejuſmodi exemplum de medico narrat Senkenberg (*Diſſ. de Lilio Convall. p.* II.). Odor hicce flacceſcentibus floribus ſenſim diminuitur, ſiccatione omnino perit. Amarities omnibus plantæ partibus ineſt, quæ tamen in recentibus floribus minima. Deſtillatione odorum iſtud florum recentium aqua, vino, item ſpiritu vini, excipi ſe ſinit; unde hæc liquida, dum ſervent odorem, analeptica efficacia non deſtituuntur. Sed valde fugax volatile hocce eſt. Oleo æthereo flores inſtrui, negant quam plurimi (e. c. Lewis *M. m. p.* 356.): ſed idem contigit Roſis ac hiſce, quod exigua modo quantitate inſit: igitur nonniſi ex ingente florum copia eruendum (Cartheus. *M. m. vol.* 2. *p.* 508.). Odoris partibus diſperſis, remanent acres & amaræ. Hinc pulvere florum naribus attracto ſternutatio ſubſequitur. Eundem effectum ex radice & baccis quoque exſurgere notatum. Extractum ex floribus paratum & a ſcrupulo ad drachmam dimidiam

caprum alvum notabiliter movet (Moſſdorf *Diſſ. de Lil. conv. præſ.* J. H. Schulze *p.* 22. in qua ſcriptione in extracta Lilii Conv. varii generis ſollerter inquiſitum eſt.). Siccati quoque flores conducunt extus applicati in epithematibus vel ſacculis ad diſſipandas ſugillationes & contuſiones (Mossdorf *l. c. p.* 23.).

Baccæ rarius adhuc uſu hodie veniunt, quam flores ejuſque præparata; ſed non carent virtute medica ab antiquioribus quibusdam medicis, ut Carrichtero, Poppio, Jac. Theodoro memorata & a Senckenbergio (*Diſſ. Lilii Convallii ejuſque imprimis baccæ viribus*, *Gottingæ* 1737.). Pulpa hiſce ſubdulcis & aliquantum amara eſt, ſemina intus latentia majorem amaritem habent. Deprædicantur in epilepſia idiopathica, ſtato tempore & nonnunquam ex ordine phaſium lunæ recurrente, dum, præmiſſo purgante, pulveris baccarum ſcrupulus unus ad drachmam unam cum aqua Lil. Conv. vinoſa vel ſimplici datur (Senckenbergii, pater & filius *l. c. p.* 29.). In intermittentibus febribus quoque valere viſæ ſunt, præparantibus ſcilicet præmiſſis drachma harum dimidia pro doſi exhibita (*l. c. p.* 32.). Qui detrectant uti pulvere, hiſce conſerva ſuadetur aliique præparationis modi (*l. c. p.* 35.). Nolo vero alios morbos, quorum curatio conjectura ſaltim nititur, ex fonte nuper memorato tranſcribere.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Aqua lilii conv. ſimplex *Ph. W. p.* 7.

Aqua lilii conv. vinoſa *Ph. W. p.* 19. Utraque odorem florum ſecum vehit, & in viribus collapſis erigendis olim celebrata impenſius, vinoſa præcipue (Conf. Mossdorf *Diſſ. c. p.* 26.). Quod flores Lil. Conv. in variis aquis apoplecticis item antepilepticis officinarum Germanicum compareant, judicium ſaltim priſtinum de virtutibus in memoriam revocat.

Spiritus lilii conv. *Ph. W. p.* 192. Deſtillatione repetita florum cum vino & ſpiritu vini rectif. fit. Exolevit, qui olim ob Hoffmanno (*Clav. pharm.* Schröd. *L.* 4. *ſect.* 1. *§.* 103.), Vedelio (*Com. chem. p.* 49.) aliiſque magna in exiſtimatione habitus fuit.

Conſerva & oleum infuſum deſueverunt.

Pharm. SIGILLI SALOMONIS *Radix.*

528. *CONVALLARIA POLYGONATUM*; foliis alternis amplexicaulibus, caule ancipiti, pedunculis axillaribus ſubunifloris Linn. *Spec. pl. p.* 451. Polygonatum floribus ex ſin-

ſingularibus pedunculis C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 377. Regnault *Botan.* Le Sceau de Salomon. Pl. Europæa, perennis, in rupium fiſſuris obvia.

Hallerus (*Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1243.) transfert Radicem ad *Convallariam multifloram* Linn.

Radix truncum horizontalem format cylindricum, craſſitie apicis digiti minimi, ex quo undique fibræ filiformes remotæ inter ſe prodeunt. Color ejus albidus. Sapor dulcis, ſubacris, amaricans, viſcoſus.

Pani ſub annonæ caritate inſervire poteſt (Linn. *Fl. Suec. p.* 110.). Mucilago exinde eruitur infuſione vel decoctione. Ad cataplaſmata emollientia igltur non male conducit. Ceterum inter tot alia efficaciora oblivioni fere tradita.

ORDO XLVII.

ENSATÆ.

IRIS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 88. *Gen. pl. p.* 27.

Pharm. IREOS, vel IRIDIS (quod præſtat), FLORENTIÆ *Radix.*

529. *IRIS FLORENTINA;* corollis barbatis, caule foliis altiore ſubbifloro, floribus ſeſſilibus Linn. *Spec. pl.* 35. Iris alba florentina C. B. Icon Mill. *Fig. of plants, tap.* 154. Regnault *Botan.* l' Iris de Florence. Pl. perennis, in Italia creſcens.

Apud Dioſcoridem (*M. m. lib.* 1. *cap.* 1.) ἰρις quoque occurrit; an vero ejus ιλλυρικη, præciſe Florentina ſit, non dixerim. Variorum colorum floris meminit, ſed hi non ſufficiunt ad ſpecies diſcernendas.

Colitur radicis cauſa in Florentia abſque multa opera in muris, ſepibus ex humo, & ad oras camporum, ubi aliæ ſtir-

ſtirpes non ſuccedunt. Radices, quæ m. Auguſto & Septembri terræ mandantur, poſt trium annorum ſpatium modo in uſum effodiuntur. Depurandi & decorticandi illas officium fœminis mandatum eſt. Ad cuticulam auferendam culter peculiaris adhibetur, qua ablata ſuper ſtrato ex arundine texto ſolis vi ſiccantur (*Opuſcoli intereſſanti l'agricoltura*, *p.* 39. *ſqq.*).

Radix ex Italia pro noſtris officinis petitur ſicca. Hæc repræſentat fruſtra compacta, ponderoſa, alba, compreſſa, lata vel oblonga, variæ magnitudinis, & ſuperficiei ex ſeparata epidermide & ex ſtigmatibus fibrillarum reſectarum inæqualis. Quidam, tanquam vulgare eſſet, indicant, colorem media parte eſſe obſcuriorem, quod tamen in meis exemplis non inveni. Odor ejus violaceus, ſapor amaricans & ſubacris, diutius ore remanens. Facile reducitur in pulverem farinaceum albidum. Brevi & a vermibus conſumitur, niſi loco bene tecto ſervetur.

Deſtillatione aqua tranſiens ſecum abripit omne odorum; id quod remanet, præbet extractum amarum & leviter acre. Oleum æthereum apparuiſſe, a quibusdam negatur (a Neumanno in *Chym. vol.* 2. *P.* 3. *p.* 188. & Lewis *M. m. p.* 327.). Sed reſtringi poteſt effatum ad valde exiguam quantiratem (Kortum *Diſſ. de vera indole & virtute Irid. radicis Florent. præſ.* Schulze *Halæ* 1739. Cartheus. *M. m. vol.* 2. *p.* 75.). Extractum aquoſum pr. $\frac{3}{8}$ circiter radicis & extractum ſpirituoſum pr. $\frac{1}{8}$ (Neum. *l. c. p.* 187.), ut tamen memor ſis connubium gummi & reſinæ eſſe tam arctum, & utriuſque pars ſemper ſimul abſorbetur. Tinctura ſpirituoſa & extractum quoque ſpiritu vini factum longe acrius eſt, quam ea, quæ extractione cum aqua reſultant. Tinctura ſcilicet ſpirituoſa piperis inſtar linguam & fauces adurit (Cartheus. *l. c.*), item extractum ipſum.

Utique igitur acre ineſt huic radici, ſed reſinæ irretitum. Verum longe acrior eſt recens, nauſeam pariens, purgans cum vehementia. Hinc acquieſcunt hodie radice ſicca, mitiori. Prædita eſt hæcce exima vi attenuandi & incidendi, quæ ſeſe exſerit in pituitæ vitioſa in pulmonibus accumulatione, unde dyſponœa, aſthma, tuſſis. Ad ſcreatus in hiſce morbis movendos ideo in pulveres linctuſque cum aliis commodis recipitur. Adſunt & fiduciæ documenta in præparatis mox ſubjiciendis. Nec minus egregie in flatibus diſſipandis valet, præcipue apud infantes tenellos, qui tormina ex hac cauſa facile concipiunt, quo fine iis aliquot grana pulveris præbentur. Concinne ideo in purgante iſto tenellorum egregio, Electuario de Manna, occurrit. Pro doſi ſadulto ſcrupulus unus & ſupra conceditur.

Pul-

Pulvis naribus exceptus muci ſecretionem auget, easdemque aliquando ad ſternutationem uſque vellicat. Idem effectus redundat, ſi ore tenetur in ſalivæ commeatu augendo; ut igitur in affectionibus variis oris ſpem aliquam faciat. Ad cariem oſſium coercendam aliquando inſpergitur, item ſacculis diſcutiendi ſcopo in tumoribus inflammatoriis, eryſipelatoſis, œdematoſis, inditur. Pulveribus & electuariis dentifriciis addi ſolet, tam odoris cauſa, quam ad dentium ſordes abſtergendas.

Ob gratum odorem etiam additur variis rebus, quas luxus potius, quam neceſſitas in uſum deduxit, ut pulveri cyprio capillis inſpergi ſolito, globulis ſaponaceis, liquoribus quibusdam odoratu commendabilibus, pulvinis odoris, ſpeciebus linteo loto interſerendis, pulveribus coſmeticis rel.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Species diaireos ſimplices *Ph. W. p.* 178. Additur ſpeciebus diatragacanthæ radix hæcce cum ſaccharo. Pituita aſperam arteriam & pulmones gravante præcipiuntur. Conf. *Appar. med. vol.* 2. *p.* 382.

Bacilli de liquiritia; trochiſci becchici. Cfr. *Appar. med. vol.* 2. . . . .

Aqua aſthmatica; elixir pectorale Wedelii; globuli moſchati albi, pulvis coſmeticus ad manus; pulvis dentifricius; pulveres ſternutatorii varii. Hæc & multa alia compoſita pharmacopoliorum in Germania, inter reliquam farraginem, radicem Iridis Flor. comprehendunt.

Pharm. IRIDIS NOSTRATIS *Radix.*

530. *IRIS GERMANICA;* corollis barbatis, caule foliis altiori multifloro, floribus inferioribus pedunculatis Linn. *Spec. pl. p.* 55. Iris vulgaris Germanica ſ. ſylveſtris C. B. Icon: Regnault *Botan.* l' Iris ou la Flambe. Pl. perennis, ſponte in rupeſtribus, montanis, ad ſepes Germaniæ, e. c. in Sileſia (Mattuſcka), Auſtria (Jacquin), Carniola (Scopoli), item Galliæ, nominatim circa Monſpelium & alibi in inferiori Languedocia creſcens. Ob elegantiam florum autem, qui vulgo cœrulei ſunt, in hortorum areis creberrime hoſpitatur.

Radix recens horizontalis eſt, cylindrica, ſubarticulata articulis oblongis, carnoſa, extus ſubcinerea, interne albida, fibris infra pluribus ſicca, quæ in officinis ſervatur, tranſverſim conciſa deprehenditur, ſed relicta cuticula pallide bruna; hæc odorem pariter violaceum

ceum edit. Dum autem recens eſt, odore ingrato & ſapore acri, nauſeoſo, inſtruitur. Alvum tum movet vehementer. Qua via ut evacuetur aqua in hydrope collecta, ſuccus aptiſſimus viſus eſt; ſed & ſimul in renes vis remedii vertitur. Crebro Platero mox ſimpliciori forma, mox magis compoſita, in uſu fuit: ſimplicius ſic, ut ſucci uncias duas addito melle propinaret, qua miſcela æger & ſæpius minxit & dejecit, repetitione autem bis vel ter facta venter pedeſque detumuerunt & æger ſanatus fuit (*Obſervat. p.* 634.). Aliquando adjuncta fuere alia purgantia, Manna, ſyrupus Roſarum ſolutivus cum Rheo, vel ſyrupus ex ſucco Iridis & infuſo Rhei paratus; vel macerata cum aliis partim draſticis, unde vis incerta evaſit (Vid. e. c. *loc. cit. p.* 644. 645.). Ruſticus quinquagenarius, ex febre tertiana hydrope univerſali affectus, unciis hujus ſucci tribus cum Mannæ uncia una & dimidia ter intra ſeptem dies captis per alvum & lotium illuviem aquoſam excrevit ventre detumeſcente (Riverius in *Obſerv. cent.* 4. *n.* 82. *Oper. p.* 649.). In muliere hydropica vel unicum cochlear ſucci largas alvi dejectiones aquoſas per ſeſquialterum diem durantes effecit cum inſigni morbi lenimine; ſic & alii fœminæ res ſucceſſit, doſi etſi non determinata (*Miſcell. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 8. *p.* 160.). Succum hunc validiſſime aquas movere hydropicorum, non tamen ſanguinem ſimul, ut Ruffus voluit, etiam expertus eſt Liſterus (*Exercit. med. cap.* 1. *de hydrope p.* 56.), qui non dubitavit ejus uncias tres vel quatuor præbere. Leguntur quoque efficaciæ ſimilis ſucci hujus exempla in Actis medicorum Berolinenſium (*Dec.* 1. *vol.* 10. *p.* 56. *p.* 63. *Dec.* 2. *vol.* 1. *p.* 97.), quorum unum ad hydropem accatum, qui diſparuit poſt uſum omnino, ſpectare videtur. Werlhofio (*de febr. p.* 60.) placuit uti ſucco, ex radicis Iridis noſtratis recentis unciis quatuor raſis & aquæ Fœniculi unciis duabus maceratis, expreſſo cum pauco ſaccharo. Frangi optime vehementiam ſucci cremore tartari vel lapide Prunellæ exiſtimat Chomel (*Plantes uſuelles, tom.* 1. *p.* 25.), hic alterutrius unciam dimidiam ſolvit in aquæ ebullientis unciis ſex additis ſucci Iridis depurati unciis duabus. Sed cautionem, quam alibi jam (*Appar. medic. vol.* 4. *p.* 12. 15. *vol.* 5. *p.* 64.) ſub draſticorum in hydrope adminiſtratione injunxi, nominatim in hocce ſucco exhibendo non eſſe ſuperfluam, cll. Baader D Quarin (*Animadverſ. pract. p.* 185.) obſervatione confirmamur. Queritur hic enim proprio & iſtius nomine, ardorem doloremque œſophagi, ventriculi & inteſtinorum, ſubſequutum, tum tormina vomitum & frequentem deſidendi conatum abſque notabili evacuatione alvi, febre denique & inflammatione accedente plurimos inter cruciatus animam miſere exhalaſſe. Ita jam

Fallo-

Fallopius (*De purgant.* in *Oper. tom.* 1. *p.* 136.) animadvertit in præceptoris ſui Braſavolæ conſuetudinem ſuccum ad uncias tres vel quatuor in hydrope exhibendi, quum, licet aquam copioſe educeret, inſigni tamen dolore id efficeret. Saltim nunquam negligenda additamenta ea, quæ ad avertenda damna valere queant, quorum exempla paſſim in hacce enucleatione dedi. Scite & Cinnamomi & alius aromatis tantillum additur. Item majori violentia effectum exſerit ſuccus, ſi feculentæ partes ſub expreſſione tranſactæ adhuc ſuperſtites ſunt, quam iiſdem per decantationem vel colationem ſejunctis. Mitior & fit ſuccus. ſi leviter inſpiſſatur, in formam vero extracti denſatus omni fere vi exuitur.

Radix *ſicca* ſubacris & ſubamara, acrior mihi viſa guſtando, quam iſta Iridis Florentinæ. Superficiem cultro reſciſſam ſcintillare cryſtallulis obſervavi, quales aliquando & in Florentina, etſi non tam manifeſtas, vidi. Odor pariter violaceus.

Odorum non in ſucco latet, ſed in medullari maſſa, hinc & illa, quæ remanet intra pannum poſt expreſſionem, odorem ſpargit, ſi cito ſiccatur. Subſtitui poteſt radix hæc, modo rite ſiccetur, radici Iridis Florentinæ (ut experimentis cl. Montet in *Mem. de l'ac. R. des ſc. de Paris* 1772. *P.* 1. *p.* 657. conſtitit.), duplo fere pretio vendibili. Et locis, ubi non ſponte provenit, facile propagari poteſt per radicum phalanges, ut in hortis experimur. Colligitur & ſiccatur optime æſtate, qua ipſa tam odore, quam albedine, excellit. Eadem evulſa, præciduntur fibræ omnes, & quicquid adhæreat terræ, linteo abſtergitur abſque lotione, quum humiditas evitari debeat. Cuticula & omnis nigredo cultro reſecatur, ut nihil niſi alba pars remaneat, quæ in orbiculos duos ad ſex lineas longos dividitur, quæ forma ſiccationi celeri, qua pro odore opus eſt, multum favet. Siccari poteſt ſuper cibro ſetaceo, aulæis, aſſeribus rel. modo aeris liber acceſſus contingat, unde ſeorſum quælibet portio collocari debet. Præſtat ſoli ardenti vel vento ſeptentrionali ſiccationem committere; ſubſtitui tamen caldarium, furnus piſtorius vel fornax, poteſt, & quotidie ſitus mutari debet, & radix verſus veſperam in locum, contra humiditatem aeris probe tectum, transferri. Siccatione peracta ex unciis octo radicis ſuperſtites modo deprehenduntur unciæ circiter tres cum drachmis duabus. Quo magis alba radix eſt, eo melius ſucceſſiſſe ſiccatio exiſtimatur. Pulvis temporis mora odoratior fit, & hac forma vaſe bene clauſo, ut ampulla, diu ſervari poteſt ſine virtutis jactura, prout per decem annos & diutius ipſa radix intra pyxidem. Spiritu vini per duas hebdomades digeſta largitur tincturam coloratam & odoram, ac Iris Florentina (Montet).

Effe-

Effectus medicos edit eoſdem, ac Iris Florentina (Montet *l. c. p.* 663.). Nec in rebus, quibus ratio odoris habetur, ut pulvere cyprio, ullo modo iſti poſtponenda.

Pharm. Acori Paluſtris, vel Acori Vulgaris, vel Iridis, Paluſtris, item Gladioli Lutei Ph. Lond. *Radix*.

531. *IRIS PSEUD-ACORUS*; corollis imberbibus: petalis interioribus ſtigmate minoribus, foliis enſiformibus Linn. *Spec. pl. p.* 56. Acorus adulterinus C. B. Icon? *Fl. Dan. tab.* 494. *Fl. Lond.* Pl. perennis, ad foſſarum & ſtagnorum oras vulgaris, placens elegantia florum flavorum.

Deſierunt tempora, quibus confuſio obtinebat hujus cum Acoro aromatico, ad quam nomina dicta reſpiciunt, quæ ſtipes vix aliam ſimilitudinem præterquam foliorum & loci natalis habent; in Pſeud-acorum nullum aroma cadit.

Radix recens ſubcylindrica, horizontalis rugis annularibus, deorſum fibroſa, ſubcarnoſa, intus rubicunda, externe ſubferruginea. Neque recens, neque ſicca odorem habet. Recenti autem ſapor ineſt acris, quem & effectus confirmat. Nempe draſtica vi vix cedit præcedenti niſi potior ſit. Caſu ſingulari hydropis conſummati, febricula, delirio & inſultibus epilepticis juncti, in quo & efficaciſſima cathartica nihil effecerunt, ſuccus eximie profuit: dum primum ejus guttæ octoginta cum tantillo ſyrupo Rhamni cathartici exhibebantur, omni hora vel bihorio, ſenſim aſcendendo ad drachmas duas omni bihorio vel trihorio, vel ad cochleare unum cum quarta parte ſyrupi dicti, unde ingens copia aquæ ſeceſſit; ſubjunctis dein roborantibus tam topicis, quam per os datis (Ramſay in *Med. Eſſays and. Obſ. of Edimb. vol.* 5. *P.* 1. *p.* 93. *ſqq.*). Conf. Blair's *miſcellaneous Obſervations in the practiſe of Phyſick &c. p.* 78.). Ad dolorem dentium ſedandum confert dentem fricare radice vel ejus tantillum maſticare, ſed caute (Buchans *Domeſtic. Medicinæ, p.* 390.). Succus naribus attractus, etiamſi modica quantitate, excitat mox inſignem ardorem in naſo, ore, faucibus, & ciet copioſum ſalivæ & muci ex ore & naſo profluvium, quod aliquando per duas, tres & plures horas perdurat, unde aliquando dolor dentium & capitis periodicus, aliis multis fruſtra tentatis, ſublatus (Armſtrong's *Account of the diſeaſes moſt incident tho children, p.* 146.). Inde occaſio capta contra ſcrophulas infantum huncce ſuccum uſurpandi, quas ipſas diſſipat bis vel ter de die ſollicite inunctus, modo recentes ſint, nec cutis inflammata. Quo craſſior & adultior eſt radix, & quo obſcurior ſuccus expreſſus, eo plus virium præſtat (Armſtrong *l. c. p.* 99. 146.).

Sicca vero radix auſtera eſt, & eo quidem gradu, ut infuſum

fuſum ejus vel decoctum, ferro coti affricto in eodem. Scoris montanis vulgare atramentum exhibeat (*Phil. Tranſ. n.* 117. *p.* 397.), & in quibuſdam inſulis Scoticis ad pannos nigro colore imbuendos adhibeatur (Lightfoot *Fl. Scot. vol.* 1. *p.* 86.). ---- In diarrhœa & dyſenteria adſtringendi ſua vi conducere, notatum (Blair *l. c.*).

Vim ſtomachicam ineſſe, certe ex pulvere ſtomachico Birckmanni *Ph. W. p.* 159. dijudicari nequit, ut qui efficaciam hanc aliis, quæ continet, manifeſtius, quam huic, debet.

ORDO XLVIII.

ORCHIDEÆ.

ORCHIS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 673. *Gen. pl. p.* 461.

Pharm. Radix SALEP v. SALAP v. SALAB.

532. ORCHIS MASCULA; bulbis indiviſis, nectarii labio quadrilobo crenulato; cornu obtuſo, petalis dorſalibus reflexis Linn. *Sp. pl. p.* 1333. Jacq. *Miſc Auſtr. vol.* 2. *p.* 375. Orchis morio mas, foliis non maculatis C. B. etiam foliis maculatis C. B. Orchis radicibus ſubrotundis petalis lateralibus reflexis, labello trifido, ſegmento medio longiori bifido Hall. *Hid. ſtirp. Helv. n.* 1283. *tab.* 33. *fig.* 1. Depinxerunt eam quoque *Fl. Dan. tab.* 457. Curtis *Fl. Lond.* & Jacquin *Icon. pl. rarior. tab.* 180. Pl. perennis, in variis Europæ regionibus, item Aſiæ, in ſylvis & pratis frequens.

Linneus (*M. m.*) radicem Salep *Orchidi Morioni* ſuæ, cujus iconem vide in *Fl. Dan. tab.* 253. & Hall. *l. c. tab.* 33. *fig.* 2. adſcribit, inductus forſitan effato Buxbaumii (*Plan. min. cogn. Cent.* 3. *p.* 5.), in regionibus orientalibus lætius multo quam ſeptentrionalibus creſcere. Potiori tamen jure tribui illam mihi videor O maſculæ L. quoniam comparatione

tione facta utriuſque apud nos hæc ipſa radices manifeſte majores fert. Hallerus (*l. c.*) etiam ſub ejuſdem ſectione de radice Salep agit, & cl. Percival (*Eſſoys med. and. experimental*, *vol.* 2. *p.* 57.) principatum quoque huic tribuit. Præter utramque dictam aliæ Orchides radicibus ſubrotundis, ut *O. militaris*, *O. coriophora* (Sam. Gottl. Gmellin *Reiſe durch Rußland. vol. p.* 108.), item ſpecies radicibus palmatis, ut *O. latifolia* nominatim (Percival), egregium Salep ſubminiſtrant. Ipſe aliquoties inter radices ſubrotundas, quæ ex Oriente proveniſſe putabantur, aliquot palmatas reperi, etſi numero reliquis multo pauciores. Ita radicem Orchidis bifoliæ L. ſubſtitui poſſe Salep Perſico pronunciatur (Pallas *Reiſe durch Ruſſl. vol.* 1. *p.* 10.). Sed non dubito, quin & ex reliquis indigenis ſpeciebus Salep parari poſſet. Unde & conſilium datum (Geoffroy *Matiere medicale*, *vol.* 1. *p.* 265.), in commodum officinarum Gallicarum radices colligendi ex qualicunque Orchide luberet, modo iſtæ eſſent magnæ, firmæ & ſuccoſæ. Et omnes quidem plantæ dictæ in Europa indigenæ ſunt.

Fuerunt tamen olim, qui non radicem putarunt eſſe Salep, ſed fructum orientalis originis & quidem ſpeciem ficuum (Vld. Buiſſon in Degner. *Hiſt. dyſent. bil. cont. p.* 177.), quod facile refellitur præterquam aliis argumentis rudimento novæ plantæ in quovis bulbo conſpicuo. Æque erroneum eſt effatum Jeſuitæ Serici, eſſe gummi quoddam (*Jouru. de Med.* 1759. *p.* 267.). Ita dudum magnis ſumtibus ex orientalibus regionibus, præcipue Perſia, ubi radices magnæ adhut hodie uno ducato aureo veneant (Gmelin *l. c. p.* 109.), emta ab Europæis hæc radix fuit, donec conjectura, eſſe ex ſpeciebus Orchidis (Joſeph Miller *Botan. offic.* 1722. *p.* 385. Seba *rer. natur. theſ. tom.* 2. *p.* 83. Heiſt. *comp. pract. p.* 286.) naſceretur, confirmara ſcrutinio in loco natali exotici Salep (Buxbaum *l. c.*); tandem tam obſervationes quam experimenta chemica & practica in Gallia, Suecia, Anglia facta extra dubium ponurent, etiam in noſtris terris ſuppetere radices, neque notis externis neque interna natura nec virtutibus medicis Salep orientali ſecundas. Nomen Salep Turcis & Perſis idem ſignificat, ac apud nos Orchidis (Buxbaum *l. c.*).

Cultura vero adjuvatur in orientalibus regionibus. Requiritque ſolum ſiccum, nec nimis fertile. Vulgo difficile ſuccedit tranſpoſitio plantarum orchidearum in hortos, ut tamen in horto noſtro botanico læte viguerint per plures annos Cypripedium, Orchides & Serapiades variæ, quas caute radicibus effoſſas reliquis ſtirpibus, prout ordo ferret, interſerui. Germinatio ſeminum adhuc obſtinatior eſt. Optimum tempus colligendi radicem illud eſt, dum ſemina ſeſe formave-

maverunt & caulis marceſcere incipit, tum enim bulbus unus, qui unice in uſum trahi poteſt, ad ſummam perfectionem pervenit, altero marceſcente (Moult in *Phil. Trans. vol.* 59. *P.* 1. *p.* 2.).

Salep Perſarum nobis advehitur radicibus multis longa ſerie filo albo, quantum apparet, goſſypino margaritarum in modum tranſactis, ſpatio inter ſeſe diremtis, diverſæ magnitudinis, quarum quædam amygdalam ſuperant, aliæ vix ſemine Coffæ majores, coloris ſtraminei, ſuperficiei ſublacunoſæ & aſperæ, ſemipellucidis, figura ſemen Cacao vel amygdalam referentibus, ponderoſis, duris fere inſtar cornu, vix odoris, ſaporis mucilaginoſi. Ejus naturæ ſunt ſpecimina a perill. L. B. Ab Aſch tanquam vere Perſica mihi miſſa; nec differt deſcriptio, in libris probæ notæ de optimo Salep data. Scrinia autem officinarum perquirens ſpecimina bene multa inveni ab hacce deſcriptione non parum diſcrepantia; inter ſemipellucida enim exempla, quæ optima cenſenda, formæ vel ovato-oblongæ vel palmatæ deprehendi alia multa nigricantia, opaca omnino, varie diſtorta, quaſi ex radicibus marcidis. Quin hiſce immixta vidi ſpecimina aliquot juglandis magnitudinis ſubcompreſſa ſubcordata nigricantia, odoris manifeſte hircini & facilius longe cultro diſcerpenda, quam reliqua. Integrum aliquando monile ex radicibus palmatis conſtans deprehendi. Quum diſrumpatur facile filum, non mirum radices ſejunctis vulgo in officinis offendi.

De præparationis radicum modo, quo gentes orientales utuntur, nihil hactenus conſtitit. Sed ſimiles præſtare Europæi varii tentarunt, ſucceſſu non ſpernendo. Horum e numero primus cl. Geoffroy (*Mem. de l'ac. R. des ſciences de Paris* 1740. *p.* 99.) commemorandus, qui radices Orchidum variarum indigenarum cuticula privavit, dein eaſdem in aquam frigidam rejectas, poſt aliquot horarum ſpatium in ſufficiente copia aquæ coxit, & aqua poſtquam defluxerat, filo tranſegit, ut aere ſicco & calido ſiccarentur: ſic tranſparentes duræque inſtar gummi Tragacanthæ evaſerunt. Eandem fere encheiriſin adhibuit cl. Retzius (*Vet. Acad. Handl.* 1764. *p.* 245.) in præparandis radicibus Orchidis Morionis, nec ullum diſcrimen inter hanc & Perſicam radicem invenit, præterquam magnitudine (quæ tamen & valdopere variat in Perſica). Accuratius præparationem perſequitur cl. Moult (*Philoſ. Tranſ. vol.* 59. *a.* 1769. *P.* 1. *p.* 2.) & brevius rem expedit, uſus pro experimento, quantum apparet, Orchide maſcula, militari & latifolia L. Harum nimirum radicibus aqua lotis, cuticula externa vel ope verriculi parvi vel poſtquam calidæ aquæ intinctæ fuerant, ope lintei rudioris detergitur; tum radices in patina ſtannea diſperſæ

in furnum piſtorium per ſex, octo, vel decem minuta pr. transferuntur, unde pelluciditatem quaſi cornu abſque decremento magnitudinis adipiſcuntur, poſtea in aliud conclave transferendæ, ut ſicceſcant & indureſcant, vel retinendæ intra calorem mitem aliquot horas. Plurimum operæ efficit ſeparatio cuticulæ, unde & ideo tanto majori pretio venditur, ea tamen relicta neque ſapori neque ſalubritati aliquid decedere affirmatur (Percival *l. c. p.* 41.).

Ad modum cl. Geoffroy paratæ radices a cl. Cheureuſe in Lotharingia loco Salep Perſici venditæ ſunt (Ruchoz *Plantes de la Loraine vol.* 8. *p.* 155.), prout & in Suecia pharmacopola idem fecit, nec abſque ſolito hujus effectu ſalutari.

In pulverem contrita radix orientalis maximam partem aqua calida in mucilaginem ſolvitur. Radicis uncia dimidia aquæ libras duas med. tam ſpiſſas reddit, ut gelatinam referat. Hac per colum transmiſſa & exſiccata pondus drachmarum trium & granarum triginta quatuor emergit, & pars non ſolubilis intra colum remanens poſt exſiccationem fuſca pondere grana viginti ſex æquat (Keilhorn *Diſſ. de radicibus Senega & Salab, Franc. ad Viadr.* 1765. *p.* 31.). Vapores ex mucilagine ſurgentes & rite excepti aquam ſaporis & odoris nonnihil hircini exhibuere (*l. c.*). Salep ex Orchide Morione in Suecia paratum citius ſolui ſe paſſum eſt, quam Perſicum, & tam tenacem mucilaginem exhibuit octo ejus grana in aquæ fervidæ uncia h. e. radicem in 60plo aquæ ſolvendo, ut per pannum linteum non perfecte tranſigi poſſet, ſed affundi inſuper deberet aquæ fervidæ uncia dimidia, quo auxilio mucilago iſta denſitate æquavit alteram ex Salep Perſico uncia una aquæ elicitam: remanſit vero reſidui ex iſto Suecio Salep granum $1\frac{1}{2}$ & Perſico gr. j. (*Vet. Acad. Handl.* 1764. *p.* 245. *ſq.*)

Æmulatur hæcce mucilago illam gummi Arabici vi ſeſe cum oleo amygdalarum combinandi (Lund in *Vet. Acad. Handl.* 1771. *p.* 316.). Si vero additur major copia aquæ, emulſio inde paratur, mora nexu ſuo decedit oleum, unde ante uſum præcedat agitatio neceſſe eſt (Bergius *Handl. cit. p.* 317.). Confert etiam hac radice uti pro reſina ſubigenda (Id. *l. c.*). Recondit ſaporem ſalſum aquæ marinæ vel ſalis communis aqua ſoluti (Percival *l. c. p.* 45.). Retardat quoque lactis fermentationem acidam (*l. c. p.* 46.).

Magna in exiſtimatione Perſis & Mahumedanis aliiſque gentibus orientalibus hæc radix habetur. Opulentiores Perſæ in epulis ſaliarem in morem inſtitutis, radices per noctem in aqua calida maceratas obſoniis miſcellaneis ſuis addunt; item longa itinera acturi eaſdem ſecum vehunt, quo languentes vires reficiant (*Act. nat. cur. vol.* 1. *App. p.* 14.). Sic eam adhibent ad vires vel longo morbo vel ſenectute detri-

detritas reſtaurandas (Serici in *Journ. de Med. vol.* 12. *p.* 269.). Hiſce etiam crebro ſtimulos venereos ſuſcitare tentant, quæ vis utrum vere radici competat, an potius ab additamentis variis calidis, ut Ambra, Moſcho, Zingibere, Pipere, Caryophyllis, Cinnamomo rel. derivanda, varie diſputatur. Cenſetur huic fini pariter eſſe idoneus potus ex Salep, Melle, & Zingibere calide bibitus (Buxbaum *l. c.*). Recentiſſima, quam vidi, formula, cui multum fidei in hunc ſcopum tribuunt, hæc eſt, quod radicis Salep drachma una cum eadem quantitate Cinnamomi, Zingiberis & Caryophyllorum aromaticorum in lactis libris tribus cocta una vice ebibatur (Gmelin l. *c.*). Rariſſime nobis occurrunt radices exoticæ, quæ ſiccatæ ingratum iſtum odorem hircinum ſervant, quem recens ſtirps imo & recens radix orchidearum plantarum ſpirat, aliquando tamen, forſitan a relicta cuticula, prout in exemplo, quod coram habeo, majoris ſolito bulbi (V. ſupra *p.* 129.), qui ipſe extus ex cuticula ſuperſtite fuſcus, interne albidus apparet, ſimulque odorem juſtum ingratum manifeſte ſpargit. Ab hocce odore poſſet ſtimulus quidam aphrodiſiacus ſperari, niſi coctione aufugeret. Quidni vero, etiamſi avolet, nutriente, qua pollet, Selep inſigni efficacia ad venerem ſollicitaret, quum ſecretionem ſeminis augeant & veneris deſiderium excitent quælibet res ſub otio copioſe ingeſtæ, nutritiis particulis abundantes, ut paſta ex Cacao, Sagu, carnes ſuccoſæ, ova, lac. Non arbitror igitur, Salep hacce laude poſſe defraudari, augeri vero vim propriam ſtimulo calidorum & aromatum addito cenſeo. Nec reijci puto hocce effatum fruſtraneis aliquot experimentis Europæorum, vitio organiſmi partium, vel conatu, vel exceſſibus in venere, affectionibus venereis, item perverſa earum curatione, acquiſito, aliquando rivi ſeminalis liquidi plane obliterentur, ſenſuſque virilis omnino tollatur. Ita intelligendam exiſtimo diffidentiam, quam quidam erga Salep hac in re declarant e. c. Garidel (*Hiſt. des Plantes aux environs d'Aix*, *p.* 342.) & Hallerus (*l. c. n.* 1283.), qui principem quendam improlem harum radicum magnam vim ſaccharo conditarum abſumſiſſe, ſed fruſtra, narrat.

Nutriente facultate Salep pleriſque reliquis vegetabilibus antecellit, ſi voluminis ratio habeatur, illuſtrantem rem exemplo gummi Arabici (Vid. *Appar. med. vol.* 2. *p.* . . .). Hanc in longis peregrinationibus maritimis, oppugnationibus urbium diuturnis & expeditionibus protractis exercituum, valda commendabile. Et quum hominum valetudo abſque animalis eſcæ & vegetabilis connubio vix ſubſiſtere queat: pulvis radicis Salep & gelatina carnei juſculi ſicca, ſoluta in aqua, egregium alimentum promittunt (Lind's

Eſſay on diſeaſes incidental to Europeans in hot Climates, Append. p. 338. ſqq.). Uncia utriuſque in duabus quartis (quarta = uncias triginta duas) aquæ ſerventis ſoluta gelatinam craſſam conſtituit, & ſufficit uni viro per diem nutriendo, & utriuſque libris duabus per integrum menſem ille acquieſcere poteſt. Præferendus hic victus aliis vel ideo eſt, quod nec longa coctione nec multa aqua eget, & vel aquam marinam fert, quum acre ſalis latentis mucilaginoſa radicis natura obvolvatur; additamento quoque aceti vini palato gratior & ſiti fallendæ idoneus evadit.

Non multa, ſi commodum medicum ſpectetur, commemoratione digna diſcimus de radicibus Orchidum variarum ex ore Veterum (Vid. Dioſcor. Ορχις *lib.* 3. *cap.* 141. Ορχις ἑτερος *c.* 142.). Nec judicium Orientalium gentium de virtute radicis Salep in variis morbis, phthiſi, arthitide, epilepſia, palpitatione cordis, rel. magni momenti eſt, quum adeo univerſale remedium illam jactitent.

Qui totam mucilaginoſam eſſe ſecum reputat, involvendo acre, demulcendo & incraſſando humores, lubricando, emolliendo ſolida, nutriendo corpus, reficiendo, roborando, in bene multis morbis prodeſſe facile conjiciet. Sed præſtat nonniſi ad filum veræ experientiæ pedem proferre. Et eo jam eadem duce pervenimus, ut ſimiles virtutes ab indigeno Salep ac Perſico exſpectare queamus. De O. Morione confirmavit id cl. Lund. (*l. c.*).

In dyſenteria eximia præſtat, quod acrimoniam involvit, odores mitigat & inteſtina arroſa balſamo quaſi inveſtit. In dyſenteria bilioſa numeroſiſſimis exemplis efficaciam ſuam comprobavit Degnero (*Hiſt. dyſent. bilioſo-contagioſæ, p.* 170. *ſqq.*). Id tamen vitii habet, quod protractiori exhibitione alvum adſtringit (*l. c. p.* 281.), ut ad evacuantia iterum recurrere oporteat (Zimmermann *v. d. Ruhr.*, *p.* 518.). Hoc in cauſa fuit, ut in cholera chronica, utut eandem levaret initio, ſeponi deberet (Degn. *l. c. p.* 181.). In diarrhœa variæ naturæ, nominatim dentientium, moderanda non minus prodeſt (Lund *l. c. p.* 315.). Sic & in colica bilioſa, calculoſa, gravidarum, infantum (Id. *p.* 317.). --- Non minus ſubvenit renum & veſicæ variis vitiis. --- In ſtranguria & dyſuria non cedit aliis ejuſdem naturæ medicaminibus (Id.). --- Salubre alimentum eſt hominibus, calculo vel ſabulo renum laborantibus (Percival *l. c. p.* 49.). --- In ſcorbuto marino acre humorum egregie obtundit blandumque chylum reddit (Percival *l. c. p.* 48.).

Nec defraudanda ſua in tabe & phthiſi laude, quibus in morbis nutriendi ſua efficacia abſque virium concoctricium nimio molimine præcipue proſpicit, prodeſt nominatim in

phthiſi

phthiſi ſputis ſtipata, ſub tuſſi ſicca & acrimoniæ ſignis præſentibus (Fritze *Med. Annalen, vol. 1. p. 111.*), & diarrhœam colliquativam; quantum in deſperato iſto morbi gradu fieri poteſt, coercet; item in tabe ex profluviis variis ſanguineis profecta (Lund *l. c. p. 316.*). Non autem modo conducit in reſorptione puris ex ulcre pulmonum, ſed etiam ex vulneribus, ut amputationibus, dum efficaciter demulcet & reſolutioni ſanguinis incraſſandi vi reſiſtit (Percival *l. c. p. 48.*).

In pulverem ſubtilem conteri ſeſe Salep patitur, ſicque ſubactum aqua vel lacte calido facile ſolvitur, ut pauxillum modo in colo non ſolutum remaneat (V. ſupra). Saporis cauſa ſaccharum item aqua grate aromatica, ut florum Naphæ, Roſarum, vel ſyrupus gratus, etiam acidiuſculus, modo menſtruum id ferat, Berberum, Citri rel. addi poteſt. Radicis hujus drachmæ uni ſi aquæ calidæ unciæ quatuor infundantur & utrumque leni calore ſuper igne retineatur, poſt expreſſionem per linteum gelatina emergit, cujus, ſingulis duabus, tribus vel quatuor horis cochleare dimidium vel plus minuſve pro neceſſitate ingeritur (Degner *l. c. p. 169.*). Gelatinæ hujus cochleare quoque aqua ſimplici vel decocto Oryzæ vel juſculo commode ſolvitur. Coqui etiam poteſt uncia ejus dimidia lacte per quadrantem horæ, dein commiſceri cum pauxillo ſacchari & aqua Aurantiorum, unde cibus emergit palato gratus & ſalubris omnibus iis affectionibus, quæ lac ferunt (Roſenſtein *Hus-och Reſe-Apot. p. 68.*). In quibuſdam morbis, ut illis viarum lotii, ſcite mucilago hujus cum oleo amygdalarum in linctum miſcetur.

Pharm. SATYRII *Radix*.

533. *ORCHIS BIFOLIA*: bulbis indiviſis nectarii labio lanceolato integerrimo; cornu longiſſimo, petalis patentibus Linn. *Spec. pl. p. 1331.* Orchis alba bifolia minor calcare oblongo C. B. Orchis radicibus oblongis labello lineari Hall. *Hiſt. ſtirp. helv. n. 1285. tab. 35.* Depicta etiam bene ſiſtitur in *Fl. Dan. tab. 235.* Pl. perennis, in paſcuis apricis creſcens.

Linneo (*Mat. med.*) auctore Satyrii officinarum radicem huic ſtirpi tribuo, non neſcius tamen, ab aliis quoque Orchidis ſpeciebus paſſim pharmacopolas radices ſub eodem nomine colligere. Caſp. Hoffmannus (*Medic. officinal. p. 558.*) jam plurium meminit, quibus uti pro electuario perinde eſſet. Et auctores continuationis materiæ medicæ cl. Geoffroy, non ſolum fatentur legi promiſcue radices Orchidum vicinarum præcipue bulboſas (*Suite tom. 1. p. 261.*), ſed

ipſi permittunt id, nec excludunt palmatas, modo integræ & ſatis ſuccoſæ ſint. Ita radix Satyrii vulgo obvia modo ab Orchide bifolia, modo ex Morione, maculata, latifolia, ſumi fertur (Lund *Vet. Acad. Handl.* 1771. *p.* 311.), & nominatim quæ proſtat in pharmacopoliis Stockolmiæ venalis, ab Orchide maculata, bifolia & ſambucina, quum non aliæ ſpecies in vicinia metropolis ſpontaneæ ſint (Bergius *l. cit. p.* 329.). In *Pharmacopœa Edinburg.* 1783. *p.* 53. adſcribitur Orchidi maſculæ.

Quas coram habeo radices ex binis diverſis pharmacopoliis petitas, valde numeroſas, vel bulbi fuſiformes ſunt in exile acumen deſinentes, vel ovati pariter acuminati, quibus immixtæ ſunt pauciſſimæ radices majores apice vel bi-vel quadripartitæ ceterum reliquis ſimiles, ita ut ſi cum hiſce egregiam iconem ac deſcriptionem radicis, quam ill. Jacquin (*Fl. Auſtr. tab.* 108. *p.* 5.) de *Orchide ſambucina* L. præſtitit, comparem, vix ex hacce petitas eſſe dubitem. Deficere palmatam figuram in bulbo plantæ junioris, imo adultæ, in ſeniori autem adeſſe, notavit oculatiſſimus Jacquin. Ceterum longe minus compacti, quam in Salep, nec pellucidi ſunt hi ipſi bulbi officinarum, albidi quidem plerumque in ſuperficie, ſed ut videtur ex deraſa minus ſollerter cuticula, hinc & ſtriæ conſpiciuntur in rugis transverſales luteobrunæ, vel per ampliorem ſuperficiem manifeſte reſiduæ cuticulæ particulæ; imo ſpecimina vidi tecta adhuc integra epidermide luteo-bruna. Guſtatæ radices mucilaginem emittunt, ſed parciorem longe, quam Salep, & adhæret poſtea linguæ ſapor ſubacris. --- Inter reliquas quoque aliquando inveni radices palmis latis ut ex O. maculata L. vel latifolia L. ſed cuticula ſua bruna amictas. Minor igitur longe ſollertia adhibita in cuticulæ hujus radicis ſeparatione & in ſiccanda ea videtur. Addi & hoc debet, radices plerumque nonniſi vermibus arroſas in officinis ſervari.

Valet de hac radice, ac de reliquis Orchidearum duplici bulbo inſtructarum, nonniſi pouderoſum & ſuccoſum bulbum legendum eſſe, alterum, utpote effœtum, rejiciendum.

Non ſatis tuto in iſta ſpecierum, quæ eliguntur, diverſitate ab aliis de notis radicis Satyrii & effectibus tradita huc trahi poſſunt. Gelatina radicis in pharmacopoliis Suecicis reperiunda ingratiorem odorem & ſaporem & colorem griſeum habet, quod a relicta cuticula derivatur (Lund *l. c. p.* 311.).

Tanto difficilius erit determinare, qualis planta Σατυριον Veterum fuerit (Vid. Dioſc. *lib.* 3. *cap.* 143.). Hujus radix inde ab iſtorum ætate credita fuit in ſtimulis venereis exci-

excitandis ſingulari prærogativa pollere, ut vel in diſpenſatoriis pharmaceuticis formulæ adhuc nomen ejuſdem in fronte gerentes ſuppetant. Quanta olim laude ornata fuerit hocce reſpectu ab auctoribus bene multis, malo Zornii (*Botanol. med. p.* 611.), ſollertia, quam mea, intelligi. Memoratu dignum eſt, quod inter tot dubia, quæ ſerioribus temporibus contra aphrodiſiacam vim radicis Satyrii mota fuerunt, Linneus (*Fl. Suec. pag.* 309.) tamen notaverit, tauros tardos a Dalis in venerem radicibus Orchidis bifoliæ provocari. De eadem quoque obſervat, (*l. c.*) tormina dyſentericorum compeſcere.

Si quid ſua ſponte inſtar aphrodiſiaci efficiat, dubito, an alia virtute, quam ea, de radice Salep a me ſupra (*p.* 131.) tradita. In compoſitis variis alia origo ſtimuli facile cognoſcitur.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Electuarium diaſatyrium Nicolai *Ph. W. p.* 45. Præter radicem, aromata, ſemina oleoſa, ſtincum marinum cum ſaccharo, continet, unde analepticam quidem vim exſerere poteſt: ſterilitatem vero tollere poſſe viis obliteratis, quis judicio ſanior credet?

Conditum Satyrii *Parm. Edinb. ed. Berm. a.* 1758. *p.* 69.

Conſerva Satyrii *Cod. med. Paris. pag.* 57. --- Utrumque, ut tot alia præparata hujus radicis, ſicuti *Extractum ſimplex* & *compoſitum*, *Eſſentia*, in oblivionem hodie damnatum.

EPIDENDRUM.

LINN. *Syſt. veget. p.* 680. *Gen. plant. p.* 464.

Pharm. VANILLÆ *Siliqua* vel VANILLA.

534. *EPIDENDRUM VANILLA*; ſcandens, foliis ovato oblongis nervoſis ſeſſilibus caulinis, cirrhis ſpiralibus Linn. *Spec. pl. p.* 1347. Volubilis ſiliquoſa, plantaginis folio Catesb. *nat. hiſt. of Carolina vol.* 3. *tab.* 7. Banille Merian. *Surin.* 25. *tab.* 25. ſed abſque flore. Conf. l' Epidendrum-Vanille in Aublet *Hiſt. des plantes de la Guiane Françoiſe*, *vol.* 2. *App. p.* 78. *ſqq.* Præter dictas icon: Regnault *Botan.* La Vanille. Pr. fructicoſa, ſcandens, paraſitica, arboribus in America auſtrali & inſulis Indiæ occidentalis adhærens, locis montoſis & umbroſis in Jamaica (Browne's *nat. hiſt.*

of Jam p. 326.) creſcens, vel ad littora ſylvatica maris, ubi exundationes ſæpe fiunt, in Guiana Gallica (Aublet). Ob lucrum ex ſiliquis autem copioſe colitur.

Primum radicem agit in terra, ſed ſenſim aſcendendo radiculis ex caule protruſis adhæret truncis vicinis, & ex hiſce dein nutrimentum haurit, etiamſi ſarmenti inferior pars deſtructa fuerit. Propagatio igitur facilis per ſarmenta in partes diſſecta, probe curando, ut quælibet pars duobus ad minimum nodis inſtruatur, quarum binæ vel ternæ terræ immerguntur ad baſin arboris, ita ut unus nodus ſupra ſolum promineat. Cayennæ tres varietates ſtirpis exſtant, quarum una fructum craſſiorem & carnoſum, altera fructum longum gracilem ſiccum, tertia fructum brevem inodorum gerit. Singularum fructus præparatione acquirunt eundem odorem, & gracileſcunt (Aublet). Bene maturi colliguntur, tumque ſuſpenſi ad extremum in umbra ſiccantur, ſiccati oleo obliniuntur (Browne); vel, ut Cayennæ fit (Aublet), ſilo ad poſterius extremum prope pedunculum affixi aheno aqua limpida fervida pleno immerguntur uno momento, ut albeſcant, dein aeri libero ſolique radianti exponuntur per aliquot horas & ſubſequente die oleo inunguntur. Dum ſuſpenſi hærent, copia liquidi viſcoſi per extremum oppoſitum effluvit, quod effluvium preſſione digitorum ter de die digitis oleo oblitis promovetur. Sic bruni evadunt, rugoſi & ſemiſicci & minores fiunt, oleoque iterum peruncti ſervantur. Olei adminiſtratio non unum finem habet; ejus enim ope lente ſiccantur, contra inſecta muniuntur, impeditur, ne ſiccando dehiſcant, ne cuticula ſicceſcat, & ne aer externus penetret. Transferuntur ad nos in faſciculos colligati & lamina plumbea tenui obvoluti, ciſtiſque ligneis inditi.

Fructus ſiliqua eſt, quæ, prout in officinis deprehenditur, recta, compreſſa, fuſco bruna, dodrantalis, ſeſquilineam circiter lata, utroque extremo anguſtior, obtuſa, & nonnihil incurvata præcipue verſus baſin, fragilis, longitudinales rugas extrinſecus agit & ſuperficem pinguem habet, aliquando cryſtallulis exiguis ſalinis ſcintillans, & intra parenchyma ſubcoriaceum continet copiam innumeram *ſeminum* minutiſſimorum rotundorum nigrorum ſplendentium. Odor ejus fragrans, referens illum balſami Peruviani vel Styracis vel Ambræ ſ. Fabæ Tonca, & diu digitis, quibus contrectata fuit, ſiliquæ inhærens. Sapor unctuoſus, ſubacidus, blande aromaticus. Semina commanſa inter dentes ſtridorem edunt. Præferuntur ſiliquæ longæ & anguſtæ. In ſeminibus præcipuam vim latere innuit Linneos (*Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 258.). Aqua deſtillatæ ſiliquæ illam odore fragrante imbuunt, ſpiritu vini autem nihil abſtrahitur;

dige-

digeſtione tamen hic & ſapidum & olidum omnino extrahit (Geoffroy *Traité de Matiere medic. tom.* 3. *p.* 183.).

Rariſſime inſtar medicaminis adhibetur, licet multa ſpondeat in ſyſtemate nervoſo refocillando. Ad venerem ſtimulare efficaciter, omnes uno fere ore de ea deprædicant, & Linneus reliquis omnibus, hacce laude ornatis, palmam præripere pronunciat. Anglos ea uti ad melancholiam diſpellendam, neſcio qua fide perhibetur (Geoffroy *loc. c.*). Decocto ejus diſparuit in moniali dolor gravativus pertinax ventriculi, per vices infeſtans, in primis autem ſub prandium, uſu per triginta dies continuato (Zanetti in *Nov. act. nat. cur. vol.* 5. *p.* 149.). Succolatæ frequentiſſime gratiæ cauſa additur. Fraudolenti vero homines illi in hunc finem Styracem ſubſtituunt (Demachy *l'art du deſtillateur liquoriſte p.* 120.), vel & tantillum balſami Peruviani. In Succolata Vanilla mixta, ſtimulans cum nutriente efficaci jungitur, unde facile credas venereos ſtimulos in largiori uſu concitari. Cavendum, ne additamento modum excedas, quum calidæ naturæ iſtæ ſiliquæ ſint. Taceo liquoribus conglaciatis ſubinde ob fragrantiam & gratum ſaporem indi.

ORDO XLIX.

TRIPETALOIDEÆ.

CALAMUS.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 279. *Gen. pl. pag.* 173.

Pharm. SANGUIS DRACONIS.

535. *CALAMUS ROTANG*; Linn. *Spec. pl. p.* 463. & *Syſt. veg. pag.* 279. Palmi juncus Draco Rumph. *Herb. Amb. tom.* 5. *p.* 114. *tab.* 58. *fig.* 1. Dſierenang Kämpf. *Amoen. exot. p.* 552. Arbor Indiæ orientalis, in ſylvis prope fluenta creſcens.

Præter ſignificatam arborem ſunt aliæ, quarum truncus

vel rami vulnerati ſuccum rubrum reſinoſum fundunt, nomine ſanguinis draconis venientem, ſcilicet:

Pterocarpus Draco; foliis pinnatis Linn. *Syſt. veg. p.* 533. Löfling's *Spanſka Reſa p.* 266. 273. Pterocarpus officinalis Jacq. *ſtirp. Amer. Hiſt. pag.* 283. *tab.* 183. *fig.* 92. ubi folium modo depingitur; nam nec florem nec fructum vidit; Lignum Rumph. *l. c. tom.* 2. *p.* 205. *tab.* 70. Ipſe Linneus *l. c.* jam fatetur, ſe fere credere orientalem & occidentalem arborem ſpecie diſcrepare. Arbor alta in America auſtrali creſcens; item (modo Rumphii arbor ſit eadem) in ſaxoſis & præruptis littoribus & locis ſylvaticis Indiæ orientalis, in inſulis præcipue Aſiæ ſubjectis, Java, Sumatra.

Hanc ipſam arborem vere ſanguinem ſic dictum draconis ſtillare, teſtes autoptes ill. Jacquin (*l. c.*) confirmat. Nempe ſubferrugineus cortex tranſverſim ſi ſcinditur, brevi punctis plurimis ſanguineis variegatur in lacrymam abituris, quæ poſt aliquot minuta temporis pr. præcipue fervente ſole indureſcunt & colliguntur. Olim frequenter hic ſuccus Carthagena in Hiſpaniam miſſus fuit, ſed jam negligitur ejusdem collectio ob ſeneſcentem ejusdem in Europa famam. Cortex, lignum & folia ſaporem adſtringentem habent. Cortex trunci & radicis in bacillos palmaris ſciſſus ab incolis ad mundandos dentes adhibetur (Jacquin).

Dracæna Draco, arborea, foliis ſubcarnoſis apice ſpinoſo Linn. *Syſt. nat. ed.* 12. [α] 1767. *tom.* 2. *p.* 246. *Ed.* 13. *p.* 265. Draco arbor Cluſii *Rar. plant. p.* 1. *cum icone* ramoſæ arboris. Vandelli *Monographia c. ic.* 1767. Störkia & Œdera Cranzii *de duabus draconis arboribus* 1768. *c. ic. fig.* 1. 2. Behrends *Diſſ. de dracone arbore Cluſii* 1770. *c. ic. fig.* 1. 2. 3. Inſulæ Canariæ a pluribus patria hujus arboris aſſignantur.

Pauciſſima tantum de modo ſuccum illum rubrum ex hac eruendi traduntur. Certe profluere caniculæ æſtu, teſtis Cluſius (*l. c.*). Ferro ſauciato arborem ſtato anni tempore emittere ſuccum, qui aheno decoctus & defecatus ſanguinis draconis nomen adipiſcatur, Aloyſius (apud *Eundem*) narrat. Id fieri perforata arbore prope radicem lato & profundo hiatu Thevetus (apud Clus. *l. c.*).

Dalbergia monetaria Linn. *Suppl. plant. p.* 317. pariter inſtruitur ſucco, juſtum, de quo hic agitur, æmulante; nec non

Pterocarpus ſantolinus Linn. *Suppl. p.* 318.

Quin plurima ligna Indica rubra per rimas corticis trunci ſuccum ſanguineum exſudant, indureſcentem in reſinam rubram. Sunt & ſpecies variæ Crotonis, ſimilem ſuccum fundentes (Linn. *Suppl. p.* 319.). Omitto alias ſtirpes,

ex

ex quibus progigni hinc inde legitur, non ſatis definitas, quarum recenſum præſtat cel. Cranz (*l. c.* inde a *p.* 13.). Harum numero accenſenda arbor iſta in Botany bay in littore orientali novi Belgii a viris cll. Banks & Solander a 1770. reperta (V. Hawkesworth's *collection*, *vol.* 3. *p.* 498. & 505.). Quercum referens, & lignum valde durum graveque coloris profundi habens, quæ ſpeciem ſanguinis draconis exhibet. Ejusdem arboris meminerunt etiam alii Abel Janſan Taſman (1642. in Dalrymple's *collect. vol.* 2. *p.* 68.) Wilhelmus De Vlaming (1696. in Nic. Witſen *Noord en Ooſt Tartarye*, *vol.* 1. *p.* 180. *ed.* 2.), in novo Belgio ſed diverſis locis viſæ. In hac ipſa arbore peregrinatores animadverterunt gradus quosdam, diſtantia trium vel quinque pedum inciſos, quorum ratio detegi non potuit.

Sed, quantum capio, *Calamus Rotang* illa arbor eſt, ex qua maxime vulgaris collectio ſucci fit. An ſit eadem ſpecies calami ac illa, de qua ſanguinem draconis copioſe in peniſula Malacca colligi cl. König (in Retz. *Obſ. botan. faſc.* 5. *p.* 5.) refert, non dixerim. Ad Chinam fere omnis hic tranſmittitur, ubi cum lucro maximo venditur. Dubitat ille, ſanguinem draconis Soccotrinenſem ab eadem ſtirpe legi. Malaccenſis ſæpe gummi Damar, quod Animes ſpecies eſt, corrumpitur.

C. Rotang fructum fert in racemo ex ovato rotundum, magnitudinis nuce avellana majoris, ſquamulis tenuibus phœniceis tectum, ſub quibus membrana carnoſa globulum pulpoſum valde adſtringentem involvit (Kämpf. *l. cit. pag.* 556.). Scatet hic ipſe fructus ſucco iſto rubro, de quo hic ſermo eſt, quem ut eliciant nigritæ Orientis, Malayi Javanique, ſupra vas amplum fictile, quod aquam ad ſui dimidium continet, collocant; quo facto vas leviter operculatum prunis imponunt, ut vapores aquæ bullientis aſſurgentes emolliant fructus & ſuccum illum evolvant. Hic tum bacillo abraditur & in folliculos reconditur ex folio arundinaceo complicatos, filo mox in moniliformem ſeriem ligandos, & tam diu libera aura ſuſpendendos, donec indita reſina exaruerit. Alii ſimplici coctione cum aqua eam eruunt, & ulterius dein rejecto fructu eam coquendo inſpiſſantes folliculis pariter includunt (Kämpf. *l. c.* 553.). Imo ſuperficies externa maturi fructus in Palimbana plerumque obtecta reſina iſta cernitur. Fructus hoſce colligunt ibidem eoſque in ſacco quodam commovent & agitant, donec exterior rubra cruſta decidat, quæ ad ſolem calefacta liqueſcit, & manibus in globulos parvos formata, foliis ſiccis dicto modo reconditur. Hæc ſanguinis draconis ſpecies puriſſima eſt, & in ipſa India caro pretio venit. Reliqui dein fructus ſucco iſto turgidi contunduntur, & vel ad ſolem

vel

vel ſuper igne parum coquuntur. Ex ſupernatante ſubſtantia placentulæ formantur tres quatuorve digitos latæ, quæ ſpecies probitate proxime venit ad priorem. Vilior eſt iſta, quæ ex reliqua craſſiori ſubſtantia commixta emergit, dum in magnas & rotundas glebas ſpithamam vel pedem latas, & ultra pollicem craſſas redigitur, quæ ipſa vulgarem ſanguinem draconis, in Europam tranſvehi ſolitum, conſtituit. In hiſce placentis ſæpe fructuum laminæ conſpiciuntur. Imo nonnunquam aliquid pedunculorum vel ipſius ſtipitis admiſcetur, qui pariter aliquid rubri ſucci continet, ſimulque una cum fructu excoquitur. Fraus quoque edocuit aliena varia ponderis augendi cauſa admiſcere, ut Oryzæ furfures, lignorum ramenta aliaque (Rumph *l. c. p.* 115. *ſq.* Conf. cum hiſce *vol.* 2. *p.* 252.).

Jam ſatis intelligitur, quanam in re differat ſanguis draconis *in guttis* ſive *lacrymis*, h. e. involucris foliaceis incluſa ab iſto *in placentis*; qua duplici forma & in Europæis officinis occurrit, in quas plerumque ex India orientali per Notaliam transfertur. Adſunt in officinis glebæ magnitudinis nucis Juglandis, mox magis mox minus oblongæ, ſolitario tegmine ex folio palmæ vel arundinis indutæ; aliæ, Avellanam mediocrem æquantes, inter ſeſe deſcripto modo junctæ. Non videntur hæ differre probitatis nota. Homogeneam maſſam & veſiculis notatam intus conſtituunt, colorem obſcure rubram præ ſe ferunt, qui vero, ſi teritur ſuccus, in cinnabarinum mutatur. Fragiles ſunt, ut inter digitos conteri ſeſe patiantur, odoris & ſaporis expertes. Flammæ admotæ flagrant & inflantur, relicta cinerum terreorum portione, ſparguntque odorem ſtyracinum. Maſſas præter haſce ſervant officinæ grandes palmaris ſupraque craſſitiei, coloris rubicundioris, aſperæ ſuperficiei, &, dum franguntur, albas particulas peregrinæ miſcelæ repræſentantes; pretio itaque inferiores eſſe conſtat. Probus ſanguis draconis vix aqua afficitur, ſed ſpiritu vini rectificato in integrum fere ſolvitur. Hujus magnam quantitatem imbuit rubedine ſaturata. Pari modo ab oleis expreſſis ſubigitur. Aqua calida eundem emollit. Sic igitur licet plurimam partem reſinoſus ſit, tantillum tamen gummi ſimul continere videtur. Multiplex adulterandi illum ratio eſt per gummi Arabicum, Sorbos contuſos, bolum, ſanguinem animautium aliaque (Conf. Jo: Bauh. *Hiſt. pl. tom.* 1. *p.* 402. *ſq.*). In factitium modo cadit, ſolutum iri aqua, admotum candelæ non ardere, ſed cum ſtrepitu deflagrare. An Cinnabaris Dioſcoridis ſit, quod quidam (V. Cluſii *Hiſt. pl. rar. p.* 2. Jo: Bauh. *l. c.*) exiſtimarunt, vix dirimi unquam poterit: memorabile tamen, quoſdam ejus tempore duplici hocce nomine (Κινναβαρι, αἷμα δράκοντος) eandem rem deſignaſ-

ſignaſſe. Quoad vires, comparat Cinnabarin ſuam cum hæmatite, magiſque eo adſtringere & ſanguinem cohibere refert (Dioſc. *lib.* 5. *cap.* 109.). Hæc quidem in veram Cinnabarin mineralem non quadrant. Sed non tutius ad ſanguinem ipſum draconis applicantur, licet auctores tantum non omnes, Veterum ſine dubio effatis adducti, ſtipticum & ad profluvia ſanguinea & alvina ſiſtenda commodum pronuncient, idque ad drachmam dimidiam majuſque pondus datum, & præterea ulceribus ſiccandis & vulneribus conſolidandis conſecrent. Potuit id aliquando adulterato adſtringentibus ſucco contigiſſe. Species corruptelæ quoque eſt, quæ reſina communi fit (Ferber's *neve Beyträge zur Mineralgeſch. vol.* 1. *p.* 366.), Ad gingivas firmandas in pulvere vel electuario ſubinde adhuc a medicis in aliorum miſcela præcipitur. Priſtinas autem laudes formulæ quædam diſpenſatoriorum etiamnum ſervant.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Pulvis ſtipticus *Ph. Ed. pag.* 74. Ex alumine & ſanguine Draconis.

Balſamum Locatelli *Ph. Ed. p.* 95. emplaſtrum ſticticum *Ph. Würt. pag.* 72. empl. pro hernioſis *l. c. p.* 65. empl. roborans *Ph. Lond. p.* 110.

O R-

ORDO L.

CALAMARIÆ.

CAREX.

LINN. *Syſt. veget. p.* 703. *Gen. pl. p.* 482.

Pharm. SARSAPARILLÆ GERMANICÆ *Radix.*

536. CAREX ARENARIA; ſpica compoſita ſpiculis androgynis: inferioribus remotioribus foliolo longiori inſtructis, culmo triquetro Linn. *Spec. pl. p.* 1381. *Fl. Svec. p.* 325. excluſo ſynonymo Scheuchzeri. Carex maritima humilis radice repente &c. Micheli *N. gen. plant. p.* 67. *tab.* 33. *fig.* 4. Stirps perennis in arena mobili ſteriliſſima, quam egregie firmat, creſcens, & quidem in Svecia, Dania, Anglia, Belgio, Marchia Brandenburgica, Halſatia aliiſque Germaniæ regionibus.

Ubi iſta deeſt, jubentur ſubſtitui.

Carix diſticha; ſpica compoſita ſubdiſticha, ſpiculis ovatis ſubimbricatis androgynis, foliolo longiori inſtructis, culmo triquetro Hudſ. *Fl. Angl. p.* 403. Icon: Leers *Fl. Herborn. tab.* 14. *fig.* 2. ſub falſo Caricis arenariæ L. nomine *p.* 195. cum qua & Hallerus (*Hiſt. ſt. Helv. n.* 1362.) perperam eam confundit. Etenim Carex arenaria L. vera Gottingæ non creſcit, ſed C. diſticha Hudſ. In pratis humidis frequens, nunquam in arena ſicca, perennis.

Carex hirta; ſpicis remotis: maſculis pluribus, fœmineis ſubpedunculatis erectis, capſulis hirtis Linn. *Spec. pl. pag.* 1389. Icon: *Fl. Dan. tab.* 379. Leers *Fl. Herborn. tab.* 16. *fig.* 3. *p.* 206. Perennat in arenoſis, item ad foſſas, aggeres, ſepes.

Quoniam radix Sarſaparillæ officinarum tam ex variis ſpeciebus Smilacis, quam ex Aralia nudicauli L. deſumitur, præterea ſæpe vetuſtate vel alio vitio corrupta exſtat, pretio etiam eminet; in Marchia Brandenburgica anno circiter quinquageſimo hujus ſæculi Caricis arenariæ radix, quæ viſa

viſa fuit illi analoga, ſubſtituta eſt (Gleditſch *Verzeichniſſ d. gewöhnl. Arzneygewächſe p.* 55.); dein pharmacopolia aliarum quadrundam provinciarum Germaniæ intravit; item in exercitu Regis Boruſſiæ loco exoticæ iſtius radicis recepta eſt (Reuſs in *Nov. act. nat. curioſ. tom.* 7. *p.* 10.). Ne vero vel radicis C. arenariæ locis, ubi arena mobilis deeſt, penuria fieret, binæ poſterius dictæ Carices inſtar ſuccedanei commendatæ ſunt (Merz *Diſſ. de Caricibus quibuſdam medicinalibus Sarſaparillæ ſuccedaneis*, Erlang. 1784. p. 9. ſqq.), quarum ſimilis virtus ex odoris, ſaporis, formæ & analyſeos chemicæ convenientia probabili argumento colligitur. In Franconia tamen vere Carex diſticha Hudſ. In Franconia tamun vere Carex diſticha Hudſ. vices C. Arenariæ, dum hæc deficit, optimo ſucceſſu agit.

Multum ad commendationem Caricis arenariæ in re medica contulit b. Gleditſch, qui variis ſcriptis ſuis (præter librum cit. v, Ejuſd. *Einleit. in d. Wiſſenſch. d. roben. v. eins. Arzneym. tom.* 2. *ſect.* 2. *p.* 405. *ſqq.* item *Mem. de l' accad. R. des ſc. de Berlin.* 1768. *p.* 29. *ſq.*) honorificam ejus mentionem fecit. Subſiſtam jam unice in hujus Caricis commemoratione.

Radix ejus longa eſt, recta, vix ramoſa, articulata, extrinſecus bruna, interne alba, craſſitie pennæ columbinæ. Odor ejus recentis non fortis, ſed grata & ſubtili acrimonia nares vellicans, quem Gleditſchius comparat cum odore Pini (*Verzeickn. d. gewöhnl. Arzneyg. l. c.*). Sapore inſtruitur farinaceo dulceſcente, ſimul balſamico. Quo profundius ſolo natali radix deliteſcit, eo efficacior cenſenda (Gleditſch). Saporis odoriſque eadem in C. diſticha eſt ratio, uterque tantum paullo debilior. Radix vero C. hirtæ inodora & inſipida (Merz *l. c. p.* 12.). Unde equidem non adeo commode reliquis virtute æquiparari arbitror.

In analyſi chemica radicis Caricis arenariæ deſudarunt cll. Hartmann (*Diſſ. de Carice arenaria officin. ſ. Sarſaparilla Germanica*, *Trajecti ad Viadrum*, quam ſcriptionem non vidi), Gleditſch (*Wiſſenſch. d. Arzneym. l. c.*) Reuſſ. (*l. c.*) & Merz (*l. c.*). Subſiſtam tamen potiſſimum in noviſſima proxime dicti cl. viri.

Contuſione & maceratione ejus cum aqua frigida obtinetur amyli ſ. fœculæ albicantis $\frac{1}{16}$. Materia ſaccharina, niſi omnino deſit huic radici, ægre tamen ſeparatur (Merz §. 3. 4. 6. *Exp.* 3.). Eſt qui aquam balſamaci odoris & ſaporis non ingrati deſtillando eam cum aqua ſimplici eruit (Hartmann *l. c.* apud Gleditſch), alius nihil odori vel ſapidi in aqua ſenſit (Merz §. 5.). Uncia radicis una extracti aquoſi, dulcis, leviſſime adſtringentis, drachmam unam ſemis & grana quindecim erogat (Reuſs *l. c. p.* 9.); alio

ex-

experimento paulo minus elicitum, ſcilicet ex unciis radicis quatuor, extracti hujus drachmæ ſex cum dimidia (Merz *l. c. p.* 16.). Extracti vero ſpirituoſi primi drachma dimidia cum granis ſeptendecim ex uncia radicis evocata (Reuſs *l. c. p.* 9.), vel paullo minus, ſcilicet extracti hujus drachmæ duæ & ſcrupulus unus ex unciis radicis quatuor (Merz *l. c. p.* 18.). Extracta hæcce dulcedinem cum miti adſtrictionis ſenſu linguæ imprimunt, ſpirituoſum inſuper amaritiem levem, utrumque autem odorem guajacinum ſpirat. In comparatione cum reliquis binis Caricis ſpeciebus, quoad extracta, non magna diverſitas (Vid. *tab.* in Merz *Diſſ. cit.* §. 9.). Non urgeo multum Caricis arenariæ convenientiam cum Sarſaparillæ radice, analyſi chemicæ ſuperſtructam, in qua omnino diſparitas (Conf. Reuſs *l. c.*). Manifeſte Sarſaparilla plus mucilaginis ac terrearum partium continet hiſce Caricibus. Nec ſi hæ ipſæ natura proxime ad Guajacum (Gleditſch, Reuſs, Merz.) accedere dicendæ ſint, cujus convenientiæ hactenus nullum aliud argumentum, quam a ſapore (Reuſs.) vel odore (Merz) guajacino extractorum petitum deprehendo, apte ſatis Sarſaparillæ æquiparari poſſunt.

Magis favent virtutum cum Sarſaparilla conſpirationi ſaponaceæ indolis radicis Caricis arenariæ indicia, cujus ſcilicet decoctum pariter maculas pinguedinoſas ſub ſpuma multa eluit (Merz §. 10.). Reliqua nonniſi experimentis in ægro corpore repetitis certo evinci poſſunt, quorum per partes enucleata parciora hactenus exſtant quam in votis eſt. Laudatur nominatim C. arenariæ explorata vis in pituita aſperam arteriam gravante, in affectionibus rheumaticis & arthriticis (Merz *l. c.* §. 15.), in purpura chronica (Gleditſch *Wiſſ. d. roh. Arzn. vol.* 2. *p.* 409.), ut inde quidem involvendo, reſolvendo, demulcendo non infimum locum tueri probabile. Accedit largior ſudoris & lotii excretio, quæ uſum comitari ſolet (Gleditſch *l. c.*).

Commodiſſime in decocto ingeritur. Nec tamen extracta ſpernenda ſunt.

CYPERUS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 82. *Gen. pl. p.* 29.

Pharm. CYPERI LONGI *Radix*.

537. *CYPERUS LONGUS*; culmo triquetro, umbella foliosa ſupradecompoſita, pedunculis nudis, ſpicis alternis Linn. *Spec. pl. p.* 67. Cyperus odoratus radice longa ſ. Cyperus officinarum C. B. Icon.: Regnault *Botan.* Le Stonchet. Stirps perennis, creſcens in locis paludoſis Angliæ, Scotiæ (Conf. Hudſon. *Fl. Angl. p.* 17.), item Galliæ, Italiæ, ex quibus duabus regionibus radices pro pharmacopoliis vulgo petuntur.

Radix ſicca eſt ramoſa, geniculata, teres, calamum anſerinum eraſa, annulis inæqualis diſtantiæ tranſverſim cincta, tenax cortice profunde bruno, fragili, parenchymate ligneo in fila diſcerpendo ex flavo ruſo. Odor ſubfragrans non ingratus, ſapor amaricans & ſubadſtringens, aromaticus, calore modico os imbuens. Deſtillationis ope odoræ partes aqua excipiuntur, nihil vero olei ætherei, niſi radicis magna copia adhibeatur, elicitur. Infuſa tam aquoſum quam ſpirituoſum imprægnantur dotibus jam dictis, prout & extracta inde parata eo modo diſcrimine, quod ſpirituoſum alteri antiſtet amaritie & caloris ſenſu. Proportionem utriuſque non attinet de radice jam exoleti uſus indicare.

Virtute cum ſubſequente Cypero in pleriſque convenit.

Pharm. CYPERI ROTUNDI *Radix*.

538. *CYPERUS ROTUNDUS*; culmo triquetro ſubnudo, umbella decompoſita: ſpicis alternis linearibus Linn. *Spec. pl. p.* 67. *Fl. zeyl. p.* 15. Cyperus Hodveg Alpin. *pl. Aegypti p.* 112. & 113. Perennis, in aquoſis Nili, Indiæ, Japoniæ.

Κυπειρος Dioſcoridis (*M. m. lib.* 1. *cap.* 4.), ut vulgo putatur.

Radicis nomine ſervantur tubera ovata, olivæ circiter magnitudinis, annulis cincta undique parallelis, tranſverſalibus, cortice pallidius bruno, tenui, parenchymate albido, friabili. Adhæret ſubinde extremis tuberum fi-

bra calami frumenti craſſitie, iners, qua tubera olim juncta fuerant. Odor ſubfragrans, ſapor amarior & calidior, quam in præcedente & ſub prima guſtatione camphoraceus. Non igitur dubito, quin efficacior hæcce radix ſit præcedente.

Extracti aquoſi majus pondus huic radici ineſt, quam iſti; ceterum nec hoc nec ſpirituoſum differt ad judicium ſenſuum multo ab extractis Cyperi longi (Conf. Cartheuſ. *M. m. vol.* 2. *p.* 68.).

Uſitatior Cyperus rotundus olim in praxi medica fuit longo. Pauca valde a Dioſcoride & Alpino de virtutibus C. rotundi in medium prolata ſcrutinio caſtæ ſcientiæ medicæ minus reſpondent, vixque aliud docent, quam quod in Græcia & Aegypto magna in exiſtimatione fuerit. Rectius tribuuntur utrique Cypero virtutes, quas amara cum aromate juncta præſtare ſolent, ut tamen agnoſcas neutram vim eſſe tantam, quin ſuperentur a multis aliis. Stomachicis jure annumerantur. Corroborandi Cyperi longi efficacia videtur adſtrictionis vi augeri.

Nomino modo adhuc duo compoſita, quorum inter multam aliam farraginem radix C. rotundi continetur. Sunt hæc

Emplaſtrum de baccis lauri *Ph. W. p.* 60.

Species cephalicæ pro cucuphis *l. c. p.* 182.

OR-

ORDO LI.

GRAMINA.

TRITICUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 108. *Gen. pl. p.* 40.

Pharm. TRITICUM vel TRITICI *Semen*.

539. TRITICUM HYBERNUM; calycibus quadrifloris ventricoſis lævibus imbricatis ſubmuticis Linn. *Sp. pl. p.* 126. Triticum hybernum, ariſtis carens C. B. Triticum β. locuſtis quadrifloris glabris, baſi ſubhirſutis ſubmuticis Hall. in *Comm. ſoc. ſc. Gotting.* 1774. *p.* 7. Icon: Tourn. *Inſtit. rei herb. tab.* 292. Hall. *l. c. tab.* 1. *fig.* 2. ubi ſpica modo partialis depingitur. Annuum. Procerius, perfectius. Pluribus culmis emergit floribus pleriſque fertilibus.

Triticum æſtivum; calicibus quadrifloris ventricoſis glabris imbricatis Linn. *Spec. pl. p.* 126. Triticum æſtivum C. B. Triticum α. locuſtis quadrifloris baſi ſubhirſutis, glumis exterioribus floralibus ariſtatis Hall *Comm. ſoc. ſc. Gotting.* 1774. *p.* 5. Icon: Tourn. *Inſt. rei herb. tab.* 293. *loc. cit. fig.* 1. ubi modo ſpicula. Annuum. Macilentum & debilius præcedente eſt. Culmos fert pauciores & flores pauciores perficit.

Ad Halleri judicium varietate modo, non ſpecie, differt inter ſe utrumque, ut ex dictis intelligitur. Nempe ariſtæ non omni tempore, nec omni loco in ſpica adſunt & longitudine vario gradu diſcrepant. Solum macrius, negligentior cultus, & ſatio ſeminum valde recentium proventui ariſtarum favere ſolet. Præter culmorum & ariſtarum dictum reſpectum, magnitudo ſpicularum & granorum, color culmorum, glumarum & granorum, hirſuties ſpicularum rel. in Triticis varietates efformant multiplices; unde ingens diverſorum nominum vis, a loco culturæ præprimis deſumta. Ratio horum diſcriminum in ſolo & climate quærenda videtur. De varietatum Tritici diſcrimine multiplici cum fru-

ctu leguntur obſervationes Manetti (*Delle Specie diverſe di Frumento & di Pane p.* 34. *ſqq.*) & Halleri (*l. c.*). Omitto alias Linneanas ſpecies, utique hinc inde œconomis acceptas, nec rejiciendas, dum ſuppetunt, ex foro medico, ut Triticum turgidum, monococcum, Speltam, quæ proxime dicta una cum T. hyberno & æſtivo præ reliquis cultu & uſu frequentatur.

Accidit Tritico, quod aliis jamjam ſuetiſſimis cerealibus, imo bene multis plantis culinaribus, quod inter quotidiana, quæ indulgent hominibus commoda, & propagandi, perficiendi & in ampliores uſus illa transferendi molimina, originis primæ ſive patriæ memoria interciderit. Eruere iſtam ex Veterum monimentis ſub iſta nominum, quibus frumenta inſignivere, incoſtantia & a noſtris diſſimilitudine & characterum neglectu vix certe vacat. Triticum Πυρός Græcorum eſſe creditur. In Babylonia ſive terra inter Tigrim & Euphratem ſita Triticum & Hordeum ſponte provenire Beroſi fragmentum (ex Alexandro Polyhiſtore deſcriptum a Syncello *Chronograph. p.* 28.) memoriæ prodidit, quod effatum ill. Heyne (*Progr. de frugum & panificii initiis* in *Opuſc. vol.* 1. *p.* 341. 347.) multis ſpecioſis argumentis ornavit. Diodorus (*l.* 14.) utrumque cereale tanquam ſpontaneum ad Aegyptum longe minus probabili fulcro innixus refert. Noſtro demum tempore omnium mentes mirifice perculit, quod Linneus (*Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 453.) ex Heinzelmanni, tam hiſtorici quam botanici, pugillaribus Floræ Samarienſis narraret, iſtum in Sibiria auſtrali ſive campis Baſchkirrorum Triticum æſtivum & Hordeum diſtichum inter ſponte creſcentes ſtirpes reperiſſe, & quod ipſe Linneus huic narrationi robur variis argumentis addere tentaret. Nuperrime adeo Triticum & Hordeum ſpontaneum in Tauria variis locis montoſis præcipue inter Caraſſubazare & Allmetſchet, item ad originem fluvii Burylſch inventum fertur (*Deſcription phyſique de la Contrée de la Tauride*, *p.* 190.). Nihil vero prohibet, quin ſuſpicemur, utraque in terra proveniſſe frumenta iſta ex ſemine poſt culturam vel breviori vel longiori intervallo antea ibidem adminiſtratam, dein vero neglectam, ſuperſtite & ſponte ſua poſtliminio ſeſe propagante (Conf. Pallas *n. nord. Beytr. zur -- Naturg. vol.* 2. *p.* 357.). Nam cerealia, qualia jam comparent, ſub vilioris & vulgaris graminis larva delituiſſe, formam autem cultus. ſenſim per ætates magis perfecti, adjumento mutaſſe veriſimilitudine omni caret. Id quum de ſpeciebus diverſis valet, tum vel maxime cadit ridicula hypotheſis ante triginta & quod excedit annos recocta, fertilitate ſoli & cœli beneficio vilius frumentum in nobilius poſſe transmutari, e. c. Secale in Triticum, Avenam in

Se-

Secale macriori autem ſolo & inclementiori cœlo præſtantius frumentum in vilius degeneraſcere e. c. Secale in Hordeum, Hordeum in Lolium vel Bromum, quod ſi verum eſſet, unum genus plantarum tranſmutaretur in alterum neceſſe foret, quæ tamen quantum forma præcipue floris fructuſque partim modo quo flores inſeruntur, differant, quilibet attentior perſpicit (Cf. Linn. *Diſſ. de tranſmut. frument.* in *Amoen. acad. vol.* 5. *p.* 106.). Ratio contra ea alienæ ſegetis ea eſt, quod vel agro antea inhæſerit vel admixta frumento jam ſerendos extiterit.

Triticum ex Sicilia in reliquas terras occidentales primo translatum eſſe, juſta ſuſpicio eſt (Heyne *l. c. p.* 355.). Colitur jam in omni Europa tam calidiori, ut Luſitania, quam frigidiori, ut Svecia, Ruſſia. Viget quoque in Perſia, terra Yemen, aliiſque regionibus fertilibus, in Aegypto in Tingitanam terram uſque, Græcia, item America ſeptentrionali & in Chili & Peruvia. Molliora grana ſunt frigidiorum regionum, duriora & lapidea fere calidiorum, quæ & optimum Triticum exhibent.

Sæpe Triticum morbis quibuſdam corrumpitur, in quorum natura expiſcanda & præſidiis eoſdem præcavendi & tollendi eruendis recentiores egregie deſudarunt, præcipue cll. Tillet (*Diſſ. ſur la cauſe qui corrompe les grains de bled dans les epis*) & Teſſier (*Traités des maladies des grains*, *p.* 199. *ſeqq.* Conf. & Idem in *Hiſt. de la Soc. R. de Med. de Paris*, *vol.* 4. *p.* 364. *ſpq.* ubi enucleatos morbos cerealium enumerat). Et horum quidem unus pulvere rubiginoſo foliis, culmo & glumis infeſtus eſt, ſenſim in granum ipſum ſæviente, Rubigo dici ſolet, (Gallis la Roville, cujus effigies conſpicitur in Teſſier *Traité l. c. tab.* ad *pag.* 215.). Reliqui, ſcilicet Caries, quæ dignoſcitur granis griſeis pulvere nigro repletis (la Carie, *l. c. tab.* ad *pag.* 294.), & Uſtilago, quæ loco granorum glebas fuliginoſas cum paucis glumarum albidis reliquiis in ſpicis gerit (Le Charbon *l. c. tab.* ad *p.* 299. Conf. egregias de hac obſervationes cl. Bierkander in *K. Vet. Ac. Handl.* 1775. *p.* 317. *ſqq.*), quibus & a cl. Tillet Rachitis addita, granum ipſum præcipue perdunt. Hinc non ſolum inſigne decrementum lucrum ex granis & culmis Tritici patitur, ſed farina paniſque in valetudinis damnum vitiatur, ita ut hæc mala fermentationi panis adverſa ſint, & uſtilago cephalæas, diarrhœam, convulſiones creaverit.

Sunt & varia inſecta, quæ Tritico cladem, dum in agris verſatur, larvarum forma afferunt. Etenim quædam depaſcunt virentem ejus herbam, ut Tipula oleracea (Bjerkander *Vet. Acad. Handl.* 1779. *p.* 161.), Elater ſegetis (Id. *l. c. p.* 285.), quæ & alia frumenta eodem modo deſtruunt;

alia excavant grana Tritici, ut Ichneumon culpatorius & Phalæna Tritici (Id. *l. c.* 1778. *p.* 335.). Collecta vero ſegetum grana ſæpe bonam partem Curculioni granario & Phalænæ granellæ (*Faun. Svec. p.* 363.) in prædam cedunt (Linn. in *Vet. Acad. Handl.* 1750. *p.* 108. Wilcke *loc. cit.* 1776. *p.* 274. *ſqq.*). Farina tandem conſumitur Acaro farina (Modeer in *Vet. Acad. Handl.* 1774. *p.* 68. *ſqq.*), Tenebrione Molitore, Phalæna farinali. Quin ne panis quidem ab hiſce infeſtis hoſpitibus tutus eſt, quippe cui idem Tenebrio, Ptinus Fur, & hinc inde Blatta orientalis inſidias ſtruit. Hiſce ſi addidimus morbos frumentorum; errores agriculturæ, qui multis locis obtinent; injurias frumentis in agris allatas tempeſtatis inclementia, quadrupedum variorum, ut glirium, talparum, circetorum, cuniculis vel voracitate, item avium, limacum, gryllorum ſubinde deprædatione; damna porro, quæ ex luxurie ſtirpium adventitiarum exſurgunt, quorſum pertinent Agroſtema Githago, Chryſanthemum ſegetum, Sinapis arvenſis, Papaver Rhœas, Convolvulus arvenſis, Melampyrum arvenſe, Farſara, Vicia Cracca, Lolium temulentum, Triticum repens, Bromus arvenſis, Avena fatua, Equiſetum arvenſe, rel.; jacturam granorum ſub ipſa meſſe contingentem; rapinas glirium in granariis; communionem lucri, quam ipſi pagani, molitores, piſtores fraude ſibi vindicant; facilem granorum & farinæ corruptelam a ſitu; tributum denique principi ſolvendum: næ adſtupendum eſt miræ naturæ fertilitati, quæ ſub tam inſigni tamque multiplicis generis jactura tamen hominibus tantum erogat, ut frumenta omnium reliquorum alimentorum valore cenſeantur viliſſimum, eorumque ad pretium reliquarum rerum pretia plerumque ſeſe accommodent.

Semen ovato oblongum eſt, longitudine ſeſquilineæ, ſurſum gibboſum, deorſum ſulco longitudinali exaratum, antice cicatrice obliqua, poſtice villo exiguo diſtinctum, cortice flaveſcente, intra quem medulla ſ. farina albiſſima. -- Colligitur ut quodlibet aliud cereale; ſcilicet ſectis falce culmis & in faſces colligatis hi in horreum transferuntur, ubi, quod ſuetiſſimum, per flagella, vel & calcando per jumenta, vel molendini ope excutiuntur grana ex ſuis ſpicis, dein agitantur vel molis ventoſis vibrantur, ut a glumis & peregrinis ſeminibus, vel juſto levioribus granis liberentur.

Duplicis eſt naturæ farina triticea, una ejus pars accedit ad indolem animalem, glutinoſa dicenda; altera ad vegetabilem, amylacea. Glutinoſa pars collam glutinandi vi refert, aqua non ſolvitur, putredine correpta fœtet inſtar caſei antiqui vel cadaveris, multum alcali volatilis continet.

Quod

Quod cl. Beccarii inventum jam a. 1728. factum (Vid. *Inſtit. Bonon. Comment. tom. 2. P. 1. p. 122. ſq.*), confirmatum ſerius a multis aliis, cll. Model (*Fortſ. ſein. chym. Nebenſtund. p. 62.*) Keſſelmeyer (*Quorundam veget. princip. nutriens, Argent. 1759.*), Parmentier (*Experiences & reflexions relatives à l'analyſe du Bled, p. 59. ſqq.*) aliiſque. Hujus unciæ duæ cum quinque drachmis in libris duabus farinæ triticeæ continentur, & obtinetur lavando farinam ope aquæ tepidæ, affuſæ per vices, donec non amplius lacteſcat; reliquum eſt gluten ſubelaſticum pallide brunum (Model *l. c.*). Altera pars ſive amylacea poſt fermentationem aceſcit, cum alcali efferveſcit & rufat tincturam Violarum, aquam modo lacteam reddit niſi cum ea coquatur, quo ipſo in pultem viſcidam abit. Facile hæc a priori ſegregatur maceratione granorum integrorum vel rudius comminutorum in aqua ad emollitionem uſque. Qua facta ſacculo linteo maſſa includitur & calcatione pedum intra lacum ligneum aqua repletum & infra epiſtomiis ſuis inſtructum & defuſa affuſaque per vices aqua exprimitur amylum, donec aqua defluens non amplius lacteſcat. Aqua amylo fœta & alio vaſe excepta intra nychthemerum ſubſidere ſinit amylum & poſtquam clara evaſerit, per laterales canaliculos demittitur, amylum autem ter vel quater iterum eluitur nova aqua affuſa, ut odor ingratum pereat. Tandem ſeparata ſuperiori amyli parte, quæ griſea eſt, reliqua vel expreſſione repetita lintei rudioris pluries conduplicati vel ſuper cribri ſpecie paullum exſiccatur, ut in portiones quadratas diſſecari queat, dein ulterius ſolis vel aeris perflantis vel conclavis calefacti vi, ſiccandas, tum diffringitur (Conf. *Fabrique de l'amidon par* Duhamel De Monceau 1772.). Fœcula ſimilis ex Spelta eruitur; quam Hordeum largitur flavida eſt; obtinere & ex ſeminibus Fagopyri, Hippocaſtani, ſtirpium leguminoſarum rel. item radicibus variis, ut Ari, Bryoniæ, Tritici repentis, Filipendulæ, Lathyri tuberoſi, Colchici, Solani tuberoſi rel.

Amylum œconomicis potius uſibus, quam medicis, inſervit. Ad lintea enim poſt lotionem, item texta varia ex goſſypio vel lino teneriori parata, firmanda, ad conglutinandos libros & chartas luſorias, ad fercula varia culinarum & panes piſtorum dulciariorum, adhibetur. Contritum in tenuiſſimum pulverem capillis peſſimo luxu inſpergitur, nec ſine omni valetudinis offenſa, tum præcipue ſi variis additamentis coloris vel odoris cauſa factis, ut ceruſſa, calce, oleis odoris, corrupta fuerit (Reuſs *Unterſuch. der Eigenſchaften und Wirkungen eines ächten und. verfälſchten Puders,* 1781.). Nominatim nocet iis, qui achoribus capitis laborant, ut qui intempeſtive inde exſiccantur. Vulgo & contra

tra intertriginem puſionum inguinibus vel axillis applicatur; ſed conſuetudine haud laudanda, quum inde ſæpe ſcabies exorta fuerit (Linn. *Amoen. vol.* 5. *p.* 95.). Clyſmate exceptum involvendo diarrhœas & dyſenterias lenit. Recipiunt illud ſpecies diatragacanthæ frigidæ & inſpergitur paſtis in officinis ne modulis agglutinentur, exemplo paſtæ Glycyrrhizæ, Althææ. Nebulæ (Oblaten) quoque inde parantur, quarum utilitas ad obſignandas litteras hujus quidem non loco eſt, ſed iſta omnino, qua pulveres palato diſplicentes obvolvunt, quo fine non ſufficit eas emollire aqua, ſed ut tanto facilius bolus deglutiatur, nec crepans ſtimulo ingratiſſimo offendat, gelatina vel Robe grato eam oblinire antea convenit. -- Furfures & aqua acidiuſcula poſt præparationem amyli reſidua ſaginandis ſuibus & bobus valet.

In polline, in quem molendini ope grana rediguntur, rejectis furfuribus utraque modo dicta & glutinoſa & amylacea pars jungitur. Hujus farinæ pro pane ſumma dignitas eſt. Quo autem glutinoſa viſcidaque pars attenuetur, hæc cum altera intime ſeſe commiſceat, & utraque facile tam a ventriculo digeratur, quam humoribus noſtris recipiatur & melius nutriat, nec flatulentia generetur: fermentatione prævia farinæ aqua humectatæ beneque ſubactæ opus eſt. Hinc qui Triticum crudum avidius comedunt infarcto & tumido abdomine languent & hydropem contrahunt (Van Swieten *Comment. vol.* 4. *p.* 108.). Panis azymus, h. e. ſine fermentatione paratus, alvum adſtringit. Fermentationem adjuvat fermentum, quo fine heic fex cereviſiæ commoda. Succedat tempeſtive, ne ultra limitem juſtum reſolvatur farina, coctio, ſub qua panis prorſus evadit. In auſtralioribus regionibus panis triticeus vulgatiſſimus, in frigidioribus ſecalinus. Nec rara farinæ triticeæ & ſecalinæ pro pane parando ſub varia proportioue miſcela, pro cujus diverſitate color vel albidior vel magis griſeus, qui in mere triticeo omnino albus eſt. Magis nutrit triticeus, quam ullus alius; ob lentorem vero, qui ineſt, alvum in debilioribus ſtipat, & acres in primis viis vel profundius hærentes ſtimulos blande obvolvit; hinc in profluviis alvinis magis, quam reliquæ ſpecies panis, conducit. Acidum quoque ob alcalinam naturam frangendo hypochondriacis & hyſtericis ſalubrior eſt pane ſecalino. Panis bis coctus omni humiditate privatus eſt, hinc diutius ſervari abſque corruptela poteſt, & quoniam in arctius volumen nutrientem partem contractam continet, reliquis panis ſpeciebus nutriendi potentia antiſtat. Tam vero facile concoquitur a ventriculo, ut & infantibus recens natis nutrimentum ſalutare loco lactis nutricis præſtet, modo bene aqua coctus per cribrum vel linteum ſubtile tranſigatur; liquidum, quod tranſit, frigore

in

in gelatinam denſatur, tepore autem deliqueſcit, hujuſque cochlearia duo vel tria cum cochleari uno lactis & tantillo ſacchari mixta infanti per portiones cochleari parvo ingeritur (*Zürch. med. Magaz. ann.* 2. *p.* 569.). Maxime vero nocent hiſce pultes iſtæ ex farina coctæ acore, in quem degenerant, glutinoſa natura ſua, quibus vitiis gravant ventriculum, glandulas meſenterii obſtruunt, ſub intumeſcentia abdomini flatulenta maciem reliqui corporis cient, & rachitidi opportunitatem præbent. Ex pane biſcocto juſcula quoque parantur in febribus commoda, acore & ſaccharo gratiora, &, dum vires reſocillandæ, vini tantillo permiſcenda.

Pane ex frumentis etiamſi quotidie utamur, faſtidium tamen non parit. Et vix aliud alimenti genus exſtat, quod hocce ſalubritate æquet, ſive animalis ſive vegetabilis cenſus ſit; quicquid cl. Linguet (in *Annales politiques civiles & litteraires du dixhuitieme Siecle, tom.* 5. *n.* 39. *p.* 429. cum qua diſputatione confer reſponſionem cl. Tiſſot, *Lettre à Mr.* Hirzel *ſur le bled & le pain* 1779.) ingenii potius ludibrio, quam veri filo ductus contradixerit. Facillime bene coctus digeritur, egregie & cum ſtabilitate nutrit, nec niſi vitio frumenti ipſius vel panificii vel copia nimia vel calide ingeſtus nocet. Nec conducit ejus unice uſu acquieſcere; nam ſolo pane veſci in connubio aquæ per plures dies pœnæ loco eſſe conſtat. Studio deditaque opera cum pane vel ſolo cum aqua ingeſto, vel cum parca alius cibi quantitate in ſemet ipſe inſtituit multa experimenta cl. Stark (*Works conſiſting of clinical and anatomical Obſervations, Lond.* 1788. cujus libri verſio German. modo coram eſt, *Klin. v. anatom. Bemerkungen nebſt diätetiſchen Verſuchen* 1789.), ut ejuſdem in valetudinem vis pateſceret, horumque ſingulis plures continuos dies inſumſit. Pane ſolo largius cum aqua capto (*l. c. p.* 136. *ſqq.*), opus fuit integram diei deſtinatam quantitatem unciarum viginti, triginta vel triginta octo, in plures portiones diviſam edere, quum alias ructus ſubinde, flatus, nauſea, appetitus defectus incideret, opus quoque fuit copioſo potu, ne ſitis moleſta eſſet. Pejus res ceſſit juncto ſacchari largiori connubio, quod ipſum neque cibi cupiditatem ſedavit, ſed famem potius inſignem excitavit, ulcuſcula oris generavit, gingivas inflammavit & intumeſcere fecit, variaque reſoluti ſanguinis indicia produxit (*l. c. pag.* 141.). Similia varia ex melle contigerunt (*l. c. p.* 208. *ſqq. p.* 216.). Inter prandia utiliter jungitur panis vel interſeritur ferculis pinguibus, ut cujus ope ob mucilaginoſam naturam pinguedinis cum aquoſis miſcela adjuvatur; aromatum quoque vim frangit, & corruptelam ex victu animali nimis copoſo oriundam temperat. In regionibus, quibus

bus noſtra frumenta deſunt, indigentiæ providit benefica natura aliis proventibus vegetabilibus, Oryza, Zea, Milio, Sorgho, Artocarpo, Sagu, radicibus eſculentis, Solani tuberoſi, Dioſcoreæ, Jatrophæ Manihot, Lichene Islandico &c. Quibus dirius fatum contigit vel ſitu regionum nimis ſeptentrionali vel annonæ caritate, hos confugere coegit dura neceſſitas ad cerealium partes minus nutritias, ut id, quod poſt cereviſiæ coctionem reſiduum, vel ſpicas granis maturis caſſas vel culmos, quibus contritis admiſcetur pauxillum probæ farinæ frumentaceæ, item ad magis adhuc a noſtra natura aliena, uti medullam Scirpi lacuſtris, ſemina Elymi arenarii, radices Menyanthis trifoliatæ, Callæ paluſtris, cortices varias arborum, Pini ſylveſtris, Betulæ albæ &c. Saltim Fennones ſubinde hiſce alere vitam coguntur (Vid. Hellenii Diſſ. *om. Finska Allmogens Nödbröd. Abo* 1782.).

Non hujus luci eſt percenſere omnia panis ex Tritico vel aliis cerealibus cocti nomina ex forma, farinæ ſubtilitate diverſa, additamento vel tractatione varia petita. Taceo quoque Italorum artificia varia, quæ & in Germania nominatim Norimbergenſes probe imitati ſunt, tractandi farinam triticeam cum aqua ſubactam, ut inde paſtas varias, quas Vermicelli (Nudeln), Macaroni, Taglioni, Feſtuciæ, Andarini &c. vocant, condant; quæ ipſa poſt exſiccationem diu ſervari poſſunt, & ad varia fercula extemporanea commoda ſunt (De hiſce cf. cl. Malovin *Deſcription & details des arts du Meunier du Vermicellier & du Boulanger.*).

Farinæ triticeæ inſuper uſum multiplicem in culinis pro placentis, juſculis &c. quis ignorat? Farina rudius molæ ope comminuta Alica (Germ. Gries) vocatur. Sunt & hujus plures ſpecies teneriores & rudiores, optima iſta, quæ ex parte corculo proxima elicitur. In ſpecie, quam coram habeo, quaſdam particulas undique albiſſimas, deprehendo, in aliis veſtigia corticis conſpiciuntur. Farina eximia inde parari poteſt, item in culinis puls, juſcula, placentæ. --- Supra ſpeciei Sagu, quam Mauri ex farina Tritici parant, memini (*Appar. med. vol.* 5. *p.* 15.).

Ut aliæ farinæ hæc ipſa ſiccata probe extus ſcopo diſcutiendi tumoribus œdematoſis & eryſipelatoſis applicatur. Cocta in cataplaſma emollit & ſuppurationem ciet. Domeſticum quoque eſt ad maturationem abſceſſuum accelerandam, ſicut in emplaſtro ex farina cum melle ſubacta,

Mica panis triticei ſive pulpa mollis, ex cruſta enucleata, ſcite acria quædam medicamina excipiuntur, quorum vis lente modo evolvi debet. Exemplum præbent pilulæ ſic dictæ magnæ Hoffmanni, quæ mercurium ſublimatum corroſivum aqua ſolutum comprehendunt, quod vehiculum avertit

tit

tit multa incommoda a ſolutione liquida per os capta alias emergentia; item cataplaſma a cl. Duncan (*Medical Caſes*, *ed.* 3. *p.* 198.) in tinea capitis tentatum, cui pariter ineſt acre iſtud mercuriale præparatum. Uſitatius eſt, micam panis lacte in cataplaſma coctam maturandis abſceſſibus tepide applicare, quod ipſum longe præferendum emplaſtris ad hunc finem alias commendatis. Si ſtimulo opus eſt, addi iſti poteſt Crocus, Mel, Gummi Ammoniacum, Cepa & ſimilia. --- *Decoctum album* Sydenhami, quod auctori in dyſenteria (nam aliud etiam uſurpabat) placebat, una cum cornu cervi micam panis albiſſimi recipiebat.

Furfures calide applicati œdemata pedum diſſipant. Addi ſolent pediluviis calidis emolliendi ſcopo. Cocti cum aqua emolliendo in clyſmate laxant.

Supereſt, ut de Tritici ad cereviſiam uſu moneam, cui multis locis indulgent. Quum vero cereviſia hordeacea longe vulgatior ſit; aptius, quæ ad cereviſiæ generalia pro inſtituti ratione ſpectant, capite Hordei commemorabuntur. Coquitur ex Tritico vel ſolo vel in connubio Hordei cereviſia, vel addito Lupulo vel eo omiſſo. Bene quidem triticea cereviſia nutrit, ſed facile flatus generat magiſque, quam cereviſia ex Hordeo, in acidum inclinat, lotium pellit efficacius minuſque calida eſt, quam hordeacea ſaltim lupulata. In Germania inter triticeas cereviſias clarent iſta Breyhan dicta, Guſa Goſlarienſium, Duckſtein Brunſvicenſium aliæque; Angli quoque cereviſiam Ale inde parant.

Pharm. GRAMINIS *Radix*.

540. *TRITICUM REPENS*; calycibus quadrifloris ſubulatis acuminatis, foliis planis Linn. *Syſt. veg. p.* 109. Triticum repens, glumis mucronatis ariſtatiſve, ariſtis ſpicula brevioribus Schreb. *Beſchr. u. Abbild. d. Gräſer*, p. 24. Gramen caninum arvenſe ſ. Gramen Dioſcoridis C.B. Gramen loliaceum radice repente, ſ. gramen officinarum Monti *Catal. ſtirp. Bonon. prodr. p.* 41. Mox α, *muticum*: Monti *icon* 25. ubi ſiſtitur modo ſpicula ſolitaria; mox β, *ariſtatum*, cujus icon in *Fl. Dan. tab.* 748. Utrumque cum aliis multis varietatibus intermediis deſcribit & depingit Schreber *l. c. tab.* 26. Gramen perenne ad ſepes crebrum, peſtis quoque vulgaris agrorum & hortorum, utpote quum vicinas plantas radicum luxurie ſuffocet, ut fieri a ſtirpibus radice repente ſolet.

Incaute confundunt illud, nominatim muticum, cum Lolio perenni L. ſed in hoc proxime dicto calyx monophyllus nec diphyllus eſt, & ſpiculæ latus, non ſuperficiem, rachi intermediæ obvertunt. Non ubivis radix Graminis officina-

rum

rum a dicto Tritico colligitur, certe hoc fit multis Germaniæ locis, item in Suecia. Alibi Panicum dactylon L. ſ. Panicum dactylon radice repente s. officinarum Scheuchz. loco prioris in uſum vertitur; ut in Italia (teſte Seguiero apud Linn. *Diſſ. Obſ. mat. med. p.* 6.), in Gallia, ſi fides iconi cl. Regnault in *Botanique*, item Marchia Brandenburgica (Löſecke *auſerl. Arzn. ed.* 4. *p.* 50.). Craſſior adeo & dulcior eſt hæcce radix, quam altera (*l. c.*). Sed nec defraudanda altera ſuo pretio eſt.

Radix ſubramoſa, undique ſeſe horizontaliter diſpergens, filiformis, culmum frumenti, dum recens eſt, craſſitie æquans, longiſſima, glabra, geniculata, geniculis fibroſis, ex flavo alba. Sapor tam recentis quam ſiccæ ſubdulcis.

Libra una harum radicum circiter uncias quinque ſucci expreſſi erogat, qui facile fermentationem ſubit, qua finita liquor vinoſus dulcis, non tamen palato placens emergit. Continuata fermentatione & fermento addito aceſcit (Hoffmann in Crells *Beytr. zu den chym. Ann. vol.* 3. *p.* 124.). Conciſa & contuſa radix cocta & fermento miſta ſpiritum vini exhibet, ſpiritui vini non cedens. Cereviſiæ pariter ſpecies inde redundat (Idem). --- Fœcula inde emergens ſolvitur aqua bulliente, quæ dum refrixerit gelatinoſam ſubſtantiam exhibet (Parmentier *ſur les vegetaux à ſuppleer eu temps de diſette*). Succus elicitus dulcem quidem ſaporem præ ſe fert, ſed in ſolidum ſaccharum non concreſcit (Marcgraf *chym. Schriſt. vol.* 2. *p.* 85.). Acido nitri tractatus acidum ſacchari ſuppeditat (Hoffm *l. c. p.* 126.). Saccharinis pariter ac nutrientibus particulis inſtrui hancce radicem dicta declarant.

Ad alenda pecora, boves præcipue, radicem aptam eſſe experientia conſtitit, quum contra ea œconomi incurii nonniſi comburere ex agris evulſam ſciant. Abluenda ſcilicet radix, ſiccanda, dein conciſa poſtquam fuerit, aqua calida humectanda, vel cum ſtramine conciſo vel ſurfuribus vel aliis commiſcenda eſt. Pro pane quoque hominibus ſub annonæ caritate commendata radix ſiccata, mola contrita & farinæ pauxillo combinata (Linn. *Skänſka reſa p.* 35. Bergius *Rön om Spanmäls briſtens arsättning medelſt Quickrot, Stockh.* 1757. 4.). Hinc utut infeſtum gramen hoc locis alienis creſcens, tam fœni cauſa, quod bis ſiccari per annum poteſt, quam radicis, ſolo molliori & fertiliori ut cultura adjuvetur, etiam atque etiam ſuadendum (Bengt Bergius *Tal om Svenska Angſkötseln, p.* 65.). Et hæc conciſa recente radice facile ſuccedit (*l. c.* item Blom in *Vet. Acad. Handl.* 1782. *p.* 244.

Sed vi blande reſolvente, aperiente & demulcente jam dudum in re medica inclaruit. Hinc ptiſana inde parata

pro

pro potu ordinario in febribus acutis familiaris, imprimis apud Gallos eſt. In obſtructionibus viſcerum referendis haud mediocre remedium eſt, & nominatim in ea hepatis magni eam fecit Boerhaavius (Hall. in *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1426.). Nec deſunt recentiorum de efficacia hocce in morbo præconia (Kniphof *Diſſ. de Gramine levidenſi & præcellentiſſimo, p.* 16). In ictero periodico a calculis felleis profuit decoctum, etſi non ſine aliorum commodorum connubio, ſecedentibus dejectionibus virideſcentibus & lapillis quaſi comminutis (Seip. Diſſ. *Sylloge Obſſ.* in Tod. *Bibl. vol.* 9. *p.* 478.). Eundem effectum in ſolvendo calculo biliario expertus eſt Löſecke (*l. c. p.* 251.). Intermittentibus febribus Hafniæ vigentibus egregie decoctum ſubvenit vi ſua digeſtiva (Tode *Bibl. tom.* 5. *p.* 186.). Ita ſanavit decoctum ſale polychreſto & foliis Sennæ ſtimulatum virum habitus mali & alvi torpidæ, jam per annum quartana contra corticem Peruvianum rebelli laborantem (Id. in *Bibl.* ſed excidit locus). Nec minus in pituita, pulmones gravante & tuſſim & aſthma excitante, prodeſt. Præter decocti ſaturati formam, hodie quam maxime placet.

Extractum ſ. melligo graminis. Paratur inſpiſſatione ſucci expreſſi. In hunc finem non conducunt vaſa cuprea vel ferrea, quum inde ſemper aliquid ſolvatur, ſed inſpiſſatio fieri debet in vaſe vitreo. Si hæc continuatur ad craſſitiem mellis, mel magnopere refert, & extractum in ampullis vitreis ſervatum deponit poſt aliquot hebdomades materiem grumoſam ſaccharinam aqua facile ſolubilem (Hermbſtädt in cl. Selle *Beitr. z. Natur. u. Arznewiſſ. vol.* 3. *p.* 30. *ſq.*).

Recipiunt porro hanc radicem radices quinque aperientes minores, item inter tot alia ſyrupus althææ Fernellii.

SECALE.

LINN. *Syſt. veget. p.* 107. *Gen. pl. p.* 39.

Pharm. SECALE v. SECALIS *Semen.*

541. *SECALE CEREALE*; glumarum ciliis ſcabris Linn. *Spec. pl. p.* 124. *α*. Secale hybernum vel majus C. B. *β*. Secale verum ſ. minus Id. Diſcrimen utriuſque varietatis in ſtatura diverſa conſtitit, poſterius quoque ſtrigoſius eſt. Icon: Regnault *Botan.* Le Seigle. Gramen annum. Altiſſimum & firmiſſimum inter cerealia, ut ſex ad decem pedes aliquando attingat.

Conjecturas de patria Secalis, agens de Tritico, jam in medium protuli. In Creta ſpontaneum eſſe, uno verbo in

Syſte-

Syſtemate veg. (*l. c.*) Linneus adjecit. Paſſim, ſed rarius in deſerto Cumanico ſolo pingui nec non inter fluvios Don & Wolga, ubi nunquam aratro uſi ſunt, ſubinde Secale offenditur; ſed ex raritate & ſitu probabile fit, emerſiſſe illud ex granis caſu delapſis (Pallas *N. nord. Beyträg. z. Naturgeſch. u. Oekon. vol. 2. p. 359.*).

Cultura hujus exercetur abundantiſſime regionibus præcipue Europæ frigidioribus, parcius in calidioribus. Subinde mixtim cum Tritico ſeritur, unde imbecilliores Tritici culmi ſuſtinentur, & panis materies tanto præſtantior meſſe colligitur.

Secale, cujus Plinius (*Hiſt. nat. lib. 18. cap. 16.*) meminit, videtur frumentum a noſtro diverſum eſſe; etenim deſcribit illud nigrum amarum, ad arcendam modo famem utile &, etiamſi farre mixtum, ventri ingratiſſimum.

Præter Rubiginem (Roville; Teſſier *Traité des maladies des graines*, *p. 19.*), quam cum aliis frumentis communem habet, Secale pernicioſo valde alio morbo tentatur, Clavo ſecalino, Secali corniculato ſ. cornuto, Secali luxuriante, (Gall. Ergot, Blè cornu, Germ. Mutterkorn, Kornzapfen; Blekingis in Suecia Mjöldrufvor, aliis ibidem Mjöldryor, item Mjöldrygor, Mjölökor v. Bochkhorn). In hoc excreſcentia una, ſæpe plures ad ſex vel duodecim ſupraque uſque, in eadem ſpica conſpicitur; ſubteres medio nonnihil craſſior, aliquantum recurvata apice mox obtuſo mox acuto, ſolidioris frumento compagis, ſæpe interne cavis exiguis pertuſa, extus profunde violacea, intrinſecus alba, magnitudinis ſubinde minoris, quam in grano ſecalino ipſo, ſubinde vero longitudinis pollicis unius ad ſeſquialterum, latitudinis unius vel duarum linearum. Facile dignoſcitur effigie (in Teſſier *l. c. tab.* ad *p.* 188. & alia ab eo præſtita in *Mem. de la Soc. med. de Paris.*, *tom. 1. tab. 4.*). Nonnunquam & alia gramina eodem infeſtantur, ut Phalaris Canarienſis, Avena elatior, Feſtuca fluitans, Lolium temulentum, Triticum repens, Phleum pratenſe & alia plura, imo Hordeum & Avena, quin Triticum (Teſſier *l. c. p. 29.*), ſed præcipue huic labi Secale obnoxium eſt. Quo humidior tempeſtas, eo uberior ejus proventus. De ejus origine inſigne ſententiarum divortium. Moneta (in Tiſſoti *Epiſtolis medico-pract. edit. 2. p. 486.*) judice nihil eſt, quam luxurians granum ſ. giganteum. Ottoni A Münchhauſen veroſimile viſum, fungi ſpeciem ſeu Clavariam eſſe. Sunt alii, qui ex punctura inſecti congeſtionem humorum ibidem contigiſſe arbitrantur, e. c. Dan. Gottfr. Schreber (*Samml. öconomiſcher Schriften P. 12. p. 481. P. 14. p. 354.*) Tillet, Read, ut taceam alias explicationes. Hactenus vera originis ratio nondum evicta. Numero majori collecti hi clavi,

præ-

præcipue recentes, ſpirant odorem viroſum, imo ipſe pulvis. Sapor modice linguam pungit. Panis coloris ſaturate violacei eſt, odoris ſaporiſque ingrati, nec tam avide abſorbet aquam farina hocce vitio inquinata, quam alia, quæ eo deſtituitur (Teſſier). Infuſione horum clavorum cum aqua ſuperficies ejus tegitur cuticula pingui odoris fœtidi (Teſſier *p.* 56.). Pulvis aqua humectatus nihil glutinoſi prodit in paſta, qua in re cl. Teſſier cum cl. Model (*Forts. der chym. Nebenſtund. p.* 56.) in multiplici circa alia analyſeos momenta diſſenſu convenit. Tingens eorum pars partim aqua partim alcali fixo cauſtico extrahitur. Ut paucis diſcrimen inter clavorum ſecalinorum & ſecalis naturam pateat: ſic habeto. Clavi iſti nuper deſcripti (non alii infra dicendi) continent principium odorum valde fœtidum, aerem fixum, aerem inflammabilem, magnam quantitatem olei dulcis, exiguam uortionem materiæ extractivæ gummoſæ, quæ mutationi valde obnoxia eſt, & facile in alcali volatile degenerat, exiguum terræ; Secale autem multum mucilaginis ſub analyſi exhibet, pauxillum modo olei, ſpiritum acidum, & ad finem deſtillationis aperto igne factæ, exiguum alcali volatilis, ſed longe plus alcali fixi ex cineribus eruendi (Teſſier *p.* 58.).

Vitio huic Secalis multi medici miſeriis iſtum plenum morbum, ſpaſmodicum epidemicum, adſcripſerunt, quin ſphaceloſam labem artuum, imo naſi, epidemicam, quæ poſterior aliquando nullum cum priori morbo nexum habuit. Hujus malignitatis clavos ſecalinos reos fecere Scrinci, morbum ſpaſmodicum in Bohemia graſſantem deſcribens (*Med. Sileſ. Satyr. ſpec.* 4. *Obſ.* 5. *p.* 54.), Salerne (*Mem. preſ. à l' ac. R. d. ſc. vol.* 2. *p.* 155.) de ſphacelo illo unice agens, Tiſſotius (*Epiſt. medico-pract. pag.* 490.), qui utrumque morbum ad clavos iſtos refert, aliique. Nolo ad vetuſtiores judices regredi: ſed memorandum quicquid dubii ſerius ſententiarum divortium excitare potuerit, ex eodem fonte morbum convulſivum epidemicum nuper adhuc derivaſſe cll. Lindvall. & Bergium (*Veckoskrift för Läkare och Naturfotskare, vol.* 7. *p.* 61. 65.). Ad dirimendam litem, quum difficilius experimenta in hominibus ex inſtituto capi poſſint: crederet aliquis, alia in brutis facta ſubſtituo horum in locum non male poſſe. Sed ambiguos nos reddit diverſitas inſignis eventus notati, quum ſint, qui ab utraque parte militent. Liberat ab hacce accuſatione clavos ſecalinos cl. Model (*l. c. p.* 54. *ſqq.*), quum illos cum alio frumento commiſtos impune columbis projecerit, nec ſub hoc connubio in panem ſubacti & cocti nocuerint. Cl. Schleger (*Progr. clavos ſecalinos perperam a nonnullis venenum morbique rigidi cauſam nominari, Caſſellis* 1772.), experimentis in muſcis, cani-

canibus, gallinis, in ſue, ove & carpionibus factis, item ex applicatione ad vulnus recens in digito hominis facta, innocuos declarat, etſi non negat ex maſticatione ſenſum punctionis percipi, & pulverem naribus attractum easdem inſtar Tabaci fortis vellicare, & monet, ſi quid noxæ haberet, exiguam iſtam futuram, quum tam parva quantitate cum frumento mixta eſſet, plurimam enim partem vel in agro decidere vel horreo. Cl. Parmentier (*Obſervations & additions aux Recreations chimiquIs de. Mr.* Model *p.* 425. *ſqq.*) experimenta in brutis quibusdam inſtituit, ſcilicet in columba, gallina, cane, quæ omnia nihil mali paſſa ſunt ex connubio clavorum ſecalinorum cum aliis alimentis, vel dum contriti cum farina in panem verſi fuerant. Alii nullum aliud malum acceſſiſſe animalibus ex uſu experti ſunt, quam conſtipationem alvi, & inde exortam inflationem ventris. Hancce moleſtiam obſervavit in duobus canibus cl. Schleger (*l. c.*). Quod unicum incommodum quoque in Svecia notavit cl. Wahlin (*Vet. Acad. Handl.* 1771. *p.* 39.) --- Propius ad dijudicandam vim clavorum omnino accedit exploratio ejusdem in ipſo humano corpore. Memorabile igitur, quod cl. Parmentier (*l. c. p.* 427.) narrat, ſe ipſum per hebdomadem mane jejunum dimidiam drachmam eorum, item carnem columbæ & gallinæ ſupra dictarum impune ingeſſiſſe. Memini quoque me legiſſe (locus excidit), duos mendicos per octo dies pane clavis hiſce imprægnato ea quantitate uſos eſſe, ut quotidie uncia una cum tribus drachmis clavorum caperentur, idque ſine damno, non excluſo tamen alio cibo. Ita cl. Scſireber *Samml. öcon. Schriften*, *P.* 14. *p.* 362.) ſine noxa pluries vitioſa hæcce grana per agros inambulando deglutivit.

Sed quam contrarii hactenus dictis ii eventus, qui aliis ſub experimentis apud bruta obviam venerunt. Cl. Scrinci (*l. c. p.* 55.) narrante, canis pane devorato ex Secali cornicularo cocto inter horrendos ſpaſmos periit, quod idem accidit porcis, anſeribus, gallinis ex eadem dape. Sus, quam cl. Salerne (*l. c. p.* 156.) Hordeo cum parte tertia clavorum ſecalinorum mixto ſaginandam curaverat, ſub inflationis ventris & gangrænæ variis partium internarum veſtigiis, mutato etſi poſtea pabulo ob defectum clavorum, interiit. Ita ex peregrina communicatione pulli gallinacei duo necati & ſus, prævia jactura pedum & aurium, ſimili pabulo. Eadem de alia ſue a cl. Read. (apud Teſſier *l. c. p.* 91.) memoriæ prodita, qui decoctum ſaturatum melle mixtum illico muſcis necem attuliſſe exponit. Sine dubio longe majorem accurationem adhibuit ſub experimentis ſuis, quæ & reliqua numero ſuperant & momentorum varietate, ſubjuncta anatome cl. Teſſier (*l. c. p.* 105. *ſqq.* Cfr. &

Mem.

Mem. de la Soc. de Medec. de Paris, *tom.* 2. *p.* 587. ubi recuſa exſtant experimenta ejus, quæ ſpectant ad damnum animalibus allatum aliaque, quæ eorum tædium adverſus eſum Secalis corniculati demonſtrant). Cum alio frumento commiſti hi clavi auates duas, meleagridem & duas ſues juniores, gangræna prævia exſtinxerunt. Alia animalia panem inde cum farina paratum omnino repudiarunt, nec fame quidem ad illum devorandum cogi potuerunt. Ut ne vero exiſtimaretur eam nocendi vim unice recenti Secali corniculato competere, aliis experimentis in anatibus & gallinis ab eo captis conſtitit.

Difficile valde eſt conciliare duo tam diverſa de clavis ſecalinis pnteſtate effata, & errores ex alterutra parte in experimentis commiſſos detegere. Si qua concluſio ad ſimilem apud homines labem inde deducenda ſit, fateor ſymptomata maligna apud animalia percepta potius aliquam de origine epidemiæ iſtius gangrænoſæ lucem accendere, quam de origine morbi convulſivi epidemici, qui ſua natura differre videtur. Sed quidni credamus ipſos illos clavos alio tempore eſſe funeſtos, alio innocuos? Nempe in ditione Cellenſi iis in locis, ubi morbus viguit, clavi iſti interne cœruleo griſei, tenaces cum odore nauſeoſo mucido & ſapore cauſtico exſtiterunt; alibi vero præcedentibus annis collecti albi, farinoſi, inſipidi fuerunt (Taube *Geſchichte d. Kriebel-Krankheit*, *p.* 163.). Et cur ne ſuſpicemur, eandem deletariam cauſam quæ ipſa grana Secalis cerealis vitiat, & farinam iis impertit ceruleo-griſeam tenacem, odorem mucidum, ſaporemque acrem, eadem germinandi potentia privat (Vid. *loc. cit.*), etiam Secali cornuto labem adſpergere? Virus clavorum corruptorum additamento ſani frumenti omniuo infringitur, prout aqua nequitiam ipſius Mercurii ſublimati, & Arſenici minuit: attamen protractiori uſu lenti veneni inſtar conſiderandum arbitror. Nec paganorum diſpendium nullum hoc eſt, etiamſi liberes clavos hoſce a veneni acris, convulſiones excitantis, infamia, quod in ſpicis locum granorum ſecalinorum occupent, nempe in Solonia (Sologne) Galliæ aliquando quartam vel tertiam partem meſſis effecerunt (Teſſier *l. c. p.* 179.). Et, quum in horum miſcela panis nec poroſus evadat, nec ob defectum mucilaginis in Secali cornuto rite nutriat: intelligitur omnis generis clavos ſecalinos cibro vel vanno eſſe ſedulo ſeparandos, ne valetudini vis inferatur. ---- Præter clavos ſecalinos, impalleſcentiam ſpicarum (Svecis Huitax) ex defectu nutrimenti, quod intercipiunt quædam inſecta in herba, & pumilam ſtaturam culmorum ex eodem vitio, tanquam morbos Secalis, nomino.

Inſignis enim inſectorum varietas Secale ſub varia ejus

ætate devaſtat, dum adhuc larvæ forma utuntur. Quædam radicem ipſam conſumunt, ut larva Scarabæi ſolſtitialis, aliaque inſecti adhuc ignoti (Osbeck in *Vet. Acad. Handl.* 1776. *p.* 303. *ſq.*). --- Aliæ præcidunt culmum prope radicem, vel nidulantur ipſo culmo eumque erodunt, ut Elater ſegetis (Bierkander in *Vet. Ac. Handl.* 1779. *p.* 284.), Muſca ſecalis & calamitoſa aliæquæ muſcæ (Id. *loc. cit.* 1777. *p.* 29. *ſq.*), Phalæna turca, Tipula oleracea & Tipula ſecalis (Id. *l. c.* 1779. *p.* 161.). Phalæna ſecalis (Rolander *l. c.* 1752. *p.* 62. Bierkander *l. c.* 1778. *p.* 289.), item Ichneumon extenſor (*l. c. p.* 293.). Muſca pumilionis ſi ova deponit in culmos, hi pumilam modo ſtaturam aſſequuntur, idque tanta interdum frequentia, ut culmi hujus indolis octo ad quatuordecim ſpatio duorum pedum quadratorum reperiantur (Bjerkander *l. c.* 1778. *p.* 240.). Noctu larva Phalænæ conſpicillaris autumno præmordet tenellum ſecale (Bierkand. *l. c.* 1783. *p.* 152. *ſq.*). --- Grana vero Secalis, dum adhuc ſpicis inſunt, in agris excavat Ichneumon culpatorius, quin ſenſim conſumit (Bjerkander *l. c.* 1778. *p.* 334.); & Thrips Phyſapus (De Geer *Vet. Acad. Handl.* 1744. *p.* 6.) in cauſa eſt, ut Secalis ſpicæ plane ſæpe abortiant. --- Phalæna granella (De Geer *Vet. Acad. Handl.* 1746. *p.* 49. *ſqq.*) & Curculio granarius autem in promptuariis ipſis ſtrages ſuas exercent (Wilcke *l. c. pag.* 283.). --- Nocivis iſtis animalculis addi debet Limax agreſtis, qui ſæpe Secalis herbam emergentem conſumit.

Semen ipſum Secalis eſt ſubcylindricum, uno extremo obtuſum, altero, cui corculum oblique inſidet, acutum, ſulco uno longitudinali, cineraſcens, ſemipellucidum.

Farina ſecalina magis nigra eſt, quam iſta Tritici & ſubdulcis. Facile aqua calida macerata fermentatione aceſcit. Sic laminas ferreas, quæ illi immerguntur, arrodit, ut ſtannum facilius ſeſe adfigat (Riman *Järnets Hiſtoria vol.* 1. *p.* 40.). Farina ſicca calefacta inflammationes reſolvit in ſuperficie corporis obvias; in cataplaſmate emollit & maturat. Plus, ex farina hacce aqua & butyro inſulſo cocta, vel ſola vel lacte caprino comeſta mane per plures hebdomades vel menſes in phthiſeos initio juvat, in inveterata malum mitigat (Lange *miſc. verit. med. p.* 34.). Juſculum ſecalinum pariter profuit pluries, ſcilicet paratum ex farinæ ſecalis ſubtilioris uncia dimidia cocta cum aquæ libra una, & omni mane bibitum; ſubinde conduxit, mane pulte ex Muſco Islandico uti, & veſperi juſculo ſecalino (Bang *Prax. med. p.* 539.).

Primarius autem uſus Secalis pro pane eſt. Panis præcipue in regionibus ſeptentrioni propioribus placet, ut Germa-

mania, & adhuc frigidioribus. Glutinoſo iſto Tritici deſtituitur, probe tamen alit gratique ſaporis eſt. In iis, qui ad acidum primarum viarum inclinant, panis ſecalinus moleſtam ſodam & ructus acidos ciere ſolet, quod ipſe comperi, magis autem triticeo convenit iis, qui alvum tardam experiuntur. Non tam facile exareſcit, ut panis ex alio frumento coctus. Supra jam dixi, varia proportione miſceri hinc inde Secale cum Tritico pro pane, unde albidior fit. Si furfures paſtam reliquam intrant, rudior omnino evadit; nomenque panis militaris obtinet. De panificio generalius ſupra ſub Tritico (*p.* 152. *ſq.*) præcipua expoſui. Sed nec hic attinet indicaſſe nomina panis ſecalini ſingula, a forma, coquendi artificio, miſcela, duritie varia &c. petita. Durior ut iſte, quo ruſtici & famulitium in Suecia utuntur, forma diſci & foramine medio inſtructus, quo per ſeries perticis appendi poſſit, bonam partem rationem in ſe continet albedinis dentium, qua hocce hominum genus fruitur, licet non diffitear acorem ipſum panis aliquid adhuc ad id conferre poſſe. Panis ſegmentum leviter toſtum ſi quæ immergitur, potulentum in acutis reficiens & ſalubre ob acorem ſubminiſtrat, quod longe ſarius tædium parit, quam reliqua fere omnia potulenta; poteſt illi quoque ſuccus Citri & ſaccharum pro arbitrio addi. Durior, quin in molliori pane ſecalino, cruſta externa ſolet eſſe quam in alio. Calidus autem, diſſectus, & aqua Hungarica vel ſpiritu vini camphorato humectatus & abdomini impoſitus, ſudore excitato aliquando febrem intermittentem ſanat (Roſenſtein *om Barns Sjukd.* *p.* 315.). Spargit quoque panis calidus præcipue ſecalinus halitus analepticos, naribus ſubjectus, exemplo notiſſimo Democriti, qui ſenex decrepitus & morti proximus vitam per aliquot dies ad celebrandas nuptias dilectæ ſororis ſuſtentavit, olfaciendo continuo panem calidum vino humectatum. Iidem tamen halitus panis, intra conclave arctum abundantius noctu præcipue retenti, inſtar fermenteſcentis muſti vel vini in cella clauſa necem afferunt. Mica panis nigri recentis, digitis tractata & applicata, dolores in clavis pedum tollit, & eosdem exſtirpat, experimento monachorum Franciſcanorum & Capucinorum (Singeiſen *Diſſ. de ophthalmia*, *Erlang.* 1786. *p.* 25.). Mica contrita in connubio ſalis veſci & ſeminum Carvi contuſorum cephalalgiam capiti per linteum applicata levat. Furfures toſti, donec colorem Coffeæ contritæ adſciſtent & linteo involuti ſponte ignem concipiunt (*Zürch. med. Magaz.* 1773. *p.* 238.).

Secale quoque ad ſpiritum frumenti obtinendum impenditur. Quin in Germania & ſeptentrionalibus regionibus præcipuum ejus fontem conſtituit. Sæpe tamen illi aliud

frumentum, ut Hordeum vel Triticum, vel utrumque varia proportione admiſcetur. Et in hunc finem vel germinatione prægreſſa, vel ea omiſſa, rudius contuſum frumentum maceratur rite aqua calida, dein fece cereviſiæ adjecta fermentatio ſuſcitatur, qua ad finem tendente maſſa in vaſa deſtillationi accomodata transfertur & deſtillatio poſt aliquam moram incipitur, & continuatur quam diu liquor ſpirituoſam naturam & ſaporem ſervat. Quoniam autem tranſiens liquidum nimis debile eſt & ingratum, iterata deſtillatione fortius redditur. Alcohol adeo, pulverem pyrium accedens, inde parari poteſt (quomodo declarat cl. Lichtenſtein in Crells *Annal.* 1786. *P.* 2. *p.* 306.). Non hujus loci eſt omnes encheireſes exponere, ad ſpiritum frumenti eliciendum idoneas (Practica momenta bene perſequutus eſt Chriſt in *Regeln vom Fruchtbrandwien-Breunen*, 1785. 8.). Studio quoque prætereo artificia varia, quibus empyreumatico odore, turbido habitu aliiſque vitiis, privetur. A ſpiritu vini probæ notæ requiritur, ut pellucidus omnino ſit, nec odore nec ſapore adventitio diſpliceat, accenſus paucum modo aquæ relinquat, bullulas agitatus generat, oleum expreſſum, ſi infunditur, ad fundum vaſis transmittat. Exploratur quoque virtus experimentis hydroſtaticis (V. Faggot in *Vet. Acad. Handl.* 1766. *p.* 249. Compara inſtrumentum a cl. Paulin propoſitum in *Hiſt. de la Soc. à Montpellier*, *vol.* 2. *p.* 485. *ſq.*). Gratior & fortior eſt ſpiritus vini frumentaceo. Ingratus ſapor ſpiritus frumenti dependet ab oleo, quod deſtillatione ſimul elicitur. Nam ſi hoc, hiemali frigore inſtar ſedimenti albi fundum in ſpiritu iſto petens, in cochleari liquatur, pinguedinem refert, & ſpiritu vini gallico ſolutum, iſtum eodem ingrato ſapore impertit (Scheele in Crells *Annal.* 1785. *P.* 1. *p.* 61.). Crebro tamen pro extractionibus, eſſentiis, tincturis &c. adhibetur. Quæ de uſu diætetico inflammabilium ſpirituum ſectione de ſpiritu vini egi (*Appar. med. vol.* 1.), transferri ad hunc quoque poſſunt. Quod remanet poſt deſtillationem ſaginandis & pinguefaciendis pecoribus conducit.

Nec ſilentio plane præterire hic licet Secalis toſti, loco Coffeæ, uſum (Vid. *Appar. med. vol.* 1.). Non proximis modo hiſce annis huic fini par viſum eſt, ſed jam a. 1714. Dillenius (*Ephem. nat. curios. cent.* 3. 4. *Obſ.* 150. *p.* 345.) iſtum potum commendavit, &, ne oleoſum Coffeæ deficeret, addidit pro toſtione amygdalarum portionem. Secale toſtum vero eam ſpem injecit, ut ne, ſicut a Coffea vera, æſtus, pervigilium, tremor ſubſequerentur, tum demum pecuniæ pro merce exotica parcendum eſſe crediderunt. Sed præſtaret omnino abſtinere a potu, qui inter multa

bona

bona veræ Coffeæ, quæ iſti deſunt, id mali ſemper ſecum vehit, quod calide potetur, & ob vile pretium ad potandum tanto avidius pauperiores invitet.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Ad huncce articulum refero aquam panis *Ph. W. pag.* 21. cujus vis analeptica potius a vino & aromatibus additis repetenda; item & emplaſtrum de cruſta panis *Ph. W. p.* 61. ad cujus ſtomachicam vim panis vix aliquid confert, ſed gummi reſinæ & aromatica, quæ intrant. Hinc nec panis genus, ex quo cruſta deſumpta in formulis memoratur. Utrumque hodie exolevit.

HORDEUM.

LINN. *Syſt. veget. p.* 107. *Gen. pl. p.* 39.

Pharm. Hordeum s. Hordei *Semen.*

542. *HORDEUM VULGARE*; floſculis omnibus hermaphroditis ariſtatis, ordinibus duobus erectioribus Linn. *Spec. pl. p.* 125. Hordeum polyſtichon hybernum C. B. Hordeum (polyſtichon) floſculis omnibus fertilibus, ordinibus indiſtinctis Haller in *Comm. ſoc. ſc. Gotting.* 1775. *p.* 5. *tab.* 2. *fig.* 18. Wintergerſte Germanis. Icon Regnault *Botan.* L'Orge. Gramen annuum ignoratæ patriæ. Varietas ejus exſtat β, Hordeum *cœleſte*, ſeminibus decorticatis, h. e. gluma florali exteriori, quæ in altera varietate firmiter adhæret, denudatis; unde nackte Gerſte a Germanis vocatur; ipſa maturitate ariſtas perdit. --- Hæc ſpecies vulgo verſus hiemem ſeritur, rarius vere; unde nomen Germanicum dictum.

Hordeum diſtichon; floſculis lateralibus maſculis muticis, ſeminibus angularibus imbricatis Linn. *Spec. pl. p.* 125. Hordeum diſtichon C. B. Hordeum (æſtivum) ſpicis explanatis, floſculorum duobus ordinibus fertilibus, intermediis quaternis ſterilibus Hall. in *Comm. ſoc. ſc. Gotting.* 1775. *p.* 6. *tab.* 3. *fig.* 24. Gramen annuum, de cujus patria Linneus in *Syſt. veg. ed.* 13. *p.* 107. ſcripſit, habitare ad Samaram Tartariæ fluvium; circa quod argumentum ponderanda ea, quæ alibi (ſupra *p.* 148.) dicta ſunt. Et hujus varietas exſtat β, Hordeum *nudum*, ſeminibus decorticatis. --- Hæc ſpecies tempore verno ſeritur & exeunte æſtate matureſcit, unde Sommergeſte Germanis.

Hiſce duabus ſpeciebus Hordei vulgo acquieſci ſolet, etſi

 hinc

hinc inde & Hordeum hexaſtichon L. quæ ditiſſimæ meſſis ſpem excitat, item Hordeum zeocriton L. quoque ſeritur. Prærogativa tamen tribuitur Hordeo vulgari L. quod H. hexaſticho ſimillimum eſt. Granum minus tenerum præbet diſticho.

Hordeum, Κριθη' antiquiſſimum omnium frumentorum habetur & Atticum ſolum tanquam patria conceditur, licet ars colendi illud aliunde acceſſiſſe videatur (Heyne *Opuſc. vol. 1. p.* 353.). Spontaneum una cum Avena in Sicilia creſcere & copioſiſſime quidem circa Marzamemi ſibi cum fiducia perſuadet ill. Riedeſel (*Reiſe durch Sicilien u. Groſſgriechenland, p.* 79.). In regionibus orientalibus quoque colitur. Per totam Europam ad Laponiam uſque familiare, ſeptentrionalibus gentibus præcipue placet, quum intra breve tempus matureſcat. Hordeum æſtivum adeo intra 55. vel 58. dies, & minus reliquis cerealibus frigoris impatiens ſit meſſemque uberiorem ſuppediret. Sæpe junctim cum alio frumento, Avena adeo, ſeritur ſub ſpe majoris lucri.

Uſtilagine (Orge charbonnè, Vid. Teſſier *Traité des maladies des grains, tab. ad p.* 305. *fig.* 2. 3. 4.) ſæpe infeſtatur, quæ gluma abdi ſolet, ſnperſtitibus ariſtis, unde non tam facile vento & pluvia diſpergitur. Cauſa videtur in ipſa radice quærenda, nempe nunquam culmi ex eadem radice emergentes ſpicas ſanas aliaſque uſtilagine vitiatas producunt, & vix niſi duæ modo ſpicæ emergunt. Profundior juſto ſatio accuſari ſolet.

Inter inſecta, quæ vim Hordeo inſerunt, præcipue memoranda ſunt Tipula oleracea, quæ præcidit culmum prope terræ ſuperficiem, & Muſca Frit Linn. in *Vet. Acad. Handl.* 1750. *p.* 184. *Faun. Suec. p.* 456.), quæ, licet modo pulicis magnitudine, granum decimum quodvis deſtruit & ejus atrophiam facit (Svecis Slökorn). Aliquando & accedit Chryſomela Polygoni inſtar infeſti hoſpitis.

Semen Hordei (cortice inſtructi) oblongum, medio craſſius, utrinque attenuatum, glabrum, coloris ſtraminei, apice terminatum ariſta lineari ſæpe diffracta, ventre longitudinaliter per medium ſulcato, dorſo & lateribus angulatis, medulla farinacea farctum.

Semen integrum, prout ex horreo colligitur, Hordeum *crudum* vocari ſolet; quod cortice autem per molendinam exutum eſt, *mundatum* (Gallis Orge gruè); & quod mola in formam ſphæricam redactum eſt, *perlatum* (Svec. Perlgryn, Germ. Perlengraupen) dicitur.

Hordeum antiquis tam cibi varia genera, quam potulenta varia ſuppeditabat accepta. Polentam (Αλφιτον) nominabant Hordeum aqua per noctem perfuſum, ſiccatum frixum,

xum, dein commolitum. Ex hac aqua, lacte, vino, vel melle ſubacta panis ſpeciem parabant, Maza ab iis nuncupatam. Cortice privato Hordeo Ptiſanæ nomen indiderunt, quod tamen & tribuebant decocto ex hocce parato, vulgari in morbis acutis Hippocratis tempore potulento; unde & ptiſanæ nomen ad alia decocta medicata tranſiit. Cremor (Πτισαννις χυλος, Gerſtenſchleim Germ.) aqua ex Hordeo viſcida dictus.

Noſmet, imitantes Veteres in potu per febres acutas eligendo, hordeacea ptiſana eaque tenuiori & tepida pariter creberrime utimur. Pro pauperioribus ſufficit coquere Hordei crudi e. c. uncias octo cum aqua pura, donec crepet, ut menſuræ quatuor ſuperſint; menſuræ cuilibet mellis uncia una vel duæ adduntur, & ægris valde æſtuantibus ſub ſiccitate vel tarditate alvi cremoris tartari vel nitri drachma una vel duæ, hujus potus menſura una ad tres ſupraque per diem ingeritur (De Haen *Rat. med. P.* 1. *p.* 6.). Ditioribus confert decoctum ex Hordeo perlato tam tenue, ut lacteſcentem modo colorem præ ſe ferat, cui quidem ſucco Citri & ſaccharo, vel Robis variis ſpeciebus acidiuſculis, ut Berberum, Rubi idæi, Ceraſorum, gratia & refrigerans vis impertitur. Ita mucilagine abdita longior mora conceditur aquæ in corpore noſtro, colluvies primarum viarum emollitur & mobilis fit, acre, quod ibidem ad nauſeam vomitum vel diarrhoeam vellicat, involvitur & diluitur, ipſe ſanguis attenuatur & demulcetur, vaſa flexiliora evadunt, ſecretiones & excretiones quælibet melius ſuccedunt, ſitis levatur, æſtus temperatur.

Loco Avenæ in Hiſpania aliiſque calidis regionibus Hordeum equis projicitur.

Hordeum aqua frigida in tabulatis, vel quod præſtat receptaculis commodis emollitum, dein per ſtrata loco, quem aër bene perflat, diſtributum, ſpeciem fermentationis ſubit & germina utrinque protrudit; quod ne ultra juſtum limitem fiat, mox ſiccatur aere (Luſtmalz Germ.), vel torretur (Darrmalz Germ.) ſuper furnis commodis. Aëtius Βύνην appellavit; Maltum (Malz Germ.) hoc recentiores vocant, *Hordeum toſtum* non omnino recte dicitur. Scopus hujus germinationis eſt, ut lentor farinæ vincatur, & oleoſum cum acido in perfectam dulcedinem combinetur, quo aqua illam cum attenuata farinoſa parte recipere queat. Proximum eſt, ut in rudiores partes mola fragantur (Malzſchrot Germ.). Et hæc quidem prima cereviſiæ initia ſunt, qui potiſſimum parandæ hæcce encheireſis deſtinabatur. --- Sed noſtra ætate infuſum ſ. muſtum Malti Hordei (Wort, vel Infuſion of Malt Anglis) medicina magni nominis evaſit, quod ipſum extemporaneo labore, mox

exponendo, paratur. Cl. Davidis Macbride (*Experimental Eſſays*, p. 172. ſq.) meritum eſt, quod illud primus attentioni & experientiæ medicorum commendaverit. Etenim perpendens curationem ſcorbuti marini plurimam partem a fermenteſcente vi plantarum recentium dependere, ingenioſe conjecit, ad eundem ſcopum poſſe pervenire alio vegetabili licet non recenti, huic tamen mutationi opportuno; & jam optio Malti facta eſt. Hæc dum ſcriberet, neque ex propria experientia nec aliena virtutem confirmare potuit. Quam vere autem rem conjectaverit, ſatis poſtea fida & pluries inſtituta ejus in ſcorbuto dicto & putridis febribus adminiſtratione conſtitit. Conſilium vero ejus hoc fuit, ut Malti libræ duæ civiles ruditer comminutæ triplo aquæ ferventis perfundantur, & poſt ſollicitam motitationem per tres vel quatoor horas vaſe probe clauſo digerantur, ſubſequa decantatione. Renovare autem convenit hocce potulentum quotidie. Quam prædixerat antiſcorbuticam efficaciam ille, hujus paucos annos poſt capto in duplici navi experimento tam ejus frater quam chirurgi ex longis itineribus maritimis reducens fidem fecerunt, datis infuſi Malti duabus vel tribus imo ſex libris per diem; quibusdam tamen diarrhœam creavit, ut ſedare illam aliis commodis oporteret (Macbride's *Hiſtorical account of a new method of treating the Scurvy at Sea*, 1767. 8. item *Appendix* ad auctoris *Introduction to the theory and practice of Phyſic*, 1772. *p.* 639. *ſqq.*). Sed juſto lentius in re nova maximi ponderis experimentis trutinanda proceſſerunt ii, quibus in profectionibus maritimis longis maxima opportunitas ſuppetabat, chirurgi nimirum in regiis claſſibus merentes, etiamſi collegium rei navali regiæ præfectum (Lords of the Admiralty) id fieri juberet. Quin Huxhami adverſum judicium initio obſtitit, claſſiariorum in portu quærelis inanibus aberrans. Defuit in breviori itinere occaſio juſta, & in longiori verum inveſtigandi ſtudium. Tandem plures chirurgi Anglici in Indiam orientalem diverſis navibus profecti optimo ſucceſſu hocce infuſum tentarunt, horumque obſervata publici juris facta (a cl. Badenoch in *Med. Obſervations and Inquir. vol.* 5. *p.* 61. *ſqq.*). Vix vero evidentius ullum documentum præclare ejus in ſcorbuto præcavendo & curando efficaciæ deſiderari poteſt, quam hoc, quod in itinere celeberrimi navigatoris Cook circa orbem terrarum in comitatu centum & novendecim hominum facto præſtiterit, quorum unus modo ante itineris initium vita deceſſit, reliqui omnes hujus infuſi potiſſimum auxilio, quod pro medicina fuit, ſervati; ut tamen & reliquorum præſidiorum ſagaciſſimi viri ſua ſtet dignitas (Cfr. *Appar. med. vol.* 2. *p....*). Adeo vero efficax in arcendo

mor-

morbo in hoc itinere fuit, ut rarior occaſio adeſſet tentandi, quid ſanando jam præſente valeret. Sed nec præſentibus manifeſtis ſymptomatibus ſcorbuti iners fuit (Vid. de hiſce Pringle's *Diſcourſe upon ſome late improvements of the means for preſerving the health of mariners*, recus. in opere poſthumo : *Six Diſcourſes*, *p.* 163. *ſqq.*). Infuſum vero in hoc itinere paratum eſt ex Malti comminuti pinta una & aquæ ferventis pintis duabus vel tribus, cujus qui ſibi de ſcorbuto mutuebant, quotidie pintam unam ad duas calide duabus vel tribus horis ante & poſt paſtum biberunt, magis infeſtati quartas tres pluresve (Forſter's *Obſervations made in a voyage round the world. p.* 633.). Aliud ſimile maxime memorabile exemplum virtutis exſtitit in expeditione nuperrima ad Botany bay, in qua ex ducentis & duodecim hominibus ſtipendia merentibus unus modo, ex ſeptingentis ſeptuaginta quinque anutem, delicti cauſa ex Anhlia illuc translatis, viginti quatuor modo, in itinere a Portu magno (Porſmouth) per triginta ſex hebdomades, perierunt, reliquis contra ſcorbitum nonniſi infuſo iſto, etſi parcius ſubminiſtrato, ſervatis (Tench's *Narrative pf expedition to Botany bay*, *pag.* 46.). Si per linteum colatur liquidum, colorem pallidum dulceſcentem & gratum obtinet, per viginti quatuor horas ſub calore gr. 74. Fahrenh. ſervat ſuam integritatem; ſed intra horas triginta ſex vappidum fit, acceſcit & ſpumam emittit in ſuperficiem. Maltum coctum liquorem præbet ſaturatiorem, graviorem, viſcoſum, nec tam cito fermenteſcentem (Badenoch in Macbride's *Append. l. c. p.* 651.). Coqui etiam poteſt infuſum hocce cum pane bis cocto, & ſaccharo edulcari, quod pariter cl. Macbride commendavit. Scite conjungitur externa infuſi & granorum calidorum poſt infuſionem remanentium applicatio ad loca affecta (*Med. Obſ. and. Inquir. vol. pag.* 67. Forſter *loc. cit.*). Epithemata ex infuſo Malti etiam deprædicat cl. Lind (in Hunczousky *Beob. pag.* 58.). Ratio virtutis facile cognoſcitur ex ſimili effectu, quem alia frumenta præſtant, fermentationem dum ſubeunt, ut placentæ ex comminuto Malto Hordei & farina ſecalina coctæ & aqua calida perſuſæ, unde fermentatione intra 24. horas potus, Ruſſis uſitatus, *Quas* emergit; ex uſu ſalutari pomacei, cereviſiæ aliorumque liquorum vinoſo acidulorum, fructuum horæorum & recentium vegetabilium cujuſcunque generis, quæ omnia aeris fixi evolutione putridam diatheſin, quæ cauſa ſcorbuti eſt, corrigunt. Ne quis vero credat in avertendo ſcorbuto modo valere, memorandi ſunt ægri, quorum gingivæ ſpongioſæ, tumidæ, doloroſæ ſanguinem fundentes, halitus oris fœtidus, femora vel crura tumida, cutis maculis exanthematibus

bus vel ulceribus fœdata, reſpiratio difficilis, artus dolentes, habitus corporis leucophlegmaticus, diarrhœa continua, lotium fœtidum (Conf. caſus in Macbride's *Appendix* in *Method. introduction* & *Med. Obſ. and. Inquir. l. c.* Forſter's *Obſerv. cit.*). Effectus inſuper mirifice celer eſt, ut ſint qui intra triduum vel quatriduum doloribus ſcorbuticis & eruptionibus cutaneis liberantur. Solutio alvina ſub uſu adjuvat efficaciam (Conf. Macbride *l. c. p.* 650. 659. Gairdner In *Med. Obſ. & Inquir. l. c. p.* 64.).

Non facile ſub tanta teſtium varietate convelli hæcce infuſi Malti laus adverſo cl. Clark (*Obſervations on the Diseaſes in long voyages to hot countries*, *p.* 182. *ſq.*) effato poteſt, qui eo neque tollere malum, neque incrementum ejus cohibere valuit. Perdere Maltum queritur poſt aliquot hebdomadum moram in mari ſaporem ſuum ſaccharinum, licet facile fermenteſcat, & addito ſaccharo æmuletur muſtum Hordei recens. Sed aliorum obſervatione per duodecim menſes (*Med. Obſerv. & Inquir. l. c. p.* 65.) Maltum ſuam integritatem ſervavit, imo per duos annos (Cook apud Pringle *Diſcourſe l. c. p.* 173.); tertio quidem licet manifeſte labem contraxiſſet, infuſum tamen virtute ſua non caſſum exſtitit, modo plus ſolito Malti ſumeretur (Chir. Patten apud Pringle *l. c.*). Limitat quoque cel. Aaſrow (in *Soc. med. Havn. collectan. vol.* 1. *p.* 60.) præſtantiam ejus in ſcorbuto, ſub initium morbi quidem juviſſe narrans præſertim accedente diarrhœa, & augmentum coërcuiſſe, in conſummato autem ſcorbuto alvinum profluvium auxiſſe, ſolo infuſo nullum convaluiſſe; cereviſiæ autem probe manifeſtius auxilium tribuit: aſt dolendum non facile ſuppetere illam in navigiis per longius iter. --- Mota & alibi querela eſt, quod in quibuſdam nautis ſcorbuticis inde vehementes alvi dejectiones ſubſequutæ fuerint (Deſbout in *Hiſt. de la Societé R. de Medicine*, *tom.* 6. *p.* 273.).

Dicta hactenus ad vim antiſcorbuticam infuſi Malti ſpectant, quam vero confirmans novis exemplis cl. Collin, eandem (*Obſerv. circa morbos*, *P.* 4. *p.* 133.) ſimul ad febrem putridam biliosam variaſque bilioſas affectiones, vomitione vel diarrhœa ſtipatas, item exulcerationes extendit, & ex centenis caſibus, quorum viginti nobiſcum communicavit, colligit, ut propria ejus verba ferunt, infuſum hocce eſſe egregium antemeticum, antiputredinoſum, antiſcorbuticum, digeſtionem ciborum juvare & corrigere, ſitim cito ſedare & bonum nutrimentum afferre. Iſte vero Malti Hordei uncias ſex cum aquæ menſura una per quadrantem horæ coctas commiſcuit cum ſeminum Fœniculi ſcrupulis quatuor, Glycyrrhizæ drachmis duabus vel tribus, & poſt digeſtionem per quatuor horas, liquidum colandum curavit, hujuſque li-

libræ

bræ duæ vel tres quotidie per diem exhibitæ ſunt (*loc. cit. p.* 173.). --- In ulceribus obſtinatis aliis, præterquam ſcorbuticis, quoque in Anglia ſuppetias ſub interno uſu tulit, quorſum ſpectat caſus fœminæ, quæ infectione venerea ejuſmodi contraxerat Mercurium eludentia, aliuſque fœminæ, poſt puerperium ulcere ſuper oſſe ileo rebelli afflictæ (Ruſh in *Med. Obſerv. and. Inquir. vol.* 4. *p.* 367.). ---- Et clari nominis vir (Percival in ſuis *Eſſays med. and. experim. vol.* 2. *p.* 79.) in ſcrophuloſis affectionibus aliiſque malis, in quibus acrimonia univerſalis obtinet & morboſa ſanguinis tenuitas, ab eo præſtans auxilium exſpectat, ipſeque vibices intra paucos dies eo diſparuiſſe expertus eſt.

Idem Hordeum poſt germinationem leviorem toſtum vel ſiccatum demum pinſitum, ſ. Maltum ruditer comminutum, *Cereviſiæ* materies eſt maxime vulgaris. Inter multa alia nomina huic potulento antiquitus tributa, quorſum Ζυθος, Βρυτόν, Κουμι, Πινος, eminet ob ſcitam rei dijudicationem Οινος κριθινος (vinum hordeaceum) Athenæi (*Deipnoſoph. lib.* 10. *cap.* 13. *ad fin.*). Potus ex hoc aliiſve frumentis pro ſiti fallenda paratus nec Græcos nec Ægyptios olim latuit, antiquis quoque Germanis notus ſatis fuit (docente Tacito *de morib. German.* ed. Gronov. *p.* 407.), etſi omnino confitendum, variare hodie artem cereviſiam coquendi, granorum præparatione, fermentatione, additamento vario. Maltum hodie in hunc finem ſub variis vaſorum mutationibus & iufuſionibus aquæ coquitur, & coctio tam diu continuatur, donec decoctum ſaturate dulce & clarum obtineatur (Muſtum Hordei, Wört Svec, Würze Germ.). Additur tum Lupulus, vel, quod præſtat, aqua antea decoctus, vel cum muſto decoquendus, idque fit tam ad mitigandam dulcedinem quam ad avertendum acorem. Quibus factis fermentationi liquidum committitur, accelerandæ fermento adjecto ſive fece cereviſiæ, & ante fermentationem omnino ceſſantem in dolia transfertur, quo ibidem abſolvi omnino poſſit. Inter innumera ſcripta, quæ de arte cereviſiaria prodierunt, notanda Hagens *Abhandl. chem. u. phyſ. inhalts*, *n.* 3. 1778. *Königsb.* Simons *Kunſt d. Bierbravens nach richtigen Grundſätzen d. Chymie u. Oeconomie*, *Dreſd.* 1781. Richardſon's *Hints on an improved practic of brewing malt liquors* 1781. Ad hydroſtatica autem experimenta, quæ virtutem cereviſiæ determinant, ſpectant Richardſon's *ſtatical eſtimate of the materials of breving* 1784. & Baverſtock's *hydrometrical Obſervations and Experiments in the brewery*, *Lond.* 1786. Sunt & cereviſiæ vel pauxillo modo Lupili imprægnatæ, vel illo omnino deſtitutæ *albæ* hæ poſteriores vocantur, licet tamen & albedo a Malto, aere tantum ſiccato vel leniter toſto, vel Tritico ad partem vel omnino adhibito

to derivanda, prout & *brunæ* colorem vel toſtioni majori vel Lupulo colorem debent.

Ita evolvuntur partim coctione, partim fermentatione duplici, ſpiritus & mucilaginoſæ partes, quæ Hordeo inſunt, & quum hæc multis aquoſis diluta in cereviſia exſtent, facile per corporis humani vaſa diſtribuuntur. Difficile quatuor iſta bonæ cereviſiæ requiſita, Maltum, Lupulus, fermentum & aqua, in ſumma ſua integritate combinantur, nec ars coquendi illam & tractandi, poſtquam domum tranſlata fuerit, ubivis æquali notitia exercetur. Non mirum igitur cereviſiam pluribus vitiis multis in locis laborare. Secundaria cereviſia (Coſent) tenuis iſta eſt, quæ obtinetur nova portione aquæ Malto jam excocto ſuperinfuſa, & cum reſiduo Lupuli cocta. Quicquid vel hocce liquido effuſo remanet, ſaginandis pecoribus ob nutritias particulas ſuperſtites inſervit. Præter Triticum & Hordeum, quibuſdam in locis ex Avena item ex Secale, cereviſia coquitur, in Indiis ex Oryza, in America ex Zea Mays. Imprægnatur & ſubinde iſta variis aromaticis ſub ipſa fermentatione vel coctione admiſtis vel in ſacculo ſuſpenſis. Quæ in America ſeptentrionali ex ramulis folliferis conciſis Pini Canadenſis Linn. (White Spruce Fir) & alius ſpeciei Pini, quæ Abies Mariana, foliis linearibus acutis, conis minimis Mill. (Blach Spruce Fir) paratur cereviſia, vix hocce nomen meretur, quum modo ex decocto ramulorum cum aqua fermentatione ope fecis ſuſcitata paretur, addito ad bituminoſum ſaporem vincendum ſaccharo, licet & ſubinde tantillum frumenti in nigredinem toſti, vel & placentulæ ex frumento, ut & nutriendi vim habeat, addantur. Ejuſdem naturæ eſt cereviſia e baccis Juniperi in Svecia parata (Vidd. *Appar. med. vol.* 1.). De cereviſia Gill-ale Anglorum alibi dixi (*Appar. med. vol.* 2.). Vituperanda quælibet additamenta, quæ inebriant & caput obnubilant, ut amata olim varia, ſub defectu Lupuli uſitata, aliaque, Abſynthium, Gale, Millefolium. Cereviſia hordeacea iis præcipue locis in quibus vinum deficit, in deliciis eſt. Bonæ notæ cereviſia eſſe debet non acida, ſed amareſcens, ſpumam modice agens dum effunditur, ſine qua aerem fixum aufugiſſe judicatur. Nocet vero iſta, cujus fermentatio ſuppreſſa, quæ non ſolum ampullas diſplodit, ſed colicam flatulentam, ſtranguriam, inflammationes ventriculi & inteſtinorum creat, nocet & male cocta, vel nimis recens, vel fece inquinata, flatus torminaque excitando. Diſplicet, quæ ex defectu neceſſarii fermentationis gradus vel acceſſu aeris ad vaſa, quibus ſervatur, Gas ſuo deſtituitur, & inde vappidum ſaporem contrahit. Salubrem ceteroquin cereveſia potum conſtituit, ut qui ſanguinem diluit, probe nutrit, præcipue fortior (Doppelt-

bier),

bier), amaritie ventriculum roborat, nervos reſocillat, ſitim ſedat, aere fixo, quem continet, niſum ad putredinem humorum infringit (V. ſupra *p.* 155.), lotio præſertim ſabulum eliminat. Cereviſia probæ notæ ob fixum aerem, quem continet, calculi urinarii præſervativum habetur, imo levare eos, qui vere calculi moleſtias ſentiunt, creditur. Inter 1400. homines, in quibus Cyprianus, vir olim clarus, lithotomiam exercuit, plures vino delectati fuerant; verum ne unus quidem cereviſiæ deditus (Allen *Synopſ. med. pract. Ed. Francoſ. p.* 270.). Limitat tamen cl. Dobſon (*Med. Comment. on fied air, p.* 136.) hanc a cereviſia ſperandam immunitatem a calculo. Prout ipſa cereviſia ſcorbuti haud mediocre remedium eſt: ita & in hunc morbum tanto magis valet, ſi ſtirpes aliquot antiſcorbuticæ eodem dolio excipiuntur (V. *Appar. med. vol.* 2.).

Cereviſia bruna ex libra una in uncias duas coctione concenrrata, ita ut ſyrupum referat, corpora reſinoſo gummoſa efficaciter trituratione ſolvit (Buchholz in *Nov. act. not. carioſ. tom.* 5. *p.* 46.), ut Gummi ammoniacum (*Exper.* 7.), Bdellium (*Exp.* 13.), Myrrham quoad partem (*Exp.* 34.), Opopanacem (*Exp.* 38.).

Extrinſecus pudendis muliebribus, poſt partum difficiliorem inflammatis & tumidis, commode cereviſia cum Salvia cocta & butyro non ſalito mixta applicatur; nec minus cereviſia, in qua butyrum liquarum, egregie diſſipat tumores mammarum ex lacte coagulato (Plenck *Mat. Chir. p.* 541.

Inſcula culinari arte varia parantur ex cereviſia, quæ exponere hujus loci non eſt. Sed ſerum lactis ex lacte, cui ſub coctionem cereviſia additur (öhloſtvaſsla Svecis), memorari hic debet, quum vulgarem gratum & ſalubrem in febribus acutis potum in Svecia ſuppeditet, qui tædium non tam facile parit ac alia potulenta. Dilui poſtea poteſt aqua calida addita, ut ſitim tanto melius fallat. Sanis in Suecia caſeoſæ lactis parte, Cinnamomo conſperſæ, una cum ſero iſto ſaturatiori gratum ferculum exiſtunt.

Ex inſigni iſto numero cereviſiarum hordeacearum ob medicatam vim ſpeciatim *Mumma* Brunſvicenſis dicenda eſt. Hæc clara eſt, ſpiſſitudinem ſyrupi habet, coloris ſaturatius bruni & ſaporis grate dulcis. Transfertur in Indiam orientalem uſque illæſa, quin vectione per mare præſtantior fit. Medicamenti vero potius loco eſt, quam potui vulgari idonea; imbecilli enim ventriculo ſubvenit, nervos reſocillat, & eximie nutrit. Rachiticis unciam unam Mummæ cum pane bis cocto ter de die propinare conſert (Swieten *Comment. vol.* 5. *p.* 618.). --- Ad fœtorem ulcerum cancroſorum tollendum valet præcipue Mumma in ſpiſſitudinem unguenti den-

denſata, nimirum linteo illita & applicata; ſuppuratio inde promovetur vixque cuti adhæret, nec dolorem relinquit (*Bemerk. üb. Gegenſtände der Wundarzn. P. 2. p. 97.*).

Acetum cereviſiæ obtinetur ſi, omiſſo Lupulo, liquidum cereviſiæ deſtinatum limitem ſpirituoſæ fermentationis transgreditur, & in alteram ſive acidam tranſit. Promovetur hæc calore conclavis & addito fermento, cujus magna varietas artificibus placet. Rarius ex cereviſia jam parata acetum produci ſolet (Conſ. Wallerii *Chem. phyſ. vol. 1. p. 273. ſqq.*). Generaliora momenta circa acetorum originem alibi dicta ſunt, quum ſermo de aceto vini incideret (*Appar. med. vol. 1.*). Pellucidum eſſe decet, & acore inſigni, quem & olfactus percipit, diſtingui. Debilius longe eſt aceto vini, attamen non ſpernendum uſu culinari & medico, quo ipſo pauperioribus in febribus ad ſitim exſtinguendam, febrem moderandam, putredinem refrænandam, ſubvenimus (Conſ. *Appar. med. l. c.*).

Fex cereviſiæ in pilulas redacta alvum movet (Roſenſtein *om Barns ſjund. p. 68.*).

Hordeum amylum exhibet albido cineraſcens, quod aqua coctum in gelatinam tranſit ejuſdem coloris, tenacem. Ex unciis tribus Hordei eruitur Amyli uncia una cum drachmis ſex (Scheele in Berg. *Mat. med. p. 57.*). Nihil vero glutinoſi alcaleſcentis ineſt. ---- Cataplaſma aqua coctum inde paratur, ad ſuppurationem movendam commodum.

Panis hordeaceus ſubniger & grati ſaporis eſt, brevi vero ſicceſcit. Pœnæ loco Romani militibus delinquentibus in officio illum præbebant. Attamen ruſtici in Suecia eodem crebro veſcuntur, prout olim alpicolis in Helvetia familiaris fuit (Hall. *l. c. p. 9.*).

Ex *Ariſtis* in faſciculum colligatis xyſtra ſua fecit de Woolhouſen, quibus in ophthalmia interiorem palpebrarum tunicam radebat, ſanguinis ex ſauciatis vaſis effluvium tepida aqua & vaporibus aquæ calidæ alens (Platneri *Chirurg.* §. 298., qui quidem ex glumis Secalis xyſtra iſta facta indicat). Sed hæcce ophthalmoxyſis id vitii habet, quod ſpinæ laterales ariſtæ divulſæ facile palpebris infigantur.

Hordeum viride pluries deſecari ſe patitur, ut pabulum pecori gratum ſuppetat.

PRÆPARATA.

Saccharum hordeatum *Ph. Brunſv. p. 312.* Ex ſaccharo albo ſoluto in decocto Hordei & in juſtam denſitatem inſpiſſato, addito Croci tantillo; maſſa tandem, dum adhuc calet, diſciſſa in bacillos contorquetur vel in tabulas formatur. In *Ph. Dan. p. 224.* & Spielm. *Pharm. gener. p. 285.* omittitur

Cro-

Crocus. Additur pulveribus ſalinis ad ſaporem corrigendum; item pro mitiganda tuſſi adhibetur.

Syrupus hordeatus *Cod. med. Pariſ. p.* 35. Ex Amygdalis utriuſque generis contuſis cum decocto Hordei, addito ſaccharo & poſt inſpiſſationem aqua Naphæ. Vi non multum differt a ſyrupo amygdalino *Ph. Dan. p.* 251. vel, ut vulgo vocatur, emulſivo, ſed menſtruum diverſum. Gratum additamentum mixturarum, ex quibus acidum exulat. ceteroquin a natura Amygdalarum dijudicanda.

Aqua hordeata *Pharm. Lond.* 1761. *p.* 60. decoctum hordei *Ph. Lond. Specim.* 2. *p.* 64. Ex Hordeo perlato cum aqua cocto, poſt abjectam primam aquam additur nova & iteratur coctio. Ptiſana in morbis acutis eximia.

A V E N A.

LINN. *Syſt. veget. p.* 104. *Gen. pl. p.* 37.

Pharm. Avena *s.* Avenæ *Semen.*

543. *AVENA SATIVA*; paniculata, calycibus diſpermis, ſeminibus lævibus, altero ariſtato Linn. *Syſt. veg. l. c.* α. Avena nigra; β. Avena alba C. B. Avena panicula undequaque ſparſa, calycibus flore majoribus, gluma majori cartilaginea Haller in *Comm. ſoc. ſcient. tom.* 6. *p.* 16. Βρῶμος Græcis. Icon: Mill. *Illuſt. Syſt. ſex.* Regnault *Botan.* L'Avoine. Gramen annuum. In inſula Juan Fernandez ſponte procreſcere Anſon innuit, item in Sicilia idque in Marzamemi ill. De Riedeſel (*Reiſe durch Sicilien, p.* 79.); an a ſeminibus caſu delapſis.

Varietatibus & hæcce ludit pluribus, ſpiculis unifloris, bifloris, trifloris, floribus mox omnino, mox ad partem modo ariſtatis, mox muticis &c. Color quoque ſeminum pallide luteus vel niger vel albus vel fuſco fulvus eſt (Vid. Hall. *l. c.*). Tamquam peculiarem ſpeciem merito proponit Hallerus Avenam panicula *heteromalla*, calyce flore majori locutis bifloris, gluma majori cartilaginea (*l. c. p.* 181. *tab.* 4.), quæ eſt Avena orientalis Schreb. *Spicileg. flor. Lipſ. p.* 52., cujus duplicem varietatem hortus botanicus alit, proceriorem & humiliorem, proportione reliquarum partium eadem: Quæ ſpecies quibuſdam lucroſior cenſetur & ſola Rupe, dum Hallerus ibidem degebat, ſata, item in Germania (Schreb.). Etiam *Avena nuda* Linn. cujus ſemina decorticata decidunt, hinc inde ſeritur e. c. in Suecia in montoſis. Præfertur ex Avena ſativa Var. alba vel pallide lutea nigræ. Omnibus vero præſtantiſſimum eſt Avena alba Anglicana dicta, quum granum

num maximum & farina repletiſſimum item ponderoſiſſimum contineat. Hæc & autumno ſeri poteſt & hiemem fert, unde & Winterhaber Germanis dicitur, licet non diffitendum, Avenam ſativam ſem. nigro, ſero autumno & paullo profundius ſatam, hiemem quoque tolerare, culmis prætera inſtruitur majoribus & craſſioribus & numeroſioribus. Ut igitur ruricolis lucroſiſſimum ſit. Seritur Avena copioſe per totam Europam ob inſigne commodum & œconomicum & medicum, lociſque montoſis & macilentioribus bene viget.

Uſtilagine (Charbon. Vid. *Fig.* in Teſſier *Traité des maladies des grains*, ad *p.* 336.) Avena præ omnibus frumentis maxime infeſtatur. Non in ſola panicula latere cauſam, ſed profundius, ex lento culmorum incremento & gracilitate & pauco eorum numero, item culmorum maculis nigro brunis, perſpicitur. Pulvis iſte nigricans non aufugit ante meſſem, ſed adhærens paniculis ad partem in horreum transfertur. Animalium valetudini vim tamen inferre non videtur, aſt non parum adverſus eſt lucro uberiori Avenæ, & ipſum ſtramen ſic vitiatæ Avenæ pecori diſplicet (Teſſier, Bajerkander in *Vet. Acad. Handl.* 1775. *p.* 319.).

Quas Tritici & Secalis grana in agris exedere larvas Ichneumonis culpatorii dixi, hæ Avenæ grana etiam conſumunt miſere (Bjerkander in *Vet. Acad. Handl.* 1778. *p.* 334.). Muſca Avenæ autem culmos ejus præcidit, unde paniculæ marceſcunt, & albedinem contrahunt (Bjerkander *l. c.* 1781. *p.* 171.) Taceo reliqua inſecta Avenæ inſidiantia.

Ingrata Avenæ ſativæ hoſpes Avena fatua L. (Vid. Schreb. *v. d. Gräſen.*, *tab.* 15.) eſt, agrum enervans, majorem adhuc noxam allatura connubio granorum, niſi iſta citius grana maturans, quam A. ſativa, eadem plerumque in ipſum agrum dimitteret.

Semen oblongum, utrinque extenuatum, altero extremo latiori, ſulco uno medio longitudinali diſtinctum, cortice ſubangulato, nucleo villoſo.

Amylum, quod Avenæ ineſt, dimidiam ejus partem conſtituit Scheele (in Berg *Mat. Med. p.* 58.), cineraſcentis coloris. Aqua coctum in gelatinam commutatur cineream bene compingentem. Gluten nullum in ea detegitur (Keſſelmeier *Diſſert. quorundam vegetabilium principium nutriens*, *pag.* 23.).

Avenæ uſus jam antiquiori tempore cognitus. Nam Plinius (*Hiſt. natur. lib.* 18. *cap.* 17.) notat Germaniæ populos eam ſerere, neque alia pulte vivere. Præmittit, vitium frumenti eſſe & Hordeum in eam degenerare. Non deeſt igitur errori noſtro tempore de frumentorum tranſmutatione

tione intonanti auctoritas, modo error adeo exueretur ſua labe, quod multi & majores adeo noſtri eum colant.

Multis in locis equorum unice cauſa colitur. Stramen vero conciſum Avenæ addere convenit, quo eam dentibus comminuant, quum alias indigeſta plurimam partem alvo exoneretur. Eundem finem aſſequimur Avena ruditer commolita, vel ejuſdem farina cum ſecalina mixta & in panem cocta, quod parſimoniæ quoque valde gratificatur. Anſerum & ſuum quoque ſaginam Avena conſtituit.

Sed hominibus ipſis quoque in multa emolumenta cedit. Grana integra, cum aqua ad crepaturam uſque cocta, potum in acutis idoneum, prout de Hordeo ſupra dictum eſt, ſuggerunt. Et hæc quidem etiam intrant celebratiſſimum olim potum avenaceum Loweri, de quo paullo poſt uberius.

Quibuſdam in locis cereviſia ex Avena coquitur, quo fine confert præprimis Avena alba Anglicana uti. Amara eſt hæcce cereviſia ſponte, ut parci poſſit Lupuli quantitati (Willemot in *Vet. Handl.* 1751. *p.* 233.).

Avena excorticata ſ. *Grutum*, pro cibo ſanorum vulgaris eſt ad juſcula ſpiſſiora, aqua vel lacte, additis paſſulis paneque cum butyro aſſato, parata, item ad pultes lacte vel vino comedendas. Bene & ſalubriter nutrit. Hinc & febrientibus pro cibo conceditur. Cocta cum copioſiori aqua potus conſueti loco in febribus eſſe poteſt, conjungens ea beneficia, quæ ſupra de ptiſana (*Appar. med. vol.* 5. *pag.* 167.) expoſui. Ob multum mucilaginis clyſmatis inſtar domeſtici eſt ſu vulgari olei unguinoſi & ſalis communis connubio. Puls aqua facta & tepide applicata ad emolliendos & maturandos tumores egregie valet, e. c. in tumoribus mammarum a lacte coagulato, quæ ipſa efficacius & tutius ſecretionem lactis apud puerperas promovet, quam ſolitæ iſtæ antliæ.

Farina vaſi ligneo indita & aqua calida perfuſa, donec aceſcat, h. e. fermentationem ſubeat, potum ſuppeditat in ſcorbuto coercendo proficuum. Nempe aqua decantatur & ad ſpiſſitatem gelatinæ denſatur, quæ ſaccharo & vino gratior fit (Conſ. Pringle's *Diſcourſes p.* 170.). Ratio efficaciæ ex dictis ſupra de Malto Hordei explicari poteſt. — Farina toſta in eryſipelatoſis aliiſque mitioribus tumoribus aliquando diſcutiendi fine applicatur.

Panis avenaceus nigricantem colorem habet & amaricantem ſaporem. A pauperioribus ruricolis in iis provinciis Sveciæ, in quibus non bene ſuccedunt alia frumenta, editur, item in Norvegia. Ita quoque fit in montanis Freyburgi & Annæbergi a fodinarum operariis (Schreber *Sammlung, P.* 5. *p.* 138.).

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Species pro decocto avenæ ſ. bromio *Ph. W. p.* 182. continet Avenam, Lignum Santalum rubrum & radicem Cichorei, quibus rite cum aqua coctis poſt colationem Nitrum antimoniatum & Saccharum additur. Inventum Richardi Lower, qui ſingulari libro *Bromographia Amſtel.* 1669. illud commendavit. Serius inclaruit Franci, qui librum Germanice vertit, præconio; præcipue autem Friderici Hoffmanni (*Diſſ. de cura avenacea*; item *Med. rat. ſyſt. tem.* 4. *P.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 13. *p.* 568. variaque alia loca, item paſſim in Ejuſd. *Medic. conſultatoria*) applauſu. In febribus lentis & hecticis præcipue placuit. Quum præterea arthritidem, nephritidem, malum hypochondriacum, ſcorbutum multaſque alias labes ſanare perhiberetur, expertus eſt hic potus fatum, quod tot alia, ultra modum laudata, ut contemptui & oblivioni traderetur. Libra vero ejus dimidia ad integram quotidie per aliquot hebdomades bis ingerenda erat.

SACCHARUM.

LINN. *Syſt. veget. p.* 88. *Gen. pl. p.* 32.

Pharm. SACCHARUM; TAFFIA.

544. *SACCHARUM OFFICINARUM*; floribus paniculatis, foliis planis Linn. *Syſt. veg. l. c.* Conſ. Sloane's *Nat. Hiſt. of Jam. tom.* 1. *p.* 108. *tab.* 66., quæ vero paniculam modo ſiſtit; Rumph. *Herb. Amb. tom.* 5. *p.* 186. *tab.* 74. *fig.* 1. Hughes's *Nat. Hiſt. of Barbados*, *p.* 244. *tab.* 23. *fig.* 1. Saccharum geniculatum & ſucculentum panicula ſpatioſa Browne's *Nat. Hiſt. of Jam. p.* 129. Depingitur quoque in Regnault *Botan.* Le Sucre & a cl. Cazaud. in *Philoſ. Tranſ. vol.* 69. *P.* 1. *tab.* 3. ubi præter integram ſtirpem ſurculi variæ ætatis ræpreſentantur. Gramen perenne, ſponte in Africa & Aſiæ inferiori parte, ut India orientali & Arabia felici, creſcens. Quod ad Americam attinet, ſunt, qui ante Europæorum adventum negant ibi fuiſſe ſpontaneum. Aſt hodie majoris lucri cauſa plantationes ſedulo ibidem præcipue fiunt inter circulos tropicos, ut in nova Hiſpania, Braſilia, Guadelupa, Martinica, Domingo & omnibus fere terris ſitus commodi, quæ in poſſeſſione Europæorum ſunt. Pro cultu ſolum plerumque aquoſum & fertile & calida ſa-

tis

tis ſtatio eligitur, ſed ſubinde in ſiccis quoque, imo arena, læte creſcit (Aublet). Europæorum clima non fert: in Gallia fruſtranea experimenta pro eo ſub dio alendo facta ſunt, feliciora in Hiſpania, & Luſitania, ſed non in uſum œconomicum continuata.

Non probabile eſt, Saccharum noſtrum in Græcorum & Latinorum cognitionem veniſſe. Nomine Σακχαρον, σακχαρ, σακχαρι (Dioſc. *lib.* 2. *cap.* 104. Galen. *de ſimpl. med. facult. lib.* 7. *cap.* 9. ed. Chart. *vol.* 13. *p.* 207.), vel Saccaron (Plin. *Hiſt. nat. lib.* 12. *cap.* 8. *p.* 565. *ed.* Dalech.), utuntur, ſed eo intelligebant concrementum quoddam, ob dulcedinem cum melle ab iſtis comparatum, ſali quoad aſpectum ſimile, item fragile, in arundine quadam vel circa ejus culmos ſponte collectum, non ejuſmodi, quod nos arte varia elicimus, nec niſi ad ſcopum medicum ſuum Saccharum adhibebant. Melle autem cibis ſuis dulcedinem impertierunt, imo & medicamentis, quibus noſmet ſaccharum deſtinamus. Recentiorum nemo eſt fide dignior, qui Saccharum in Arundine ſacchariſera notiſſima dicto modo concreviſſe animadverterit, quod tamen ſub climate calidiori vel ætate majori fieri forſitan poteſt. De Arundine Bambo L. autem conſtat, ſuccum ſtolonum juniorum dulcem eſſe, adultiorem vero ſtirpem liquorem exſudare, qui juxta internodia vi ſolis concreſcit & inſtar pumicis albi indureſcit, quod dum fit, nativa ſua ſuavitate exui fertur; quo levius, albidius & glabrius hoc concrementum eſt, eo præſtantius cenſetur, quo magis inæquale atque cinereum, eo vilius; Sacchar Mambu indigenæ vocant, apud ſcriptores Arabes Tabaxir, quæ vox Perſicæ originis, Tabarzad nomine venit (Cfr. Piſon *Mant. aromat. p.* 186. & Garciæ Ab Horto *aromat. Hiſt.* in Cluſ. *Exot. p.* 164.). Memorabile, Galenum ſuum Saccharum mellis quidem ſpeciem vocare, ſed minus certe dulce vulgari vel, ut ejus voce utar, „ noſtrate. „ Eo refelli poterit dubitatio, ne ex Arundine Bambo provenerit, quod concrementum hocce dulcedine eſſet inferius. Attamen lubens dabo pluribus adhuc argumentis opus eſſe ad evincendam hanc Sacchari Veterum originem.

Iiſdem tenebris obnubilamur, in Arundinis ſacchariferæ veræ prima initia inquiſituri. Sunt, qui primum in inſulis Canariis procreviſſe exiſtimant, ſed diu Europæis ignotum fuiſſe, donec Hiſpani & Luſitani circa littora Africæ commercia alere inciperent, & ad haſce imprimis inſulas appellerent. Unde ſtirpem primum in Hiſpaniam & Luſitaniam reportarunt, & ibidem non minus quam peregrinis ſuis regionibus coluerunt. Parcus tamen ex hiſce aliiſque locis, ut inſula Madera, Scti Thomæ, proventus in uſum Euro-

pærorum fuit, donec America detegeretur, ubi ſtudioſiſſime inde ab iſto tempore locis ſupra jam a me ſignificatis ſtirps culta fuit. Parem quoque ſollertiam in littoribus Indiæ & Africæ adhibuiſſe creduntur (Browne *l. c. p.* 130.). Alii ex Aſia ad Cyprum indeque ad Siciliam, tum denique ad inſulas Canarias & Maderam tranſmigraſſe arbitrantur.

Ex radice nodoſa culmus enaſcitur indiviſus, ſed foliatus, octo, decem, duodecim pedum, rarius octodecim ſupraque; ad binos pollices craſſus, articulatus, articulis ad ſummum 46. diverſæ longitudinis (Cazaud in *Philoſ. Tranſ. l. c. p.* 252.), terminans ſeſe in apicem longum enodem, attenuatum, panicula coronatum.

Propagatio ſtirpis fit ope culmorum foliis denudatorum, qui ipſi in partes quindecim vel octodecim pollices longas, diſſecti terræ molli levi, poſtquam ſulci ſex vel ſeptem pollices profundi in ea facti fuerint, diſtantia aliquot pedum immittuntur. Singulis vero ſulcis duo culmorum ſegmenta prout deſcripſi, oblique infiguntur, ut pars ad extrema ſulci promineat. Ex gemmis articulorum tum erumpunt ſtolones, qui quatuordecim, ſexdecim vel octodecim, menſium ſpatium pro maturatione, ipſa cognoſcitur colore luteo, requirunt. Non ultra hocce tempus differri meſſis debet, ne culmus ſicceſcat & indureſcat, & ſuccum deterioris notæ, qui concretionem reſpuit, exhibeat. In colendi ſtirpem modo explicando evagari latius hic non vacat: curatius eundem perſequuti ſunt Piſo (*Ind. utriuſque res natur. & med.* p. 108. *ſqq.*), Labat (*Nouv. Voyage aux Isles de l'Amerique, tom.* 1. *p.* 224. *ſqq.*), Browne (*l. c.*), Hughes, Cazaud (*locc. citt.*).

Magnas ſtrages in plantationibus excitat Formica ſaccharivora (Linn. *Syſt. veg. p.* 963., nidos ſuos in culmis ipſis parans. Conſumit ſuccum & marcorem in culmis efficit. Migrationibus longis ex una terra in aliam ſeſe transferunt hæ formicæ; in Martinica autem triſte nequitiæ humanæ exemplum exſtitit, quum in vindictam aliquis mercaturæ prohibitæ convictus in plantationem judicis ſui, Galli, transferret formicas haſce intra ampullam collectas, hic vero hoſpites hoſce nocivos detegens fundum aſtute mercatoribus duobus Londinenſibus venderet (Mac Intoſch's *Travels in Europa Aſia and Africa*, *vol.* 1. *p.* 286.). Aliud inſecti genus quoque memoratur, nondum ſatis determinatum, morbum excitans, quem Angli Yellow Blaſt vocant, deſtruens folia tenella, unde ſtirps marceſcit peritque. Generantur & in morboſæ ſtirpis foliis tubercula vermiculis albis repleta & maculæ ſubbruni coloris (Hughes *l. c. pag.* 245.). Ipſæ vulgatiſſimæ formicæ appetitu mirabili in ſaccharum quo utimur, feruntur (De quo leg. narratio cl.

Gen-

Gentil in *Voyage dans les mers de l'Inde, tom.* 1. *pag.* 679. *ſqq.* ingenioſe ornata in *Götting. Taſchencal.* 1786. *p.* 180.).

Culmis Arundinis ſacchariferæ juſtam maturitatem aſſequutis, hi ipſi prope ſuperficiem præciduntur, trunci cum radicis adnatæ parte auferuntur, ut ex reliquiis radicis nova poſt annum circiter culmorum meſſis fieri queat. Perennat vero ſtirps per viginti pluresque annos. Folia tum una cum panicula ſeparantur & culmi in faſciculos vinciuntur. Hi ipſi mox in molendinum transferuntur, ut circumactis per equos, boves, ventum vel vi illabentis aquæ, cylindris ferreis, per quorumi nterſtitia tranſiguntur, conquaſſentur, & ſuccum effundant (Le veſſou Gall.), qui ciſterna colligitur, vel, quod frequentius, mox per canalem in ahenum derivatur. Coquitur hic addita calce viva vel ejus aqua vel lixivio ſaponariorum vel cineribus puris & deſpumatur. Horum aliquo opus eſt, ut ſuperfluum acidum eo combinetur & ſaccharum in ſolidam compagem redigi poſſit. Transfertur poſtea ſuccus in alia ahena, unum poſt alterum, numero quatuor, ſenſim minora pro varia ſpiſſitudine & claritate, ſubjuncta in quolibet nova deſpumatione & additamento novo dictorum, donec inter digitos receptus illos quaſi conglutinet, tumque refrigeſcat in vaſis magnis (Canots) ligneis non admodum profundis. Una hujus pars ſicceſcit, altera liquida manet. Hinc opus indere utramque una vaſis (Bariques) infra duabus vel tribus aperturis perforatis, primum infra ſtupa clauſis, dein aperiendis, ut per foramina in ciſternas ſuppoſitas defluere ſyrupus poſſit, qui *Melaſſus* dicitur. Altera pars ſicca arenam refert, magniſque doliis nominatim ex inſulis Americanis transfertur in Europam ſub nomine *Sacchari crudi, thomæi,* rubri (*Ph. Lond.*), vel Moſcovade (Courſe Sugar Anglis, Sucre brut Gallis). Optimum hoc eſt, quod conſtat ex majoribus granis iiſque claris & albidis, & ſiccum beneque a ſyrupo liberatum eſt; deſtitui & debet acore & empyreumatico odore. Ex ejuſmodi Saccharo crudo Sacchari albi $\frac{2}{3}$ parari poſſunt (Du Hamel). Hinc cognoſcitur crudum iſtud, quod transfertur, mox pejoris mox melioris notæ eſſe pro depurationis vario labore; ſæpe arenam rubram refert, qui color vilioris naturæ eſſe indicat.

Depurandi illud in varios gradus artificium ſ. Rafinationem ample diſcutere hic non licet, ne prolixitate nimia peccetur, tanto minus, quum defectu terminorum aptorum, quo laborat Latinum idioma, obſcuritatem remanſuram prævideam. Ad ulteriorem cognitionem ſuppetias præprimis attulit cl. Du Hamel (*Art. de rafiner le Sucre, Paris* 1764. *fol.*) Libram vero pro determinando inſpiſſationis gradu commodam cl. De Morveau deſcripſit in *Nouv. Mem. de l'*

acad. de Dijon; *ſec. ſem.* 1783. *p.* 52. *ſqq.* Depuratum hocce Saccharum varias formas habet, quarum vero uſitatiſſima conica eſt, unde *Saccharum pyramidale* dicitur; in hac primum perſequenda commorabor. Coquitur nimirum Saccharum crudum aheno cupreo in connubio aquæ calcis, quo acidum nudum Sacchari abſorbeatur, vel in connubio ſanguinis bovilli vel albuminis ovorum, quo oleoſis & mucilaginoſis partibus exuatur, ſub continua motitatione & deſpumatione. Tranſmittitur tum per pannum laneum intra corbem & poſt novam coctionem tranfertur in refrigeratorium vas, & ex hoc poſt refrigerationem in modulos argillaceos non vitreatos conicos apice perforato deorſum verſo, primum linteo convoluto & aqua humectato obturando, dein, ut ſyrupo exitus paretur, aperiendo. Jactura per ſyrupi effluxum reſarcitur Saccharo contuſo. Quo vero omni colore alieno Saccharum privetur, oportet operire illud ad baſin coni argilla macra pura aqua humectata, quod iteratur ad albedinem Sacchari juſtam. Invertitur tandem conus, ſeparantur ſordes cultris & verriculo, & ſiccatur ope caloris omnino in hypocauſto probe calefacto, quibus factis obvolvitur charta craſſiori alba vel cœrulea & funiculis obligatur. Multa nomina ſortiuntur panes iſti conici inter commercia pro gradu depurationis vario, quorum vulgatiſſima ſecundum puritatis ordinem hæc ſunt: Caſſonade, quod Saccharum impurum adhuc manifeſte eſt, Melis, Refinade, Saccharum Canarienſe, quod fere idem eſt, ac finiſſimum (Sucre Royal). In medicum uſum Canarienſe præcipimus. Quo durius compactius magiſque album eſt Saccharum, eo purius; ſolvi quoque probæ notæ Saccharum omnino in aqua debet, nec mutare colorem & pelluciditatem ſolutionis aquoſæ mercurii ſublimati, nec tritum ſale ammoniaco odorem volatilem ſpargere.

Alia depurati Sacchari ſpecies eſt *tabulatum*, quod incruſtat ahena, quibus ſaccharum coquitur. -- Alia *Saccharum candum* vel canti. -- *Saccharum farinaceum* (Puderzucker) venale vel eſt crudum illud ſollertius loco natali depuratum, vel ſaccharum antea ſolidum rudius contuſum.

Saccharum candum obtinetur, dum ſaccharum depuratum ſed non nimis inſpiſſatum vaſis cupureis ad latera perforatis, ut fila tenſa tranſigi poſſint, dein papyro extus ad claudenda foramina veſtitis, inditur. Hæcce dum hypocauſto primum frigido dein valde calefacto retinentur, circa fila cryſtalli generantur, quarum color variat pro diverſa puritate, ita ut Saccharum candum album & vario gradu brunum proſtet. Piſtores dulciarii loco filorum ſubinde bacillis ex Cinnamomo aliiſque utuntur & Saccharum ornatus cauſa variis coloribus imbuunt.

Sy-

Syrupus, qui ſub varia depuratione Sacchari ex modulis defluxit, gradu pariter puritatis differt, & nominibus diverſis diſtinguitur.

Saccharina materie inſigni liberalitate natura hominibus proſpexit, ut quæ per regnum vegetabile ample diſtribuitur. Eam ex Boraſſo flabelliformi colligunt Javani, ex Coco nucifera Indoſtani. Magno cum lucro in hunc finem ſuccus Aceris Saccharini elicitur terebrando in America ſeptentrionali, nempe libræ hujus viginti libram unam Sacchari bonæ notæ ſuggerunt (Vid. præter cl. Kalm in *Kongl. Vet. Acad. Handl.* 1751. *p.* 147. A Wangenheim *Beytrag zur. Forſtwiſſenſchaft*, *p.* 26. *Mem. d' agriculture de Paris* 1787. *Printens p.* 49. Schöff *Reiſe durch N. Amerika*, *vol.* 1. *p.* 417. Loskiel *Geſchichte d. Miſſion der evangel. Brüder unter d. Indianern in Nordameriku*, *p.* 92.), prout & aliæ Aceris ſpecies Saccharum etſi altero pejus ſuppeditant. Clarent vel hoc nomine quædam Juglandes & Betulæ. Novæ Hiſpaniæ incolæ ex Aloës cujuſdam ſpecie, ſine dubio Agave americana, Saccharum parant. Eidem ſcopo inſervit ſuccus florum Aſclepiadis Syriacæ Canadenſibus; item Zeæ Mays. Imo nec boreales gentes deſtitui hocce oblectamento voluit benefica natura; docet id Heracleum Sphondylium, Kamſchadalenſibus gratum, & Fucus ſaccharinus, Islandorum delicium. Paſſim jam in hoc ipſo libro commemoratæ ſunt radices Saccharo fœtæ, ut Betæ rubræ, Giclæ, Siſari; item fructus multi, ut Caricæ, Paſſulæ, Pruna, Jujubæ, Siliqua dulcis, Dactyli; nec non Manna, ut taceam alia exempla vegetabilium, quæ alibi (*Opuſc. med. vol.* 1. *p.* 160. *ſqq.*) cum ampliori recenſitorum expoſitione propoſui, & hic deſcribendi negotium fugiens repetere dubito. Sacchari præſentia in regno animali in melle & lacte ſeſe manifeſtat, niſi & hic vegetabilem originem arguas, ut morboſas opportunitates non attingam, prout in diabete. Addo, olea unguinoſa, butyrum, axungiam porcinam adeo, Sacchari ſpeciem continere, ſed variis notis a Saccharo Arundinis noſtræ & melle diverſam (Scheele in *Vet. Acad. Handl.* 1783. *p.* 324. *ſqq.*).

Aſt maximo lucro Saccharum ex Arundine ſaccharifera elicitur illudque præſtantiſſimum. Eo quoque invento mellis, qui antea increbuerat, uſus, mirifice tam in œconomia quam in medicina decrevit. Reliquis ſtirpibus vel multo parcius ineſt Saccharum, vel aliis partibus nimis irretitum.

Saccharum illud purum, quod panis conici forma venditur, ſal eſſentiale eſt, alibi coloris durum, ſed friabile, dulciſſimi ſaporis. Particulæ micantes, in fragmentis comparentes, cryſtalli ſunt; apertius harum figura conſpicitur

in Saccharo cando, ut quæ tetraedræ lateribus parallelis duobus oppoſitis latioribus, utroque extremo cuneatis. Solvitur cito aqua, præcipue tepida vel calida; difficilius autem & tardius ſpiritu vini, & ſponte poſt aliquot dies in eo in cryſtallos iterum frigore coit. Igne liquatur; accenſum carbone candente autem ardet flamma cœrulea, fumum haud ingratum ſpargente, intumeſcit, ſpumam agit relictis carbonibus. Jungit quædam corpora alias non miſcibilia, ut oleum deſtillatum cum aqua, & coagulum lactis impedit. Fermentationem vinoſam item acidam aqua ſolutum calore adjuvante vel fermento facile ſubit.

Per ſe in vaſe retorto vitreo capaci deſtillatum leni ſub initium igne, dein aucto, primo phlegma pallide flaveſcens odoris imbecillis & nullius fere ſaporis, parum aut nihil aciduli, edit; quod excipit ſpiritus flavus ex oleo admixto, dein flavo rubicundus, acidus mobiliſſimus, qui olfactus inſtar Armoraciæ nares pungit & lacrymas proritat; ſequitur pauxillum olei bruno nigricantis; remanente in vaſe retorto maſſa nigra inerte (Neumanns *Chymie ed.* Keſſel *vol.* 2. *P.* 4. *p.* 143. *ſq.* Carteuſ. *Mat. med. tom.* 1. *p.* 413. Schrickel *Diſſ. cit.* §. 19.-25.). Hæc calcareæ terræ pauxillum includit (V. Schrickel *de ſalibus ſaccharinis*, *p.* 30. & præcipue Hielm in *Vet. Acad. Handl.* 1783. *pag.* 227.). Quo impurius Saccharum, eo plus calcareæ terræ continet (Hielm).

Acidi præſentia non obſcure ex pluribus hactenus recenſitis indiciis eluceſcit, aſt combinatum adeo ante eſt cum aliis partibus, præcipue oleoſo ſ. pingui, ut vera ejus natura inde cognoſci nequeat. Divellendi acidum a reliquis compedibus artem edocuit ill. Bergman (*Diſſ. de acido ſacchari* 1776. recuſ. in *Opuſc. phyſ. & chem. vol.* 1. *p.* 251. *ſqq. Act. nov. Upſal. vol.* 2. *p.* 211.). Ad pingue, quo copulatur, deſtruendum, acido nitri opus eſt. Coquuntur nimirum leniter acidi nitri fortis ſex ad octo partes cum Sacchari albi in pulverem redacti parte una in vaſe retorto vitreo. Dum acidum nitri aggreditur phlogiſton Sacchari, erumpunt vapores rubri, quibus evaneſcentibus liquidum ſuperſtes in vas aliud amplum transfuſum cryſtallos priſmaticas quadrilateras graciles acidiſſimas refrigeratione format. Lixivio ſi iterum duæ ad quatuor partes acidi nitroſi adfunduntur, novæ cryſtalli generantur. Et hoc iterum artificium repeti poteſt ad novum acidi Sacchari proventum. Cryſtalli hæ iterata ſolutione & cryſtalliſatione depurantur, quod præcipue in cryſtallis ſerioris collectionis fieri neceſſe eſt. Valde vero parca quantitate eliciuntur, ita ut, ad comparandam unam partem ſalis hujus, requirantur Sacchari tres & acidi nitri fortis triginta partes. Ineſt hiſce ſapor acer-

acerrimus, adeo ut earum grana viginti integrum aquæ congium notabili acore inſtruant, grato tamen linguæ, modo diluatur. Habet hoc acidum multa cum aliis acidis communia, multa tamen etiam diverſa, quæ hujus loci non eſt exponere. Addo modo illud calcem præ omnibus aliis corporibus appetere, unde neceſſitas aquæ calcis in depurando Saccharo cognoſcitur. Hinc & nihil efficacius eſt ad detegendam calcem aquis ſolutam acido ſacchari, nam ſoluti ejus vel minima portiuncula mox in calcem reconditam fertur, & hæc pulverem album indiſſolubilem cum eo efficiens fundum petit (Bergman *Diſſ. de analyſi aquarum* in *Opuſc. chem. & phyſ. tom.* 1. *p.* 98.).

Sacchari acidum, quod cl. Schrickel ſicca deſtillatione provocat, ſubjuncta rectificatione per argillam & concentratione per frigus, ut tenuior pars in glaciem vertatur (V. Schrickel *Diſſ. cit.*), multis notis differt a priori, nam hoc poſterius, quod fluidum eſt, ſyrupum Violarum non rufat, cum alcali volatili in cryſtallos non redigitur, præter alia. Dubitari nequit hoc longe plus olei ſuperſtitis continere. Eo tamen aurum ſolvere ope caloris valuit (*l. c.* §. 31.). Phlogiſto magis depuratur, ſi digeritur hocce acidum carbonibus antea bene ignitis per aliquot temporis minuta pr. (Piepenbring in Crells *Chem. Ann.* 1787. *vol.* 1. *p.* 157.). Objectioni acidum Sacchari Bergmanianum nihil eſſe, niſi acidum nitri phlogiſto mutatum, jam obviam ivit cl. Bergman (*Opuſc. cit. p.* 274.). Argumenta, quibus nihilominus tamen eandem defendit cl. Wiegleb (in Crells *chem. Annal.* 1784. *B.* 2. *pag.* 12. *ſqq. pag.* 100. *ſqq.*) obtudit cl. Weſtrumb (*Kleine phyſikal. chem. Abhandl. vol.* 1. *pag.* 1. *ſqq.*).

Idem acidum præterquam ſaccharo multis aliis vegetabilibus partibus ineſt, ut ſucco citri, ribeſiorum, berberum, ceraſorum, aceto, tamarindis, acido tartari, oleis unguinoſis, item variis æthereis, ſpiritui vini, radici Salep, Taraxaci, amylo, gummi variis &c. quin ex multis animalibus elici poteſt, ut ſerico, lana, pilis, cute, tendinibus, albumine ovorum, ſanguine coagulato, item etſi minori quantitate ex fibris muſcularibus, glutine, ſero coagulato, vitello ovi, ichthyocolla, pinguedine, ſaccharo lactis rel. (Berthollet in *Mem. de l' acad. R. des ſc. de Paris* 1780. *p.* 120. *ſqq.* Scheele in *Vet. Acad. Handl.* 1785. *p.* 23. *ſqq.* item *pag.* 26. *ſqq.*). Occurrit & in calculo urinario (Bergman *Opuſc. vol.* 1. *p.* 254. Scopoli in Crells *Beyträg. zu d. Annal. vol.* 2. *p.* 261.). Ex acido aceti, aere puro & phlogiſto conflari probabile viſum eſt (Weſtrumb *l. c. p.* 48.). Nec differt acidum Sacchari ab acido Acetoſellæ (Scheele in *Vet. Acad. Handl.* 1784. *p.* 186. item Weſtrumb. *l. c. pag.* 51.).

51.). Quin conjectura enaſcitur, hocce acidum quaſi fundamentale totius regni vegetabilis eſſe, a quo reliqua majori tantum quantitate phlogiſti admixti differrent (Weſtrumb in *Chem. Annal.* 1785. *vol.* 2. *p.* 520. *ſqq.*).

Præter acidum dictum Saccharo haud parum olei ineſt. Deſtillatione & ſeparatione a reliquis partibus ex Sacchari unciis ſexdecim olei drachmas decem cum aliquot granis obtinuit cl. Schrickel (*l. c.* §. 24.), ut tamen agnoſcendum, aliquam olei partem ſpiritui adhuc inhærere. Ad ejus præſentiam demonſtrandam hoc quoque facit, quod Saccharum igne ardet, item igne funditur, & ſpumeſcit ſub ſtrepitu, multis erumpentibus halitibus empyreumaticis & relicto carbone, & quod detonationem cum nitro ſuper igne liquefacto ſubit.

Hiſce oleoſis partibus una cum mucilaginoſis quæ combuſtæ terram inſipidam relinquunt, acidum ita obvolvitur, ut dignoſci guſtatu nequeat, ſed in hocce connubio dulcedinis ſenſum linguæ imprimat, prout acidiſſimum vitrioli oleum ſpiritu vini junctum dulceſcit.

Dulcedini ſubinde mucilago vel oleum craſſius, gummi, reſina, item multum aquæ vel terræ in corporibus iſtis, quæ illa inſtructa ſunt, ſupraque recenſui, admiſtum eſt. Hinc effectus ſubinde ſub eorum uſu emergunt, quorum ratio non a ſolo, quod ineſt, ſaccharo, derivari poteſt, Non itaque perinde eſt, utrum Caricis, Glycyrrhiza, Melle, Saccharo lactis, an Saccharo ex Arundine ſaccharifera utaris. Quoniam tamen in hiſce ſapor dulcis per omnem reliquam miſcelam dominatur & acidum Sacchari oleumque, quæ in dulcibus primaria ſunt, ubivis præſto ſunt, utique communio quædam virium obtinet. Hic vero inſtituti ratio in Sacchari vulgaris unice virtutibus conſiderandis ſubſiſtere me jubet. Cujus non illud modo pretium eſt, quod vel ſolum efficax medicina exiſtat, vel multis medicaminibus conſervationis, gratiæ, virtutis, cauſa adjiciatur, ſed vulgare ciborum & potulentorum bene multorum condimentum conſtituat.

Quod ad ad diæteticum uſum attinet, vix opus eſt, illud inſtar gulæ irritamenti, dum ſolum capitur, vel cibis potulentiſque cupediiſque additur, commendare. Placet dulcedo infantili ætati præcipue, item ſenili plerumque. Fœminæ vulgo magis ea delectantur viris. Ceterum conſuetudo cum aliis linguam fortius afficientibus, ut Tabaco, ſpirituoſis, tædium quoddam adverſus Saccharum parere ſolet, prout Saccharo facile aſſueſcitur, Suecorum exemplo, qui vel optimo vino Rhenano Saccharum addunt. Saccharum ſicut in mortario cum oleo tritum illud cum aqua combinat: ita & iſtud cibos pinguiores ſubigit; hinc non ſaporis

unice

unice cauſa, ſed & in præſidium ſanitatis placentis pinguioribus inſpergitur, & vel acore, quem ſecum vehit, bilis corruptelam, quam pinguja facile excitant, avertit. Mitigat quoque in menſis acrimoniam quorundam condimentorum, ut Armoraciæ, vel Sinapi. --- Nutriendi potentiam, quam multi Saccharo adſcripſere, fateor me non exſpectare a Saccharo, quo utimur, depurato. Facile quidem perſuadeo, in inſulis Americanis mancipiis reliquias, quæ a ſecunda Sacchari ſucci ebullitione remanſere, in victum cedere, eaque inde & pecora, quæ craſſioribus Sacchari fœcibus ſaginantur, pingueſcere; ſed hiſce rejectaneis multum adhuc nutritiæ materiæ inhæret, quod ulteriori depuratione conſumitur. Pugnat cum hacce facultate Sacchari vis relaxans, reſolvens, ſaponacea, & quæ acida continent, corpus potius emaciant, quam replent. Hinc & Boerhaavius (*Elem. chem. vol. 2. p. 138.*) inter multas laudes, quas jure Saccharo tribuit, maciem illud inducere exceſſu, & ut iſte quidem putat, olea nimis ſolvendo, innuit. Miror ideo, quod adhuc nuper cl. Jo: Hunter (*Treatiſe on the venereal Diſeaſe, p. 354. ſq.*) Saccharum tanquam optimum reſtaurans in hominibus diuturno jejunio debilitatis vel mercurii uſu emaciatis propoſuerit, & illud vel mel omnibus cibis potibuſque tum addere injunxerit.

Sunt, qui ex quotidiano iſto Sacchari uſu detrimentum redundare in valetudinem inſigne ſuſtinuerunt, partim argumentis ſpecioſis, partim experimentis incautius ad corpus humanum applicatis ſuffulti. Ad horum numerum refero Helmontium (*Ort. med. p. 463.*), Rajum (*Hiſt. plant. tom. 2. p. 1279.*), Dolæum (*Encycl. med. theor. pract. p. 271.*), Leonardum De Capoa (*Ragionamenti ſopra l' incertezza della medicina, pag. 500.*), auctorem quendam anonymum (in *Raccolta d' opuſcoli ſcientifici e filologici, tom. 6. p. 441. ſqq.*). Pars culpæ conjecta in calcem, cujus veſtigia, ſive ab Arundine ipſa repetenda, ſive a præparationis modo, ineſſe, negari quidem nequit. Sed tam exigua quantitate, niſi caſu fortuito vel arte male docta acceſſerit, ut nocere nullo modo queat. Obſtat & timori ſalubritas, quam in variis morbis a calce exſtincta vel aqua calcis experimur. Id agnoſcendum, tanto plus calcis ineſſe ſaccharo, quo rudius eſt. --- Alii acidum acre & erodens accuſarunt, quod quidem quam difficile ex Saccharo evolvatur, ex ſuperioribus patet. Non igitur huic poteſtati ſufficiunt primarum viarum vires. Ridiculum vero plane eſt, fermentationem arguere, ſpirituoſum extricantem, unde ſanguis commoveretur & incaleſceret, ventriculi inflammationes enaſcerentur &c. (V. de hac accuſatione *Raccolta d' opuſcoli ſcientifici l. c. p. 459.*) --- Experimenta vermium varii generis,

ſc.

ſc. Lumbricorum terreſtrium Scolopendrarum marinarum, Sanguiſugarum (Redi *Obſſ. de animalcul. vivis in corp. viv. p.* 166. *ſqq.*), necatorum Saccharo inſperſo vel immerſione in aquam ſaccharatam, qui in ignominiam Sacchari citant, non meminerunt, quam diverſa hiſce a noſtra natura competat. Experimenta ſimilis eventus cum ranis Saccharo conſperſis, columba & duabus anatibus, quibus fruſtum Sacchari intruſum, ſuſpecta ore anonymi (*Raccolta p.* 467.) eſſent, niſi repetitione haud ita pridem publici juris facta a viro graviſſimo, cl. Carminati *Opuſc. therapeut. vol.* 1.), & adjectis novis experimentis robur obtinerent. Ita ranæ ex pulvere drachmæ unius Sacchari, quo conſpergebantur, ſtupore correptæ ex univerſo corpore humorem limpidum emiſerunt, crura protruſerunt & in ſoporem delapſæ quadraginta horarum circiter ſpatio occubuerunt, ponderis quinta parte amiſſa (*l. c. p.* 111.). Ex viginti granis Sacchari fruſtulatim ranæ per os intruſis continuo ſopor, irritabilitas deleta, & intra horam mors (*l. c. p.* 113.). Lacertis vulgaribus Saccharum adhuc nocentius ſeſe exhibuit, ex paucis enim granis interne datis poſt ſoporem convulſiones, intra quadrantem horæ mors (*p.* 114.). Deleterium utrique animalium generi exſtitit Saccharum intra cutem intruſum (*l. c.*). Columbis Saccharum vel ſiccum vel aqua ſolutum per os ad quinque ſcrupulos inditum, tumorem ingluviei & poſt ejus compreſſionem effluvium ſubflavi humoris per os, ſtuporem, contractionem crurum, convulſiones & intra horam necem attulit. Gallinis autem ad unciam aut ſeſquiunciam datum pepercit, nec niſi alvum liquidam reddidit, excepta una, quæ novem drachmis devoratis rejecto muco ex ore & convulſionibus accedentibus periit. Paſſeribus nullam vim intulit. Inter quadrupedia ſelectus factus eſt ovis, cui ſex unciæ Sacchari per os datæ nonniſi alvi fluxum excitarunt, & canum, qui ſemilibram jejuno ſtomacho ſine ulla noxa deglutierunt. --- Sic itaque quo magis accederent animalia, quæ experimenta ſubjerunt, ad noſtram naturam, eo minus vel nihil noxæ ex Saccharo redundavit.

Nolo tamen ex hiſce eam fiduciam concipi, quæ metum omnis ex abuſu pœnæ ſufflaminaret. Nocet copia, vel mala opportunitate, ob inſignem qua pollet, attenuandi & ſolvendi liquida & fibras relaxandi potentiam, item ob acidi evoluti, etſi ad partem modo, irritandi nervos & muſculos vim, quam debilitas inſignis ſubſequitur. Fidem rei faciunt, inter alia documenta, experimenta noviſſima cl. Stark (*Clinical and anatomical Obſervations with Experiments diætetical and ſtatical. Verſ. Germ. p.* 141. *ſqq.*) in illo ipſo facta, qui per plures dies Saccharum ab unciis quatuor ad octo, decem, ſexdecim, quin viginti cum aqua & pane ingeſſit,

geſſit, unde qualibet vice paullo poſt fames, nauſea, flatus, ulcuſcula oris interni, gingivæ rubræ & tumidæ, preſſione ſanguinem ſundentes, alvus liquida, dolor & rubedo naris dextræ, ſtillæ aliquot ſanguinis ex nare eadem, ſtriæ ſaturate rubræ in ſcapula dextra. Fuit puer decem annorum, natura mobiliſſimus & infirmitate ſtomachi & acido primarum viarum laborans, qui ex pyxide plura Sacchari albiſſimi fruſtula furtim ablata intra exiguum temporis ſpatium avide devoravit, ſed eo effectu, ut paullo poſt ægre ſe habens, dormitum quum ſeſe contuliſſet, ſequenti die mortuus in lecto reperiretur: corde maculis ruberrimus diſtincto & ſanguine ſoluto (Rezia in Carminati *l. c. p.* 129. *not.*). Probabilis ſaltim mortis cauſa, ſub iſta corporis conditione exſtitit. In gelatinoſam ſanguinis partem hæc ipſa reſolutio ſeſe præcipue exſerere videtur, nam ſub experimentis cum carne varia, cui Saccharum inſperſum, defluxit ſerum in notabile ponderis carnis reſiduæ diſpendium, ita ut ſicca inde & dura evaderet (*Raccolta l. c. p.* 471.). Huc & ſpectat jactura ponderis quorundam minorum animalium, cum craſſioris liquidi excretione (V. ſupra *p.* 182.). Et quum ſanguini vena effuſo adderetur Saccharum, ſeri multum ex cruore ſeceſſit, & liquidior ille apparuit alio ſanguine qui iſtud additamentum non expertus fuerat (Carminati *loc. cit. p.* 130.). Nutritionem adeo turbari & emaciationem corporis ſuccedere exceſſu obſervatur, qui effectus tamen quoad partem haud immerito quæritur in vi Sacchari tonum ventriculi pulmonum & reliqui corporis relaxandi. Etenim abuſus dulcium jam dudum inter cauſas phthiſeos pulmonalis locum obtinuit, nec minus evictum, male conſuli ægris tuſſi convulſiva vel alia obſtinata correptis, ob debilitandi noxam, dulcium ſicuti & oleoſorum & mucilaginoſorum, protracta nimis exhibitione. Saccharo Theæ vel Coffeæ largius addito, nova debilitandi corpus cauſa hiſce potulentis accedit. Alias moleſtias fermentatione in primis viis enata, qua flatus excitantur, creat; alias acore ſuo, qui licet non in acido puro Sacchari partibus laxius ſociato, conſiſtat, ſenſum tamen ingratum & ructus acidos, dentium adeo ſtuporem inducentes ciet, bilis vim in chylo præparando enervat, & ſanguinem ipſum inquinat. Infeſtum igitur eſt virginibus chloroticis, infantibus rachiticis, hominibus hyſtericis & hypochondriacis, in quibus acidum jam antea dominatur & Saccharo novum pabulum adipiſcitur. Carioſi quoque inde fiunt dentes nigrique, præcipue ſi rimas egit tegmen eorum vitreum calidis ingeſtis vel Saccharo duro inter dentes comminuto.

Noxæ tamen, quas ſuſcitat Saccharum abundantius ingeſtum,

ſtum, a corporum præprimis habitu & natura derivandæ ſunt. Documenta enim exſtant varia hominum, qui etiamſi liberius Saccharo indulgentes grandævam tamen eamque vegetam ſenectutem attigerunt. Qui libram fere Sacchari quotidie per quadraginta circiter annos ingeſſerat Dux De Beaufort, ſeptuagenarius tamen mortuus ſine ulla vel viſcerum vel dentium labe (Slare's *Obſervations upon Bezoar Stones with a vindication of Sugars, p. 59.*). Ultra nonageſimi anni limitem pervenit Coſterus, juriſconſultus Batavus celebris, licet tantum Sacchari conſumeret, ut quinque vel ſex aliis hominibus ſufficeret. Similia exempla ſuis nominibus reliquerunt Frider. Hoffmannus, Bergerus, Prof. Witteb, Leyſerus (Trill. *Theſ. medic. tom. 1. p. 204.*), largiter & cibos & potus quoſvis Saccharo edulcantes.

Jam vero pedem ad morbos transfero, quibus Saccharum haud mediocrem inter medicamina locum tueri patet. Saponacea ejus natura in reſolvendis ſpiſſis humoribus & coagulis quibusdam liquandis ſeſe manifeſtat. Illuſtrat eandem impedimentum, quod lacti coagulum ſubituro ponit, item facilis cum oleoſis, viſcidis, miſcela, nec non efficacia in ſero diſſolvendo nuper (*p.* 259.) propoſita. In acutis febribus, & nominatim inflammatoriis, tenacem & ſtagnantem in minimis vaſis ſanguinem attenuat & liquat, quo ſcopo Saccharum in ſubſtantiam, vel robis, ſyrupi, trochiſcorum, variaque alia forma, mixturis, ptiſanis, pulveribus admiſceri ſolet. Sicque vices mellis, alias in hiſce morbis frequentioris, agit apud hos, quibus ejus ſapor diſplicet, vel illud flatibus & torminibus moleſtum eſt. Acor vero, quem Saccharum recondit, tanto aptius illud febribus reddit, ut quo ipſo calorem mitigat. Eadem ſolvendi præſtantia pituitam, in tuſſi & aſthmate vias aereas gravantem, ſubigit & ad ſcreatus diſponit. Ratio tamen ſimul tam in inflammatoriis morbis, quam in hiſce proxime dictis chronicis pectoris, habenda relaxantis Sacchari virtutis, qua impacta tenacius ipſa vaſorum aucta flexilitate liberantur.

Ad cauſas diminuendas & removendas, ex quibus calculus & podagra originem trahunt, par Saccharum judicat Lobbius (*de diſſolv. calc. p.* 275.). Nec errare mihi videor, ſi in hac re mellis vires in illud transferam. Calculus urinarius aquæ mellitæ immiſſus bullas ejaculatur, molleſcit & ponderis jacturam patitur. Ita calculis vel renum ſabulo afflictos libra circiter una cum quadrante quavis hebdomade ſub longa continuatione ſumpta egregie ſolatur (Pringle in Percival's *Phil. medical and experimental Eſſays, Lond.* 1776. *pag.* 232.). An aceſcente ſua natura, an fermenteſcibili, quæ aerem fixum evolvit, Saccharum vel mel calculum vincit?

cit? Poſterius ſuadet ſucceſſus experimentorum cll. Prieſtley, Percyval, Hulme, aliorum, felix cum aqua aere impraegnata, & eidem malo oppoſita.

Mirifice etiam Saccharum valet in putredine & arcenda & ſuperanda. De hacce ejus potentia experimenta extra corpus humanum capta egregie cum iis in morbis conſpirant. Integræ nefrendes cum Saccharo liquido ſub coctione intinctæ & quaſi in momento extractæ ita penetrari obſervatum, ut nunquam amplius putreſcerent; & carnem cervinam Saccharo ita condiri, ut ſumma æſtate putredini reſiſtat (Beccheri *Phyſ. ſubterr. lib.* 1. *ſect.* 4. *cap.* 1. *p.* 143.). Ita caro vitulina & alia vice cor vervecinum pulvere Sacchari conſperſum ſub inſigni ponderis diſpendio immune a putredine manſit & exſiccatum (Anon. in *Raccolta d' Opuſcoli ſcient. tom.* 6. *p.* 471. *ſeqq.*). Eadem immunitas contingit vitello ovi (Meſny in cl. Targioni *Raccolta d' Opuſcoli medico-pratici*, *vol.* 3. *p.* 32.) item ſanguini recenti ſolutioni Sacchari indito (*l. c. p.* 36.). Exigua quidem Sacchari quantitas carni bubulæ addita non ſufficit avertendæ putredini, fermentatione autem orta vincitur (Pringle *on the Diſeaſes of the army*, *App. p. XL.* Auct. anon. libri *Eſſay pour ſervir à l' hiſtoire de la putrefaction*, *p.* 98.). Jam mente facile concipitur, cur Babylonii, Herodoto teſte, cadavera ſua humana melle ſepeliverint. --- Scite jam dudum notatum, Indos, quibus copia Sacchari ſuppetit, nunquam ſcorbuto corripi (Beccher *l. c.*). Iſtius beneficio & tribuit cl. Pringle (*l. c. Append.* item *p.* 334.), quod hodie longe rarius lepræ ſpecies ut iſta Arabum, ſcorbutus putridus, dyſenteria, febres peſtilentiales & ſimiles putridæ indolis morbi compareant, quam olim, dum modum in victu animali, præcipue ſalito, excedebant. Suaſum ideo ſagaci conſilio ad ſcorbutum in peregrinationibus maritimis avertendum, ut nautis quotidie aliquid Sacchari exhibetur (Macbride's *experimental Eſſays*, *p.* 181.). Vere poſtea explorata præclara ejus vis antiſcorbutica ſub interno uſu eſt, prout gingivis hoc morbo correptis externa ejus applicatio medelam attulit (De Lonnes in *Biblioteca fiſica d' Europa*, *tom.* 1. *n.* 7.). Lucem accendit aliorum quorundam celebratiorum noſtro tempore contra hoc malum vis, ut Malti infuſi, Braſſicæ aceſcentis rel. quæ ſingula perſuadent antiputredinoſam Sacchari potentiam præcipue ſubtiliſſimo illo liquido acidulo deberi, quod ſub fermentatione Sacchari extricatur.

In Ulceribus internis detergendis & conſolidandis præterea valet. Egregium ejus exemplum præbet vis Conſervæ Roſarum in phthiſi pulmonum exulcerata, de qua, quum alibi jam dixerim abundanter (*Appar. med. vol.* 3.), nolo

heic

heic plura ſubjicere. Illuſtrant rem quæ ſimilibus in vitiis externis comperimus.

Populari fere errore reprehenditur Saccharum, tamquam res vermium inteſtinalium generationi apud infantes favens, unde admoneri ſolent, ut ab eo abſtineant. Alia docent experimenta cum lumbricis terreſtribus inſtituta, qui ipſi aquæ ſaccharo impprægnatæ immerſi, ad experimenta cl. Redi (*Obſſ. de animalculis viv. in animal. viv. p.* 166. 168.), intra unam vel duas horas interierunt, teſte cl. Carminati (*l. c. p.* 122.) autem, qui videtur adhibuiſſe lumbricos humanos, modo intra ſex vel ſeptem horas; quum tamen lumbrici terreſtres in decocto Abſynthii a 20. ad 30. horas, & in ſolutione Aloës 24. horas vivere pergerent (Redi). Suppar fuit mellis aqua diluti efficacia. Idem deleterius effectus in lumbricis ex humano corpore dejectis ſeſe exſeruit intra pauca minuta pr. ex Saccharo inſperſo (Carminati *l. c. p.* 121.). In applicatione tamen horum eventuum ad ſimiles in corpore humano reminiſcendum eſt, humoribus primarum viarum, qui ſeſe admiſcent, non poſſe pulverem Sacchari, qui aqua ſaccharata potentior eſt, ad ſedes remotas, ubi vermes hærent, pertingere, item Saccharum, ſi ea copia aſſumeretur, ut ipſos vermes brevi necaret, ipſi hominis verminoſi valetudini vim inferre. Confirmatur id eo, quod nec uncia una Sacchari ægro ingeſti vermes ejiceret, nec moleſtias eorum manifeſte levaret. Quicquid ſit, ne defraudetur Saccharum virtute anthelmintica vel in corpore humano ſeſe manifeſtante, en exemplum pueri qui confectione ſaccharata abundanter ingeſta copiam vermium alvo dejecit (Andry *Generation des vers*, *p.* 164.); & aliud ſimilis eventus ex Saccharo roſato, copioſius ſumpto, conſequuti. Apte igitur & Saccharum vel mel commiſcetur cum alia quavis medicina necandis vel expellendis vermibus dicata, quod, dum palato infantili gratificatur, ſimul vermibus exitum parat.

Externa Sacchari applicatio variis quoque in viris eximiæ efficaciæ eſt, quippe quum ſub iſta abſtergendi, diſcutiendi, conſolidandi, item leviter ſtimulandi vim exerceat.

In aphthis dulcia quævis penicillo adſtricta, vel linctus ſive collutionis inſtar adhibita, proſunt ad easdem ſeparandas, mundandas & conſolidandas. Vulgo hocce fine mellita, præcipue mel Roſarum, uſurpantur. Abſtergit & aqua ſaccharata, ſyringa auribus injecta, fœtidum earum profluvium mucoſum & ſubpurulentum. Fiſſuræ papillarum mammarum ſæpe vel Saccharo cando unice inſperſo ſanantur. Idem præſtat applicatio Sacchari candelæ flamma liquati & in cella deliquium paſſi (Lange *Miſc. verit. med. p.* 24.). Conducit quoque & papillas Saccharo in ſpiritu vini ſo-

luto

luto humectare (Fielitz *Erinner. Wundärzte zu bilden*, *p.* 63.).

Tentatur & in cicatriculis vel maculis corneæ delendis Saccharum candum, per calamum ſcriptorium exiguis portiunculis inflatum. Ejus ope diſparuit macula in ſiniſtro oculo poſt variolas ſuperſtes (Fr. Hoffm. *Diſſ. Sacchari hiſtoria*, *p.* 39.). Vi ejus blande cathæreticæ, quæ duris & aſperis Sacchari candi particulis debetur, ſub applicatione exiguæ durationis, quum a confluentibus lacrymis paullo poſt deliqueſcat, aſſociat ſeſe ſolvens & diſſipans efficacia, quæ pluris me judice in hiſce viſus obſtaculis ſacienda. Utrumque ſcopum ſibi præfixum habent, qui pulverem quændam terreum cum Saccharo miſcent. Aufert & aliquando carnem ulcerum fungoſam inſperſus & antiſeptica vi eadem emendat. Coryzam infantum diſcutere quoque ſolet pulvis ejus naribus inflatus.

Rarius alvi ſtimulandæ cauſa Saccharum clyſmatibus adjicitur, crebrius longe mel. Placet tamen quibuſdam additamentum Sacchari thomæi ad unam vel alteram unciam. In globulis ſaccharinis ad mechanicam per pondus preſſionem ſimul reſpiciendum eſt.

Corrigit aerem corruptum Saccharum carbonibus candentibus inſperſum, hic & pulveres fumales ruditer conquaſſatum ingredi ſolet.

Nec omittenda hinc ſunt commoda iſta inſignia, quæ Saccharum in ſubingendis vel excipiendis quibuſdam medicamentis, item in gratia iis concilianda præſtat. Ita radicis Jalappæ pulvis ſollerti tritura cum Saccharo indiget, quo reſinoſæ partes rite ſubigantur, quod niſi fiat, moleſta ſæpe tormina ſuſcitat. Item camphora, quæ ſola in pulverem ſeſe conteri non patitur, Saccharo adjuvanti facile obſequitur. --- Sunt Remedia, quæ nonniſi uno vel altero grano ſubminiſtrare opportunum eſt, ut Kermes minerale, flores Zicci, Vitriolum martis, Ipecacuanha; additamento igitur innoxio opus eſt, ne jactura fiat tam exigui ponderis, dum ſicca forma exhibentur, quo quidem fine Saccharum commode eligitur. Imo caſus incidit, ut medicamenta quædam ſicca, e. c. Opium, Tartarus emeticus, Ipecacuanha, minori quantitate ingerantur, quam cui definiendæ vulgaria pondera ſufficiunt, ut ad $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ vel $\frac{1}{16}$ vel minorem adhuc grani partem: pro partitione æquali igitur Saccharo utimur, quod connubium præſtantius omnino eſt illo cum conchis præparatis vel alio quodam abſorbente. --- Admixto Saccharo omniuo quædam remedia a delicatulis facilius feruntur, quæ ſola ob ſaporem repudiant; ſed cavendum, ne guſtui blandientes liberaliori dulcium uſu medicinam enervemus vel vitiis ex abuſu enaſci ſoli-

tis, debilitatione, acore &c. (V. ſupra) novas noxas afferamus.

Inſignis inſuper cohors in pharmacopoliis præſto eſt præparatorum & compoſitorum, quæ Saccharum; vel gratiæ, vel virtutis, vel conſervationis cauſa recipiunt, quorſum Conſervæ, Rotulæ, Trochiſci, Bacilli, Confectiones, Condita, Morſuli, Rob, Syrupi &c. quorum nomina diſpenſatoria pharmaceutica deſignant. Heic modo ſubſiſteudum eſt in recenſione aliquot præparatorum, quæ Sacchari nomen in fronte gerunt, quæ antequam enucleantur, de Taffia primum dicendum eſt.

Conſilium quidem datum eſt, ex Arundine ſaccharifera, octo vel decem diebus ſervata, expreſſione ſucci prævia, fermentationis ope ſpeciem vini parandi (V. Dutrone La Couture in Rozier *Journ. de phyſique*, *vol* 31. *Septemb. p.* 179.). Sed vix ultra conſilium hactenus res proceſſit. Quidni vero fieret cum lucro, quum fermentationem ſpirituoſam facile hic ſuccus intret? In inſula Owaihi cereviſiæ ſapidæ ſpeciem ex Arundine hacce infuſione paravit inclytus iſte navigator Cook, item Lupulo condivit: ſed nautæ bibere illam recuſarunt (V. iter EJ. tertium, verſ. Germ. Forſteri *vol.* 2. *p.* 195.). Aſt ſerius longe commodum redundat ex liquido ſpirituoſis partibus longe magis fœto, ab Anglis *Rum*, a Gallis *Taffia* dicto: tanto magis æſtimando, quum ex rejectaneis variis Arundinis Sacchari partibus elici queat. Vulgo ſpuma ſub coctione aſcendens, aqua, qua ahena abluta fuerunt, & fermentum clarum fermentationi committuntur, quæ ſi initium ceperit ſyrupi melaſſi quantitas per partes additur, & fermentatione intra quatuor vel quinque dies continuata deſtillatio inſtituitur. Alii præferunt ſyrupum melaſſum cum duplo aquæ dilutum & fermenti eadem quantitate, qua ſyrupus, mixtum, unde lentior quidem fermentatio ſed deſtillatione plus virium impertiunt (Browne's *nat. Hiſt. of Jam. p.* 132.). Plurima hujus ſpiritus pars in inſulis Indiæ occidentalis paratur. Prout ſpiritus frumenti, item uvarum, multis modis diſcrepare poteſt: ita & hicce ex Arundine ſaccharifera, colore, ſapore, odore, virtute. Quæ diverſitas multas inanes diſceptationes proximis hiſce annis, dum Gi. Guajaci Taffia ſolutum commendabatur, ſuſcitavit (Vid. *Appar. med. vol.* 3.). Hinc Spielmannus (*Pharm. gener. P.* 1. *p.* 203.) adeo diſcrimen facit inter Rum & Taffiam. Multo plus ſollertiæ in eo rite conficiendo Angli adhibent, quam Galli. Gallis objicitur, eos negligere ſollicitam vaſis deſtillatorii poſt encheireſin purgationem, aquam non ſatis puram & limpidam eligere, inſtrumenta eorum variis vitiis laborare, e. c. alembicum ejuſque orificia non ſatis ampla eſſe, ductus quoque an-

anguſtos nimis eſſe, nec ſatis circumvolvi (*Eſſai ſur les Rumeries par* Michel Soleirol. Conf. *Nouvelles de la Republique des lettres & des arts* 1787. *n.* 37. & 40.). In inſulis Canariis licet proventus Sacchari largus ſit, ſpiritus tamen ibi paratus nonniſi ingratum ſaporem oduremque præ ſe fert (Tench's *Narrative of the expedit. to Botany bay*, *p.* 25.). Spielmanno (*l. c.*) ejus unciæ viginti ſex ſpiritus rectificati uncias ſeptendecim, & hæ Alcoholis octo dederunt. Spiritus hicce omnes colligit probi ſpiritus vinoſi vires, & in itineribus præcipue marinis nautis ad ſcorbuti inſidias arcendas & nervos refocillandos proponitur. Quod pro menſtruo Gummi Guajaci electus fuerit, opportunitate loci primum videtur eſſe factum, nihil enim in eo reperio, quod ſymbolam ad curationem arthritidis afferre poſſet. Præſtare menſtruum aquoſum alibi montui (V. *Appar. med. l. c.*).

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Saccharum hordeatum *Ph. Brunſv. p.* 312. Supra de eo jam egi (ſub Hord.).

Saccharum penidium *Ph. Brand. p.* 156. *Ph. Brunſv. p.* 313. Ex Saccharo ad juſtam denſitatem cocto, dein in tabulam marmoream oleo Amygdalarum perunctam effuſo. Hoc tum, poſtquam induruit nonnihil, una ſuſpenditur & repetitis vicibus manibus amylo conſperſis in longitudinem extenditur. Dein in bacillos contortos craſſitie fere apicis digiti minimi redigitur, hinc inde convolvendos. Amylum, quod ſub ejus tractatione Saccharo impingitur, nutritiam aliquam facultatem illi impertit. Infantibus recens natis aqua emollitum intra linteum tenue ſugendum præbetur.

Saccharum roſatum tabulatum *Ph. Würt. p.* 165. Saccharum aqua Roſarum ſolutum & ad ſpiſſitudinem craſſiorem coctum miſcetur cum pulvere Roſarum rubrarum. Saporis cauſa pulveribus ſalinis adjicitur. Commendatur & in phthiſi a Montano, Valeriola, Foreſto, Riverio (*Oper. med. cap.* 7. *de phthiſi p.* 317.), quæ laus vero juſtius conſerva Roſarum ſibi vindicat.

Saccharum perlatum ſ. rotulæ manus chriſti *Ph. Würt. p.* 164. Mater perlarum excipitur Saccharo in aqua Roſarum ſoluto. Superfluum & obſoletum.

Saccharum violatum candiſatum *Ph. Brand. p.* 156. Succus Violarum Saccharo exceptus. Idem valet judicium.

Globuli moſchati albi *Pharm. Würt. p.* 99. Parantur Saccharum, Amylum & radicem Ireos Florent. ope Gummi Tragacanthæ in rotundam figuram compingendo. Odoris cauſa, Moſchi & Zibethi tantillum additur, qua de cauſa,

ignoro; etenim ſuppoſitorio tantum deſtinantur, unde pro diverſitate ætatis globulus vel major vel minor deſideratur oleo obliniendus. Pondere potius quam ſtimulo peculiari receptorum alvum movere exiſtimo.

Globuli moſchati rubri *Ph. W. l. c.* Dicta tinguntur lacca pictoria addita. Sic ridiculum, quod globulis albis odoris gratia allitum fuit, in rubris coloris ſtudio augetur.

PANICUM.

LINN. *Syſt. veget. p. 89. Gen. plant. p. 32.*

Pharm. MILII *Semen.*

545. *PANICUM MILIACEUM*; panicula laxa flaccida, foliorum vaginis hirtis, glumis mucronatis nervoſis Linn. *Syſt. veg. l. c.* Milium ſemine luteo & albo C. B. Icon: Regnault *Botan.* Le Millet. Annuum, Indicæ originis.

Panicum Italicum; ſpica compoſita, ſpiculis glomeratis ſetis immixtis, pedunculis hirſutis Linn. *Spec. pl. p. 83.* Panicum italicum ſ. panicula majore C. B. Icon: Rumph. *Herb. Amb. p. 202. tab. 75. fig. 2.* Annuum, creſcens in Indiis.

Utraque ſtirps in Germania quoque in agris bene ſtercoratis crebro colitur, e. c. in vicinia urbis noſtræ, nec, niſi frigidior æſtas incidat, maturationem ſeminum reſpuit. Cultura fit ſeminum cauſa, quæ hodie rariſſime inſtar medicamenti præcipiuntur.

Milium creditur Græcorum (Theophraſti & Dioſcoridis) Κεγχρος fuiſſe.

Semen *P. miliacei* ovatum, ſubcompreſſum nitidum, lineam dimidiam circiter longum, corticis vel nigricantis bruni vel albi vel flaveſcentis, intra quem farina alba ſubdulcis. Eligitur ſemen pallidius, alterum enim durius eſt. Semen *P. italici* ſubrotundum & minus eſt, extus flaveſcens. --- Antequam ingeratur, molæ ope decorticatur tumque granula refert rotunda ſubpellucida. Omitto ſtudio mentionem uſus cibarii apud priſcas & a nobis remotiores gentes, utpote non ſatis certi. Apud Italos, Gallos, Hiſpanos, item hinc inde in Germania non infrequens eſt, forma præcipue pultis aqua vel lacte coctæ. Nam bene nutrit, nec ſaporis ingrati, infantibus adeo placentis. Butyrum ſuperfuſum vel liquatum, item additamentum vini gratius hoc ferculum reddit. Sylvani, qui carbones parant & arbores ſecant in agro Tridentino ſola pulte ſe aluerunt cum lacte illa veſcentes, nec alio alimento ſe poſſe perdu-

durare edixerunt (Mathiol in Dioſcor. ed. C. B. *p.* 328.). Panis quoque in Italia inde coquitur, qui vero unius diei ætatem habens aridus, ingratus, difficilis digeſtu, pauci alimenti, deſcribitur, Lombardis uſitatus (Cranz *Mat. med. & chirurg. vol.* 1. *p.* 5.). Calidus magis arridet: ita per plateas in Italia circumfertur, exclamando: Pan di miglio, caldo, caldo (Matthiol.).

Olim frequentius ptiſanæ materiem medicis præbuit aqua coctum, quando demulcendum fuit præſertim, ſi quod urinæ vitium vel alvi fluxus adfuit. In dyſenteria ideo tepide & copioſe potum prodeſt (*Comm. Nor.* 1733. *p.* 43.). Nec caruit applauſu Werlhopii (*l. c. p.* 133.), qui ſibi & aliis medicis Hannoveranis familiare decoctum pro ptiſana fuiſſe indicat. Dubito, an prærogativam quandam præ Hordeo vel Avena habeat. Mucilaginoſum, quod ineſt, blande ſimul alvum conſtipat.

O R Y Z A.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 283. *Gen. pl. p.* 177.

Pharm. ORIZÆ *Semen*

546. *ORYZA SATIVA*; Linn. *Spec. pl. p.* 475. Catesby's *nat. Hiſt. of Carol. vol.* 1. *p.* 14. *tab.* 14. Melius depictam eam ſiſtunt Jo: Mill. in *Illuſtr. Syſt. ſex.* & Regnault *Botan.* Le Riz. Stirps annua; cujus patriam ſubdubitanter Linneus Aethiopiam aſſignat. Colitur in India orientali, in primis circa Cantonum & in Japonia copioſiſſime; nec minus in Americes Carolina auſtrali. Ibi a. 1696. exigua ejus portio, ex itinere ex Madagaſcar reſidua, ſata lucrum ſummi momenti incolis attulit Pennant's *arctic. Zoology, vol.* 2. *p.* 361.). Succedit quoque cultura egregie in Hiſpania, item per multas ætates circa Veronam in ducatu Mantuano (*Lettres ecrites de Suiſſe d' Italie* &c. *vol.* 1. *p.* 306.), ditione Abruzzo regni Neapolitani (Delfico *memoria ſulla coltivazione del riſo nella provincia di Terano*, *p.* 14.) nec non in Hungaria (Bruz *Diſſ. di Gramine Mannæ p.* 10.).

Delectatur locis inundatis, unde ſeri vulgo ſolo depreſſo paludoſo, vel, quando aquæ ſpontaneus commeatus deficit, hæc arte illuc aliunde derivari ſolet. Quam neceſſitatem quidam principes in lucrum ſuum verterunt, adeo ut ſumtus pro aqua ſibi inſtar reditus publici Oryzæ erogandos cultoribus injunxerint, exemplo Ducis Mantuani & Regis Neapolitani. Ita & documentum exſtat, quod ſolum Oryzæ deſtinatum majori pretio cenſeatur, quam aliud (e. c. in Mantua).

tua). Attamen jam dudum compertum, bene quoque vigere Oryzam in campis, qui in altis & montoſis locis ſiti ſunt. In Java aliiſque locis, ubi flumina commodum inundationis non præbent, ejuſmodi ſtationes eligi jam edocuit Rumphius (*Gerb. Amboin. vol.* 5. *p.* 198.). Idem in Japonia fit (Thunb. *Fl. Jap. p.* 147.). In Conchinchina quoque Oryza in montibus creſcit, nec irrigatione eget, quæ ipſa in inſulam Franciæ (Isle de France) translata & ſimili modo tractata optime ibidem viguit, donec ex oſcitantia inſtar alius, quæ aquoſa loca deſiderat, coleretur, indeque omnino periret (*Notice. ſur la vie de Mr.* Poivre; item Aublet *Hiſt. des plant. de la Guaine Franc. tom.* 1. *p.* 320.). Poſſet inde cnncludi duas diverſas Oryzæ varietates primarias obtinere, alteram humido ſolo, alteram ſicco deſtinatam, niſi & exemplis aliis conſtaret, quaſdam ſtirpes amphibiam quaſi vitam degere, v. c. Valerianam officinalem, Sisymbrium amphibium rel. Utique Oryzæ, ut reliquorum cerealium, plures exſtant varietates, quæ ipſæ vero neglectæ a tantum non omnibus, qui in regionibus, ubi culturam ejus exercere clima permittit, peregrinati ſunt. Uberrimus in iis recenſendis Rumphius (*l. c.*) eſt, adeo conſpicuis, ut & indigenis nominibus diverſis diſtinguantur. Alia præcox eſt, alia ſerotina. Eſt quæ culmum gerit humana ſtatura majorem, nec ante nonum vel decimum menſem matureſcit. Differunt & magnitudine ariſtarum, colore ariſtarum & glumarum, qui in quibuſdam fuſcus vel nigricans cum granis duris & gracilibus eſt. Granum quoque mox majus, mox minus eſt.

Maxime autem vulgare, Oryzam locis inundatis colere. Solet primum ſeri locis elevatioribus, dein, poſtquam ad magnitudinem circiter pedis creverit, effoditur, & in ſeries ſolo bene ſtercorato diſponitur iis in locis, quæ fluxui & refluxui maris obuoxia ſunt. Agris a mari remotioribus vel elevatioribus aqua proſpicitur vel foſſis illam illuc deducentibus cum aggeribus, qui aquam ſtagnantem retinent, vel machinis peculiaribus, quæ eam attollunt, vel amphoris, quarum agitatione aqua contenta diffunditur. Solent & foſſæ circa agrorum oras fieri, quas cymbis ſuis tranſmeant, & in quas Oryzam juſto tempore reſectam trausferunt. Ita contingit, ut idem ſolum, quod cereale egregium fert, ſimul commodum piſcium domicilium evadat, quibus meſſores, tempore meſſis, degunt. Maturatione ſeminum facta culmi præſcinduntur, & in exiguos faſciculos colliguntur. Quo autem grana a ſuis paniculis ſeparentur, calcantur faſciculi ab hominibus, vel, ubi occaſio fert, uris, & ut glumis ſuis grana exuantur, ea ligneis tignis impoſita contunduntur (Conf. de hiſce Rumph. *l. c.* item

Osbecks

Osbecks *Oſtindiska Reſa*, *p.* 218. & Toren's *Reſa* in libro eod. *p.* 352.). Sunt qui recens collecta ſemina aqua fervida perfundunt & iterum ad ſolem exſiccant, unde Oryza indureſcit, & diutius ſervari poteſt, ſed fuſca ſimul evadit at ſaporem ingratiorem adſciſcit, prout in Coromandeliana fit. Omnibus præfertur Japonica quæ altiſſimæ ſtaturæ magna & rotunda grana complectitur, pinguia contactu, dum coquuntur.

Tentatur Oryza aliquando morbo, ab Italis *Carolo* dicto, qui aliquando ſtirpem tenellam corripit, & in hac foliis juſto grandioribus & obſcuris ſenſim flaveſcentibus & areſcentibus diſtinguitur, in adulta autem paniculam ipſam afficit, ita ut glumæ vel vacue vel exigua modo ſubſtantiæ parte inſtructæ conſpiciantur. Ratio conjecturis modo hactenus nititur (Conf. *Nuovo Giornale d'Italia tom.* 3. *p.* 73. *ſqq.*). --- Alius Oryzæ cultoribus hoſtis eſt Emberiza oryzivora L., quæ in inſula Cuba devaſtat grana, quum adhuc lacteſcunt, indeque ita pingueſcunt, ut vix volatus exercere poſſint, & ſclopeto tactæ ſæpe crepent ſub ipſo lapſu. Hacce ſtrage facta avis iſta in Carolinam per tres hebdomades tranſmigrat, ſed fœmina unice (Vid. Pennant's *arctic Zoology*, *vol.* 2. *p.* 360.).

Nobis in uſum cibarium afferuntur Oryzæ nomine Semina, gluma ſua flaveſcente exuta, oblonga, compreſſo convexa, utrinque obtuſa, duas circiter lineas longa, alba, ſemipellucida, corculo ad latus baſeos inſtructa, ſubſulcata. Sapore & odore omni deſtituuntur. Maſticata ſubdura quidem initio, ſed facile dentibus confringuntur. Coctione cum aqua molleſcunt in pultem, & aqua lacteſcit & mucilaginoſa evadit.

Per totam Indiam orientalem, præcipue regnum Sinenſe, Perſiam, Japoniam, cibum ſiſtit maxime uſitatum. Pani inde pinſendo Oryza non apta eſt, nam vix intumeſcit paſta etiamſi fermento addito, & cocta panem modo duriuſculum, ore difficulter ſolubilem, præbet. Vicibus tamen panis fungitur locis, ubi colitur, dum nimirum exigua aquæ parte, circiter dupla, coquitur in pultem, quæ tam tenax evadit, ut digitis, vel, ut Sinenſes faciunt, bacillis teretibus arripi poſſit; quæ ipſa inter reliquos cibos loco panis editur. In Carolina ſimiliter in pultem tenacem cocta inſtar panis eſt (Schöpf *Reiſe durch einige Nordamer. Staaten*, *vol.* 2. *p.* 246.). Nigritæ, qui colendæ Oryzæ operam dant, ea fere tanquam unico alimento utuntur, & ruricolis anterioris Carolinæ præcipuum eſt. Parant ibidem quoque vel ex Oryza ſola vel eadem cum Zea commixta placentas tenues (*l. c.*). Et ſponte intelligitur, additamento

mento vel præparatione varia gratiora inde & vel varietate ſua placentia fercula a gentibus, quibus Oryza in deliciis, excogitari. Credi inde poſſet, nutrimentum eſſe maxime commodum. Attamen compertum illam nonniſi debilem ſubire fermentationem, ſi modico calore cum aqua retinetur (Percival's *Eſſays medical and experim. vol.* 2. *p.* 42. *ſqq.* nec non *Philoſ. med. and experimental Eſſays*, *p.* 180. *ſqq.*), item non arcere putredinem carni admiſtam, imo ipſam Oryzam diuturniori mora putreſcere, ut ex fœtore declaratur. Accuſatur & difficilioris in ſtomacho concoctionis, & nigritæ, qui in inſulis Indiæ occidentalis ejuſdem plantatione occupantur, ſub ejuſdem eſu extenuari & minus habiles operæ evadere feruntur (Percival *l. c.*). In comparatione ejuſdem cum radice Selep vel dupla quantitate minus iſta nutrit, quam hæc, & in itineribus maritimis poſtponenda huic ideo, quod pabulis ignis plus requirit, diuturniorem coctionem & aquam dulcem (Lind *on Diſeaſes in hot Climates*, *p.* 338. *ſqq.*). Cœcitatis adeo cauſam Oryzæ ejuſque calide eſum arguerunt frequentiorem in India (Bont. *Hiſt. nat. & med. Indiæ orient.* p. *Reſa*, *p.* 7. 31.), a qua vero culpa jure liberatur. Vapores ex pulte Oryzæ ſurgentes, ſi alluerent oculos conſtantius & repetito, accuſari omnino poſſent: ſed quidni ejuſdem vitii rea faceremus quævis fercula calida, quæ quotidie tamen inter prandia menſis impune imponuntur? Nocentiores viſui reputandi vapores ex vernice acri, qua Sinenſes utuntur, ex fimo humano, ex ſuffimento lignorum in honorem deorum accenſorum, exceſſus demum in venere. Pleriſque tamen in regno Sinenſi cœcis malum hocce connatum eſt, unde vel alia cauſa, nos hactenus latens, ſectanda eſt (Vid. Osbecks *Reſa*, *p.* 200. 359.).

Ex Oryza quoque cereviſiæ ſpecies parari poteſt, caput pariter inebrians (Bont. *l. c. p.* 8.). Japonenſes illam Sacki vocant, & eam inter prandia calide bibunt. Recens alba eſt, ſed cadis ſervata bruna evadit. Temulentia, quam excitat, brevi diſparet, aſt non abſque cephalagia relicta (Thunb. *Tal om Japanſka nationen*, *p.* 27. *ſq.*). --- Spiritum inflammabilem, Arrack dictum, ex Oryza deſtillari, vulgo quidem exiſtimatur, verum falli eos, hoc vel haud exigue argumento eſt, quod Sinenſes, qui hocce cereali abundant, illum non præparant. Transfertur contra ad illos vel ex Goa vel Batavia Javæ metropoli. Quomodo ibidem fiat, hactenus latet. Nec extra dubium omne poſitum eſt, ex Oryza, Arundine ſaccharifera & nucibus Cocos parari. Ita quidem cl. Osbeck (*l. c. p.* 98.) ex incolæ Bataviensis narratione. Arrack Goenſe albidius eſt & debilius,

Bata-

Batavienſe ſaturatius, ſed mox fortius, mox debilius, unde valor valde variat. Inclaruit imprimis potulento notiſſimo Punch, de quo jam alibi judicium tuli (Vid. *Appar. med. vol.* 3.).

Etſi non quotidianum apud Europæos, ut apud Indos, ferculum Oryza efficiat, nec nos, ut in China fit, mendicantibus loco oboli vel fruſti panis cochleare coctæ Oryzæ præbemus; ad vulgatiora tamen alimenta in Europa pertinet. Juſcula enim multiplicis generis inde fiunt, dum aqua vel lacte coquitur, item carnis aliorumve additamentum recipit, vel in pultem emollitur, vel placentæ, farcimina rel. varia arte inde emergunt. In farina contrita novam concedit ferculorum varietatem, forma vel ſolidiori vel fluidiori inſtructam, in qua eminent ſpecies pulpæ (Creme), ex hacce farina, ſucco Ceraſorum, Cinnamomo & Saccharo coctæ (Vid. ſi placet exempla horum omnium in *Hielpreda i husballuingen*). Adeo vero de ſalubritate Oryzæ pro uſu cibario convicti ſunt plerique, ut non dubitent, ipſis ægris iſtam pro vulgari cibo offerre, A in noſocomiis tantum non omnibus in tabula receptorum ciborum exſtet. Scrupulos tamen contra hanc prærogativam movent incommoda varia, quorum ſupra memini. A mucilaginoſa ejus natura jure exſpectes, ptiſanæ vel alia forma conducere obvolvendo & alvum nonnihil conſtipando in diarrhœa & dyſenteria, demulcere acres humores, reſarcire diſpendium glutinis naturalis in cavis, defectum nutritionis adjuvare in tabidis. Diffido fateor vi antiſcorbuticæ, quam illi enucleatius tribuit cl. Biſſet (*Treatiſe on the Scurvy*, p. 82. *ſqq.*). Quum Sacchari nautis quotidie exhibiti, vini Malagenſis, aquæ dulcis elixitio vitrioli acidulatæ, ſimul mentio fiat, de quibus omnibus vis in ſcorbuto ſubigendo evicta eſt.

ANDROPOGON.

Linn. *Syſt. veg. p.* 758. *Gen. pl. p.* 540.

Pharm. SCHOENANTHI s. SQUINANTHI s. JUNCI ODORATI Pharm. Lond. *Herba*.

547. *ANDROPOGON SCHOEANTHUS*; paniculæ ſpicis conjugatis ovato oblongis rachi pubeſcente floſculis ſeſſilibus ariſta tortuoſa Linn. *Spec. pl. p.* 1481. Juncus odoratus aromaticus C. B. Comachee pilee Browne in *Phil. Tranſact. vol.* 23. *p.* 1251. Kodipullu Rheed. *Hort. Malab. vol.* 12. *p.* 107. *tab.* 27. Plukenet *Almag. tab.* 119. *fig.* 2. & *tab.* 190. *fig.* 1.

fig. 1. Schoenanthum amboinicum Rumph. *Herb. Amb. vol.* 3. *p.* 181. *tab.* 72. *fig.* 2. Perenne. Incola Indiæ orientalis Arabiæ, Zeylonæ, inſularum Moluccanarum. Copioſe creſcit in deſertis utriuſque Arabiæ; circa Limbo Arabiæ petreæ portum pro translatione in Ægyptum colligitur.

Nolo diſquirere, an ſit Σχοῖνος Dioſcoridis & Galeni, Σχοίνου ἄνθος Hippocratis, Juncus odoratus Plinii, Adhar & Adhir Arabum, Squinanthum Varronis; tanto minus, quum exoleverit ejus exiſtimatio ſeriori praxi.

Herbæ nomine ſervantur in officinis faſciculi circiter pedales diametri duorum pollicum ex culmis teretibus ſubſtriatis, flavi, quibus folia aliquot vaginantia canaliculata alternatim adhærent, medulla fungoſa farctis & ſubinde paniculas una ferentibus, vinculo junctis. Sapor illi ineſt amaricans aromaticus, odor fragrans. Ex Natolia Maſſiliam transferri ſolet. Aqua deſtillata pauxillum olei eſſentialis flaveſcentis, fragrantis & valde acris, ſuggerit; quod remanet acerbum amaricans & ſubacre decoctum præbet Lewis *Mat. med. p.* 329.). Extractum ſpirituoſum grate aromaticum & amaricans eſt. Sic quidem plura indicia ſuppetunt, efficacia ſua non deſtitui: aſt in oblivionem incidit apud nos ob copiam multorum virtute ſimilium. Arabibus ob gratiam odoris hodie magni fit, & exiſtimatur inter herbas pretioſas aromaticas & ſuaveolentes a regina Arabiæ Salomoni dono datas hæc una fuiſſe (Haſſelquiſt's *Reſa p.* 535.). In inſulis Amboina & adjacentibus magis aromatis inſtar pro condiendis cibis quam medico ſcopo adhibetur, & inferior quidem herbæ pars ventricoſa & radici vicina. Piſcibus ea coctis gratum odorem impertit ab ea vis ſtomachica expectatur (Rumph.). Lotium ſudorem & menſtrua pellere in non aſſuetis, in aliis nonniſi majori copia legitur (*l. c.*). Decocta cum radice gargariſma utile præſtat in odontalgia & tumore tonſillarum ex refrigerio concepto (Ibid.). Ad coercendum & delendum fungum cerebri & vulneratione inſperſus pulvis commendatur (Marchettis in *Obſ. & Act. Berolin. Decas* 2. *vol.* 1. *p.* 103.). Hodie vix niſi pro additamento Theriacæ & Mithridatii in officinis præſto eſt.

Pharm. Spicæ Indicæ s. Nardi *Radix* vel Nardus Indica s. Spica Nardi.

548. *ANDROPOGON NARDUS*; paniculæ ramis ſupradecompoſitis proliferis Linn. *Spec. pl. p.* 1482. Cf. Ejuſd. *Flor. Zeyl.* ſub Laguro *p.* 18. Calamus odoratus Matthioli C. B. Stirps creſcens in India orientali, nominatim Zeylona.

Sub

Sub nomine præfixo coram eſt faſciculus digitum circiter longus, conſtans partim ex filis tenuiſſimis, pallide brunis ſurſumque verſis, quorum quædam varie irretita, ut priſtina functio vix cognoſci poſſit, alia tamen ita diſpoſita, ut culmorum & baſeos foliorum vel vaginarum reliquias eſſe appareat; partim ex fibris variis radicalibus, multipliciter flexis, ferrugineis. Proveniſſe haſce ex capite trunci radicalis craſſioris probabile eſt, cujus ſitum fovea filamentoſæ maſſæ impreſſa indicat, digiti craſſitiem huic trunco adſcribit, poſt Pometum (*Hiſt. generale des Drogues*, *p.* 187. Cfr. *Fig.*), Bergius (*M. m. veg. p.* 324.). Rariſſime autem relinquitnr. Subinde plures ejuſmodi faſciculi ſ. capita juncta ſunt.

Odor hujus graveolens, vix meo judicio gratus, ſapor amaricans ſubauſterus. Gratior eſt odor herbæ adnaſcentis, quam fibrarum radicalium. Deſervit omnino hodiernam praxin, dum olim (V. e. c. Galenus *de compoſ. medic. per loca lib.* 8.) bene multis præparatis addita exſtitit, & in magna varietate morborum diverſæ plane naturæ adhibita fuit inſtar ſtomachici, nephritici, emmenagogi rel. de quibus nihil certi conſtat. Plus quam duæ tertiæ Spicæ Indicæ ex indiſſolubilibus partibus conſtat, reliquum tam reſinoſæ quam gummoſæ naturæ eſt cum pauxillo olei ætherei, a quo odor depeudet. Antiquitus & oleis & unguentis ob gratum odorem admixta Spica Indica fuit, quorum tam ſacra hiſtoria quam profana mentionem facit. Saltim ad multorum ſententiam oleum ſive unguentum nardinum nomen petiiſſe ab hacce ſtirpe creditur. Spectant huc loca Horatii " cur non --- Aſsyria Nardo potamus uncti "? Horat *Carm. l.* 2. *n.* 11. ed. Bentl. *p.* 115.). " Perfundi Nardo juvat & fide Cyllenen levare duris pectora ſollicitudinibus " (Id. *ibid.* 13. *p.* 326.); " Nardo perunctum, quale non perfectius meæ laborarint manus " (Id. *Epodon* 5. *p.* 307.). --- Tibullus autem ita canit " Illius puro deſtillent tempora Nardo " (*Lib.* 2. *Eleg.* 2. *p.* 230. edit. Wettſtein.); " Jam dudum Syrio madefactus tempora Nardo " (*l. c. p.* 348.). Sed vereor, ne a quibuſdam reprehendar, ſi diutius in hiſce viretis commorer. Fuit unguentum hocce conſiſtentiæ fere fluidæ (Dioſc. *M. m. lib.* 1. *cap.* 75.); idque apud Veteres duplex, unum incompletum, paratum ex oleo omphacino (h. e. oleo expreſſo ex olivis junioribus), Junco odorato, Calamo, coſto atque Nardo; alterum completum cum vel ſine foliis Malabathri, ex oleo omphacino, Junco odorato, Nardo, Amomo, Myrrha, Opobalſamo (Conf. Dioſc. *l. c.* & Plinius *lib.* 13. *cap.* 1.), quod igitur ob additamentum Opobalſami non potuit non valde charum eſſe, & vix niſi magnatum reficere nares. Apud orientales populos pariter Nar-

Nardus ſumma in exiſtimatione fuit (Vid. Salomouis *Cantic. cap.* 4. *verſ.* 13. 14.). Fuitque unguentum nardinum, quo vel ſe ipſos vel hoſpites & convivas perungebant. Hunc imitata morem Maria, Marthæ & Lazari ſoror, pedes Chriſti (e. c. Joannis *Evang. cap.* 12. *verſ.* 13.) unguento pretioſo perunxit (Conf. Luc. *cap.* 7. *v.* 38.). Subfuit in in hocce unguento ſæpius fraus, ita ut viliora unguenta ejus nomine vendita fuerint, prout Gallenus queritur Neapoli paratum nomine modo convenire cum eo, quod in Aſia ſuo tempore confectum (Vid. Galen. *method. med. lib.* 11. *cap.* 16. *p.* 418., & Ricci, item Dioſc. *l. c.*).

C. ACO-

C. ACOTYLEDONES * S. CRYPTANTHERÆ.

ORDO LII.

FILICES.

POLYPODIUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 785. *Gen. pl. p.* 560.

Pharm. POLIPODII *Radix*.

549. POLYPODIUM VULGARE : frondibus pinnatifidis, pinnis oblongis ſubſerratis obtuſis, radice ſquamata Linn. *Spec. pl. p.* 1544. Bolton *Filic. Brit. p.* 32. *tab.* 18. Polypodium vulgare C. B. Πολυποδιον Dioſc. Ob icones cito Reguault *Bot.* Le Polypode & Curtis *Fl. Lond.* Perenne, in fiſſuris petrarum & muris vetuſtis creſcens, item in arborum annoſorum e. c. Quercuum rimis.

Radix cylindrica, calamum ſcriptorium craſſa, diſtincta tuber-

* Quibus diſplicet hocce nomen, iis alterum adjunctum magis ſatisfaciet. Olim synonyma habita: ſed quum ſerius in muſcis cotyledon una, duæ vel tres, item in variis filicibus, nominatim Polypodio criſtato, Filice Mare & Fœmina, cotyledon vera una in ſingulis exemplis detecta fuerit, præſtat auctoritatem, quam verum deſerere. Servat tamen adhuc Acotyledonum nomen vel Ant. Laurent. De Juſſieu (*Genera plant. ſecundum ordines naturales*, *Paris* 1789. *p.* 1. Conf. *præf. p.* 45.

berculis remotis truncatis, item prominentiis ſpinuloſis, & veſtita epidermide bruno nigricante, intra quam parenchyma flavo rubeſcens. Fibræ numeroſæ abſcinduntur ante exſiccationem. Sapor ejus initio dulcis, dein nauſeoſe amarus & ſubadſtringens. Aqua plus extrahit ſpiritu vini, fere dimidium (Conf. Neum. *Chym. vol.* 2. *P.* 4. *p.* 48. & Cartheus. *M. m. vol.* 1. *p.* 419. item Car. Chriſt. Gmelin. *Diſſert. Conſideratio generalis filicum*, *Erlang.* 1784. *p.* 38.), ubi pariter proportio utriuſque differt. Extractum aqua factum dulce & parum adſtringens & amaricans eſt, ſpirituoſum inſuper ſubacre, ſed parum modo dulce, quum tamen infuſum ſpirituoſum dulce valde & dulcius aquoſo. (E virideſcente luteum ſaporis amari ſubdulcis deſcribit Gmelin l. *c.*) Nihil dicam de deſtillatione ſicca (quam inſtituit Wedelius vel ejus reſp. Lov. in *Diſſ. de Polypodio* 1721. *p.* 18.), quæ nihil veræ lucis accendit. Nullum verum Saccharum inde educi potuit; nam infuſum ſpiritu vini rectificatiſſimo factum per moram aliquot hebdomadum cryſtallos genuit, ſed harum loco in fundo vitri materia tremula mucilaginoſa vireſcens reperta eſt (Gmelin *l. c. p.* 39.).

Iſtis radicibus, quæ in Quercubus creſcunt, quidam prærogativam adſcripſerunt, ut Meſue &, ut apparet, recentius Pontedera (*Compend. tab. bot. p.* 18.), unde *Polypodium quercinum* requiſitum, ſed perperam. Hodie vero, qualicunque loco provenerit radix, plurimum exiſtimationis perdidit, certe eam, qua olim præcipue celebrata fuit. Nempe veteres, Hippocrates, Theophraſtus, Dioſcorides, Celſus, Paullus Ægineta aliique crebro illam alvi ſubducendæ cauſa exhibuerunt, bilem præcipue & pituitam expellere arbitrati: ſed cognitum eſt, nonniſi doſi majori id efficere, niſi ſtimulus accedat. Pro decocto ejus in hunc ſcopum adeo uncia una vel duæ requiruntur. Melancholico homini ne unciæ quidem quatuor in infuſo (nam de infuſo ipſo ſermo eſſe nequit, ut quod mox debilius, mox fortius eſt) alvum moverunt (Scopoli *Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 167.). Verior ejus vis eſt leniter reſolvens & demulcens. In affectionibus pectoris, quibus tollendis ſuccus Liquiritiæ alias par eſt, illi non cedere Polypodii ſuccum (exiſtimo extractum aquoſum) recentius exploratum eſt (*Veckoskrift for Lakare*, *vol.* 8. *p.* 115.). In arthritide vaga olim pariter claruit (V. Dodonæi *Pempt. p.* 465.). Contra maniam in Gallia profecit. Suadente cl. Poiſſonier hoc fine decoctum ex radicis Polypoldii querni unciis duabus, coctis in tribus pintis Gallicis aquæ (h. e. libris ſex civil.), donec ſupereſſent duæ, propinatum eſt, quod ipſum niſi intra duas hebdomades rite purgaverit alvum, quovis die ante primum præbium pulveris radicis drachma una cum nitri depurati granis viginti

ti quatuor data. Cl. Malovin vero maniacis radicem coctam in juſculo gallinaceo cum foliis Betæ & Malvæ (ſine dubio ad imitationem Dioſcoridis *l. c.*) per longum tempus egregio ſucceſſu exhibuit, non neglecto tamen emetico, clyſmate & decocto Boraginis Bugloſſique (*Mem. de l'acad. R. des ſciences de Paris* 1751. *p.* 160.). Liquida plerumque forma adhibetur. Cavendum vero, ne nimis protrahatur coctio, ut ne diſpliceat amaritie: hinc multi infuſo acquieverunt.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Electuarium catholicum *Ph. Würt. p.* 45. Inter multa alia purgantia Polypodium comparet.

Electuarium lenitivum Florenzolæ *l. c. p.* 47. Concinnior formula in Pharmacopœis Anglicanis, in quibus hoc ipſum exulat.

Syrupus de manua ſolutivus *l.* 4. *p.* 213. Terret farrago.

Pharm. FILICIS MARIS *Radix*; *Herba*.

550. *POLYPODIUM FILIX MAS*; frondibus bipinnatis, pinnis obtuſis crenulatis; ſtipite paleaceo Linn. *Spec. plant. p.* 1551. Bolton *Filic. Brit. p.* 44. *tab.* 24. Filix mas non ramoſa; dentata C. B. Creditur eſſe Πτερις Dioſc. & Theophr. Fougere male in *Traitè contre le Tenia tab.* 3. *fig. A.* --- *P.* Stirps perennis, copioſa in ſylvis Europæis, etiam maxime ſeptentrionalibus.

Radix oblonga eſt, digitum circiter craſſa, obſeſſa undique bulbis oblongo ovatis incurvatis, approximatis, nigricantibus, item ſquamis emarcidis ferrugineis. Quicquid fibroſi eſt reſcinditur ante uſum. Color pallide viridis recentis radicis ſiccatione mutatur in albidum ſubrubeſcentem. Sapor ſiccæ radicis adſtringens ſubamarus dulceſcens cum acrimoniæ debilibus veſtigiis, odor nauſeoſus nonnihil.

Ex radicis ſiccæ unciis ſex decoctione extracti aquoſi primi, ſaporis ſubdulcis leniter adſtringentis tandem amaricantis, obtinentur unciæ duæ, & drachmæ ſex cum ſcrupulis duobus; & ex eadem quantitate radicis extracti reſinoſi primi uncia una, & drachmæ ſeptem cum ſcrupulo uno, magis adſtringentis & amari (Car. Criſt. Gmelin *Diſſert. conſid. general. filicum*, *p.* 34.).

Præcipue ob vim vermes, nominatim tæniam, necandi celebratur. Quæ ipſa efficacia non noviter detecta, ſed, modo Veteres vere noſtram ſtirpem intellexerint, per multa retro ſæcula jam cognita fuit. In Veterum effatus trutinandis primum cavendum, ne confuſio inter duas diverſas

ſpe-

ſpecies fiat, ſcil. Polypodium Filicem marem & aliam, de qua ſubſequente articulo dicendum, quam Filicem fœminam vocantur. Theophraſtus Ereſius (*Hiſt. plant. lib.* 9. *cap.* 22.) lumbricum latum, ut olim dici ſolebat, Pteride ſua expelli paucis verbis notat. Tæniam excuti radicis Filicis maris drachmis quatuor ex aqua mulſa (melicrato) ſumtis, efficacius autem in connubio Scammonii & Hellebori nigri, & Allii eſu præmiſſo innuit Dioſcorides (*M.m. lib.* 4. *cap.* 186.). Galenus *de ſimpl. med. lib.* 8. ed. Ricci) pariter in eundem finem radicis drachmas quatuor eodem mellis vehiculo ebibendas ſuadet. Plinius (*Lib.* 28. *cap.* 9.) præconio pari utramque filicem complectitur, & tænias radice cum melle pelli, ceteros vermes inteſtinales eadem ex vino dulci triduum potata affirmat. Potuit ex hiſce fontibus prima perſuaſio virtutis anthelminticæ Filicis maris enata fuiſſe. Sed quæ ſequentes auctores de ea narrant, ſi recentiſſimos quoſdam excipiam, tam breviter dicta ſunt, tam parum ad uſum practicum accommodata, ut non multum referat horum nomina hic recenſuiſſe: id ad minimum docent, non intercidiſſe tum temporis rumorem de hac ſtirpis efficacia. Illuc refero derivationem vocis Germanicæ Farenkraut (Filicis) a lumbricis latis inteſtinalibus, Faren olim dictis, quam Valerius Cordus (in Dioſcor. *lib.* 4. *c.* 156. *edit. Paris. p.* 344.) facit cum ſpecificæ hujus facultatis commemoratione. Præſentiſſimam peſtem tæniarum & lumbricorum vocat Simon Paulli (*Quadripart. bot. ed.* Fick *p.* 333.). Filicis maris radicem & ab ægyptiis inter ſecretiſſima arcana adverſus hoſce hoſpites offerri, & ſufficere doſin drachmæ unius edocet. Sennertus (*Pract. med. lib.* 3. *pag.* 214.) non videtur ex proprio experimento pondus rei addere, radicis autem Filicis (qualem non dicit) drachmas tres adulto, infantibus minorem quantitatem ex aqua Galegæ, concedit. Sine dubio, ut de vera hujus radicis virtute conſtet, oportet eam ſolam dare, nec ſubjungere ea, quæ vel ipſa necandi vermes vim poſſident, vel hacce radicem Filicis ſuperant. Iſtius ſimplicitatis plura hactenus exempla propoſui, ſed plura jam ſubſequantur. Sufficit nempe ad experimentum cel. Wendt (Gmelin *Diſſ. cit. p.* 50. Wendt *Nachricht vom. clin. Inſtitut. zu Erlangen, Penſ.* 5. & 6. *p.* 44-46.) pluries radicem ſolam ad drachmas duas ſ. tres in vehiculo congruo, optime in aqua ſola, dare. Juveni ſeptendecim annorum tribus drachmis radicis mane captis hora elapſa pars tæniæ quatuordecim ulnas longa, capitulo prædita ſeceſſit (*Diſſ. cit. p.* 51.) *Caſ.* 1. Wendt *l. c.* p. 46.). Ex unico præbio radicis ad tres drachmas ſimul viginti & tres cubiti Tæniæ in fœmina expulſi (*Diſſ. cit. p.* 52. *Caſ.* 2.). Infanti autem ſeſquienni decoctum ex drachmis duabus

bus radicis & quatuor unciis aquæ percolatum & edulcatum, ad dimidium cochleare ante meridiem quolibet bihorio datum, poſt quatuor dies plura tæniæ fruſta perlonga excuſſit (*l. c. p.* 53. *Caſ.* 3. Wendt *l. c. p.* 45.). Eſt qui inertem pronunciat, ſi diu ante uſum radix in pulverem redacta fuerit, hinc efficaciſſimam declarat in recenti pulvere (*Veckoskrift for Lakare*, *vol.* 6. *p.* 172.) : vix vero ab odoris partibus, quæ nares non valde aſſiciunt, vis dependet, quum & in decocto valeat.

Aſt non omnibus arriſit hæcce ſimplicitas, ſed multi contra Tæniam eam tentantes vel purgantia cum illa commiſcuerunt vel illi ſubjunxerunt, vel & præmiſerunt varia corpus præparandi cauſa. Exemplum ejus ſupra ex Dioſcoride adfuit. Paſſim draſtica reſinoſa, ut Scammonium, Gummi guttæ, paſſim mercurialia placuerunt, vel alia, ſimul.

Ejus quobue ratio eſt in ſpecifico cel. Herrenſchwand, ut vel cognoſcitur medendi norma, quam ipſe tandem, poſt tot antea conceptas conjecturas vel diverſas narrationes ab ipſo aliis factas, haud ita pridem publici juris fecit. Differt iſta mirifice ab exemplis iſtis, quæ alibi (*Appar. med. vol.* 4.) recenſui, & conjungit remedia, quæ noſtris præcipue temporibus celebritatem inſignem contra vermes nacta ſunt. Ex quibus omnibus inter ſeſe comparatis colligere pronum eſt, modo excipiantur Gummi guttæ, quod in omnibus præceptionibus præſto eſt, mutaſſe eum ſua conſilia pro temporum ſerie, donec tandem lumina ſeriora alioſum petita conjungere in ægrorum ſalutem diſceret. Ipſe vero in experimentis (*Traitè des principales & des plus frequentes maladies externes & internes* 1788. *p.* 444. & *Ordonances p.* 105.) ſubſequentes regulas ſubminiſtrat. Per biduum, ſi ventriculo juſtum robur competit, mane jejuno ſtomacho & bihorium poſt modicam cœnam, aqua, vel intra nebulam, capitur drachma una pulveris radicis Filicis maris, vel ſub ejus defectu Filicis fœminæ. Tertio die mane pulvis ingeritur hicce : ℞. Gummi guttæ gr. xi. Sal. Abſynth neutr. gr. xxx. Sapon. Starckey gr. ii. Miſce intime D. ad chartam; fiant doſes tales ſeorſum numero requiſito. Hic pulvis ſpatio duarum vel trium horarum plerumque vomitionem unam vel alteram blandam, totidemque dejectiones alvinas ciet. Evacuationes hæ levantur bibendo poſt quamlibet poculum (gobelet) aquæ tepidæ vel duos cyathos infuſi Theæ; tres horas poſt capitur in cyatho juſculi carnei uncia una olei Ricini. Hora poſt hauſtus olei iteratur, &, niſi vermis non ſecedat, terrius hauſtus bihorio poſt ſecundum capitur. Hunc excipit mitis alvi dejectio, & paullo poſt vermis in ſellam perforatam deponitur. Si vero iter detrectat, applicatur veſperam verſus clyſma ex partibus

æqualibus aquæ & lactis additis olei Ricini unciis tribus, & plerumque hoc vermem integrum cum ſuo filamento excutere ſolet. Hæc ille, aliis licet verbis. Addo eum hancce medendi normam duplici tæniarum ſpeciei parem reperiſſe & Solio & T. latæ L., & quum una ſubinde lumbrici seceſſerint, elucet, vel hoſce eadem ſubigi poſſe.

Proximum eſt de Specifico ſic dicto Nuſſeriano contra Tæniam dicere, quod cum Herrenſchwandiano ſaltim ex deſcriptione, quæ de hoc noviſſime vulgus prodiit, multum ſimilitudinis habet. Vidua ſcilicet Chirurgi Nuffer (vel ut Galli ſcribere malunt Nouffer), degens in oppido Murten (Morat Gallis) pagi Bernenſis, per viginti pluresque retro annos ex præceptis & exemplo mariti vita functi administraverat arcanum remedium contra tæniam, quo non ſolum Helvetos multos, ſed & peregrinos proſapiæ excelſioris & remotiſſimæ patriæ ad ſuas ædes allexerat. Fuit inter hoſce Princeps Barantinski ex Ruſſia oriundus, qui die poſt ſuum adventum ad fœminam illam integram Tæniam evacuavit. Redux autem Pariſios novam poſtquam tæniam dimidium annum poſt ſenſerat, eam ad ſe proficiſci curaverat; nec iteratum experimentum inane tum fuit, ſed intra quindecim horas tænia expulſa fuit, aliiſque ægris, qui ibidem ejus opem deſideraverant, idem ſucceſſus contigit. Rumor efficaciæ quum ad ipſas Regis Galliæ aures perveniret, ecce poſt plura fauſta in tænia laborantibus experimenta dedito ſtudio inſtituta, & teſtimonio favente ab experientiſſimis viris Laſſone, Macquer, De La Motte, De Juſſieu, Carburi & Cadet lato, 18000. libris Gallicis ſolutis Rex ſibi arcanum vindicavit, & evulgari permiſit, unde enata ſcriptio, quæ rem totam declarat (*Precis du Traitement contre les Tænias, ou Vers ſolitaires pratiqués à Morat en Suiſſe, examinè & approvè a Paris. Publiè par ordre du Roi; à Paris* 1775. Recuſa exſtat hæc commentatio in *Journ. de Medecine*, *tom.* 44. *p.* 222. *ſeqq.* ex quo fonte nominatim ſubſequentia hauſi. Verſio ejus Anglicana prodiit in Simmons's *Account of the Tenia and method of treating it. Ed.* 2. *Lond.* 1778.; Germanica Erlangæ; item conf. *Beſchreibung d. Baudwurms nebſt den Mitlen wid. denſelben*, *Kempten* 1776.). Initium curationis totius fit juſculo ex pane & multo butyro veſperi ſorbillato, &, ſi alvo ſtrictiori tentetur, ſubjungitur clyſma ex foliis Malvæ aut Althææ mixtum pauxillo ſalis & oleo Olivarum. Poſtridie ſummo mane ſpecificus ſic dictus pulvis capitur, nimirum radicis Filicis maris drachmæ tres in aquæ deſtillatæ Filicis vel florum Tiliæ vel aquæ communis unciis quatuor vel ſex. Ad avertendam nauſeam exinde naſcituram, e re eſt corticem Citri conditum vel ſimile gratum maſticare vel os elue-

eluere grato quodam liquore, vel olfacere acetum. Quodſi autem vere pulverem vomitu rejiceret, poſt ſedatum faſtidium novam doſin ſumere oportet. Exactis poſtea duabus horis bolus purgans requiritur, cujus formula ſequens: ℞. Panaceæ mercurialis Reſinæ Scammonii āā gr. xij. Gummi guttæ gr. v. M. F. pulvis ſubiliſſ. & cum Confectionis de Hyacintho q. ſ. in bolum mediæ conſiſtentiæ redigendus. In hominibus robuſtioribus & ſtrictioris alvi augetur quantitas ſingulorum medicaminum, in debilioribus & ſenſilioribus diminuitur illa vel omittitur Gummi guttæ, vel bolus dividitur in minores portiones partitim capiendas. Huic bolo mox ſuperbitur vaſculum unum vel duo infuſi Theæ viridis tenuis; dum vero bolus vim ſuam exſerit, ſorbillat æger per vices vaſculum unum vel alterum, donec vermis excluſus fuerit, quo facto juſculum carneum exhibere convenit. Quodſi autem bolus alvum non ſufficienter moveat, poſt quadrihorium drachmas duas ad octo ſalis Sedlicenſis vel cathartici amari aqua calida ſolutas capere opus eſt. Vermis vel coacervatim vel in longitudinem extenſus ſecedit: poſterius ſi fit, mora protracta in ſella perforata & copioſus potus Theæ debilis calidæ commendandus, vel, niſi hoc ſufficiat, iterata doſis ſalis purgantis abſque variato ſito, donec vermis omnino aliquando excutiatur, ſed rarius modo poſt prandium dejicitur. Imo contingit ſubinde, ut abitum ſuum differat in ſubſequentem uſque diem, quod ſi fit, primum iteratur pulvis & horas duas poſt ſalis purgantis drachmæ ſex vel octo. Subinde pulvis ſpecificus ſolus, ante captum bolum purgantem, vermem everrit, quod ſi fit, duabus tertiis modo boli vel ejus loco ſale unice acquieſcitur. --- Contra tæniam latam L. præcipue valere compertum Nufferia (Pallas in *neven nord. Beytr. vol.* 1. *P.* 1. *p.* 55.). Waglerus (in Gotze *Naturgeſch. d. Eingeweidwürm. p.* 276.) adeo ex inertia Nufferiani remedii conjecit Tæniam Solium ſubeſſe. Anne ideo minus poteſtatis exſerit in Tæniam Solium Linnei ſ. cucurbitinam Pallaſii h. e. cam longis & anguſtioribus articulis ſponte ſeſe disjungentibus inſtructam, quod hæc proboſcide armata fruitur, iſta autem proboſcidem inermem gerit. Nufferia tamen ſuadet, ut tentamina in Solio L. iterentur; & hanc quoque ipſam vere expulſam experimentis conſtitit (*Precis du traitement &c. Caſ.* 2. 3. Simmons *l. c. Append. Caſ.* 2. *p.* 61. *Caſ.* 4. *pag.* 69.). --- Negari nequit præter ſucceſſum felicem, qua Nufferia & Murtoni & Pariſiis gaviſa eſt, alios quoque medentes ſpe ſua non excidiſſe. Favent huic medelæ experimenta Pariſiis pro exploratione remedii facta (V. *Precis cit.*), caſus duo a cl. Espiaud deſcripti (in *Journ. de medecine, tom.* 47. *p.* 139.), caſus alius in Anglia

cl. Simmons (*l. c. præf. pag* 17.) obvius, aliique quatuor cum iſto a cl. Blackburne communicati (*l. c. p.* 57. *ſqq.*), caſus a cl. Seip (*Diſſ. Sylloge obſervat. præſ.* Kratzenſtein, *Haſn.* 1782. in Tod. *Bibl. vol.* 9. *p.* 479.) commemoratus, alius recenſitus a cl. Schmalz (*Chir. u. med. Vorfälle*, *p.* 200.). In Suecia non minus voto ſatisfecit pluries (Vid. *Veckoskrift for Läkare, vol.* 4. *pag.* 253. Berg. *Mat. m. pag.* 849.). Quod quidam ibidem (*Veckoskrist, vol.* 5. *p.* 297. & *vol.* 7. *p.* 177.), prout quoque cl. Weikard (*Verm. med. Schrift. P.* 1. *p.* 71. *ſqq.*), qui tamen aliquando præſtantiam ejus expertus eſt, aliique de inertia querantur, tanto minus mirum eſt, quum ipſa Nufferia illam ſubinde admittat. Utinam medici ſemper addiderint contra quamnam ſpeciem tæniæ valuerit, nec ne. Verendum quoque, ne ſubinde ob cognationem malorum ex Tænia cum aliis morbis ejus præſentiam ſuſpicati fuerint, quando culpa caruit.

Trutinando tranquilla mente ſingula conamina & remedia in hoc curationis genere adhibita virtutis meritum inter plura diviſum deprehendo. Sunt, e. c. cl. Simmons (*l. c. Preface p.* 7.), qui bolo purganti totam vim adſcribunt, ut qui plura comprehendit junctim, quæ ſingula alias vermes necare didicimus. Aſt non ſua laude eſſe exuendam ipſam radicem Filicis, conſtat ex efficacia, quam vel ſolam exercere ſupra indicavi, & experimentis, quod aliquando jam ante bolum datum tænia ſeceſſerit. Credi poſſet, mechanico modo radicem hanc vermibus infeſtam eſſe, intercipiendo adhæſionem ſiccitate ſua ad latera inteſtinorum ſub magna iſta ejus quantitate, qua Veteres uſi ſunt, item Nufferia: aſt in decocto quoque valuit (V. ſupra *p.* 209.). Sufficit ſcire, quid efficiat, etiamſi modus nos lateat.

Non tæniam modo expellit Nufferiana curatio, ſed & lumbricos inteſtinales. Ita puella decennis ruſtica, hiſce hoſpitibus unice tentata (Vid. De Man in *Nov. Act. nat. curioſ. vol.* 7. *p.* 143.), expulſis ad ſexaginta ſex uſque vermibus ſanitatem abſque conſpicuis turbis recuperavit; ab eo tempore non dubitavit medicus in pertinaciori caſu ad horum potiſſimum medelam confugere: tam parum ſibi a ferocia effectus, quem alii reformidant, metuit. Difficilius tamen eliminari lumbricum tænia hac curatione, eſt qui innuit (Roſenblad *Diſſ. de tænia*, *reſp.* Achario, *Lund. p.* 34. *not. o.*). --- In larvis muſcæ meteoricæ expellendis, unde multa incommoda exorta, caſu viri ſingulari profecit (Sparrman in *Vet. Acad. Handl.* 1778. *p.* 65.); contra haſce autem videtur plus poteſtatis ineſſe bolo purganti quam radici Filicis, nam pulvere ejus licet larvæ obtectæ ſupra horam fuiſſent, ſervarunt tamen priſtinam alacritatem. ---

Majo-

Majori ſimplicitate vero ipſa radix lumbricos puellæ quinquennis excuſſit, ſcilicet in electuario cum melle, data mane & veſperi radicis drachma una (Gmelin *Diſſ. cit. p.* 54.).

Tam ante detectam Nufferianam medelam, quam poſtea a variis medicis ſimilia remedia variato ordine & delectu tentata ſunt, quorum commemorationem addere operæ pretium duco Cl. Renaud (in *Hiſt. de la Societé R. de Medec.* 1776. *p.* 279.), antequam iſta innoteſcerent, præcipere ſolitus fuit veſperi clyſma ex ſapone aqua ſoluto, & ſequentibus quinque diebus jejuno ſtomacho radicis Filicis maris drachmam unam ex aqua Portulacæ, ſubjunctis tum bolis ex Aquila alba, Jalapa, Rheo & Melle; pro potu fuit decoctum radicis Mori. Hiſce auxiliis expulſa a juvene tænia Solium; & ſucceſſit res caſibus, quibus non ſuffecerunt Nufferiana. Ex mente cl. Rud. Aug. Vogel (*Prælect. de cogn. & curand. præc. C. H. affect. pag.* 652.) nihil valentius tænias eliminat, quam pulvis ex radicis Filicis ſcrupulo dimidio & Gummi guttæ granis tribus circiter, mane & veſperi per aliquot dies adhibitus. Hoc eodem cl. Alix (*Obſ. chirurg. faſc.* 2. *p.* 127.) tæniam Solium cum ducentis vermibus cucurbitinis excuſſit. Cl. Duncan (*Med. Caſes and Obſerv. p.* 409.), præmiſſa mane radicis Filicis drachma una, aliquot horas poſt electuarium ex Calomelano, Gummi Guttæ & Cremore tartari cum ſyrupo ſimplici dedit repetitis eodem die vicibus, & caſu ſingulari eandem tæniam emolitus eſt. Succeſſus idem contingit in tænia cl. Ogilvy Of Torſar datis Filicis drachmis duabus mane & aliquot horas poſt Jalappæ una drachma cum Calomelanos granis decem, dum medela ſecunda vice exhiberetur (Simmons *l. c. p.* 76.).

Iſta a præceptis Nufferiæ deviatio partim pro ſcopo habuit turbas inſignes varias, quæ paſſim a ſtimulo boli purgantis enatæ fuerant, evitare; quidam enim eum mox evomunt, alii tormina poſtea atrocia cum teneſmo ſentiunt, eaque diuturna, dejectionem virium experiuntur, ſudorem in facie erumpentem, ſubinde ſanguinis tantillum per alvum excernitur, vel ſymptomata febrilia ſeſe aſſociant; nec ætati & temperiei ſingulorum congruus eſt, ita ut aliquando remedium ipſo morbo pejus exſtiterit. Nihilominus tamen ad reliquias enervatæ per Filicem tæniæ emoliendas, vel ad adjuvandum effectum, purgante vix carere poſſumus: quidni vero eligatur mitius, quod repetita doſi eundem effectum præſtet, ac alterum fortius uno præbio captum. Ejus generis eſt non cum ſimplici purgante comparandum oleum Ricini. Itaque ingeſto pulvere radicis Filicis doſi a Nufferia præſcripta, duas horas poſt olei hujus

 un-

uncia dimidia ſorbetur cum cyatho infuſi Theæ vel juſculi carnei debilis, & hic hauſtus iteratur omni ſemihora, donec æger uncias duas & dimidiam vel tres uncias olei ingeſſerit. Ipſum hocce oleum ſolum tæniam ſubigere aliquando, alibi jam dixi (*Appar. medic. vol.* 4.). Quam utile autem connubium ejusdem cum radice ſit, quod cl. Dunant (*Journ. de M. t.* 49. *pag.* 47. *ſq.*) injunxit fretus ſua experientia, ulterius confirmat cl. Blackburne (in Simmos *l. c. p.* 71.), qui hocce oleum vitello ovi ſubactum cum aqua Hordei dedit. Aliquando ſuffecit duas horas poſt captum pulverem radicis Jalapæ grana viginti quatuor exhibere (Wendt *l. c. p.* 45.).

Reliquæ virtutes medicæ commemoratæ de hac radice ſaltim hodie non multum mirationis faciunt. Laudata quidem paſſim inſtar roborantis, emmenagogi, vulnerarii, ſed ubivis dubia hactenus fide. Tam huic quam ſubſequenti ſpeciei ſterilitatem fœminis inducendi & abortum vivi fœtus & expulſionem mortui ciendi vis tributa a veteribus, Theophraſto, Dioſcoride, Galeno, Plinio aliiſque. Recentius cum Filicis maris radice experimentum fecit, quod mirum cl. Oliver (V. *Journ. de Medec. tom.* 12. *p.* 129.) in fœmina fœtum mortuum utero gerente decocto Filicis, eumque excuſſit menſe ſexto. Liberat eam ab hocce opprobrio Spigelius (*Oper. tom.* 2. *p.* 106.) argumentis haud infirmis, & ſane male ageretur cum iis gentibus, quæ panem inde conficiunt. In cereviſia coctam incolæ inſulæ Feroe eam contra calculum adhibent (Sim. Pauli *Quadripart: p.* 334.). Qui in Britannia Gallica, item Normandia, ex radice Pteridis aquilinæ ſub annonæ caritate panis paratur, ſed malæ indolis ad judicium Tournefortii (*Hiſt. de plant. des environs de Paris*, *vol.* 2. *p.* 351.), hunc juſtius parari ex radice Filicis maris, utpote frequentioris, arbitratur Gunnerus (*Fl. Noverg. vol.* 1. *p.* 5.) non ſine præviis aliquot exemplis. Radix & frons tam hujus quam aliarum quarundam filicum denſandis coriis ovillis & caprinis inſervit (Gleditsch *verm. Abhandl. tom.* 1. *p.* 24.). Moleſtum ceteroquin, ut aliæ proceriores filices, paſcuis & ſylvis virium ob radices late diffuſas, quibus ſuffocantur aliæ ſtirpes & diſſeminationi arborum & fruticum impedimentum ponitur, vix arte exſtirpandum.

Herba. Longe minori in pretio in re medica eſt. Ex libris tribus recentis linteo immiſſis prælo eruuntur ſucci viſcidi e luteo fuſci amaricantis adſtringentis unciæ ſexdecim. Aqua deſtillata fragrantem odorem habet. Herbæ ſiccatæ libra dimidia erogat extracti aquoſi primi uncias duas drachmas ſex & ſcrupulos duos, ejuſque ſubdulcis leniter adſtringentis tandem amaricantis. Eadem quantitas autem her-

herbæ offert extracti reſinoſi primi unciam unam & drachmas ſeptem cum ſcrupulo uno (Gmelin *Diſſ. cit. p.* 34.). Multum ſalis alcali fixi contineri in ea, jam dudum cognitum. Sed curatius determinanda proportio : libræ novem cum dimidia ſiccæ herbæ combuſtione dederunt cinerum uncias decem cum dimidia. Inde elutæ ſalis alcali fixi unciæ duæ cum drachmis duabus, ſed ſimul cinerum dictæ quantitati ineſſe compertum tartari vitriolati tantillum & ſal digeſtivum Sylvii ultra quadruplum, reliquum eſt terra calcarea & ſilicea item exiguum terræ metallicæ ferreæ (Gmelin *Diſſ. cit. p.* 37.). In Anglia hujus & ſubſequentis filicis cineres lotricibus loco ſaponis vel lixivii accepti ſunt (Raii *Hiſt. pl. T.* 1. *p.* 149.). --- Herba pecoribus proſtrata in Novergia penuriæ fœni ſubvenit (Gunner *Flora Noverg. P.* 1. *p.* 5.).

Anglis conſerva turionum hujus ſpeciei, vel aliarum quarundam filicum olim in rachitide placuit (Bowles apud Raium *l. c. p.* 151.). Ipſe Gliſſonius non ſpernit gemmas hujus ſtirpis contra rachitidem, in formulis vel magis vel minus compoſitis (Vid. Ejusd. liber *de rachitide* e. c. *pag.* 380. *ſq.*). Conducunt & folia ſicca hujus aliarumque filicum ad pulvinaria & culcitras, quibus rachitici incumbunt, quo plumarum loco levi preſſione laxam cutem corroborent (V. Swieten *Comment. vol.* 5. *p.* 619.).

P T E R I S.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 782. *Gen. pl. pag.* 559.

Pharm. Filicis Fœminæ *Radix*.

551. *PTERIS AQUILINA*; frondibus ſupradecompoſitis, foliolis pinnatis pinnis lanceolatis, infimis pinnatifidis, ſuperioribus minoribus Linn. *Spec. plant. p.* 1533. item Bolton *Filic. Brit. p.* 16. *tab.* 10. Filix ramoſa major pinnulis obtuſis non dentata C. B. Filix fœmina Fuchs. *Hiſt. ſtirp. p.* 569. Depicta quoque in Blackwull's *Herbal. tab.* 325. Perennat. Creſcit in ſylvis ſterilibus & dumetis aſperis.

Exiſtimatur eſſe Θελυπτερις Theophr. & Dioſc.

Et hæc quidem eſt Filix fœmina, cujus practici libri crebro meminerunt, non Polypodium Filix fœmina Linn.

Radix longa, digitum craſſa, ſolitaria, extus nigra, interne maculata, ſaporis viſcidi amaricantis & magis nauſeoſi, quam Filice mare. Libræ ejus tres erogant ſucci expreſſi uncias ſex tenacitate mellis inſtructi (Car Chriſt. Gmelin *Diſſ. de Filicibus*, *p.* 28.). Ex radicis ſiccæ aqua

decoctæ libra una pond. med. obtinetur extracti aquoſi primi magna quantitas, ſcilicet unciæ novem ſaporis amaricantis ſubadſtringentis; extracti ſpirituoſi primi autem emergunt ex eodem pondere radicis modo drachmæ quatuordecim cum ſcrupulis duobus.

In laude contra tæniam apud multos pari paſſu cum Filice mare ambulat, quin quidam hanc Pteridem ſeorſum memorant, vel alteri præferunt. Ita Hallerus (*Hiſt. ſtirp. Helvet n.* 1688.) virtutem anthelminticam ad hanc reſtringit; Alſton's (*Lectures on the Mat. m. vol.* 1. *p.* 446.) potiorem huic ineſſe ſignificat. Eſt hæc (Fougere femelle) præciſe, quam Andry (*Generation des vers dans le corps de l'homme*, *p.* 170. *ſqq.*) tantopere celebrat: nolo formulam largæ farraginis citare, ſed potius probo præbium ſimplex iſtud ex radicis hujus drachmis duabus cum melle vel radicis drachmis tribus cum vino albo; cujus vero remedii repetendi ter vel quater per intervallum unius diei, quo laxans præbetur, incidit neceſſitas. Ipſis infantibus, qui mammis inhiant, conducit mane data ad drachmam dimidiam in duas portiones diviſam cum pauxillo lactis, ſubjuncto purgante poſtero die (*loc. cit. pag.* 172.). An hæc radix intraverit arcanum illud olim celebratum Eau de Fougeres cl. Andry, non dixerim: numeroſa alia recipere poſt mortem ejus gener Dionis, qui in lucri communionem tranſierat, edixit (Conf. Van Swieten *Comment. tom.* 4. *p.* 729.).

Lumbricis hæc quoque radix adverſa eſt. Puer triennis quum pulveris ejus drachma dimidia cum melle in electuarium redacta mane & veſperi uteretur, poſt ſecundam jam doſin lumbricos ejecit, alioſque poſt tertiam, unde ſymptomata febrilia aliaque mala ex vermibus ceſſarunt (Gmelin *Diſſ. cit. p.* 55.).

Nolo ornare hanc ſtirpem aliis virtutibus illi adſcriptis, quum non multa, ſed certa pro ſcopo habeam.

ADIAN-

ADIANTUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 790. *Gen. pl. p.* 560.

Pharm. Capillorum Veneris vulgo, Adianti Ph. Paris.

Herba.

552. *ADIANTUM CAPILLUS VENERIS*; frondibus decompoſitis, foliolis alternis pinnis cuneiformibus lobatis pedicellatis Linn. *Spec. pl. p.* 1558. Jacqu. *Miſc. Auſtr. vol.* 2. *p.* 77. *tab.* 7. Bolton *Filic. Brit. p.* 54. *tab.* 29. Adiantum foliis Coriandri C. B. Perennat locis udis, in muris, petris, ad oram puteorum Europæ calidioris, ut Galliæ auſtralis, Italiæ. Repertum & in Helvetia tranſalpina (Hall.), in inſula Scotica Arron (Lightfoot), Vergeſti (Scopoli), Goritiæ (Jacqu.).

Subſtituuntur huic paſſim aliæ ſpecies. Nimirum *Adiantum pedatum* L. depictum in Cornuti *Canadenſ. pl. tab.* 6., quod nomine Adianti Canadenſis vel capilli veneris canadenſis in *Ph. Pariſ.* venit, & ob odoris fragrantiam a quibuſdam præfertur (Geoffroy *Mat. medicale, tom.* 5. *p.* 54. Lewis *M. m. p.* 19. Witt. Wer. *Diſſ. idea diſpenſatorii noſtris temporibus accommodati, p.* 20.), tam in Galliæ, quam ſeriori tempore in Angliæ officinis uſitatum. Ex barbaris Americæ ſeptentrionalis urbici in malis variis pectoris illud adhibere didicerunt; indeque factum eſt, ut quotannis in Galliam magna copia tranſmittatur (Kalm. *N. amer. Reſa, vol.* 3. *p.* 338.). Ab aliis (Beaume *Elem. de Pharmacie, tom.* 2. *p.* 197.) præfixo æquiparatur. Porro *Adiantum æthiopicum* L. in Capite bonæ ſpei (Thunb. *Diſſ. de medicina Africanor. p.* 4.) eligitur. In Regnault *Botanique* ſub nomine Le Capilaire commun depingitur *Aſplenium Adiantum nigrum* L. (Cfr. *Fl. Dan. tab.* 250. Bolton *Filic. Brit. p.* 30. *tab.* 17.), ut vera ſtirps, quam & pro ſyrupo Capillorum veneris adhiberi nec carere virtutibus medicis, Tournefortius declaravit (*Hiſt. des Pl. des envir. de Paris, vol.* 2. *p.* 346.).

Herbæ præfixæ ſpeciei ſapor ſubdulcis ſubauſterus, odor fragrans etſi debilis, qui ipſe infuſa aqua fervida præcipue percipitur. Infuſio vel decoctio cum aqua veſtigia mucilaginis prodit. Plus ejus extrahit aqua, quam ſpiritus vini. Dudum in morbis pectoris, ut tuſſi, repletione pulmonum pituitoſa, raucitate, apud moltos in exiſtimatione fuit, reddentibus aliis credulitatem. Nemo prudentior efficacioribus

bus illam medicaminibus annumerabit. Inertem vero omnino pronunciare eam dicta non ſinunt. Optimum eſſet in inſuſo thæformi illam capere, ope ſacchari edulcando, qua forma etiam parceretur jacturæ partium odorarum. Sed præprimis virtutem ſyrupo excipere placet.

Hic in Gallo-provincia abunde paratur, indeque in alias regiones tranſmittitur. Ad fragrantiam herbæ ſervandam e re eſt, poſt coctionem ſyrupi illum adhuc calidum ſuperinſundere herbæ ruditer conſciſæ, & moram illi concedere, donec refrixerit, dein colare. Odor gratior illi impertitur, ſi poſt colaturam, antequam omnino refrixerit, aquæ florum Naphæ tantillo impraegnatur. Venalis ſæpe a fraudulentis hominibus male eſſingitur, omittendo herbam & contra ea ſolvendo mucilaginem Gummi Arabici vel aliam aqua ſaccharata; quin quidam merum ſaccharum aqua ſolutum ejus nomine vendunt. In levioribus pectoris affectionibus ex dictorum numero ferendus, dum vel ad exigua cochlearia ingeritur, vel loco ſacchari inſuſo Theæ admiſcetur vel in linctibus mixturiſque cum aliis capitur.

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Syrupus capillorum veneris ſimplex *Ph. Würt. pag.* 205. Conſueto in ſyrupis more paratur, addita aqua Roſarum vel florum Naphæ. De virtute jam dictum. Sæpe vices ſyrupi ſacchari ſimplicis in formulis agit.

Syrupus capillorum veneris compoſitus *l. c.* Ultra rem additamentis variis pectoralibus auctus. Inuſitatus.

ASPLENIUM.

LINN. *Syſt. veget.* p. 784. *Gen. pl.* p. 560.

Pharm. LINGUÆ CERVINÆ s. SCOLOPENDRII *Herba*.

553. *ASPLENIUM SCOLOPENDRIUM*; frondibus ſimplicibus cordato lingulatis integerrimis, ſtipitibus hirſutis Linn. *Spec. pl.* p. 1537. Bolton *Filic. Brit.* p. 18. *tab.* 11. Var α. Lingua cervina officinarum C. B. Icon; Curtis *Flor. Lon.* Regnault *Botaniq.* La Langue de Cerf. Perenne in rupibus & umbroſis locis Europæ auſtralioris.

Hæc & ſubſequentes tres ſpecies una cum Adianto aureo offic. olim herbarum quinque capillarum in pharmacopoliis venerunt, ſinguliſque ſuppares vires tributæ. Hodie neque ſigillatim neque junctim magno in pretio ſunt. Aſtringere omnes leniter & ſapore & colore fuſco nigricante, quem

quem ſolutioni vitrioli martis conciliant, cognoſcitur. In roborandis viſceribus, profluviis alvinis & hæmorrhagiis coercendis, ſabulo pellendo, obſtructionibus lenioribus præcipue lienis reſerandis, valere olim juſto majori fiducia creditum. Non ſuppetit hactenus, vera & enucleata experientia privas herbarum harum vires excutere. Differre in quibuſdam, & odoris & ſaporis præter dictum diverſitas jam ſignificat.

Herba Scolopendrii, dum recens, fricta odorem ſubnauſeoſum ſpargit, qui autem ſiccando eam perit. Intrat ſpecies vulnerarias Helvetis nomine Falltrank notas. Infuſum theæforme aptiſſimum.

Pharm. CETERACH *Herba.*

554. *ASPLENIUM CETERACH*, frondibus pinnatifidis, lobis alternis confluentibus obtuſis Linn. *Syſt. veg. pag.* 784. Bolton *Filic. Brit. p.* 20. Ceterach officinarum C. B. Icon; Regnault *Botanique* Le Ceterac. Perenne in rupibus & muris Europæ auſtralioris.

Herbæ huic præter ſubauſterum ſaporem mucilaginoſus competit. Hinc forſitan pectoralis habita. Sabulum renum moviſſe in infuſo data illuſtri exemplo legitur, quo prægreſſo avide in Gallia eam tentarunt (Lewis *Mat. med. p.* 203.).

Pharm. TRICHOMANES *Herba.*

555. *ASPLENIUM TRICHOMANOIDES*; pinnis ſubrotundis crenatis Linn. *Syſt. veg. ed.* 12. *p.* 690. Aſplen. Trichomanes Bolton *Filic. Brit. p.* 22. *tab.* 15. In iſto libro Linneus primo epitheton Trichomanes antea (*Spec. plant. p.* 1540.) uſitatum, mutavit in alterum, confuſionis cum aliis quibuſdam ſpeciebus congeneribus evitandi cauſa. Var. α. Trichomanes ſ. Polytrichum officinarum C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 119. Regnault *Botan.* Le Politric. Perennat in muris & rupium fiſſuris.

Herba ſaporis mucilaginoſi, aliquantum dulcis cum auſteritate. Hinc in raucitate & tuſſi ex pituita collecta olim non ſpreta, & Capillo Veneris ſuppar judicata. Etiamnum in tam rigoroſo ſelectu recipit herbam *Pharmacopœa Edinb. a.* 1783. *p.* 63. & *Pharm. Lond. Spec.* 2. *p.* 15. Et diu intravit ſyrupum de althæa *Ph. Ed.* 1758. *p.* 59.

Pharm.

Pharm. RUTÆ MURARIÆ *Herba*.

556. *ASPLENIUM RUTA MURARIA*; frondibus alternatim decompoſitis, foliolis cuneiformibus crenulatis Linn. *Spec. pl. p.* 1541. Bolton *Filic. Brit. p.* 28. *tab.* 16. Ruta muraria C. B. Var. I. Haller. *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1691. Icon: *Fl. Dan. tab.* 190. Regnault *Botan.* Rue de Murailles. Perenne, in muris vulgare.

Deſuevit herba, ut ceteræ capillares dictæ. Becchica præcipue prædicatur, Chomelius putat, ſe ptiſana ex eadem, ſaccharo edulcata, ulcus pulmonum ex pleuritide prægreſſa enatum evacuaſſe & ſanaſſe (*Uſuell. tom.* 1. *p.* 116.). Rara felicitas ex remediis, niſi vires, ætas, integritas humorum & ſedes commoda, obſecundent.

EQUISETUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 778. *Gen. pl. p.* 559.

Pharm. EQUISETI *Herba*.

557. *EQUISETUM ARVENSE*; ſcapo fructificante nudo; ſterili frondoſo Linn. *Spec. pl. p.* 1516. Equeſetum arvenſe, longioribus ſetis C. B. Icon: Curtis *Fl. Lond.* Perenne, vulgare agrorum vitium. Floret vere, ſcapo florifero autem evanido frons emergit, tota æſtate vigens.

Præfixi hanc ſpeciem auctore Linneo in *Materia medica*. Hallerus autem (*Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1677.) ad *Equiſetum paluſtre* & *limoſum*, quæ in unam ſpeciem conjungit, virtutes medicas refert. Alſtonus (*Lectures on the Mat. med. p.* 133.) & Equiſetum *fluviatile* & arvenſe admittit; cl. Bergius (*Nat. med. p.* 841.) iterum Equiſ. *hyemale* ſub Equiſeti majoris offic. nomine, tribuens Equiſeti minoris offic. nomen Equiſeto arvenſi L.

Itaque hæ ſtirpes prout genere junguntur, ita & viribus conveniunt, ſaltim in pleriſque. Aliqua tamen diffidentia exoritur in recenſu virium vel nocentium vel proficuarum dum unice ſæpe Equiſeti nomini inhiandum eſt. Parce valde in univerſum uſurpatur.

Herba adſtringens omnium fere judicio eſt. Negatur id ad minimum de Equiſeto arvenſi, ut cujus infuſum non nigreſcit per vitriolum martis. A bobus Equiſ. arvenſe intactum relinquitur, præterquam peregrinis vel fame coactis, qui ex hocce pabulo tabeſcunt (Linn. *Flor. Suec. p.* 367.). Ex Equiſeto copioſo inter pauca gramina creſcente demeſ-

ſo & in horreum illato, quo vaccæ & oves per hiemem ſaginatæ, pauciſſimæ abſque abortu evaſerunt (Jo. Heinr. Schulze in *Act. nat. curioſ. vol.* 1. *p.* 521.). Similia de E. hyemali narrantur, vaccas præterea inde jacturam dentium pati (Gottſched *Fl. Pruſſ. p.* 66.). Diarrhœa in vaccis enaſcitur, quin immedicabilis, ut Hallerus (*l.c.*) caſu ſingulari obſervavit. In armentis mictum cruentum quoque creat (*Holl. Maatſchapp. tom.* 8. *p.* 159.).

Inde jam ad vim lotii pellendi, quæ hinc inde notatur (Linn. *Mat. med.* Hall.) concludi quodammodo poteſt. Sed & profuit Equiſetum aqua decoctum ac calide extrinſecus pubis regioni impoſitum, ejuſque fomentum in connubio decocti pro potu (Riedlinus in Heuch. *Oper. pag.* 253.). Cum quibus haud facile comparari poteſt aliorum laus in mictu cruento ſedando (*Comm. Nor.* 1733. *p.* 286.). In nephritide calculoſa decoctum herbæ Equiſeti ex cereviſia alba adjecto butyro & melle tanquam domeſticum, ſed non ſpernendum remedium proponitur (Hoffm. *Med. ſyſt. tom.* 4. *P.* 2. *p.* 386.). Dum diſſuadet in calculo Hoyerus (*Ac. nat. curioſ. Cent.* 1. 2. *p.* 127.) ex caſu unico Equiſetum, non de eo ſolo, ſed combinato cum baccis Juniperi in pulvere loquitur. Diſſenſus hi tanto nocentiores eſſe poſſent, niſi in hodierna praxi medica rariſſimum eſſet Equiſeti nomen.

ORDO LIII.

MUSCI.

LYCOPODIUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 793. *Gen. pl. p.* 561.

Pharm. LYCOPODII S. MUSCI CLAVATI *Semen*; *Herba*.

558. LYCOPODIUM CLAVATUM; foliis ſparſis filamentoſis, ſpicis teretibus pedunculatis geminis Linn. *Spec. plant. pag.* 1564. Muſcus terreſtris clavatus C. B. Lycopodium vulgare piloſum amfragoſum & repens Dillen. *Hiſt. muſc. p.* 441. *tab.* 58. *fig.* 1. Depictum quoque ſiſtunt *Flor. Dan. tab.* 126. & Regnault *Botan.* Le Pie de Loup. Perennat in ſylvis abiegnis item in torfaceis, ericetis, inviis arenoſis.

Semen ſ. pulvis, pollen, ſulphur ſ. farina (ut hodie Svecis) Lycopodii, latet forma pulveris pallide flavi in ſpicæ bivalvibus & reniformibus capſulis, ut Dillenius Hallerusque illa vocant, vel antheris, ut Linneus nominat. Hic ipſe prout vero antherarum polline, non ſemine, iſtum pulverem habet, ita & Hallerus (*Hiſt. ſtirp. Helv. P.* 3. *pag.* 19.). Erumpit ſponte capſulis dehiſcentibus; pro uſu autem muſcus reſecatur, antequam ſquamæ ſpicarum pateant & ſiccato eo dein domi conquaſſatione ſpicarum pulvis excutitur. Maturatio contingit Auguſto menſe vel Septembri. Cribratione facta ſervatur vaſis probe clauſis.

Pulvis hic omni odore & ſapore deſtituitur. Aquæ injectus ſuperficiem ſervat, diuturna tamen agitatione pars fundum petit. Conſtat ex globulis minutiſſimis. Contrectatus digitis mollitiei ſenſum excitat & potius pinguedinis quam ſiccitatis, & adhæret digitis. Inſperſus flammæ candelæ vel alius ardentis corporis accenditur cum fulguratione & ſtrepitu, non autem candenti carboni impoſitus, ſuper quo ipſo fumans lente conſumitur.

Aqua valde exiguum extrahit, ſcilicet ex pulveris uncia una grana modo octo; ſpiritus vini autem octavam totius par-

partem, quæ ipſa vel extractum reſinoſum vel oleum eſt, utrumque nauſeoſi ſaporis (Neuman. *Chym. vol.* 2. *P.* 3. *p.* 263. *ſq.*). Plures quoque igne aperto naturam ejus rimati ſunt (Wedel. *Diſſ. de muſco terreſtri clavato*, *p.* 19. Neum. *l. c. p.* 262. Berg. *Mat. med. p.* 852.), omneſque copiam olei empyreumatici obtinuerunt, e. g. Neummanus, qui ex quatuor unciis pulveris hujus ſupra duas cum dimidia uncias ejus elicuit. Paullo minus cel. Bergius, qui & curatius in diverſam tranſgreſſorum naturam inquiſivit; etenim eadem quantitas pulveris erogavit phlegmaris aciduli lutei drachmas ſex, olei liquidi nigricantis totidem & olei butyracei collo vaſis retorti adhærentis fuſco lutei drachmas duas, remanente in fundo carbone atro fragili. Sic igitur eadem redundant ex hoc pulvere, ac ex cera, quam apes ex polline antherarum eſſingunt. Pulvis quoque Lycopodii proxime dicto pollini e. c. ex Abiete, Thypha, Eupulo rel. ſpecie & colore ſimilimus eſt.

Sane omni attentione dignus iſte in medicina eſt, ſi vel unice contra intertriginem infantum tenellorum valeret. In hac vero & efficaciſſimus eſt, & tutior longe ceruſſa, quæ ſæpe eclampſiam ſuſcitat, & pulvere cyprio inſperſo, qui ſcabiei ſæpe cauſa exiſtit. In omnibus familiis, certe in Suecia hoc fine notiſſimus (Conf. Roſenſtein *om Barns Sjukd. p.* 25.). Simplex inſperſio per flocculum Goſſypii ſufficit ad excoriationem arcendam &, ut ipſe vidi, amplam profundamque ſuperandam. Caſu difficiliori, quo jam pus contrahi cœpit, fidum reperi Unguentum, a Roſenſteinio (*loc. cit.*) commendatum ex Unguenti roſati (non cerati, ut iſte innuit, quoniam hoc juſto durius eſt) uncia dimidia, Florum Zinci, Farinæ Licopodii drachma una. Extenſa etiam pulveris Lycopodii applicatio ad ulcera manantia ſerpiginoſa ulcera crurum (Helwich in *Ephem. nat. cur. Cent.* 9. *&* 10. *p.* 316.). -- Vulgaris eſt pro pilulis conſpergendis ne cohæreant mutuo, & quo ſapor ingratus paulliſper celetur.

Non æque certa ſunt, quæ de uſu interno ſequuntur, quibus tamen fides olim habita haud mediocris. Urinæ difficultati ſubvenire perhibetur, cujus retentio in infante quum cauſa exiſteret epilepſiæ, utrumque malum pulvere ſublatum fertur (Wedel. in *Miſc. nat. curioſ. Dec.* 1. *Ann.* 3. *Obſ.* 15.). Nominatim in difficultate urinæ infantum laudatur (Wedel. *Diſſ. cit. p.* 26. Lentil. in *Miſcell. nat. cur. Dec.* 3. *App. ad ann.* 5. *&* 6. *pag.* 98.). Nephriticis (Wedel. *Diſſert. l. c.*), imo calculoſis (Conr. Geſn. *Epiſt. p.* 92. *b.*), prodeſſe pariter creditur. Infantibus laborantibus cardialgia & torminibus ventris flatulentis a mulierculis Miſnenſibus, certe non conſpicua auctoritate, olim propi-

pi-

pinatus (Garmann. in *Miſcell. nat. curioſ. Dec.* 1. *Ann.* 1. *Obſ.* 17. *p.* 198.). Ut taceam alia, vix credibilia a Wedelio (*Diſſ. cit.*) ubertim propoſita

Fulguratio, quam dixi pulvere flammæ inſperſo conſpici, ignibus artificialibus idoneum eundem reddidit. Quo fine & Perſæ illum in Ruſſia copioſe, coemtum item Ruſſi adhibent (Olearii *Reiſebeſchreibung nach Muſſkau und Perſien*, *lib.* 4. *cap.* 24. *p.* 342.). Serius innotuit ſubſtitui huic eodem ſcopo poſſe pollen Typhæ latifoliæ L. quod commodius colligitur (Nitſchmann in *Beſchäffiig. Berl. naturf. Freunde*, *vol.* 3. *p.* 437.).

Herba. Rarius longe præcipitur. Vomitum in quibuſdam decoctum ciet (Welſch in *Mictomim.* inſert. *Miſcull. nat. curioſ. Dec.* 1. *Ann.* 4. 5. *p.* 31. Vicat *Memoire ſur la Plique Polonoiſe*, *p.* 58.). In plica Polonica teſtimonio non uno eximia præſtat, indeque ſtirps hæc Plicaria dicta. Eo fine decoctum tam interne, quam ad lotionem capitis adhibere viſum eſt, item linimento herbam excipere; in comparatione cum aliis medicaminibus adeo omnem paginam abſolvere expertus quidam affirmat (*Breſſlaver Samml.* 1720. *p.* 403.). Quibuſdam placet herba Lycopodii & Brancæ urſinæ junctim coquere & fermento addito acidiuſculum potum parare, ſicque pro conſueto potu & ad juſcula ſumere; non neglecta tamen lotione ope decocti ſaturati (A Berniz in *Miſcell. nat. tur. Dec.* 1. *Ann.* 2. *p.* 94. *ſqq.*). Sufficit ſubinde ſola decocti cum aqua vel cereviſia parati fomentatio calida vel tepida per lintea bis vel ter de die, unde dolores ac ſpaſmi ſopiti, cutis rigida & arida emollita, pori ac meatus obſtructi & contracti reſerati ſunt (Erndtel *Warſavia phyſice illuſtr. cap.* 6. *p.* 210.). Magni quoque facienda eſt hac in re experientia cl. Vicat (*l. c. p.* 58.), qui ſemper ſalutarem effectum ſibi attuliſſe in ægris hujus generis aſſeverat, continuans uſum decocti, quamdiu abſque vomitionibus illud ferre valuerunt.

Integritatem reſtituere vino pendulo ſeu fluctuanti, quod jam lentorem contraxit, Lycopodium in dolio ſuſpenſum legitur (Schwenckfeld *Catal. ſtirp. & foſſil. Siles p.* 141.). Imitatione dignum eſt, ſtoreas (Matten) palmaris circiter craſſitiei parare ex recenti hujus vel Lycopodii annotini herba apte contexta, pro calceis ante introitum per januas conclavium detergendis, prout vulgare in Svecia; ita & munditiei conclavium conſulitur & oculi grata viredine paſcuntur.

Pharm. MUSCI ERECTI *Herba*.

559. *LYCOPODIUM SELAGO;* foliis ſparſis octofariis, caule dichotomo erecto faſtigiato, floribus ſparſis Linn. *Spec. pl. p.* 1565. Selago vulgaris Abjetis rubræ facie Dillen. *Hiſt. muſc. p.* 435. *tab.* 56. *fig.* 1. Muſcus erectus ramoſus saturate viridis C. B. Selago tertia Thalii Jac. Breyn. in *Miſcell. nat. cur. Dec.* 1. *Ann.* 4. 5. *p.* 183. *c. fig.* Depictum porro vide in *Flor. Dan. tab.* 104. Perenne in rimis ſaxorum, ſylvis aceroſis, juniperetis ſterilisſimis Europæ borealis; nobis in Bructero.

Ruſticis loco natali hinc inde domeſticum; in reliqua praxi medica deſuevit.

Herbæ ſapor non amarus nec acris, attamen guſtui adverſus. Vomitum ciet vehementem (Breyn. *l. c. p.* 184.); item alvum fortiter purgat. Decocto in hunc finem utuntur in Ingria (Gorter *Fl. Ingr. p.* 66.); infuſo in Smolandia (Linn. *Amoen. vol.* 7. *p.* 305.), ubi in doſi ſæpe peccant, quæ hactenus non ſatis definita eſt. Meretrices fœtum ea pellere aliquando tentarunt, unde olim ex officinis ſuſpectis hominibus non vendita (Breyn. *l. c.*). Ruſtici Suecici narratur exemplum, qui ſe ipſe conjugem & familiam ſiphilitide laborante decocto ſanavit (Linn. *l. c. p.* 382.). Lotione decocto facta ruſtici in Suecia equos, vaccas, ſues aliaque pecora a pediculis liberant (*l. c.*). Anceps vero eſt periculum in hominibus contra hæcce Inſecta, caput enim inde turbari maxime, cognitum (Breyn. *l. c.*). Sugillationes ex lapſu in fomentatione diſcutit plurium conſenſu.

POLYTRICHUM.

LINN. *Syſt. veg. p.* 795. *Gen. pl. p.* 563.

Pharm. ADIANTHI AUREI *Herba*.

560. *POLYTRICHUM COMMUNE;* caule ſimplici anthera parallelepipeda. Var. α. Linn. *Spec. pl. p.* 1573. Polytrichum aureum majus C. B. Polytricum quadrangulare vulgare, Jaceæ foliis ſerratis Dill. *Hiſt. muſc. p.* 420. *tab.* 54. *fig.* 1. Imaginem quoque ſiſtit *Fl. Dan. tab.* 295. item Regnault *Botan.* La Percemouſſe. In locis uliginoſis & humidis crebrum.

Herbæ uſus eviluit, & quæ paſſim de ea recenſetur, vires fidem fere ſuperant & ſuperſtitionem redolent. Capillarium

una, ſicque communi cum reliquis laude ſcreatui pituitæ in pulmonibus collectæ promovendo apta judicata, æque ambigua auctoritate. Decoctum capillorum radices ſirmare, & calvitiem tollere creditur. Adſtringit certe aliquantum, hinc ſine dubio ſalus in calculoſis & obſtructione viſcerum percepta (Conf. Fuchs *Hiſt. p.* 629.).

Sunt & œconomica quædam commoda, quæ ruri inde petuntur. Ita aſpergilli loco eſt hæc ſtirps ad panes vel alias res eodem rigandas. Ob bibulam naturam ſpongiæ vicibus fungitur pro abſorbenda aqua. Scopas quoque inde Weſtrogothi conficiunt, quibus furnos everrunt. Huic uſui accommodatior mihi videtur, quam pro verriculis veſtium pulvere conſpurcatarum, quæ inde Belgæ parare feruntur (Jo. Bauh. *Hiſt. ſtirp. tom.* 3. *p.* 753.). Urſi lectum inde ſibi parant hiemationi intenti (Conf. Linn. *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 379. 380.). Ea Lappones ſeſe obtegunt ſub dio pernoctantes frigida nocte (*l. c.*). Hiſce uſibus tanto magis idonea eſt, quum aliquando ad longitudinem cubitalem perveniat. Et pro ſtragulis exſcinditur ceſpes quadrangularis trium ulnarum latitudine & longitudine, nimirum ex Polytricho pro fœminino habito, & quatitur nonnihil, ut folia acetoſa, ſi qua immerſa, & terra adhærens ſeparentur. Corpori autem contigua eſt modo pars a ſolo averſa; ſic ſanus molliſque lectus obtinet. Lectu digna ſunt, quæ diſertis verbis flore ætatis de hac re memoriæ prodidit Linneus (*Fl. Lapp. p.* 312.).

OR-

ORDO LIV.

ALGÆ.

LICHEN.

LINN. *Syſt. veget. p.* 805. *Gen. pl. p.* 566.

Pharm. USNEÆ s. MUSCI CRANII HUMANI *Herba*.

561. LICHEN SAXATILIS; imbricatus foliolis ſinuatis ſcabris lacunoſis, ſcutellis folio concoloribus Linn. *Spec. plant. p.* 1609. -- -- ſcutellis badiis *Syſt. veg. ed.* 13. *p.* 806. Hoffm. *Enumer. lichen. p.* 84. *tab.* 16. *fig.* 1. Lichenoides vulgatiſſimum cinereo glaucum lacunoſum & cirroſum Dill. *Hiſt. muſc. pag.* 188. *tab.* 24. *fib.* 83. Lichen opere phrygio ornatus Vaill. *Botan. Paris. tab.* 21. *fig.* 1. Lichen laciniatus, β. arboreus Weiss. *Pl. crypt. Gott. pag.* 56. Sermo hic eſt preæunte Linneo in *Mat. med.* non de illa Varietate, quae rupibus adhæret, ſed de arborea, in arborum corticibus vulgari, nec in ſepibus & aliis lignis vetuſtis rara.

Triſte monimentum ſtruit credulitatis & ſuperſtitionis, quum olim præſtantiam ſingularem a lichenibus vel muſcis expectarent, qui craniis humanis innaſcerentur, cujus humanæ imbecillitatis memoriam ſervant multi vetuſtiores libri practici & de materia medica conſcripti (Exempla vide, ſi placet, in Zorn. *Botanol. med. p.* 447.). Aditus aeris liber ad harum ſtirpium generationem quum requiratur, in craniis hominum violenta morte abreptorum & ſub dio jacentium quoque procreſcere poſſe palam eſt. Non una autem nomine Uſneæ ſelecta: ſed quædam *villoſæ* dictæ ex Hypni genere (Conf. Dillen. *l. c. p.* 190. Vogler *Diſſ. de muſcis & algis valetud. ſervientibus, p.* 15.); aliæ autem *cruſtaceæ*, ſcilicet Lichen pulverulentus Schreb., ſaxatilis & omphalodes L. Eminet præjudicio Lichen ſaxatilis. Si quid vere in hæmorrhagiis, dyſenteria & vulneribus valuerit, id ſoli licheni, non cranio humano, deberi hodie quilibet agnoſcet. Nec ab hocce quiſpiam derivabit amplius vim

antepilepticam, quæ in ipſo lichene magis quam dubia eſt.

Longe dignior hinc lichen eſt, qui notetur ob utilitatem in arte tinctoria!, in qua ſerioribus temporibus lichenum pretium curatius ſtabilitum eſt, Linneo, ni fallor, facem præferente; (qua de re conſuli poſſunt cll. Geo. Franc. Hoffmann *Diſſ. de vario lichenum uſu*, *Sect.* 1. *Erlang.* 1786. & *Commentario* Ej. ab acad. Lugdunenſi Gall. *præmio diſtincta*; Amoreux *Recherches & experiences ſur le divers Lichens* 1787.; item Willemet *Lichenographie economique* 1787.). Nec ruſtici modo in Oelandia & Gothlandia colore bruno ſ. purpuraſcente fila lanea eo tingunt (Linn. *Oländaska och Gothländska reſa*, *p.* 30. 101. 209.), ſed & præſtantioris ordinis homines in Novergia eo lanam pro ſuis veſtibus imbuunt. Et Leithæ in Scotia officina proſtat, in qua ducenti homines occupantur hocce lichene colligendo, qui in pulvere redactus & aqua maceratus colorem pulchrum & conſtantem chermeſinum erogat (Ferber *N. Beyträge zur Mineralgeſchichte*, *vol.* 1. *p.* 45.). Pro additamento vario alii quoque inde colores emergunt (V. Hoffm. *l. c. p.* 27.).

Pharm. MUSCI ISLANDICI *Herba*.

562. *LICHEN ISLANDICUS*; foliaceus adſcendens laciniatus, marginibus elevatis ciliatis Linn. *Spec. pl. p.* 1611. 1611. Var. α. Cramer *Diſſ. de Lichene Islandico*, *Erlang.* 1780. Lichenoides rigidum, erygii folia ferens Dill. *Hiſt. muſc. p.* 209. *tab.* 28. *fig.* 111. Lichenoides islandicum Hoffm. *Pl. lichenoſ. vol.* 1. *faſc.* 2. *tab.* 9. *fig.* 1. *p.* 41. Conf. icon in *Flor. Dan. tab.* 155. Creſcit in ſeptentrionalium regionum ſylvis aceroſis ſterilibus ſuper terra, item locis alpinis & montanis. Nec fugit auſtraliores regiones, ut Italiam ſuperiorem, Galliam meridionalem, Helvetiam, Auſtriam. Copioſius in Islandia proventus & uſus nomen dedit. Nobis creberrimus in ſylvis Hercynicis & monte Bructero.

Princeps lichenum, quin totius algarum familiæ eſt, ſi uſum ſpectes, ut qui tam corpori ſalubriter alendo ſufficit, quam morbis variis alias devictu difficilibus arcendis, averruncandis. Inter præſtantiſſima igitur hodie medicamina ſplendet, qui ante aliquot annos in enumeratione horum vel omiſſus exſtitit e. c. in cll. Lewis, Alſton, Spielmann. libris de *Mat. med.*, vel brevi modo diſquiſitione diſtinctus.

In colligendi eum tempore Islandorum morem merito imitamur, qui illum pro uſu cibario nonniſi aere humido invaleſcente vel pluvia incidente congerunt, quoniam ſicca tempeſtate vel ſole ſplendente a muſcis vel ſaxis, quibus inhæret, ægrius devellitur, facile frangitur & manus cuſpidibus

dibus marginis lacerat. Arbitrantes triennium requiri ad perfectionem acquirendam, tertio tantum anno eundem locum petunt (Olafsen *Reiſe durch Island*, *vol.* 1. *p.* 85.).

Nihil in odore memorabile hic lichen habet, præter algarum & fungorum ſolitum; decoctum vero ejus aqua factum nonnihil fragrans ſentitur, lacteum vix ita. Maſticatione amarus ſapor mox evolvitur, qui tamen nihil ingrati admixtum habet, licet ſatis intenſus. Aqua coctione recipit eum, ſed adeo tamen tenax inhæret licheni, ut decoctum vigeſimum adhuc manifeſta amaritiei veſtigia prodat (Ebeling *Diſſ. de Quaſſia & Lichene Islandico*, *p.* 40.). Lac ſi ſubſtituitur, ob oleoſas ſuas partes amaritiem aliquantiſper temperat. Penetrat amarities ſtirpis in ipſum lac nutricis, ita ut illud ſugere infans detrectet (Kölpin caſu ſingulari in Pallas *N. nord. Beytrag. vol.* 2. *p.* 343.). Decoctum aqua factum colorem luteum præ ſe fert, affuſa autem ſolutione vitrioli martis colorem induit rubrum (Ebeling. *l. c. p.* 40.); & alio experimento infuſum aquoſum induit hocce additamento colorem e rubro badium, magis tamen rubrum, quam badium (Crämer *l. c. p.* 21.). Lacte coctus hoc per triduum & ultra contra coagulum tuetur (Mygind in Scopoli *Ann. hiſt. nat.* 2. *p.* 113.).

Complures exſtant, qui chemicis experimentis in naturam ejus abditam inquirere tentarunt, & horum quidam a vehementiori ignis gradu adhibito lucem quoque exſpectarunt, prouti Hiärne in *Vet Acad. Handl.* 1744. *p.* 176. *ſqq.*) & cl. Fuchs (in Crells *chemiſch. Annal.* 1787. *vol.* 1. *p.* 144). Equidem præcipue ſubſiſtam in iis experimentis recenſendis, ex quibus aliquod in re medica commodum peti poteſt. Ex lichenis unciis quatuor, cum aqua repetito affuſa coctis, mucilaginis e rubicundo cinereæ albicantis ſubamaræ unciæ ſexdecim cuidam rem exploranti emerſerunt (Tromsdorff *Diſſ. de lich. Island. p.* 12.). Alius (Ebeling *l. c. p.* 42.) fere duplo plus, quam iſte, mucilaginis amare rubicundæ obtinuit ejusdem fere conſiſtentiæ, ac Gummi Arabicum triplo aquæ ſolutum. Lichenis unciæ quatuor cum libris circiter viginti quatuor aquæ per ſex fere horas, donec libræ circiter duæ ſuperſint, coſtæ poſt colationem & refrigerium gelatinam erogant amaricantem, quæ in extractum denſata pendet uncias duas & drachmam unam, & hoc quidem omni fere amaritie deſtituitur (Cramer *l. c. p.* 15.). Eſt (Ebeling *l. c. p.* 44.), qui paullo plus elicuit (Conf. Herz. *Briefe an Aerzte*, 2. *Samml. p.* 91. Paulizky *medic. pract. Beob.* 1. *Samml. p.* 30.). Extracti ſpirituoſi autem primi ex tinctura olivacea nonniſi drachmas duas & ſcrupulos duos ex lichenis unciis quatuor lucramur, quod tamen cedit amaritie extracto ſpirituoſo ſe-

eundo, utquod ipſum amaricans ſubadſtringens & nauſeoſum eſt (Cramer *Diſſ. cit. p.* 17. Conf. Ebeling *p.* 44., qui paullo minus elicuit Herz *l. c.* Paulizky *l. c.*). Longe plus itaque extracti aquoſi, quam ſpirituoſi, licheni huic ineſt. Mucilago eam tenacitatem habet, ut chartam leniter conglutinet (Ebeling *loc. cit. p.* 42.). Uncia iſtius dimidia cum olei amygdalarum æquali quantitate trita illud aquæ unciis ſex miſcibile reddit; item oleum Ricini & Terebinthinæ cum aqua combinat, ita tamen, ut hæc olea poſt aliquot horas ſuperficiem aquæ petant, concuſſione ſubſequente iterum conjungenda. Subigit quoque camphoram, ejuſque prout olei Terebinthinæ ſaporem urentem & olei Ricini amarum mitigat (Ebeling *l. c. p.* 42.). Nullæ vero partes amylaceæ nec glutinoſæ evolvi poſſunt, quæ in farina ſeminum variorum tamen latent (Cramer *l. c. pag.* 14.). Deſtillatione cum aqua prodit liquidum debiliſſime acidulum & ſubacre (Ebeling *l. c. p.* 43. Cramer *l. c. p.* 22.). Ex iis, quæ vehementiori igne eruta, hic nominatim terra martialis, quæ exigua quantitate combuſtione comparet, commemoranda (Cramer *l. c. p.* 25.); pauxillum modo ſalis alcalini fixi ineſt; taceo indiſſolubiles partes (Cramer *loc. cit.*).

Ex hiſce igitur colligitur, lichenem Islandicum fere ad dimidium pondus mucilaginoſas & pauciores partes reſinoſas continere, quæ ipſæ una cum mucilagine aqua ſuſpenſæ hærent, admiſtas quoque eſſe amaras & blande adſtringentes. Unde tam nutriendi vi, quam roborandi & antiſeptica excellere jam hariolando patet, id quod ulterius experientia confirmat.

Carnem bubulam infuſum lichenis hujus ut alia adſtringentia contra putredinem per tempus tuetur (Ebeling *loc. cit. p.* 41.) ad 70. horas uſque (Cramer *l. c. p.* 26.), eitaque paullo debilius quam cortex Peruvianus. Alia experimenta cum ſanguine & bile putrida docent ejusdem vim antiſepticam, quin intra bihorium bilis putrida omnino integritatem ſuam recuperavit (Hery *Briefe an Aerzte*, 2. *Samml. p.* 94.).

Alimenti nomine dignum eſſe, uſu apud Islandos quotidiano abunde condocemur. Paucis modo verbis eundem ſignificavit Borrichius (in *Act. med. & phil. Hafn.* 1673. *vol.* 1. *p.* 126.). Jam vero novimus, eam gentem catervatim cum equis tentoriis & reliquis ad vitam neceſſariis per unam vel duas hebdomades ſeſe conferre ad loca, ubi creſcit, lichenem hunc colligendi cauſa, quem in ſaccis equorum dorſo impoſitis reportant. Servatur plerumque pro uſu intra ſacculum contuſus, dein ulterius in farinam conterendus; alii vero eundem aqua prius ablutum in particu-

las

las tenues concidunt (Troils *Reſa til Island*, *p.* 79.). Ejus tonnæ duæ æquiparuntur tonnæ uni farinæ frumentaceæ vi nutriente. Plutem Islandi plerumque inde parant prægreſſa emollitione in aqua per diem, qua ipſe exuitur amaritie, quæ ineſt. Hæcce plus coquitur in ſero lactis, donec in gelatinam tranſeat, deinque vel calide cum lacte vel frigide cum ſero lactis editur; alii poſt emollitionem in aqua lichenem concidunt, vel ſiccant illum igne vel ſole, quo indureſcat & fragilis fiat, tumque intra ſacchum contuſum lacte coquunt: ita ferculum gratum & facilis digeſtionis beneque nutriens emergit (Olafsen *Reiſe durch Island*, *vol.* 1. *p.* 86. Conf. de ſapore & ſalubritate judicium cl. Horrebow *tilforladelige Eſterretninger om Island*, *p.* 88. & Hiärne in *Vet. Acad. Handl. l. c. p.* 172.). Norrlandi (teſte Henr. Benzelio in Harmens *Diſſ. de med. Lapponum* inſerta Haller. *Coll. pract. diſſert. vol.* 6. *p.* 723.) pulmenta ſic inde parant, quod lichenem bene purgatum aquæ calidæ injiciant, quam poſt unam alteramve ebullitionem abjiciunt, ſuperinfuſa dein frigida aliquoties lavent, tum minutiſſime conciſum lacte decoquant, addito ſub finem pauxillo ſalis &, ſi placet, Cinnamomi. Farinæ tantillo addito cum fermento in panem converti poteſt, quo tamen Islandi non utuntur (Olafsen *l. c.*), & ob amaritiem, ſive ſimplex maceratio in aqua præcedat nec ne, ingratus eſt & nigredine quoque diſplicet (Cramer *l. c. p.* 54.). Ferri tamen poteſt, ſi lichen quater antea coctus parva farinæ triticeæ quantitate miſcetur, ſed tum ultra dimidium ponderis lichenis coctione perit (Ebeling *l. c. p.* 47.). Tam bene autem lichen more ſolito paratus nutrit, ut & operariis ſatisfaciat (Olafsen *l. c. p.* 86.). Memorabile nutriendi ejus virtutis exemptum exſtitit in noviſſimo itinere aliquot botanicorum Suecicorum, qui per æſtatem a. 1788. Lapponiam adjerant. Hi annonæ calamitate per Angermanniam ſeptentrionalem & Bothniam occidentalem fere oppreſſi, famem per quatuordecim dies hoc fere unice lichene, abundanter ibidem creſcente, ſatiarunt, ita nimirum, ut per noctem aqua præcipue calida maceraretur, & aqua defuſa lacte in peltem tenuem coqueretur (*Allmänna tidningar* 1789. *P.* 2. *n.* 43.). In Carniola ſaginantur eodem ſues, ut vix alio cibo magis pingueſcant; & equi boveſque macri in ea loca aguntur, ubi ſolus ille copioſe provenit, unde intra tres vel quatuor hebdomades pingues evadunt & amiſſas vires denuo recuperant (Scopoli *Ann. hiſt. natur.* 2. *p.* 111.).

Habent cum hoc lichene alii quidam hoc commune, quod nutritiis particulis ſcatent, & vel vere hominibus vel brutis in eſcam cedunt. Veſcuntur ſcilicet Islandi deficiente

prima Varietate hactenus dicta *α.*) etiam Varietate *β.*) Linn. Lichenis Islandici — foliis tenujoribus & criſpioribus Dill. *Hiſt. muſc. p.* 212. *tab.* 28. *fig.* 112; & Var. *γ.* Ejusd. *tenuiſſimo* Linn. ſ. Lichene aculeato Schreb. *Spicil. p.* 125. Coralloide tenuiſſimo nigricante Dill. *l. c. p.* 113. *tab.* 17. *fig.* 32.; porro Lichene nivali L. Lichene proboſcideo L. In campis Ruſſiæ Aſiaticæ auſtralis populi vitam nomadicam degentes Lichene eſculento (Pallas *Reiſe d. Ruſſl. t.* 3. *p.* 760. *tab.* 11. *fig.* 4.) vitam aliis deficientibus ſuſtentant. Et cui non in mentem veniet, Tarandis per longam hiemem primarium pabulum eſſe Lichenem tangiferinum L., quem, exſuccum licet, ut ingerunt tam ſalubriter, ut inde pingueſcant? Loco tot aliorum, quæ annonæ caritate infeſtante egeſtati ſubvenire creduntur, major, quam vulgo fieri ſolet, lichenum ratio merito haberetur.

Videtur cum ſalubritate cibaria lichenis Islandici pugnare, quod quidam alvi dejectiones inde cieri contendant. Hujus effati Borrichius (*l. c.*), quantum ſentio, auctor eſt, qui narrat incolas Islandiæ primo vere eumdem adhibere ad humores corporis noxios everrendos, vim autem hanc exſpirare ſenſim eo tempore, quo in victum adhibeatur ſ. æſtivo. De recente videtur loquutus fuiſſe, adeo de purgante vi convictus, ut lichenem hunc *Muſcum catharticum* vocaverit. Ita collocavit Th. Bartholinus decoctum aqua factum inter purgantia (*Med. Dan. domeſt.* Locum in libro non in ſerie dicendorum rigoroſo non inveni, ſed Hallerus bis id citat in *Bibl. bot. vol.* 1. *p.* 506. & *Bibl. pract. vol.* 2. *p.* 658.). Linneus (*Fl. Suec. p.* 413.) primum aquam, qua infunditur, rejici jubet, ne alvum moveat. Solent amara in univerſum eam blande ſolvere, ut non mirum, ſi id quoque a lichene hoc contingeret. Quod id vero ſub eſu vulgari apud Islandos non obſervetur, vel a prægreſſa decoctione & decantatione aquæ uſurpatæ derivari poteſt, vel ab additamento lactis, vel etiam a conſuetudine, ſub qua corpus facile contra vires medicamentoſas obduratur. Non unice, quantum apparet, tenello & verno licheni hæc cathartica vis competit, an fortior ſit in hoc, experimentis nondum conſtitit; nec Islandi eo fine unquam lichene hoc hodie utuntur. Blandam alvi laxationem in ſe expertus eſt cel. Hlärne (*l. c.*), quum experimenti cauſa pultem tenuem ingereret. Nec niſi æqualem alvum & facilem ſub uſu quotidiano Islandi ſentiunt (Olafſen *l. c. p.* 86.). Sub uſu medico a ſe præcepto in quibusdam alvum duxiſſe monet cl. Mygind (Scopoli *Ann. med. hiſt. nat.* 2. *p.* 112.); id quod ipſemet cognovi. Quod cl. Schonheyder (*Collect. Havn. vol.* 1. *p.* 129.) apud infantes quosdam, qui antea morbillis laboraverant, poſt hauſtum decoctum diar-

rhœam

rhœam obſervaverit, poteſt ſyrupo ſcillitico forſitan tribui. Contra ea in compeſcendis adeo alvi profluviis hic lichen valet, ut poſtea pluribus indicabitur. Sane non minimum argumentum commendandi eum in morbis hoc eſt, quod alvum non ſiſtit, ſed apertam mollemque ſervat, qua in re aliis mucilaginoſis, ut Gumm- Arabico, radici Salep, quæ multis eam obſtipant, haud parum præferendus.

Ab Islandis primam virtutis medicæ notitiam profectam eſſe probabile eſt, qui ipſi in phthiſi aliiſque quibusdam pectoris morbis lichenem magni faciunt (Olafsen *l. c. p.* 86.); ſicuti in Grönlandia lichen Grönlandicus (*Flor. Dau. faſc.* 8. *p.* 8. *tab'* 466) edulis multis in hæmoptyſi opem fert. Borrichius (*l. c.*) jam ſuo tempore pharmacopolis Danicis notum fuiſſe fatetur. Aliquot annos poſt ſcilicet circa a. 1683. cel. Hjärne (in *Act. Laborat. chym. tentam.* b. quod abbreviatum ſiſtitur in *K. Vet. Acad. Handl.* 1744. *p.* 170. *ſqq.*) in hæmoptyſi & phthiſi ulceroſa pulmonum, addidit & ſcorbutum, optimo ſucceſſu tentavit, alioſque ad idem beneficium arripiendum excitavit. Jamque a. 1737. (quo edebatur *Flora Lappon.* vid. *p.* 340.) notavit optimus Linneus, qui tantis niſibus applicationi rei herbariæ in vitam communem operam dabat, plures phthiſicos juſculo ex hoc lichene cocto ſe per longum tempus ſuſtentaſſe abſque incommodo & fere abſque manifesto laxationis alvi effectu. Sed neſcio, quæ oblivio vel torpor practicorum mentes tanta annorum intercapedine obſederit, ut medelam morbi, in quo nihil probabilis uſus intentatum relinqui debet, non curarent, forſitan vana purgantis fortioris ignominia abſterriti. Reſuſcitavit tandem memoriam ejus meritiſſimus multiplici nomine Scopoli (*Ann. hiſt. nat.* 1. 1769. *p.* 112. & *Ann.* 2. *p.* 141.), evulgato tam a cl. Mygind, quam a ſe ipſo, in morbis quibusdam ſucceſſu notato. Jam vero nemo facile medicorum in noſtra Europa exiſtit, cui non præſtantiam ejus explorandi occaſio ſuppetiiſſet.

Celebrem potiſſimum eum reddidit præconium in phthiſi æque pulmonum, nec modo efficaciam ſuam prodit ſub minis variis phthiſeos ſubſequuturæ, ſed & vera exſcreatione vel pituitæ uberioris vel puris contingente. Phthiſeos quidem origo non ab omnibus medicis, qui caſus peculiares memoriæ prodiderunt, declarata exſtar; uttamen a non paucis. Aliquando ſputa purulenta hæmoptyſeos prægreſſæ fuerunt ſequela, attamen omnino ſanata (Scopoli *Ann.* 1. *p.* 115. 116. Paulizky 2. *Samml. p.* 104.). Hinc devicta hæmoptyſi ad roborandos pulmones egregie lichen confert, ut vel ipſe aliquoties expertus ſum; imo eadem phthiſin comitante (Herz *Briefe an Aertze*, *vol.* 2. *p.* 98.). Quin in hæmoptyſi magis ab atonia pulmonum, quam diatheſi magis

ab

ab atonia pulmonum, quam diatheſi inflammatoria (quæ ſi præſto eſt, plethora & febris antiphlogiſticis prius minui debet) dependente, egregius (Herz *l. c.* Cramer *p.* 38. *Obſ.* 4. 5.). Aliquando fomes venereus in phthiſi ſubeſt, quo caſu connubium lichenis Islandici cum mercurio dulci obicem malo ponit (Tode in *Collect. ſoc. Havn. vol.* 1. *p.* 174.); ſaltim ſolatium hujus generis phthiſicis lichen affert vitamque prolongat (Tromsdorff *Diſſ. cit. p.* 14.). Quidni vero in qualibet alia acrimonia metaſtatice ad pectus converſa & ad phthiſin vellicante, ut arthritica, ſcorbutica, obtundendo acre & corroborando pulmonum per tuſſim relaxatas fibras, prodeſſet. Ita quæ morbillis abſque prævia pulmonum inflammatione ſucceſſit tuſſis cum exſcreatione purulenta & reliquo phthiſicorum ſyptomatum ſatellitio hocce auxilio apud plures infantes devicta (Schonheider *l. c. p.* 128.). Notiſſima ſunt ſubdola & ſpecie lenitatis fallentia phthiſeos initia, quibus tamen tempeſtive obviam ire omni cura ſagacior quilibet enititur. Prodromorum ſignorum conſuetiſſimum, tuſſis pertinacior, & haud raro cauſa antecedens erupturi mali, felici auſu ſæpe lichene hocce tollitur, etiamſi inveterata (Scopoli *p.* 116. *ſp. Obſ.* 10. 11. 12. Cramer *Diſſ. p.* 35. *Caſ. tres*). Conſenſuali aliquando ex ventriculi vitio enaſcitur inquilinum pulmonum; quodſi prius infeſtari arguitur, nonniſi repurgato antea ventriculo ad lichenem cum ſucceſſu proceditur (Stoll *Rat. med. P.* 2. *p.* 324.). Sputa aliquando comitantur tuſſim fœtida, viridia & ſubpurulenta, attamen inde conticuit (Herz *loc. cit. p.* 73. *ſq. Caſ.* 7. 8. 9.). Sic & tuſſim poſt morbillos ſuperſtitem conſopivit (Herz *l. cit. p.* 79.). Non minus catarrhus inveteratus, qui ſæpe in phthiſin tranſit, eo diſcutitur (Tromsdorff *loc. cit. p.* 16. Ebeling *l. c. p.* 52.). Phthiſi ulceroſa affectos plures longe lenimen inde & tolerabiliorem vitam lucrari, quam perfectam ſanationem quis mirabitur? in incipiente plus ab eo auxilii ſperari poteſt (Cramer *l. c. p.* 39. 42. Vendt *Nachricht v. Erlang. Inſtit. clin.* 5. 6. *p.* 56.). Subinde ægri oſcitantia vel virium curationem ambiguam reddidit (Cramer *p.* 47. 49. *Obſ.* 10. Paulizky *l. c. p.* 26.). Sed æque verum eſt, aliquos ſuppuratos liberaliori & protractiori ejus uſu omnino ſanari (Cramer *l. c. p.* 49. *ſq. Obſ.* 11. 12. Paulizky *l. c. p.* 26. *ſq.* 28.).

Aſt conſiderandum jam pretium ejus ſingulare in phthiſi pituitoſa conſpicuum. Progignitur illa ſubinde ex prægreſſa febre bilioſo pituitoſa, quo caſu lichen hic egregiam opem fert (Stoll *Rat. med. P.* 2. *p.* 301. Paulizky 2. *Samml. Caſ. p.* 98.). In univerſum laxitati & imbecillitati pulmonum egregie medetur, & inundationi eorum ex ſeroſa colluvie

(Stoll.

(Stoll. *l. c. P.* 1. *p.* 209. Paulizky 2. *Samml. p.* 94. & caſus adjecti *p.* 95.). Idem in ſpuria phthiſi, quam ſanat equitatio, vires exercet non mediocres, prout ſæpe pleuritidem aut peripneumoniam ſpuriam ſeroſam & pituitoſam (Stoll *l. c.*) ſanat, nunquam veram. Culpatur etiam in pleuritide inflammatoria chronica, in qua ſputa cocta non purulenta ſed puriformia rejiciuntur, qualia in catarrho concocto, nempe ex lichene materia in hoc morbo ſcreatu rejicienda ſupprimitur & pectoris moleſtiæ augentur (Id. *l. c. p.* 117.). --- Deprædicandus præterea in phthiſi a ſuppreſſione fluxus menſtrui emergente & in ſcorbutica (Herz *l. c. p.* 98.).

In hiſce dictis morbis mitigat tuſſim, reſpirationem liberiorem reddit, lenit febrem, ſputa corrigit, cibi appetitum auget, digeſtionis præſidia reſtaurat & vires totius corporis erigit, ſudores & diarrhœam colliquativam coercet, & nutritiis particulis ita corpus replet, ut loco maciei priſtinæ pinguem habitum induat. Qui non ſanatur mali vehementia, horum tamen conditionem tolerabiliorem reddit, & vitam protrahit. Tubercula tenacia ſi pulmones obſident, nulla ſpes auxilii a lichene capi poteſt, attamen non nocet (Paulizky *l. c. p.* 32. item 2. *Samml. p.* 108.).

Fuit quoque hic lichen in aliis viſcerum exulcerationibus tentatus, nimirum in ulcere renum (Quarin *Method. med. inflammat. p.* 209.), item in ulcere uteri (Mohrenheim *Brob. chir. Vorſ. vol.* 2. *p.* 132.); ſed hactenus caſibus ſingularibus, nec ſine aliorum juncto auxilio.

Peculiarem commendationem in diarrhæa meretur. Virtus lichenis hoc in profluvio nec in Islandia ignota eſt, nam mulier ibidem diarrhœæ obnoxia quotannis, quum eadem afficeretur, eandem cum euphoria inſtar cibi ingeſſit (Olafsen *l. c. p.* 87.). Succeſſit in diarrhœa epidemica, qua infantes corripiebantur, præmiſſa alvi purgatione (Tromsdorf *loc. cit. p.* 17.). Juvat in diarrhœa diuturna, quæ ex relaxatione inteſtinorum proficiſcitur (Paulizky *Beobacht.* 2. *Samml. pag.* 94.): etiam aliis fruſtra adhibitis (Hoffm. *Diſſert. de lichen. uſu, Sect.* 1. *p.* 33.).

Dyſenterias quoque compeſcit. Ejus rei experimenta capta in dyſenteria epidemica poſt prævium evacuantium uſum, longeque plus præſtitit, quam gummi Arabicum (Tromsdorff. *l. c. p.* 17.). Conducit autem in hoc malo, ſive dejectiones alvinæ cruentæ ſive mucoſæ tantum exiſtant, ut ſuffecerit evacuatis prius ſordibus lichenem hunc abdhibere, miſtum aliquando pro rei conditione mox cum opio, mox cum tinctura Rhei (Herz *l. c. a p.* 81. *ad* 91.). Adſunt quoque exempla, in dyſenteriis purulentis eum valuiſſe, ſed

ſed abſuerunt tum febris hectica & ſigna metaſtaſeos ad pectus (Paulizky 2. *Samml. p.* 94.).

Devictis febribus ad roborandum & reſarciendum corpus jejunio, evacuantibus & ipſa febris conſumente vi emaciatum, vix aptior, præcipue ſi pulmones laboraverint, videtur alia medela lichene Islandico. --- Ita in tabe qualicumque ſine febre vel atrophiis plurimum poteſt nutriente & tonica ſua vi (Herz *l. c. p.* 99.). Veneris igniculos eo ingeſto accenſos in torpidis; bina exempla memorantur (Cramer *Diſſ. p.* 52.).

Efficacia ejus in ſcorbuto (Hjärne), rachitide (Mygind apud Scopoli *Ann.* 1. *p.* 113.), diabete (Herz *l. c. p.* 100. Paulizky *l. c.* 2. *Samml. p.* 98.); fracturis (Breyn in *Miſc. nat. cur. Dec.* 1. *Ann.* 3. *p.* 439.), nondum ſatis confirmata.

Duplici modo ægris vulgo ſolet præcipi lichen Islandicus, ſcilicet in decocto, parato vel aqua vel lacte. Lac præferendum quidam duxerunt, ut amarities nonnihil reconderetur; forſitan & ipſo menſtruo lichen[e]m morbo conſentaneum tanto magis arbitrati ſunt. Cl. Mygind, Scopoli (*Ann.* 2. *Caſus varii & p.* 118.), Fritze (*Med. Annal. tom.* 1. *p.* 210.) pluresque alii lacte uſi ſunt. Tenacitate vero ſua moleſtum evadit decoctum lacteum, & gravat ventriculum, nec tam facile videtur vaſa lactea tranſire (Sagar *Syſt. morb. symptom. p.* 135.), niſi longior coctio vitetur (Paulizky 1. *p.* 33.) vel dilutius præbeatur. Placet uncia una lichenis cum tanta copia lactis cocta, ut in colatura ſuperſint unciæ ſexdecim. Aptius decocto aquoſo pauxillum lactis pro corrigendo ſapore adjicitur (Wendt *inſtit. clin.* 5. 6. *p.* 55.), licet & ſit, qui connubium ingratius decocto ſolo aquoſo putet (Paulizky 1. *p.* 33.). Non diu tamen decoctio cum aqua protrahenda, nam eo perit amarities & vappidum decoctum evadit, & ob abundantiorem, quæ tum contingit, mucilaginis evolutionem difficilius in minora vaſa tranſmeat (Quarin *Animadverſ. pract. p.* 82.). Facilius fertur decoctum tenuius e. c. ex lichenis Island. uncia una & aquæ unciis ſexdecim, donec remanſerint duodecim, coctis, addita poſt colationem abſque violenta expreſſione dulcedine quadam, ut melle, vel ſaccharo, vel ſyrupo quodam, e. c. amygdalino. Si non tam amaritiei, quam mucilaginis ratio habeatur, poſſet dimidia quantitas lichenis ſufficere, modo expreſſio fortior accedat. Alia formula eſt hæc, ex lichenis Islandici uncia una per dimidiam horam cocta in aqua communi, radicis Liquiritiæ drachmis tribus per $\frac{1}{8}$ horæ partem infuſis, quorum colatura unciarum quatuordecim exhibeatur (Quarin *loc. cit. p.* 332.). Sapidius quoque redditur decoctum tantillo Succolatæ addito

to (Hoffm. *Diſſert. l. c. p.* 33.). Facile adſueſcunt ægri amaritiei primis diebus ingratæ, tanto magis, quum robur ventriculi & totius corporis inde reſtaurari ſentiant; quin placari brevi palatum pauxillo ſacchari capto deprehendi. Etiam decoctio lichenis in ſero lactis dulci, in juſculo pulli gallinacei vel vitulino, non valde ingrata eſt (Paulizky 2. *p.* 111.). Sæpe per diem unciam unam vel ſeſquialteram lichenis conſumere opus eſt. Omni bihorio cyathus unus vel dimidius decocti lactei vel aquoſi ingeratur. Et continuatio per plures hebdomades vel in inveterato malo menſes requiritur. Sed plerumque brevi poſt lenimen ſentitur. Sunt qui pultis inſtar, cum lacte coctæ, illum capiunt, & vel ſic, etiamſi alia vomitu rejicerentur, eum probe tulerunt (Berg *M. m. p.* 858.). In pulvere captus tædium parit. Raro extractum ejus aquoſum aqua ſolutum datur (Vid. Cramer *l. c. p.* 41.), quod ventriculo moleſtum pronunciatur (Paulizky 2. *p.* 111.), vel & extractum ſpirituoſum (Cramer *l. c.*). Infuſum non magnam vim poſſidet.

Nimium deſideraretur ab hocce remedio, ſi quolibet caſu ab eodem uno ſalus exſpectaretur. Interpolanda contra ea vel miſcenda ſubinde alia efficacia. Commoda reſolventia ſæpe una requiruntur. Sæpe connubium cum radice Polygalæ in phthiſi opportunum (Collin *Obſ. circa morbos, P.* 2. *p.* 169. Stoll *Rat. med. P.* 2. *p.* 324.). Item multis miſcela lichenis cum cortice Peruviano proficit (Quarin *Animadv. pract. p.* 81.). Profuit aliquando jungere illum cum herba Hyperici & tuſſilaginis in decocto aquoſo (Fritze *l. c.*). In morbo diuturno ſæpe opus eſt, mutare formulas ad tædium ex longo medicaminis uſu fallendum.

Ad hiſtoriam hujus lichenis completiorem reddendam addo paucis illo pannum laneum colore profunde luteo tingi, ſi hic fragmentis lichenis conſperſus in cortina ferrea coquitur; Islandorum experimento (Olafsen *l. c. p.* 87.). Color ruber inde hactenus non potuit parari (Cramer *p.* 56.); attamen addita ſolutione ſtanni armeniaco cervinus (Hoffm. *Diſſ. cit. p.* 35.). Extractum aquoſum pigmenti bruni non ſpernendi loco ad colorandam chartam rudiorem eſſe poteſt.

Pharm. PULMONARIÆ ARBOREÆ s. MUSCI PULMONARII QUERCINI *Herba*.

563. *LICHEN PULMONARIUS*; foliaceus laciniatus obtuſus glaber, ſupra lacunoſus ſubtus tomentoſus Linn. *Syſt. veget. p.* 1612. Lichenoides pulmoneum reticulatum vulgare Dill. *Hiſt. muſc. p.* 212. *tab.* 29. *fig.* 113. Pulmonaria reticulata Hoffm. *pl. lichenos. vol.* 1. *faſc.* 1. *tab.* 1. *p.* 4. Depicta etiam exſtat in Regnault *Botan.* La Pulmonaire de

Ghe-

Chene. Innaſcitur truncis arborum ætate provectarum inprimis Quercuum & Fagorum. In Sibiria & in Abietibus provenit (Gmelin *Reiſe durch Sibirien*, *tom.* 3. *p.* 426.). Qui vulgaris in pharmacopoliis eſt. Quercui inhæreſcere conſuevit, unde forſitan pars virtutis derivanda.

Integer lichen uſurpatur. Sapor mucidus ſubadſtringens, & nonnihil acris, maſticatione molleſcens. Sibiricus amarus. Ex lichenis hujus unciis quatuor extractum aquoſum primum evolvitur quantitate drachmarum ſex cum ſcrupulis duobus, ſubamarum & ſubacre. Ex eodem lichenis pondere autem obtinetur extracti reſinoſi primi, altero paullo magis amari, uncia dimidia (Cramer *Diſſ. de lichene Island. p.* 10. Conf. & Georgi in *Act. acad. ſc. Petropol.* 1779. *P.* 2. *p* 282. *ſqq.* ubi plura experimenta chemica). Coctione emergit juſculum mucilaginoſum. Mucilaginis plus ineſt licheni Islandico, quam huic. Solutio vitrioli martis colore badio vel pallide livido infuſum ejus tingit (Cramer *l. c. p.* 21.).

Tanta amarities ineſt licheni pulmonario Sibirico, ut condiendæ cereviſiæ in patria loco Lupuli inſerviat (Gmelin *l. c.*). Jam quum præter amaritiem ſimul mucilaginem complectatur, is ſaltim propius ad Lichenem Islandicum L. virtutibus accedere videtur. Noſter omnino tam ob pauciorem mucilaginem quam ob amaritiem minus manifeſtam efficacia inferior eſt Islandico dicto. Attamen a multis olim ſuppares illi vires tributæ, nominatim in pulmonum affectionibus variis, hæmopoë, exulceratione pulmonum, tuſſi ſicca, tabe (Matthioli *Comment. in* Dioſc. ed C. Bauh. *p.* 732. Cæſalp, *de plant. p.* 601.). Contra tuſſim pecudum vehementiorem ruſtici ſæpe nec ſine ſucceſſu eum adhibent Linn. *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 383.), præcipue in tuſſi ovium. Forma commodiſſima eſt iſta decocti, ſed placuit & pulvis, quo ad drachmam unam quater de die capto hæmoptyſis poſt plethoram imminutam conticuit teſte Scopoli (*Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 102.), cui ſæpius profuit. Idem pulvis, doſi drachmæ unius in forti infuſione lichenis ſaccharo cando edulcata per duas vel tres hebdomades mane & veſperi captus, pluries tuſſim inveteratam diſſipavit recentiori experimento (Willemet *Lichenographie econ. Sect.* 1. *p.* 18.).

In ictero eximiam vim ſæpe exſeruit (Linn. *l. c.* Willemet *l. c.*), cujus exemplum notabile exſtitit fœminæ per biennium ictericæ, ſed decocto ejus cum cereviſia ſecundaria facto ſanatæ (Breyn. in *Miſc. nat. curioſ. Dec.* 1. *ann.* 3. *p.* 441.).

Rarior utique in re medica hodie, quam meretur.

In Angliæ ditione Herefordshire tibialia lanea ejus ope tinguntur colore fuſco, idque fit ſolum decoctione eorum liche-

lichene factorum in aqua (Dill. *Hiſt. muſc. p.* 213.). Alii addunt decocto in hunc finem vitriolum viride; ope autem lieni Campeſcani color brunus, decocto lichenis hujus & vitrioli viridis filis laneis impertitus in nigrum mutatur (Cartheus. *Wahrnehm z. Nutz. verſch. Kunſte u. Fabr. p.* 98.).

Pharm. MUSCI CUMUTILIS *Herba*.

564. *LICHEN APHTHOSUS*; coriaceus repens lobatus obtuſus planus, verrucis ſparſis, pelta marginali adſcendente Linn. *Spec. pl. p.* 1616. Lichenoides digitatum læte virens verrucis nigris notatum Dill. *Hiſt. muſc. p.* 207. *tab.* 28. *fig.* 106. Peltigera aphthoſa Hoffm. *pl. lich. vol.* 1. *faſc.* 1. *tab.* 6. *fig.* 1. *p.* 28. Cfr. & icon *Fl. Dan.* 767. *fig.* 1. Alga terreſtris in ſylvis ſterilibus aceroſis habitans.

Hodie vix ullibi pharmacopolium occupat. Ad Linnei (*Mat. med.*) mentem odor illi teter mephiticus competit. Inſigni vehementia alvum purgat (Id. in *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 384.). Quæ vis nominatim infuſo aquoſo adſcribitur (*Fl. Suec. p.* 418.). Decocto ejus a vetula per aliquot dies oblato expulſæ ſunt vomitione in ancilla ruſtica, torminibus, dolore ventriculi, vomitu rel. excruciata, aliquot larvæ muſcæ tenacis L. (Linn. *Am. acad. vol.* 2. *p.* 62.). Alibi id cum magna vi larvarum phalenæ pinguinalis L. vomitu cum alvi purgatione juncto contigiſſe legitur (*Amoen. ac vol.* 7. *p.* 304. *Syſt. not. vol.* 1. *p.* 882.). Noviſſimis experimentis vis anthelmintica confirmatur, quum pulveris ejus grana duodecim veſperi & mane per ſex vel octo dies infantibus exhiberentur, raroque ſpem hic lichen fefellit (Willemet *Lichenographie econ. Mem.* 1. *p.* 22.).

Infuſum ejus lacte paratum a ruricolis Ulpandiæ infantibus, qui aphthis laborant, præbetur bono eventu (*Fl. Suec. l. c.*).

Pharm. MUSCI CANINI *Herba* vel LICHEN CINEREUS TERESTRIS Ph. Edinb. Lond.

565. *LICHEN CANINUS*; coriaceus repens lobatus obtuſus planus, ſubtus venoſus villoſus, pelta marginali adſcendente Linn. *Spec. pl. p.* 1616. Lichenoides digitatum cinereum, lactucæ foliis ſinuoſis Dill. *Hiſt. muſc. p.* 200. *tab.* 27. *fig.* 102. Depictus præterea in *Fl. Dan. tab.* 767. *fig.* 2. Terreſtris inter muſcos.

Recens ſitum redolet, nec exuitur hocce odore etiamſi ſiccatus. Sapor mucidus & leniſſime acris. Extractum aquoſum octavam modo ponderis partem conſtituit, odorem fungoſum ſpirat & fere inſipidum eſt, ad explorationem cl.

Lewis

Lewis (*M. med. p.* 351.). Sed cl. Cartheuſer (*Diſſ. de lichene cinereo terreſtri, p.* 8.) dimidium ponderis obtinuit, illudque Vulvariam olens, ſaporis initio dulcis, dein autem amaricantis atque acris, piperis fere in modum. Uterque convenit in eo, quod ſpirituoſum extractum longe parcius inſit; alter tamen $\frac{1}{37}$ modo totius ponderis computat, & inſipidum fere pronunciat (Lewis), alter $\frac{1}{12}$ cui ſaporem modice acrem & leniter amaricantem tribuit (Cartheuſer). Quæ fortiori igne evocantur, nihil de natura ejus illuſtrant, a cl. Mead (*Oier. medic. ed. Gott. tom.* 2. *p.* 126.) tamen propoſita.

In rabie canina & hydrophobia arcenda inſtar ſpecifici in Anglia olim celebratus. Succeſſiſſe feruntur experimenta in canibus bene multis Ducis Eboracenſis ex alio rabido commorſis (Robert Moray in Birch's *Hiſt. of the R. Society, vol.* 2. *p.* 492. & *vol.* 3. *p.* 19.). Sed & tranſit res ad homines. Ad dijudicandum ejus pretium oportuit ſolo hocce lichene uti, ſed alia varia ſimul in auxilium capta: quæ juncta utinam conſtanter opem commorſis ferrent! Placuit connubium hujus lichenis cum pipere, pulveris antilyſſi nomine, cujus ab avunculo inventi uſum cum reliqua curationis ratione Georgius Dampier deſcripſit primus, prout in hominibus æque ac canibus & pecoribus adhibenda eſt, prolixius in litteris ad fratrem Guilielmum Damphier, navigationem celebrem a. 1697. exaratis, (quæ inſertæ auctoritate cl. Hans Slonæ, tum ſecretarii Soc., exſtant in *Phil. Tranſ. vol.* 20. *p.* 49.). Æquale Dampierus pondus utriuſque adhibuit teſte Sloaneo, doſi integra ſcrupulorum quatuor (*l. c. p.* 52.). Meadii ſuaſu locum obtinuit in *Pharmacopœa Lond. a.* 1721.; quin ipſe tantus ejus efficaciæ tribuit, ut profiteretur publice per plus quam triginta annos millies eo uſum fuiſſe, nec in alio quodam morbo æque certum remedium ſibi conſtare, modo ante hydrophobiam exhiberetur (*l. c. p.* 119.). An toties ipſe malum ſcrutatus medelam illi attuliſt? anne potius alii ſæpius eventum fauſtum illi narraverunt? an contra numerum ægrorum certum pro incerto ad practicorum bene multorum non ſatis laudabilem morem, ſignificavit? nonne ſubinde vulnus veneno caruit, quod pro venenato habitum fuit? nonne ſubinde ſociata plurium adminiſtratio præſtitit, quod pulvis antilyſſus ſolus præſtare non valuit? Id ſaltim concludi ex ejus effato poterit, pluries voto ſuo illum reſpondiſſe. Iſte curam aliquando vulneris habuit, illud apertum diu ſervando mercurio præcipitato rubro cum unguento Baſilici mixto, aliquando illam neglexit, non opus eſſe ejuſmodi ſeveritate arbitratus. Vena in brachio ſecta pulverem adminiſtravit ex drachma una lichenis hujus & drachma dimidia piperis nigri

qua-

quatuor continuis diebus mane cum dimidia menſura lactis vaccini. Adjunxit balneum frigidum fontis vel fluvii omni mane per menſem, dein per alios quatuordecim dies ter quavis hebdomade. Pellendo lotium præcipue vim ſuam exercere judicavit. En ejuſdem methodum; de cujus præſtantia civium ejuſdem ſententia valde variat. Jo. Fuller ſubſcribit liberalirer pulveris efficaciæ ex propria aliorumque experientia (*Phil. Tranſ. vol.* 4. *p.* 272.). Multos fruſtra eundem ingeſſiſſe queritur cl. James (*Treatiſe on canine madneſſ*, *p.* 227.), alios tamen ſibi obvios recuperaſſe inde ſalutem aſſerit, ita ut inconſtantiæ tantummodo eum arguat. Multum quoque tribuit illi cl. Layard (*on the Bite of a mad. dog*, *p.* 73. *ſq.*) ſed ſi in hiſtorias concinnatas inquiras, alia commoda non fuiſſe excluſa deprehendes. Favet illi caſus, a cl. Bönnecken (in *Fränk. Samml. vol.* 1. *p.* 494.) de infante in manu commorſo recenſitus. Item in quinque hominibus ſe tentaſſe ex voto exponit pulverem doſi ſcrupulorum quatuor cl. Willemet (*Lichenogr. p.* 24.). Aſt adverſatur præconio puer, qui per quadraginta dies mane & veſperi pulveris drachmam ingeſſerat, & decies maris balneo ſeſe immerſerat, ſed nihilominus tamen poſt novendecim menſes hydrophobus periit (*Med. Eſſays of Edinb. tom.* 5. *P.* 2. *p.* 984.) Ita deſtituit Werlhofium (Wich Mann *Diſſ. de venenis*, *p.* 33.) eventus, licet, ut facile a tanto viro præſumi poteſt, ſollertiæ nihil abfuerit. Et in Anglia jam fere omnem fidem hoc remedium amiſit (*Chirurg. Pharmacy*, *p.* 86. 165.).

Omiſſus igitur pulvis antilyſſus ex noviſſimis Pharmacopoeis Britannicis, qui olim *Ph. Lond. p.* 86. & *Ph. Edinb. p.* 71. locum obtinuerat. Memoriam rei adhuc ſervat *Ph. Wurt. p.* 145.

Pharm. MUSCI PYXIDATI *Herba*.

566. *LICHEN COCCIFERUS*; ſcyphifer ſimplex integerrimus, ſtipite cylindrico, tuberculis coccineis Linn. *Spec. pl. p.* 1618. Coralloides ſcyphiforme tuberculis coccineis Jo. Jac. Dillen. *Hiſt. muſc. p.* 82. *tab.* 14. *fig.* 7. Jo. Bapt. Joſ. Dillen. *Diſſert. de lichene pyxid. ſig.* 3. In ſylvis ſterilibus & in truncis putreſcentibus arborum.

Lichen pyxidatus a. *ſimplex* Weiſſ *Pl. crypt. Gott. p.* 84. Lichen coralloides caule ſimplici. pyxidato nudo, marginibus integerrimis Scop. *Flor. Carn. p.* 86. *n.* 5. A Linneo non notatus. Icon: Jo. Bapt. Joſ. Dill. *Diſſert. de lich. pyxid. fig.* 1. (in aqua tamen margo non integerrimus, ſed crenulatus). Sratio eadem.

Lichen pyxidatus: ſcyphifer ſimplex crenulatus tuberculis

fuſcis Linn. *Spec. pl.* p. 1619. Lichen pyxidatus b. *tuberculatus* Weiſſ *l. c.* p. 83. Coralloides ſcyphiforme, tuberculis fuſcis Dill. *Hiſt. muſc.* p. 79. *tab.* 14, *fig.* 6. Statio eadem.

Auctore Linneo (*Mat. med.*) priorem ſpeciem præpoſui. Alii officinis deſtinant reliquas. Eſt qui Licheni fimbriato L. (Dill. *Hiſt. muſc. pag.* 84. *tab.* 14. *fig.* 8. 9. Jo. Bapt. Joſ. Dill. *Diſſert. de lich. pyxid. fig.* 2.) virtutem medicam præcipue tribui narrat (Vogler *Diſſ. de muſc. & alg.* p. 31.), neſcio, qua auctoritate. Tanta inter hoſce & reliquos lichenes ſcyphiferos affinitas obtinet, ut pro varietatibus quidam habuerint, quos Dillenius & Linneus ſpecies faciunt, quin in uno eodemque individuo formæ ſcyphorum obſervatæ, alias diverſis ſpeciebus tribui ſolitæ (Hagen *Hiſt. lich.* 115.). Tanto igitur minus vitium committi poteſt ſubſtituendo alterum alteri dictorum lichenum pro uſu.

Titubantem Muſci pyxidati officinarum in medicina famam ſuſtinent nova aliquot experimenta: unde non dubito ejus in hoc medicaminum recenſu mentionem facere. Sub herba præter ſcyphos, floris vices agentes, intelliguntur foliola ſuberecta approximata glauco viridia ſpeciem ceſpitis formantia.

Sapor initio herbaceus, dein manifeſte amarus, aliquantum ingratus. Silentio tranſiens quæ deſtillatione ſicca elicita (Jo. Bapt. Joſ. Dill. *Diſſert. cit.* p. 24.), commemoro modo, aquam deſtillatam ingratum odorem inſtar lichenis ipſius præ ſe ferre, ſaporem autem amaricantem; decoctum mucilaginem dejicere ſaporis amareſcentis (*l. c.*), lichenis pyxidati uncias quatuor extracti aquoſi primi largiri drachmas tres; tincturam ſpirituoſam eſſe valde amaram; ex unciis lichenis quatuor extracti ſpirituoſi pr. modo drachmam unam emergere; uncias lichenis quatuor largiri cinerum unciam dimidiam cum drachmis duabus; vitrioli martis ſolutione infuſum ejus fuſcari: adſtrictionis vim in carnem exſerere cortice Salicis efficaciorem, ſed debiliorem Thea bohea (*Diſſ. cit.*). Mucilagine, quæ ineſt, nutriendi vim, & amaritie & adſtrictione roborandi efficaciam exſerere, facile ex dictis cognoſcitur.

Aſt in tuſſi convulſiva ſpecificam aliquam poteſtatem exercere, nonniſi practicis experimentis evinci poteſt. In Anglia primum hocce nomine inclaruit. Williſii (*de medicamentor. operationibus*, p. 62.) tempore familiare in dicto morbo ibidem remedium fuit. Commendat illum ipſe in pulvere, ita ut muſci pyxidati drachma una cum ſacchari ſcrupulo uno mixta bis de die caperetur, item decoctum ejus vel lacte vel aqua factum ad drachmam unam pro una doſi; ſyrupum quoque deprædicat ex decocto ejus ſaturato paratum. Quibuſdam cereviſia tenuis pro menſtruo ſicque

vel

vel alio vehiculo catarrhum pertinacem leniri vel ſanari legitur (Raii *Hiſt. pl. tom.* 1. *p.* 113.) . Huxhamus (*Oper. ed. Rechiel. vol.* 1. *p.* 100.) vero , ſi quid valeat , id præſtare arbitratur vi adſtringente adeoque corroborante , qua in re cum Willisii judicio congruit . Non plane ſpernit vim ſpecificam in tuſſi convulſiva cl. Theod. Forbes (*Diſſ. de tuſſi convulſ. Edinb.* 1755. in *Gött. Anz.* 1756 *p.* 31.) . Noſtro vero tempore præprimis in experimentis de hac virtute capiendis ſollers cl. Van Woenſel fuit , cujus curæ Petropoli quadraginta pueri quinque vel ſeptem annorum commiſſi erant , tuſſi convulſiva dira correpti ; iſte reliquis fruſtra tentatis decoctum lichenis hujus ſyrupo Menthæ mixtum doſi duarum unciarum exhibuit . Mitius affecti intra hebdomadem , gravius nonniſi poſt duas hebdomades convaluerunt ; nec niſi unus tabe periit (*Hiſt. de la Sec. R. de Medicine, vol.* 2. *pag.* 295.) . Pari fortuna fœmina honoratior , tuſſi ſicca cum pituitoſo ſcreatu diu tentata , lichenem ingeſſit (*l. c.*). Moguntiæ decoctum ejus tam cl. Jo. Bapt. Joſ. Tillenius quam ill. Strack in tuſſi pertinaci phthiſique egregio ſucceſſu exhibuerunt , de quo hiſtoriæ per partes enucleatæ exſtant (Dill. *Diſſ. cit. Caſ.* 1. 4. *p.* 39. *ſq.*) . Quindecim ultraque caſibus lætatur cl. Willement (*Lichenographie Mem.* 1. *p.* 27.) , ſe decocto, edulcato Eryſimi ſyrupo, & ad tres uncias dato, tuſſim inveteratam ſedaſſe , qui & in tuſſi hyſterica laudat . --- En igitur vires iſtis lichenis Islandici analogas.

Pharm. ROCCELLÆ *Herba.*

567. *LICHEN ROCCELLA* : fruticuloſus ſolidus aphyllus ſubramoſus, tuberculis alternis Linn. *Spec. pl. p.* 1622. Fucus marinus Roccella tinctorum C. B. Coralloides corniculatum faſciculare tinctorium fuci teretis facie Dill. *Hiſt. muſc. p.* 120. *tab.* 17. *fig.* 39. Alia imago: Regnault. *Botan.* Orſeille , in eadem tabula , quæ repræſentat La Coralline de Corſe , *d. e.* Innaſcitur copioſiſſime rupibus inſularum quarundam Archipelagi (Tourn *Voyage du Levant, vol.* 1. *p.* 89.) , cui dicitur Lichen Græcus Polypoides tinctorius ; item inſularum Africæ nonullarum occidentalium , præcipue Canariarum & Capitis viridis. Creſcit & inſula Magdalenæ , Senegaliæ proxima, in littore Mauritaniæ , Sicilia, inſula Elba.

Ut fidem ſupra (*Vol.* 4.) datam liberem , quædam de hoc lichene ſubjungere oportet ob colorem cœruleum; Lacmus, & medicis notatu digniſſimo. Ποντιον φυκος Theophraſti (*Hiſt. plant. lib.* 4. *c.* 7. *ed.* Stapel. *p.* 403.) , φυκος θαλασσιον Dioſcoridis (*lib.* 4. *c.* 95.) , Phycos thalaſſion Plinii (*Lib.* 26. *c.* 10. *L.* 32. *c.* 27.) . Sæpe huic Lichen fuciformis Linn.,

 præ-

præcipue in Canariis reperiundus admiſcetur (Dill. *l. c. pag.* 169.). Non latuit Veteres uſus tinctorius, in commune autem commodum in Europa, quantum apparet, modo Florentinorum ſollertia ineunte ſeculo decimo quarto tractus, poſtquam ejus primam cognitionem una cum lichene ipſo ex Oriente hauſerant. Dein detectis inſulis Canariis commodius viſum, ex iſtis Roccellam petere. In iis, qui poteſtati regis Hiſpaniæ ſubſunt, ad reditus regios pertinet. Item hodie largus ejus commeatus ex inſulis Capitis viridis fit. Mercatores tamen nec hodie omnino negligunt alias terras, in quibus provenire ſupra indicavi. Tinctores lichenem non integrum coemunt, ſed in paſtam ſubactum (Orſeille en pate Gallis), quæ ſi ſicca eſt, terram obſcure violaceam refert, ſparſim maculis albidis diſtinctam. Quomodo hæç paſta paretur Imperati (*Hiſt. nat. lib.* 27. *cap.* 9.) & Micheli (*Nov. plant. gen. p.* 78.) indicarunt, ſcilicet maceratione pulveris Roccellæ in lotio, addita Soda. Hac tinctura ſericum & lana imbuuntur ad colorem purpureum obtinendum. Sed & alii præparationis modi exſtant (Conf. Willemet *Lichenograph. econ. p.* 3.).

Quæ de præparatione pigmenti cœrulei Lacmus ope hujus lichenis innotuerunt, ſupra jam (*Appar. med. vol.* 4.) expoſui.

Pharm. MUSCI ARBOREI *Herba*.

568. *LICHEN PLICATUS*; filamentoſus pendulus ramis implexis, ſcutellis radiatis Linn. *Spec. pl. p.* 1622. Muſcus arboreus, Uſnea officinarum C. B. Uſnea vulgaris loris longis implexis Dill. *Hiſt. muſc. p.* 56. *tab.* 11. *fig.* 1. Dependet ex arboribus ſylvarum denſiorum, præſertim fagetorum ramis.

Poſſet ſine magno damno ex recenſu hocce abeſſe, nam exolevit omnino, nec tanti ſunt, quæ præſtare illum hactenus conſtitit. Lappones partibus longo itinere pedeſtri excoriatis eum imponunt (Linn. *Fl. Lapp. p.* 348.). Sic hæmorrhagias externas ſiſti pulvere inſperſo legimus; vix crediderim alias quam leviores, adjuncta compreſſione. Exſiccante & leviter adſtringente vi videtur ſuppetias haſce ferre. Pulveri cyprio præterea idoneus habitus.

F U C U S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 811. *Gen. pl. p.* 567.

Pharm. QUERCUS MARINA.

569. *FUCUS VESICULOSUS*; fronde plana dichotoma coſtata integerrima, veſiculis axillaribus geminis, terminalibus tuberculatis Linn. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 966. Gmelin *Hiſt. fuc. p.* 60. Fucus marinus ſ. Quercus maritima veſiculas habens C. B. Fucus quercus marina dictus Baſteri *Opuſc. ſubſec. tom.* 2. *tab.* 11. *fig.* 1. 2. Depictus etiam cernitur in cl. Ruſſell *de tabe glandulari Diſſert. tab.* 7. *fig.* 1. Ad littora Balthici maris & Oceani creberrimus, ubi rupibus adhæret, item lapidibus, qui, dum fucum hunc alioſque ibidem reperiundos undæ aluunt, repetitis continuo agitationibus ſenſimque ad littora appelluntur & fundi maris profunditatem in detrimentum navium & munimentorum imminuunt.

In locis maritimis fimum ad ſtercorandos agros impertit haud ſpernendum, dum in acervos collectus computruit (Linn. *Olandska och Gothlandska Reſe*, *p.* 59. 201. *Skanska Reſa*, *p.* 320.). Teguntur eo tuguria, ubi loci opportunitas id concedit, & cum argilla compactus iſti majorem tenacitatem in parietum uſum conciliat, ita cunis in vices ſtraminis immittitur & coacervatim congeſtus ſepimenti inſtar eſt (Ejuſd. *öl. och Gothl. Reſa*, *p.* 69. *Skanska Reſa*, *p.* 211.). Siccatus pro ligno comburitur, ſed fœtore valde moleſtus eſt (Ejuſd. *Sk. Reſa*, *p.* 216.). Adſperſa farina ſuum pabulum conſtituit (Kalm in Linn. *El. Suec. p.* 430.). Aliud commodum œconomicum alibi jam commemoravi (*Appar. med. vol.* 4.), nempe ſpeciem Sodæ a Gallis Soude de Varech, ab Anglis Kelp, dictum, inde parari: ſed ſimul monui, non carere illam ſuis vitiis.

Decocto hujus fuci aqua facto utuntur Kamſchadalenſes in diarrœa (Steller *Beſchreibung von Kamschatka*, *p.* 95.). Id quod vero illum celebrem in re medica reddit, eſt confirmata a pluribus, in glandularum obſtructione chronica reſeranda, efficacia. Quam ipſam primum exploravit cl. Richardus Ruſſell (Vid. *Appendix de Quercu marina* in Ejuſd. libro *de tabe glandularum*). Circa equinoctium vernum veſiculæ, quibus hic fucus diſtinguitur, turgeſcunt humore quodam ſaponaceo, qui poſtea pedetentim ad Julium uſque menſem ſpiſſeſcit, donec veſiculæ crepent (*l. c. p.* 151.). Liquor iſte recens manibus illitus cutem detergit levemque

 & mol-

& mollem reddit. In fœtorem vero mora tranſiens palmam ſenſu pungente ſtimulat, digitorum extrema corrugat, tumorem glandularum diſcutit ſub ejuſdem declinatione. Violarum colorem tum in viridem convertit. Evaporatione ejus facta ſal acre pungens emergit. Facilius colligitur liquor iſte veſiculis dictis in aqua marina ſervatis. Harum liquore ſuo repletarum libræ duæ cum aquæ marinæ libris duabus per dies decem vel duodecim repoſitæ, donec liquor mellis ſpiſſitudinem induat, poſt colationem offerunt liquorem, quo bis vel ter quotidie tumores utiliter fricantur, in declinatione præcipue, unde durities diſcutitur (Ruſſell *l. c. p.* 74.). Ipſe fucus recens avulſus prodeſt morbo decreſcente, dum tumores eo perfricantur (Ruſſ. *l. c. p.* 151. 156.).

Præcipue autem ad medicam ſuppellectilem pertinet fucus in cinerem nigerrimum calcinatus, qui nomine æthiopis vegetabilis ore capitur, & viribus ſpongiam iſtam æmulatur, quin huic antecellere longe creditur (Ruſſ. *loc. p.* 152.), cujus & extra loca mari vicina adhibendi opportunitas.

Paucis modo partes analyſi chemica eruendas declarat cl. Ruſſell nempe hiſce verbis: continere ſtirpem in cineres reductam ſalem marinum bituminoſum uſtum, ſalem alcalinum ſulphureum cum nativo ſuo poſt quam igne deſiccatam ſapone. Exactius & genio ſæculi accommodatius enuclearunt abditas partes alii quidam recentiores (Delius in *Diſſ. de Aethiope vegetabili* reſp. Mejer, *Erlangæ* 1774. *p.* 9. *ſqq.* Modelius in Gmelin *Hiſt. fucor. p.* 45. *ſqq.* Macquer & Poulletier De La Salle in *Diction. de chem. tom.* 2. *p.* 534.). Itaque fuci hujus (Vid. Delius *l. c.*) uncia una Aethiopis grana nonaginta dedit. Sapor ejus ſubſalſus & ſulphureus ad eum accedens, quem hepar ſulphuris edit. Magnes plures particulas attrahit. Ex drachma una æthiopis grana viginti duo ſalis elixivatione cum aqua eruuntur. Hoc ipſum plurimam partem conſtat ex acido ſalis marini copulato cum terra ſelenitica (s. alumine muriatico Caubii), cui accedit ſal marinum ipſum & parca quantitas ſalis mirabilis Glauberi. Ut igitur in æthiope vegetabili omnia ea ſalia deliteſcant, quæ Gaubius in ſcrutinio aquæ marinæ detexit. Carbo vero hujus ſtirpis ope ſalis præcipue Glauberi & ſeleutici ſpeciem hepatis ſulphuris conſtituit. Ex aqua marina, cui nutrimentum ſuum hic fucus debet, haſce partes præcipuam originem traxiſſe haud ægre cognoſcitur. Hinc & aliis fuci ſuppares efficacia videntur eſſe. In comparatione tamen Spongiæ uſtæ cum æthiope vegetabili varium diſcrimen obtinet (Delii *Diſſ. cit. p.* 18.).

Tædet ſubtilius ex hiſce vim hujus fuci in corpus humanum explicare, lucem tamen non obſcuram hæc analyſis accen-

cendit virtutis reſolventis glandularum infarctus, diureticæ, nec ob veſtigia ferri latentis tonica virtus deeſſe omnino poteſt.

Data hujus æthiopis drachma una in pulvere. Doſi larga nauſeam ciet (Ruſſ. *l. c. p.* 152.). In caſibus a cl. Ruſſell per partes expoſitis crebrius memoratur externa fuci adminiſtratio, de qua ſupra dixi, quam interna. Dum vero in formulis comparet, miror, quod alia multa addiderit, ut flores ſulphuris, æthiopem mineralem, os ſepiæ uſtum, vel ſubjunxerit nominatim aquam marinam, unde meritum ejus ſingulare dubium evadit. --- Cl. Baſter (*Opuſc. ſubſeciv. tom.* 2. *p.* 121. *ſqq.*) vero ſe ſæpius profitetur effectum ex hoc fuco ſalutarem in ſcrophuloſis morbis una cum cll. Gaubio & Van Viſuliat expertum eſſe, & cum in finem miſcelam ex aquæ marinæ unciis viginti quinque, ſalis Quercus marinæ uncia dimidia & ſyrupi cujuſdam (e. c. Violat.) unciis tribus adornaſſe, cujus unciæ tres vel quatuor ter vel quater de die vacuo ſtomacho ſumtæ; impoſito ſimul Emplaſtro de Labdano vel ſimili, cui quarta pars hujus ſalis admixta fuerat. Sic & in Belgio a celebri medico deglutitio difficilis ab intumeſcentia & induratione glandularum œſophago vicinarum æthiopis vegetabilis ope devicta fuit (Van Geuns in *Verbandel. door. ds Holl. Maatſchappye de Weetens. te Harlem. XI. Deel, vol.* 11. *p.* 170.).

Deprædicatur inſuper ut dentifricius ad detergendas dentium ſordes & corrigendam gingivarum in ſcorbuto laxitatem (Ruſſ. *l. c. p.* 153.).

Pharm. Helminthochorton s. Conferua Helminthortos ſive Coralina Corsicana s. Corallina Rubra s. Corallina Melitocorton Ph. Genev. item Lemithochorton ſed perperam.

570. *FUCUS HELMINTHOCHORTON*; De La Tourrette in *Journ. de Phyſique* 1782. *Sept. cum tab.* 1. *fig.* 1. 10. Ob compagem cartilaginoſam & cognationem cum reliquis variis fucis, qui veſica deſtituuntur, fucis potius quam conſervis accenſendum arbitror. Eſt Carolina minima bifida ſ. Muſcus coralloides bifidus Barrel. *fig. Plantæ per Galliam, Hiſp. & Ital. obſerv. p.* 120. *tab.* 1276. *n.* 3. Lemithochorton vel Coralline de Corſe *Gazette de Sentè* 1777. *p.* 20. *n.* 5. *tab.* 2. (De La Tourrette). Conferva helminthochortos; dichotoma uncialis, ruſeſcens, ramis horizontalibus Schwendimmann *Diſſ. Helminthocherti Hiſtoria, natura atque vires, Argent.* 1780. *p.* 9. Præterquam dictis locis depicta quoque hæcce alga exſtat in Regnault *Botan.* ſub nomine La Coralline de Corſe *a, b.* Patria huic hactenus unice Corſica

 aſſigna-

aſſignata fuit, ubi rupibus mari inundatis, item aliquando lapidibus & conchyliis in littus conjectis innaſcitur.

Eſt alga pollicaris circiter, conſtans ex fibris multis tenacibus, ceſpites ſ. faſciculos formantibus, luteo rufis vel fuſcis, intricatis ramoſis, ramis baſi horizontalibus, ſuperne erectis ſubulatis, apice bifidis vel trifidis, in divaricatione nodoſis. Non facile poteſt confundi cum Corallina officinali L. ſ. Muſco corallino officin., a qua ut & nomine diſtingueretur, præſens hæcce Corallina rubra dicta fuit, voce Corallinæ albæ alteri ſervata. Quæ ipſa altior craſſior, ſubbipinnata fragilis, articulata & alba, ſub dentibus ſtridorem excitat, infra in animalium recenſu curatius perpendenda.

Quod transfertur Helminthochorton modice tenax eſt, odoris ingrati, ut ſtirpium marinarum, ſaporis manifeſtius ſalſi. Adhærent illi ſæpe fragmenta Madreporarum, conchylia exigua vel ejus particulæ, arena & ſimilia heterogenea, quæ ſæpe vix ſeparari poſſunt, antequam in uſum vertatur. Aquæ immerſum partes implexas explicat & nonnihil intumeſcit, & ſenſim colore rufo exuitur. Injectum carbonibus candentibus ſtrepitum excitat levem cum odore vegetabili. Infuſione cum aqua non ſolum ſal, ſed mucilaginis multum eruitur (Schwendimann *l. c. p.* 11. Happ *Diſſ. verm. inteſt. hom. hiſtoria*, *p.* 47.). Eſt, qui nullum aliud ſal, quam marinum illi ineſſe agnoſcit (Happ *l. c. p.* 47.). Addit vero alius majori ſalis communis copiæ ſal Glauberi, ſeleniten atque alcali foſſile cum non parca terræ inertis portione (Schwendimann *l. c. p.* 13). Fuci hujus unciæ duæ exhibent extracti aquoſi primi drachmas quatuor cum dimidia, badii coloris inodori ſalſi & extracti reſinoſi ſecundarii vix grana ſex. Ex eodem fuci pondere nonniſi extracti reſinoſi pr. grana quindecim elicita (Idem *p.* 13. *ſqq.*). Mirum, quod cl. Happ (*l. c. p.* 47.) nihil reſinoſi detexerit. Infuſa aquoſa inſpiſſatione valde mucilaginoſa apparent. Deſtillata inde aqua tam odoris quam ſaporis expers eſt, reſiduum liquidum evaporatum gelatinam flaveſcentem offert (Happ *l. c. p.* 47.).

Et hæc quidem ſtirps noſtro tantum tempore extra Corſicam celebrata fuit, licet pluribus ſæculis antea incolis inſulæ contra vermes inteſtinales uſu venerit. Etenim expugnata armis Gallorum inſula in noſocomiis militaribus a. 1775. tentata fuit. Famam dein ejus auxerunt cl. Stefanopoli, natione Græcus, noſocomii militaris, quod Ajacii Corſicæ fuit, Chirurgus, atque cl. Fleury, pharmacopola ejuſdem noſocomii, ſcriptione, & venditione ejus per omnem Corſicam facta. Unde in Gallia annis ſubſequentibus hinc inde experimenta capta, quorum ſucceſſum perſequuntur recen-

ſus

ſus quidam de rebus medicis ibidem edi ſoliti (*Gazette de Santé* 1777. *ad* 1779. Vid. *loca cit.* a cl. Schwendimann, *p.* 4. *ſqq.* nam ipſi mihi hi non ſuppetunt. Cfr. De La Tourrette *l. c. p.* 1.), aliæque ſcriptiunculæ (quarum mihi copia non facta eſt, memoratæ a cl. Schwendimann) haud ſine teſtimonio honorifico. Acceſſerunt dein plura ab Argentoratenſibus medicis cll. Lobſtein, Jo. Jac. Spielmann, Hermaan, Schwendimann (*l. c.*) & a cl. Gyſer, medico Pforzheimenſi (Schwendimann *loc. cit. p.* 18.), ſuſcepta, Nec alibi in Germania ſeſe ſubtraxit omnino practicorum attentioni, quemadmodum publice de hac enunciata, quibus unice inhæreo, declarant: prout & in pharmacopoliis lautius instructis hodie præſto eſt (V. Balding *n. Magaz. fur Aerzte, vol.* 6. *P.* 2. *vol.* 7. *P.* 1.).

Præmonendum ante omnia, lumbricis præcipue adverſum eſſe, nec niſi raro in tænias (De la Tourrette *l. c. p.* 1.) & aſcarides vim exſerere. Seceſſit tamen caſu quodam una cum lumbricis copia vermium cucurbitinorum, ſed remanente dolore circa præcordia, tæniæ imputato (Schwendimann *loc. cit. p.* 26. *Obſ.* 2.), etiamſi dupla doſi exhiberetur. Item ex puero trienni lego ingentem copiam aſcaridum una cum lumbricis expulſam (Gyſer in *Diſſ. cit. p.* 23. *Obſ.* 2.). Lumbrici vero magna ſubinde caterva ejus ope ejecti, celerque ejus vis eſt, ut jam intra nychthemerum primum poſt præbia bina vel terna vivi plerumque eliminentur & continuatione ejus facta copia ſaburræ everratur. Infantili æque ac adultæ ætati accommodata medela eſt. Et ſufficit ſub variis morborum larvis, quas induere ſolet verminoſa iſta labes; quorſum ſpectant caſus bini pleuritidis (Sumeire (in *Journ. de Medec. tom.* 52. *p.* 331. *ſeq.*), colicæ (*l. c. p.* 336.) & epilepſiæ verminoſæ (Schwendimann 5. ex *Gaz. de Santé*). Septemque adeo eorundem parentum liberi hiſce hoſtibus erepti fuere, materque ſimul, etiamſi gravida, vim ſalutarem inde experta eſt (Schwend. *l. c. p.* 27.). Nec diſplicet ſapor odorve, ut multorum aliorum anthelminticorum, quæ eo faſtidium pariunt, quin varia pro lubitu ægri forma abſque jactura virium exhiberi poteſt. In doſi non facile peccari poteſt, quoniam etiam ſolito major non nocet.

Capi poteſt in pulvere cum aqua, lacte, ſyrupo quodam, vel miſceri melle ſive butyro ſicque pani illitum ingeri, qui modus ad fallendos infantes non omnino ſpernendus eſt, magiſque mihi placet, quam ars, qua intra placentulas, bellaria, rotulas, trochiſcos abſque neceſſitate (Conf. exempla in *Gazette de Santé* 1777. *n.* 26.) abditur. Infanti quarto anno minori aſſignantur grana duodecim ad triginta ſex; ab hoc anno ad decimum ſcrupuli duo ad drachmam integram

gram exhibentur; majoribus natu drachma dimidia ad duas uſque conducit (Schwendimann *loc. cit. pag.* 34.). Commodum eſt in electuarii formam ope mellis redactum. Sed vulgo ſubſtituitur infuſum vel decoctum, aqua paratum, ita ut iſtud majorem, hoc minorem Helminthochorti quantitatem ſibi vindicet. Nempe coctio plus ſalis evolvit. Solent quoque Galli plerumque decocto uti; e.c. ſic: Helminthochorti unc. ß coqu. c. aquæ font. unc. vj Colat. c. expreſſione unc. iv add. Mell. deſpum. unc. i., vel Sacchari q. ſ.; pro doſi eſto decocti uncia una. Infuſum fieri poteſt cum aqua fervente, digeſtione per aliquod tempus protracta, poſt colationem lacte & ſi placet ſaccharo miſcendum, vel ſolo melle vel ſyrupo edulcandum. Delicatioribus profuit decoctum inſtar clyſmatis adhibere (Martin *Recueil de differens remedes*, *p.* 5. apud Schwendimann *p.* 35. *Journ. encyclopedique*, *tom.* 8. *P.* 1. *p.* 510.). Sufficiunt plerumque præbia tria quantitatis dictæ Helminthochorti, aliquando plura requiruntur. Tempus illud capiendi commodiſſimum matutinum eſt, aliquando veſpertinum jungitur. Connubium cum purgantibus efficaciam auget, cujus exempla varia quoque propoſuit cl. Jadelot (*Pharmacopep des Pouvres*, *p.* 47. *form.* 1. & 2. *p.* 151. *bol. vermifug.*).

Nolo in conjecturas memet dimittere, quibuſnam viribus vermibus infeſtum ſit. Salina, & ipſam aquam marinam, multum in hoſce alias valere quidem movimus, ſed vix niſi majori copia vel diu continuata ingerantur. An mucilago in hoc fuco admixta efficit, ut ſalinus ſtimulus tanto tenacius ſeſe vermium ſenſili corpori adfigat?

Nimium omnino eſt, Helminthochorto palmam in fugandis lumbricis tribuere. Nempe manifeſte ſubinde in uno eodemque ægro alia efficacia eminuerunt (Behrends in Balding. *n. Magaz. vol.* 7. *P.* 1.). Sufficit dignum eſſe, ut in ſuppellectilem medicam recipiatur, quum vitiis aliorum bene multorum vermifugorum careat.

Syrupus melitocorti *Ph. Genev. p.* 91. adhuc notandus eſt Helminthochorto, ſaccharo albo, aqua fontana paratus, qui ad ſpiſſitudinem denſam coctus & refrigeratus in gelatinam coagulatur.

CON-

CONFERVA.

Linn. *Syſt. veg.* p. 818. *Gen. pl.* p. 567.

Pharm. Conferva Rivularis.

571. *CONFERVA RIVULARIS*; filamentis ſimpliciſſimis æqualibus longiſſimis Linn. *Spec. plant.* p. 1633. Conferva fluviatilis ſericea vulgaris & fluitans Dill. *Hiſt. muſc.* p. 12. *tab.* 2. *fig.* 1. Depicta quoque in *Fl. Dan. tab.* 881. ubi binæ figuræ microſcopio auctam eam repræſentant, item in Ingenhousz *verm. Schriften phys. med. Inhalts von* Molitor *vol.* 2. *tab.* 2. *fig.* 12. quæ pariter lente ampliatam eam ſiſtit. In rivulis pacatioribus & ſtagnis.

Quod præter conſuetudinem hanc ſtirpem inter medicamina recipiam, non ideo fit, quod Plinius (*Lib.* 27. *cap.* 9. ad ſin.) eam extus applicatam, & quoties marceſceret, aqua humectatam ultra modum laudat, tanquam remedium ad conferruminanda oſſa confracta idoneum: ad plurimorum enim mentem hæc ipſa Conferva Plinii exiſtimatur. Sed recentiori tempore idonea habita ad conclavia aere puro ſ. dephlogiſticato replenda.

Articulata ſub microſcopio comparent filamenta iſta, pellucida, cava, & copia exiguorum rotundorum & ovatorum corpuſculorum repleta, quæ materie viſcoſa magis vel minus viridi irretita ſunt; fila ſi diſſecantur, corpuſcula dicta ex extremis diviſis erumpunt, viſcoſa materie adhuc obvoluta, dein paſſim libere aquæ innatantia, & hæcce initio licet motus omnis expertia ſint, poſt ſex vel ſeptem dies motum exercent progreſſivum, unde ad vitæ uſuram concluditur. Sed horum naturam originem effectus ulterius perſequi, ab hoc loco alienum eſt, Ingenhouszii (*l. c. p.* 218. *ſqq.*) autem indagine digniſſimum argumentum.

Quod analyſi chemica alcali volatile inde erui, ut ex animalibus corporibus, feratur (Ingenhouſz *l. c. p.* 235.), pugnat cum aliis experimentis, quibus expreſſe nonniſi vegetabilibus particulas communes illi ineſſe edocemur (Georgi in *Act. acad. ſc. Petropolit.* 1778. *P.* 1. *p.* 225. *ſqq.*).

Ad aliud caput de ſpeciebus aliquot aeris artificialis pertinet, enucleatius de aere dephlogiſticato, ejus natura, fontibus variis & beneficio in corpus humanum, exponere. Ex multis quidem ille corporibus extricari poteſt, ſed vel purior vel majori copia vel minori opera eruitur ex nitro, mercurio præcipitato rubro, minimo, magneſia nigra. Scatent quoque eodem ſtirpes bene multæ, folia ſcilicet carnoſa-

noſarum, ut Sempervivi arborei, Cacti tringularis, Agaves Americanæ, Sempervivi tectorum rel. ex quibus, intra campanam aqua repletam arcendo commeatum externi aeris, ſplendentis ſolis adjumento bullularum forma ille purus aer erumpit. Liberaliter quoque eundem emittit Conferva rivularis & alia Conferva in fundo receptaculorum aqueorum prognaſcens (Ingenhouſz *verm. Schr. von* Molitor *vol.* 2. *p.* 58. Conf. Prieſtley's *Experiments and Obſervations relating to nat. Philoſophy*, *vol.* 2. *p.* 2. *ſqq.*). Nec deſtitui iſto aere animales partes, experimenta cum ſerico, lana, plumis, capillis humanis rel. facta, adjuvante vel luce ſolari vel igne artificiali, edocent.

Couferva rivularis multum hujus aeris erogat, & hieme quidem præſtantiorem longe quam æſtate, quum e contrario folia carnoſa hieme pauxillum modo ejus ſuppeditent vixque meliorem aerem vulgari. Tanta vero quantitas aeris dephlogiſticati hieme colligitur ex Conferva rivulari, ut portio ejus, quæ circiter ſpatium pollicis unius cubici occupat, intra ſpatium trium vel quatuor dierum plerumque pollices cubicos duodecim vel ſexdecim intra triduum vel quatriduum ſole ſplendente eructet. In aqua cocta, a qua aditus omnis aeris externi ope mercurii intercluditur, nonniſi tertio die exundat; in aqua fontana non cocta autem jam primo die majorique longe copia, quo major ambitus ſtirpis tanto plus hujus aeris obtinetur. Loco plantarum vaſis terreis exceptarum confer hanc Confervam in aqua ſoli expoſita pro lucrando aere puro ſervare (Ingenhouſz in *Phil. Tranſ. vol.* 72. *P.* 2. *p.* 426. *ſqq.*).

Si itaque verum agnoſcatur, aerem dephlogiſticatum in reſpiratione & vita protrahenda ſummi momenti eſſe, deliquiis animi ſ. aſphyxiis multiplici ſonte exortis ſubvenire, fulmine ictos excitare, & aſthma ſpaſmodicum aliudque a laxitate oriundum, item phthiſin pulmonum, levare vel ſanare: ſane Confervæ huic non exigua laus debetur. Sed tutiſſimum eſt caute de beneficiis iſtis aeris hujus mentem pronunciare, donec illa repetito in morbis tentamine plus fidei acquiſiverint.

ORDO LV.

FUNGI.

AGARICUS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 819. *Gen. pl. p.* 568.

Pharm. AGARICUS MUSCARIUS.

572. AGARICUS MUSCARIUS; ſtipitatus, lamellis dimidiatis ſolitariis, ſtipite volvato apice dilatato baſi ovato Linn. *Spec. pl. p.* 1640. Bolton's *Hiſtory of Funguſſes, vol.* 1. *p.* 27. cum *tab.* Fungus muſcas interficiens C. B. Mel muſcarum venenoſum Sterbeck *Theatr. fung. pag.* 214. *tab.* 22. *fig. A.* Amanita petiolo annulato, pileo (quae vox inſeri debet) ſanguineo, lamellis albis Hall. *Hiſt. ſtirp. Helvet. n.* 2373. Micheli *Nov. Gen. plant. tab.* 78. *fig.* 1. & 2. Geſeinelter Biätterſchwamm, Fliegenſchwamm, gemeiner Mückenſchwamm Hoffm. *Nomenclat. fung. P.* 1. *p.* 20. Variat pileo coccineo, rubro, albo, cinereo, verrucoſo & non verrucoſo. In pratis & ſylvis frequens.

Acrimonia fœtoreque infeſtus eſt præ multis aliis fungis hic ipſe. Quod muſcas necet, denominationi anſam dedit; quæ vis jam quoque Cluſio (*Rar. pl. hiſt. p.* CCLXXIX.) nota fuit, ut qui illum ab iſtis valde appeti, ſed non ſine propria pernicie memoravit. Smolandi etiamnum lacte maceratum illum hoc fine adhibent (Linn. *Fl. Svec. p.* 450.). Parem vim exſerit in cimices lectularios, dum fungi aliquot autumno collecti & contuſi intra fictile bene tectum in pultem deliqueſcunt, qua ipſa ope penicilli omnes rimæ & lacunæ obliniuntur (Linn. *Skanka Rpſa, p.* 430.)

Magis tamen ſcire intereſt, quid in corpus humanum efficiat. Inebriat iſte comeſtus, quin in furorem homines conjicit, ita ut nullum periculum reformident, nec ignis nec armorum impetum metuant. Valde probabile eſt, furorem iſtum inſanum, quem antiquiſſimo tempore inter ſeptentrionales gentes, nonnulli, qui heroes cenſeri volebant, contraxerant, eſu fungorum hujus ſpeciei fuiſſe concita-

citatum. Hi ſub iſta mentis labe erumpente ipſis principibus, quarum res agere illis datum, formidabiles, dum nulli aderant hoſtes, in innoxios, ruta, corpora vita caſſa, arbores, lapides, injurias ſuas exercebant (Conf. Odman in *Vet. Acad. Handl.* 1784. *pag.* 240. *ſqq.*). Lucem accendit mos, qui adhuc hodie apud gentes ſeptentrionales remotiores, ut Oſtiacos, Jakutos, Samojedas, Tungutos, Jukagos, Kurakos, Tſchutskos, Kamſchadalenſes, obtinet, inebriatiouem ſibi gratam ejus ope conciliandi. Quædam harum quotidiano ejus uſui indulgent ab uno ad quatuor fungos, Oſtiaci unum modo ferunt, vel decoctum ex tribus paratum. Tſchutski, quibus gelu proventum hujus fungi denegat, rhenonibus in commutationem datis illum redimunt. Kamſchadalenſes cum decocto Epilobii illum potant. Effectus autem eo ingeſto apud illos hic eſt, ut exhilarentur, exſulent, cantent, vociferentur, verſiculos de rebus venereis, venatione, heroibus, effutiant, vaticinentur, augmentum virium valde inſuetum ſentiant, manus hoſtiles vel aliis vel ſibi injiciant, tremore vel & convulſionibus tententur. Furor poſt duodecim vel ſexdecim circiter horas deferveſcit, huncque excipit virium dejectio, vel jactura perfecta, tandem ſomnus, ex quo dum expergiſcuntur ſenſim abſque alia mala ſequela ad priſtinam animi ſerenitatem redeunt. In ſenectute autem ſtupidi evadunt. Ipſum lotium hominum, qui huncce fungum ingeſſerunt, inebriat; & hujus tetri liquidi hauſtum largiorem bibunt Schamani Tunguſenſes, tympana faſcinatoria ſua pulſaturi, quo epilepſia & reliqua ecſtaſi, ad cerimoniam illam neceſſaria, corripiantur (Cof. *Nat. Hiſt. of Kamſchtka*, p. 208. ſq. & Georgi *Beſchreibung aller Nationen des Ruſſ. Reichs* p. 78. 267. 281. 321. 529. 352.). Non multum ſane inde incitamenti capi poteſt ad hunc fungum in morbis tentandum, licet oves fungos juniores hujus generis & recentes depaſcantur avide & impune (Bernhardt *chym. Verſuche und Erfachr. aus Vitriolund Flegenſchwämmen käfrige Arzneyen zu verfertigen, Leipz.* 1755. p. 327.), & pileus ejus comminutus & lacte ad occidendas muſcas commixtus infanti quadrienni præter vomitum & diarrhœam nihil mali crearet (Chriſt. Goddofred. Whistling *Diſſ. de virtutibus Agarici muſcarii, Ien.* 1778. *p.* 8.). Nec, quæ de virtute medica ejus conſtiterunt, hactenus ita confirmata ſunt, quin opus eſſet illam iterum ſub incudem revocare. Noſtris temporibus cl. Jo: Chriſtianus Bernhardt (*l. c.* inde a *pag.* 318.) aliquam in fungum muſcarium medicorum attentionem movit, qui eundem tam ore captum quam extus admotum aliquot caſibus adhibuit. Ejus exemplo prævio incenſus cl. Whistling (*l. c.*) pluſculos alios addidit. Non totus autem Agaricus, ſed

ſtipi-

ſtipitis modo ea pars, quæ terra tegitur (Bernhardt), vel radix uſurpatur, quæ partes carere dicuntur nequitia reliquarum, ita inde neque nauſea nec vomitus nec temulentia vel alia noxa ſubſequuta (Whistling *l. c. p.* 9.). Adoleſcente æſtate vel autumni initio colliguntur hi fungi. Pro eo partium ſelectu, quem dixi, magna copia fungorum opus eſt, ut pulvis inde paretur. Nempe remoto cortice, filum per iſtam ſtipitis baſin trajicitur, & hæc vel aere ſicco, vel ad fornacem, ſiccatur. Pulvis loco calido vel ſicco ſervari debet, ne humidum attrahat & vitioſe cohæreat. Cavendum vero eſt a fungo acaris exeſo, utpote longe inertiori.

Valuit pulvis ore captus ad mitigandam epilepſiam, quin omnino compeſcendam, licet non omnibus ægris ſuffecerit (Bernhardt *Obſ.* 5. *p.* 324. *ſq.* Whiſtling *Obſ.* 2. *p.* 13.). Ita in complicato malo cum tremore artuum & convulſionibus diuturna continuatione auxilium attulit (Whistling *Obſ.* 1. *p.* 10.). Idem uſus internus aliquando etiam in vitiis externis locum habet. Ita eodem indurationes tonſillæ alterutrius aliarumque glandularum vicinarum diſſipatæ (Bernhardt *Obſ.* 3. *p.* 321.), item tumor inſignis duruſque prope laryngem (*l. c. p.* 322. *Obſ.* 4.).

Ex inſperſo autem pulvere quotidie bis vel pluries ulcera ex tumoribus duris prognata (Bernhardt *Obſ.* 1. 2.), puſtulæ corneæ (*l. c. Obſ.* 6. *p.* 325.), ulcus phagedænicum poplitis cum aliis ulcuſculis proinquis (Whistling. *Obſ.* 3. *p.* 13.), luxurians ulcus ex reliquiis tumoris cyſtici exſecti (*loc. c. Obſ.* 4.), item ulcus ex fractura oſſis cum ſubſequente carie (*l. c. Obſ.* 5.) coaluerunt. Sæpe combinato uſu interno & externa ſollerti pulveris inſperſione ſtrumæ & fiſtulæ mali moris evanuerunt (Bernhard *l. c. p.* 326.). Calloſas quoque margines ulcerum & fiſtularum delet (Wiſtling *l. c. p.* 21.).

Pro doſi pulvis a ſcrupulo dimidio ad unum ter adeo de die cum aqua ingeſtus (Whiſtling). Imo ejus drachma una ſemel de die cum aceto data, quod connubium dicitur efficacius fuiſſe quam illud cum aqua (Bernhardt), ſed eadem de cauſa non ſatis tutum (Whiſtling. *p.* 20.). Bonam ſpem ciet, ſi pulvis inſperſus nihil doloris excitat; quod ſi vero ardor in ulcere vel dolor ſubſequitur, deſiſtendum eſt, ne inflammationis cauſa evadat. In exulceratione oculorum, quæ acrimoniam ſalſam & humectam comitem habet, non confert.

Addo adhuc plerumque internis ejus præbiis alvum moveri.

BOLETUS.

LINN. *Syſt. veget. pag.* 821. *Gen. pl. p.* 568.

Pharm. Agaricus Quernus s. Agaricus Chirurgorum.

573. *BOLETUS IGNIARIUS*; acaulis pulvinatus lævis, poris tenuiſſimis Linn. *Spec. pl. p.* 1645. Bolton's *Hiſtory of Funguſſes*, *p.* 80. *c. fig.* Fungus in caudicibus naſcens, unguis equini figura C. B. Agaricus pedis equini facie Tourneff. *Inſtit. p.* 562. Battara *Fungor. agr. Arimin. Hiſt. p.* 71. *tab.* 37. *fig. E.* Agaricum igniarium Michel. *Nov. gen. pag.* 118. Depictus quoque in Regnault *Botan.* l' Agaric. de Cheſne *Fl. Dan. faſc.* 16. *tab.* 953. In truncis variarum arborum antiquarum provenit, ut Quercus, Fagi, Tiliæ, Betulæ, Juglandis, penetratque alte in ligneam compagem. Præcipue in truncis cæſarum arborum & quidem putreſcentium enaſcitur. Eſt qui eum in viva arbore nonniſi in parte quadam computreſcente deprehendit (Montet in *Hiſt. de l' acad. R. des ſc. de Paris*, 1762. *p.* 74.).

In œconomia claret ob ſuam pro fomite ignis utilitatem, cui quidem fini & inſervit Boletus fœtus fomentarius L. (*Fl. Suec. p.* 453.). Præfertur Tiliis innaſcens, ſecundo loco eſt fagineus (Hall. *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 2288.). Alibi tamen fagineum præparatione molliſſimum fieri legitimus. Scilicet cultro aufertur cortex durus ſuperior, item pars fiſtuloſa inferior, reliquum, quod quoad contactum mollius longe eſt, ut laxior fiat fungi textura, lixivio cinerum Fagi coquitur, tum probe lotum ſiccatur & malleo contunditur, poſtea in ſolutione nitri aqua facta coquitur & iterum ſiccatur; quidam adhuc pulvere pyrio illi colorem nigrum inducunt. Ita ſcintillis vel foco lentis vitreæ s. ſpeculi concavi facile accenditur, ſed ſerpente tantum igne, non flamma, odore quaſi lintei combuſti & remanente favilla.

Infuſum fungi recentis aqua factum non fuſcatur vitriolo martis. Aqua coctus qui Betulis innaſcitur, largitur extractum mucilaginoſum, fere inſipidum. Deſtillatione abſque aqua facta una cum phlegmate vario obtinetur oleum empyreumaticum, ſpiritui lignorum non abſimile & ex reſiduo ſal alcalinum fixum. Combuſtione unciarum ſexdecim nonniſi grana quinquaginta octo hujus ſalis eliciuntur (*Act. acad. ſc. Petropol.* 1778. *P.* 2. *p.* 214. *ſq.*). Præmittere hæcce non ſuperfluum, ut tanto certius de modo, quo vim medicam jamjam trutinandam exercet, judicare liceat.

Ete-

Etenim magnam celebritatem per tempus nactus hic fungus erat ſua efficacia in hæmorrhagiis externis, violenta vulneratione vel diſſectione arteriarum, nominatim ſub amputatione membrorum, enatis ſedandis. Fungus coriaceus quercinus hæmatodes a Jac. Breynio (*Miſcell. nat. curioſ. Dec.* 1. *Ann.* 4. 5. *p.* 184.) dictus omnino hujus loci eſt, ſed veram vim non cognovit, quum modo indicet ex aliorum narratione hæmorrhagiam narium ſiſtere, ſi cordi ejus particula imponatur, indeque conjicit ad alios fluxus ſanguineos quoque valere. Propius rem attigit cl. Jo: Jacob Dillenius (*Ephem. nat. curioſ. Cent.* 7. & 8. *p.* 344.), qui ſauciatis hirudinum applicatione vaſis ſanguiferis, & pertinaciter ſanguinem fundentibus fungum igniarium vel Boviſtam imponi juſſit. Nec latuit majores noſtros, lanuginem internam Caſtanearum cortici adhærentem, aliaque mollia ex vegetabilium cenſu, ut hirſutiem Cydoniorum fructus, Goſſypium, ſeminum pappos, ſiſtere ſanguinem ex vulnere urgentius manantem (Reuſſner in Welſch. *Sylloge curat. & obſervat. medic. p.* 75. *ſq.*). Fennorum quoque domeſticum in hunc finem non novum dici poteſt Boletus igniarius (Berg *Förſök om gangb. Sjukd.* 1754. *p.* 69.), quo & a. 1755. Aboæ profluvium ſanguinis ex lapſu in puero obſtinatum conticuit (*l. c.*).

Non apte igitur cl. Broſſard Chirurgus (de la Chatre en Berry) inventor dici poteſt virtutis hiſchæmæ hujus fungi; tamen recentius a. 1750. academiam chirurgorum Pariſienſem de ejus efficacia certiorem reddidit (Morand in *Mem. de l'ac. R. de Chirurgie, vol.* 2. *p.* 225.) præmio quoque auctus. Hic ipſe quernum reliquis præfert. Nec alia præparatione fungi opus eſt, quam quod ablato duriori ab utraque parte tegmine in fruſta minora diſſecetur, & poſt deſiccationem mallei ictibus emolliatur. Applicatio ea eſt, quod fruſtum vulnere paullo amplius imponatur, & huic aliud grandius ſuperdetur, utrumque autem apparatu conſueto comprimente arteriam læſam in ſitu retineatur, non neglecta caſu graviori ſub initium torcularis applicatione. Broſſardi experimenta felicia confirmata ſunt a variis aliis Chirurgis Gallicis (Morand, Bouquot, Faget, Rochard, De Mey *Mem. de l'acad. R. de Chirurgie l. c. Philoſ. Tranſ.* 1753. inſert. cl. Warner's *Caſes in Surgery, pag.* 338.); a quibuſdam etiam in canibus inſtituta, quorum quidem ſanguis facilius coit. Succeſſerunt mox exterorum pericula crebra, cll. Sharp, Warner (*Phil. Tranſ. vol.* 48. *P.* 2. *p.* 588. *ſqq.* 811. *ſqq.* Conſ. Warner's *Caſes in Surgery, pag.* 349. *ſqq.* ubi multi caſus, quorum plerique fauſti), Gooch (*Phil. Tranſ. p.* 814.), Ford, Thurnhill (*Phil. Tranſact. vol.* 49. *P.* 1. *p.* 264.), Acrel (*Chir. Händelſer, p.* 543. *ſqq.*),

partim adverſa. Non valuit modo poſt amputationem cruris vel brachii, ſed & ad compeſcendum ſanguinem ex mamma cancroſa reſecta, item prægreſſa lithotomia, exundantem. In aneuryſmate brachi aperto poſt applicationem fungi hujus arteriæ ad carpum pulſus rediit poſt viginti horas, quum id modo ligatura applicata fieret ad finem ſecundæ hebdomadis vel die decimo ſeptimo (Morand *l. c. p.* 225.). Ne autem univerſaliori juſto vel laude vel vituperio hujus fungi peccetur, diſtinguendum rite inter diverſa rei momenta eſt. Scito igitur, licet multis caſibus conducat, multis aliis non ſufficere, nec tritum eſſe ſatis. Non caret ſua virtute, ſi arteria læſa ſuper os ſtabile decurrit, contra quod preſſio exerceri poteſt, ut in arteria temporali, maxillari externa, radiali; caret autem, ubi nulla preſſio locum habet, ut in collo, abdomine, vel ubi os vitioſe fractura, carie, luxatione mobile evaſit, hinc & vix in ſclopetariis vulneribus admitti poteſt. Efficacior eſt in hæmorrhagia ex minori arteria, & in hominibus debilitatis & pauco ſanguine inſtructis; non vero tutus aperta ampliori arteria, ut crurali, nec in vegetis & plethoricis; ſimiliter non ſufficit arteria intra cutem vel muſculos retracta vel rigida & cantilaginea. Superſunt itaque plures occaſiones, quibus hæmorrhagia vel ligaturam vel alia commoda auxilia requirit. Ligaturæ præferendus ceteroquin eo, quod ille abſque dolore ſiſtit ſanguinem, & ſtimulo deficiente nec convulſiones pediſſequas habet, nec inflammationem nec febrem diriorem accendit, quæ omnia contraria in ligatura ſunt, quæ præterea, quoniam uſque ad finem remanere vinculum debet, ſanationem retardat. Fatentur hæc ligaturæ incommoda praxi crebriori exercitati chirurgi. Nulla ſtiptica virtus, qua ipſa arteria contraheretur, huic fungo ineſt, ſed ob mollem & teneram ſuam naturam præ reliquis vulgo uſitatis, ut linteo carpto, charta bibula & ſimilibus arctius orificio arteriæ ſeſe affigit, & novo ſanguineo rivo compreſſione coercito tenacius reſiſtit; quo mollior & flexilior igitur ille eſt, tanto magis preſſioni obſecundat, unde & unicum fruſtulum ſufficit. Thrombus, qui ex hacce ſanguinis mora enaſcitur, novum a tergo affluenti ſanguini obicem ponit. Vitia nimii ſanguinis coaguli & coarctationis arteriæ longa ab orificio diſtantia, quæ Parker (*On ligature perferable to Agaric in ſecuring the bloodveſſels after Amputationes*, *Lond.* 1755. qui libellus præcipue contra Warnerum exaratus fuit) huic fungo tribuit, non iſti ſed compreſſioni per apparatum conſuetum comitem, me judice, imputanda ſunt, nec arbitror eum jure metuere, ne tranſſudationem liquidi ex minimis vaſis ſanguiferis impediat. Niſi præſto eſt fungus igniarius, ſubſtitui poteſt ſpongia vulgaris in exiguum volumen compreſ-

preſſa vel hæc cera imprægnata, quæ dum, imbibendo liquidum, intumeſcit, arteriam claudit, quin adhuc firmius affluenti ſanguini, quam Boletus ignarius, ſeſe opponit, ſed de hiſce loco alio uberius.

Hæmorrhagiam narium compeſcere quoque valet (cl. Willemet in *Nouv. Mem. de l' ac. de De Diion* 1784. 2. *Semeſtre*, *p.* 92.), arbitror, intruſus naribus: ſed eſt, qui pulvere per tubulum inflato potitus ſcopo eſt (Rochard in *Journ. de Medec. tom.* 3. *p.* 43.). Paucula quæ de uſu fungi hujus interno memorantur, non magni momenti ſunt. Eo in decocto dato apud virum ſopitus dicitur fluxus ſanguinis largus per alvum ex cauſa ſcorbutica contingens, aliis multis fruſtra adhibitis (Rochard *l. c. p.* 43.). Dubius quoque evadit fungi effectus in dyſenteriæ cruentæ caſu, utpote quum connubium corticis Simarubæ iniret (Brillovet in Vandermonde *Recueil periodique d' Obſervat. de Medecine*, *tom.* 6. *p.* 230.).

Hic fungus eſt Lapponum Duæulet, ex quo conum parant longitudinalis ſemuncialis, baſeos trium linearum vel ſupra. Hunc inſtar moxæ Sinenſium & Japonenſium accendunt, iisdem ſcopis accommodatum cenſentes (Harmens & Fiellſtrom *Diſſ. med. Lapponum* in Hall. *Collect. Diſſ. pract. tom.* 6. *p.* 728.).

Pharm. Fungus Salicis.

574. *BOLETUS SUAVEOLENS*; acaulis ſuperne lævis, ſalicinus Linn. *Spec. pl. p.* 1646. Boletus *ſuaveolens*; acaulis ſemielliptoidicus niveus; ſupra convexus, byſſino villoſulus; ſubtus tubuloſoporoſus, poris rotundis angulatiſque; Aniſum redolens ſalicinus Jacqu. *Collect. bot. vol.* 2. *p.* 147. Boletus *albus*; acaulis pulvinatus lævis, poris oblongis Hudſ. *Flor. Angl. ed.* 2. *p.* 626. Lightfoot *Flor. Scot. p.* 1037. addens poros & rotundos eſſe. Agaricus villoſus & poroſus candidus ſalignus Buxbaum *Plant. minus cognit. Cent.* 5. *p.* 8. *tab.* 5. De erſte Soort van willige Fungi, Fungus albus ſaligneus, odore iridis Van Steerbek *Theatr. fungor. p.* 251. *tab. n.* 27. *lit.* D. Conf. cl. Enslin Monographia in *Diſſert. de Boleto ſuaveolente Linn. Erlang.* 1784. c. *tab.* egregia, recuſa tit. *Comment. a.* 1785. Specimen, quod coram habeo, colliculis variis ſupra diſtinguitur. Villis initio tegitur, ſenſim exuitur, ut lævis appareat. Agarici albi figura, quam Bolton's *Hiſtory of Funguſſes* ad *p.* 87. ſiſtit, differt tam ab Enslini icone, quam meo ſpecimine haud parum. In Salicibus unice creſcit, Sal. alba, fragili, vitellina, amygdalina, & harum

quidem cortice, etiam in Germania, prout vicinia urbis Gottingenſis, licet pauciſſimi botanici Germani ejuſdem meminerint. Autumno & m. Octobri quidem emergit per totam hiemem colligendus, vere ſubſequentis anni ſenſim computreſcens a vermibus conſumitur.

Odorem fragrantem non omnino ingratum ſpargit, qui fortior eſt in recenti fungo, quam exſiccato, in quo mihi ſuburinoſus viſos eſt. Quædam individua plus gratiæ ſpirant. Nonnulli odorem comparant cum violaceo, ut radicis Iridis Florentinæ; alii (Jacqu.) cum odore Aniſi vel Scandicis odoratæ. Maſticatione longiori ſubinde ſapor ſentitur acidulus, poſtea amaricans, in aliis ſpeciminibus lenis iſte amaror unice ſeſe manifeſtat.

Odor aquæ deſtillatæ ſive ex recenti ſive ex ſicco fungo paretur, longe debilior eſt, quam ipſius fungi, nec ullum iſti veſtigium olei ætherei ineſt (Enslin *l. c. p.* 20.). Omitto ſtudio expoſitionem eorum, quæ deſtillatione ſicca eruuntur (*l. c. p.* 21.). Decotione cum aqua odor exſurgit huic fungo proprius. Ex unciis ejus duabus obtinentur extracti aquoſi primi drachmæ duæ cum dimidia, inodori fere ſed amareſcentis ſubnauſeoſi & ſubſalſi; & ex eadem fungi quantitate extracti reſinoſi primi grana quinquaginta, ſaporis ſalſi atque amari, odoris manifeſtioris. Aſt extractum reſinoſum multas ſimul gummoſas partes complectitur (*l. c. p.* 21. *ſq.*). Combuſtus erogat, præter ſal alcali, aliud, propius ad ſal mirabile Glauberi accedens, item terram ſiliceam & ferri aliquot miculas (*l. c. p.* 23.).

Vires medicas ex hacce analyſi divinare ægrius datur. Ad experimenta igitur practica confugiendum eſt. Ultra centum retro annos jam in cenſum medicaminum receptus, nec hodie exul. Eſt hic ſine dubio, cujus meminit (ſub nomine fungi Salicis rufæ) Sartorius (*Miſc. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 1. *pag.* 310.), tanquam egregii remedii in phthiſi inveterata & deplorata, virtutemque confirmare ſtudet duobus exemplis, quibus mane & veſperi drachmæ duæ cum ſacchari tantundem datæ ſaluti fuerunt, ſed non ſine connubio lactis caprilli & pultis varii generis. Nec alium fungum, ſi nomini & adſcriptæ virtuti inhæreas, intellexiſſe exiſtimandus eſt Böclerus (*Cynoſura Mat. med. cont.* 1729. *p.* 175.), licet deſcriptio in alium quadret, dum Salici adnaſcentem fungum mirifice celebrari in phthiſi refert, bis de die ad drachmam dimidiam vel integram cum ſaccharo cando datum. Servant antiquam exiſtimationem in phthiſi pulmunali ulceroſa felicia experimenta noſtris temporibus Erlangæ a cll. Schmidel & Wendt (Enslin *Diſſ. cit. p.* 25. *ſqq.*), inſtituta. Exhibebatur nimirum electuarii ex pulvere ejus & melle cochlear parvum quater de die, vel & pul-

pulveris ejus ſcrupulus unus cum lactis ſacchari eadem quantitate & æque frequenter, continuatione per plures menſes facta. Quos non ſanavit omnino, hiſce tamen levamen attulit conſpicuum, ita quidem, ut aliorum conſortium aliquando requirat. Deprædicatur quoque in ſpaſticis morbis (a Schmidelio in litt. ad Wendt *Diſſ. cit. p.* 29.); horumque in numero nominatim ſignificatur malum hypochondriacum. Et alii ſucceſſit in aſthmate ſpaſmodico electuarium ex pulvere ejus & melle (*l. c. p.* 30.).

Ut in pulverem tanto commodius redigatur, confert obducere fungum antea mucilagine gummi cujuſdam, e. c. Arabici vel Tragacanthæ, eademque fungum ſiccare, vel eum modice ſiccatum ſub trituratione alchole vini humectare (*l. c. p.* 30.).

Pharm. Agaricus Albus.

575. *BOLETUS LARICIS*; acaulis pulvinatus ſubtriangularis, convexo compreſſus, griſeus eminentis hinc inde gibboſis ſulciſque horizontalibus, poris tenuiſſimis Mihi. Sic ſe habet adulta ætate. Boletus Laricis Jacqu. *Miſcell. Auſtr. vol.* 1. *p.* 172. *ſqq.* Deſcriptionem ampliorem accuratiſſimam polymorphi hujus pro diverſa ætate & inſertionis loco fungi concinnavit ibidem vener. Wulfen, exemplis in Carinthia obviis innixus cum neceſſariis iconibus *tab.* 19. 20. 21. (quarum plures numero ibi exſtant, quam in Jacquini *Diſſ. de Agarico offic. reſp.* Rubel *Vindob.* 1778. quæ in *Miſcell.* cum variis mutationibus recuſa deprehenditur). Paucis commemoravit eum Linn. *M. m. ed.* 1. *p.* 175. Eſt Boletus conicus pulvinatus lævis, inæqualis tubulis ſubtiliſſimis Gerard. *Flor. Gallo-provinc. p.* 12. ubi tanquam varietas Boleti igniarii ſiſtitur. Boletus Agaricum Allion. *Fl. Pedem. tom.* 2. *p.* 351. Agaricum ſ. fungus laricis C. B. Micheli *N. gener. pl. p.* 119. *tab.* 61. *fig.* 1. Polyporus ſeſſilis convexo-planus, annulis diſcoloribus fulvis, poris ochroleucis Hall. *Hiſt. ſtirp. Helvet. n.* 2284. quæ autem deſcriptio cl. Wulfen diſplicet. In nulla alia arbore hactenus quam Larice inventus eſt, notante jam Bellonio (*de arboribus conif. fol.* 26.), & Matthiolo; nam qui aliis quoque Pinis eum adſcribunt, ut Cordus & Anguillara, confuſionem cum aliis fungis commiſiſſe videntur. Laricis autem non ſolum inferiorem aut medium truncum obſidet, ſed & partem ejus cacumini vicinam. Arbores modo occupat proceriores annoſas rimaſque agentes, & in alpibus vel ſubalpinis montibus creſcentes, licet multæ & hujus magnitudinis & ſtationis eo deſtituantur, nunquam juniores & humili ſtatione reperiundas. Obtinet tamen etiam in truncis larignis præciſis &

jamjam tabeſcentibus. Et ſic quidem in Carinthia ſeſe res habet. Reperitur vero præter hancce regionem in orientalibus variis ut, teſtibus Dioſcoride & Plinio, in vicinia Boſphori Cimmerii, unde ex Sarmatia in Græciam atque Italiam per multa ſæcula translatus fuiſſe videtur; item in laricetis Roſſicis præſertim Duinenſibus & Uralenſibus, unde per Archangelopolin ad exteros mittitur (Pallas *Fl. Roſſ. vol.* 1. *p.* 3.); in montibus Veronenſibus (Seguierus), alpibus Auguſtæ Prætoriæ Pedemuntii, Helvetia (Hallerus), Gallo provincia (Gerardus), montibus Tridentinis (Matthiolus), Hungaricis (Kollar apud Jacqu. *loc. cit. p.* 167.). Fungus vero hicce per plures vitam in larice continuat.

Olim in medicina uſitatus ex Oriente Venetias mittebatur. Sed nullum eſt dubium, quin iis in locis, quæ patriam agnoſcit & vicinis, uſurpetur indigenus, imo ad remotiora tranſportetur. Ita Venetiis venditus tempore Matthioli (*Comment. in* Diſcor. *ed.* Bauh. *p.* 474.) fere omnis partim ex Tridentinis montibus, partim Norico tractu, provenit. In Gallia quoque in montibus Delphinatenſibus pro uſu petitur (Valmont De Bomare *vol.* 1. & Geoffroy *Mat. m.* aliique). De Sibirico jam dixi. Sunt tamen, qui orientalem etiamnum præferunt (e. c. Lewis *M. m. pag.* 21.), Spielmannus (*M. m. p.* 641.) ex Aleppo optimum peti arbitratur. In Carinthia collectio ejus committitur vel venatoribus vel ruſticis, qui autumno vel vere ad cædenda ligna ſaxoſas ſylvas adeunt, ubi Larices elegantiores majori copia creſcunt. Ibi compages mollior eſt in juniori fungo, ſiccior in adulto, ita in iſto ſuperficies colore dilute aurantiaco tingitur, in hocce plerumque initio alba, dein ex albo cineracens vel profundioris coloris, item rimoſa eſt, seneſcens ſubſidit variis quaſi contignationibus & faſcias coloris obſoletioris (non veros annulos diſcolores, ut Hallerus indicat) contrahit. Subſtantia interior primum ex luteolo alba, tandem candidiſſima fit, deſiccata in rudiorem farinam, digitis friabilem, tranſit. Quidni idem in Boletis laricinis extra Carinthiam locum haberet? Bellonii (*de arbor. conif. fol.* 26.) effatum, quod tam rarus eſſet hic fungus, ut ex decem millibus Laricum vix una eundem ferret, nimium eſt, licet omnino frequens non valde ſit.

In officinis obvius multiplicem formam gerit, plerumque ad triangulum accedentem, cujus baſis inferiora ſpectat, a poſtica parte ſinum a loco inſertionis repræſentat, cui adhæret ſubinde corticis arboris particula, antice ſulcis parallelis, inter quos eminentiæ mox planiores, mox gibboſiores, diſtinguitur, magnitudinem diverſam habet, adeo vero levis eſt pondere, ut e. c. fungus pedem cum palmo longus

gus ad baſin pedalis libras modo tres cum aliquot unciis penderet. Externe cruſta circiter ſemunciam craſſa & rimoſa veſtitur, compactiori, quam interna medullaris pars, ita ut ungue penetrari nequeat, extus griſea, interius flaveſcente. Intra hanc medulla comprehenditur albiſſima, mox ſpongioſa & fibroſa, quæ facile diſecari cultro poteſt, item digitis diſcerpi, quos ſub hocce tentamine inquinat, mox in farinam friabilis. Fibræ dictæ ubi adſunt, non per totam longitudinem decurrunt, ſed ſtrata varia modo longiora, modo breviora ad lineam uſque formant. Vermibus ſæpe in officinis eroditur cruſtam corticalem præcipue devaſtantibus, verum in ipſa quoque medulla cuniculos egiſſe deprehendi. Foraminula, quæ characterem generis efficiunt, in baſeos ſuperficie vix conſpicere potui, oſtiis per ſe minutis ſine dubio ſiccatione adhuc magis contractis. Figuram & colorem officinalis egregie exprimit icon in Jacqu. *Miſcell. cit. tab.* 20.

Caret odore, maſticatus autem initio dulcis, dein nauſeoſam acrimoniam & amaricantem ſaporem imprimit. Fruſtula ejus flammam facillime concipiunt, prunis injecta quaſi oleum exſudant & deflagrant, paucis cineribus relictis. Ex comparatione analyſium diverſarum chemicarum cll. Geoffroy, Cartheuſer, Neumann, licet liqueat, proportionem non ubivis eandem inter partes reconditas obtinuiſſe: evincitur plurimum ineſſe reſinæ, ſcilicet ſecundum experimenta Neumanni (*Chym. vol.* 2. *P.* 1. *p.* 42.) medullari parti extracti reſinoſi ingrate amaricantis ad tres partes ex quatuor, reliquum mucilaginoſæ naturæ eſſe cum terra remixtum, cui extracti aquoſi drachmæ duæ cum ſcrupulis duobus inſint. Quam parum virium largiatur aquæ, inde elucet, quod fungus hic etiam poſt diuturnam coctionem plurimum ſaporis ſervat, & valde viſcidum tenaxque exiſtit. Spiritus vini rectificatus autem tingitur colore luteo & adſciſcit ingratam dulcedinem. Corticem refert cl. Boulduc (*Mem. de l'acad. R. des ſciences de Paris* 1714. *p.* 28.), ſuppeditare ſpirituoſam tincturam maxime nauſeoſam ut vel unica gutta linguæ applicata vomitum cieat, quod vero adverſatur experimentis ill. Jacquin (*loc. cit. p.* 197.) cum cortice fungi Carinthiaci captis, cui & alia experimenta hujus generis debentur.

Sub contuſione tuſſiculam & nauſeam diutius inhærentem excitat (Jacquin *l. c. p.* 197.). Item ſternutationem, & oculos irritat (Neum. *l. c. p.* 44.). Quoniam vero per ſe ægrius in pulverem redigitur: mucilagine gummi Tragacanthæ prius humectari eaque imbutus ſiccari ſolet.

Nolo antiquitati uſus medici hujus Boleti diu immorari, quam ample ſatis excerptis locis ex Dioſcoride (*Lib.* 3.

cap. 1.), qui Ἀγαρικόν eum vocavit, Galeno, Paullo Aegineta, Plinio, Meſue, excuſſit cl. Breynius (*loc. cit.* §. 3.). Diſtinctionis, quam aſſumſerunt inter fungum marem & fœminam, non ſatis certi limites conſtant. Uterque in magna apud Veteres exiſtimatione fuit, quin eo utebantur juſto liberalius, ut & a Democrito apud Meſuen familiare Domeſticum diceretur, nec morborum ſelectu congruo, inſtar alterantis & reſolventis medicaminis; qua in re peccatum per plurium ſæculorum ſeriem, quæ levitas & anſam multis præparatis dedit. Utique vera eſt purgandi vis, quam illi adſcripſerunt, qua quidem bilem & pituitam evacuare ſuſtinuerunt. Fæces alvinæ inde albæ evadere feruntur (Linn. *Amoen. acad. vol.* 9. *p.* 266.). Lente vero effectum exercet, nec ſine nauſea, vomitu & torminibus, drachmæ dimidiæ vel unius, quin, ut quidam volunt, drachmarum duarum ſupraque pondere, cujus ratio in reſinoſa tenacitate quæritur. Unde uſus ſenſim deſuevit, ita ut hodie a medicis pro hominibus vix niſi in compoſitis quibuſdam officinalibus pro ſtimulo augendo præcipiatur. Mulomedici vero adhuc eo utuntur ad alvum eluendam, tam per os ingeſto, quam in clyſmate. Alpicolæ circa Garexium, præ vicinitate Laricum Agaricum exſiccatum domi ſervant, & in pulmento cum Pipere mixtum in omnibus fere morbis ſine diſcrimine adhibent. Alvi movendæ cauſa & vomitationis excitandæ cum oleo, rarius cum lacte, miſcent; ejuſque ope expellunt hirudinem minutam cum aquis potatam, dira ſymptomata apud homines & pecora creantem (*Miſcell. Taurin. vol.* 3. *pag.* 203.); qui effectus potius venenatæ indoli hujus hirudinis, quam morſui, a Jacquino adſcribitur. Nec facile cautior imitabitur Ruſſorum hodiernum morem, qui pro emetico in febribus intermittentibus hunc fungum ingerunt, item revellendi ſcopo in fluore albo fœminarum (Pallas *l. c.*). Baſchkirri & Sibirici inſpergunt pulverem ulceribus equorum & boum, quo eadem detergant & verminoſam pullitiem deleant (Ibid.).

Serius, tanquam commoda in ſudoribus colliquativis phthiſicorum medela, commendatus eſt. Hujus generis exemplum narrat Haenius (*Rat. med. P.* 12. *pag.* 251. *ſqq.*), nempe monachi, qui phthiſicus prævia mulierculæ commendatione in pluribus fauſto ſucceſſu Agarici fruſtulum quotidie ingeſſit eoque ſudoribus emaciantibus & enervantibus obicem poſuit. Quum Haenius unicum modo caſum enucleatum ſiſtat, & ne doſin quidem definiat, alios modo ad iteranda tentamina excitare voluiſſe videtur. Huic conſilio ſtudium accommodavit cl. Barbut (*Journ. de Medicine, tom.* 47. *p.* 512. *ſqq.*), qui triplici caſu vim ſudores profuſos

ſos nocturnos coercendi confirmat. Horum unus ſpectat ad ſudores, ex febre continua ſuperſtites, ſed trochiſcorum Agarici granis duobus in pulvere cum cochleari aquæ veſperi per tres dies captis, ſuperbibito aquæ vitro dimidio in operario, ſublatos. In alio quatuor doſibus trochiſcorum eodem pondere & ordine exhibitis ceſſarunt ſudores phthiſici. In fœmina phthiſica ad ſextam doſin recurrere opus fuit. --- Minus favens de Agarico judicium format cl. Quarin (*Animadverſ. pract. p.* 91.), qui Agaricum (arbitror eum intellexiſſe trochiſcos Agarici) ad duo grana exhibitum contra ſudorem colliquantem phthiſicorum nunquam ſalutarem ſe reperiſſe, ſed oppreſſionem pectoris adeo potius inde auctam fuiſſe, teſtatur.

In pulvere ſolus non fidus ob cauſas dictas Veteres eum cum vino, aqua, aceto, mulſo, dederunt. Eſt qui optime in infuſo vinoſo a drachma una ad duas imo unciam dimidiam præcipi putat (Cartheus, *Mat. med. vol.* 1. *p.* 589.). Ita additamentum aromatis commendabile viſum eſt (Breyn. *l. c. p.* 23.).

PRÆPARATA ET COMPOSITA.

Trochiſci de Agarico a Meſue memorati, in paucis diſpenſatoriis pharm. hodie obvii. Qui in *Cod. med. Paris. p.* 605. exſtant, Agaricum & Zingiber complectuntur.

Extractum Agarici *Ph. Würt. p.* 88. Eſt reſinoſum.

Extractum panchymagogum Crollii *Ph. W. pag.* 94. Inter tot alia draſtica & Agaricus.

Pilulæ Hieræ cum Agarico *Ph. W. p.* 139. Intrat farraginem Agaricus trochiſcatus. Hodie obſoleti.

Pilulæ maſtichinæ *Ph. W. p.* 140. pilulæ de ſuccino Cratonis *l. c. p.* 141. *&c.*

P E Z I Z A.

LINN. *Syſt. veget. p.* 823. *Gen. plant. p.* 568.

Pharm. AURICULA JUDÆ s. FUNGUS SAMBUCUS.

576. *PEZIZA AURICULA*; concava rugoſa auriformis Linn. *Syſt. veg. p.* 823. Tremella Auricula; ſeſſilis membranacea auriformis cinerea Linn. *Spec. pl. p.* 1625. Fungus membranaceus, Auriculam Judæ referens ſ. ſambucinus C. B. Agaricum auriculæ forma Micheli *Gen. plant. p.* 124. *tab.* 66. *fig.* 1. Innaſcitur truncis vel ramis arborum vetuſtarum, præcipue Sambuco, uti ex Oxyacanthæ (teſte Hall. *Hiſt.*

Hiſt. ſtirp. Helvet. p. 2220.), idque quidem parti, quæ ſeptentrionem reſpicit (Steerbeck *Theatr. fung. p.* 256.).

Fungus membranaceus ad aurem externam humanam accedit figura & eminentis intra ſinus cavi. Humidus gelatinam refert tenacem pellucidam odoris mucidi, ſiccatus indureſcit & fragilis fit, ita tamen, ut aqua priſtinam flexilitatem, colorem, odorem, recuperet. Siccus membranaceus eſt, inſipidus, odoris expers, extus cinereus, interne nigricans, ſalivæ lentorem aliquem conciliat. Colorem ſolutionis vitrioli martis nullo modo mutat. Perperam adſtringens cenſetur & exſiccans. Ad pernicioſos fungos refert Cluſius (*Rar. plant. hiſt. p. CCLXXVI.*). Sed neque venenata vis nec purgans illi adſcripta evidentibus experimentis comprobatur. Centies repetitum, in gargariſmis anginam diſſipare & ex aqua Roſarum ſ. ſimili vel vino impoſitum inflammationes, nominatim oculorum, diſcutere. Nec certius eſt auxilium in ſurditate aliiſque auris affectionibus, ad quod figuræ ſimilitudo credulos adduxit. Utinam confirmatæ eſſent aliæ multiplicis generis virtutes, quas recenſuit ex ſcriptis auctorum Jo: Phil. Breynius (*Diſſert. de fungis officinal. p.* 28. *ſqq.*).

Pharm. Crepitus Lupi s. Bovista.

577. *LYCOPERDON BOVISTA*; ſubrotundum lacerato dehiſcens Linn. *Spec. plant. p.* 1653. Lycoperdon ſacatum cinereum polline obſcure viridi Hall. *Hiſt. ſtirp. Helvet. n.* 2172. Multis varietatibus, magnitudine, ſuperficie, figura, colore, diſtinctis ludit hæc ſpecies, ad quarum cognitionem ducit Hallerus *l. c.* & Husdon. *Fl. Angl. ed.* 2. *p.* 642. Ad nos pertinet Lycoperdon vulgare ♂, ſ. Lycoperdon maximum Schäfferi *Fung. Bav. tom.* 3. *t.* 294. Fungus maximus rotundus pulverulentus dictus Germanis Boviſt Jo: Bauh *Hiſt. tom.* 3. *p.* 848. Icon: Regnault *Botan.* La Veſſe de Loup. Exemplum prægrandis Boviſtæ exſtat in Marſilii *Fungi Carrarienſis Hiſtoria*; aliud in Bened. Bergii *Comment.* in *Kongl. Vet. Acad. Handl. vol.* 23. *p.* 324. cujus ambitus ulnas duas & digitos tres exæquavit, gravitas octodecim libras ſuperavit. Etenim aere pluvioſo & ſolo pingui enormiter grandeſcit. Reperitur in pratis & paſcuis ſterilibus.

Tunicis tribus tegitur, intra quas medulla continetur, in juniori fungo flaveſcens, ſolida, ſenſim in celluloſam compagem reſoluta, in qua pollen obſcure viridis, vel brunus, generatur, qui per orificium, id quod ſurſum ſponte fungus dehiſcit, præcipue ſub compreſſione excutitur. Compreſſus digitis vel calcatus pedibus crepat, unde nomen,

Prout

Prout ſiccatus ſervatur levis & lividus eſt, pulvere bruno repletus. Nec antea colligi debet, quam donec compages ſuccoſa in pulverem lentam tranſierit, dein loco ſicco ſervandus.

Odoris æque ac ſaporis expers eſt, nec colorem ſolutionis vitrioli martis mutat. Nulla neque alcalinæ nec acidæ naturæ veſtigia vulgaribus tentaminibus, neque in pulvere nec extracto aquoſo, deteguntur (Breyn. *Diſſ. de fung. officin. p.* 36.). Ineſſe tamen alcali volatile æque copioſe, ac in ulla materia animali, deſtillatione cognitum Scopoli in Crells *chem. Annal.* 1784. *vol.* 1. *p.* 335.). Oculis infeſtus pulvis deprehenſus eſt, ita tamen, ut quidam opthalmias arguant (Muys apud Breyn. *l. c.*), alii cœcitatem (Vulgaris opinio in Suecia. Vid. Linn. *Flor. Suec. p.* 460.). In lacte decoctus hic fungus muſcas interimit (Breyn. *loc. cit.*).

Plurimum celebritatis ſibi acquiſivit vi, qua ad hæmorrhagias ſiſtendas pollet. Quo fine valet tam pulvis inſperſus ſauciatis vaſis, quam ſpongioſum & mollius ejus tegmen applicatum. Ita conſopita ſunt profluvia ſanguinea varia interna, quorum fontem attingere valuit Boviſta, ut ſtillicidium copioſum ſanguinis ex naribus, contra quod pulvis vitello ovi miſtus commode turundis illinitur (Breyn. *l. c. p.* 34.); hæmorrhagia ex dente per congeſtionem ex ſpirituoſis largiter potis, quam unice compeſcuit Boviſtæ fruſtum intruſum (Tulp. *Obſerv. med. p.* 90.); hæmorrhoides profuſæ, quibus ſuffecti peſſarii inſtar ano inſerta (Fel. Plater - *Praxi tom.* 3. *l.* 2. *cap.* 5. *p.* 646.). Frequentius autem longe adminiſtrantur in hæmorrhagiis ex vulneratione vel amputatione arteriarum enatis. Magna hoc nomine jam dudum in exiſtimatione fuit apud chirurgos celebriores, ut Felicem Wurtz, Nuck, Munniks, Verduin, Rau (Breyn. *l. c. p.* 35.), qui ſedulo in praxi ſua hunc fungum in uſum traxerunt. Recentiori tempore fiduciam auxerunt experimenta ſollertia a cl. hippiatro La Foſſe in equis dedita opera facta (de quibus a 1750. academiam R. ſcientiarum certiorem reddidit), dum ſanguis exundans reſecta arteria temporali, amputato femore alterutro, item cauda præciſa vel applicato fungi fruſtulo & firmato particula veſicæ vel inſperſo pulvere, fluere ceſſavit. Trucidato equo ecce in arteria comparuit membrana fere tranſparens cum thrombo conico, cujus apex interiora reſpexit (Parſons in *Phil. Tranſ. vol.* 49. *P.* 1. *pag.* 38. Tract. cl. La Foſſe, patris, *Obſervations & decouvertes faites ſur les Chevaux* legere mihi non ſuppetiit. Confirmat efficaciam filius in *Dictionnaire raiſonné d'Hippiatrique*, *tom.* 2. *p.* 384. & *tom.* 3. *pag.* 128.). Non autem in hæmorrhagiis exiguarum arteriarum modo

modo conducit, ſed & ampliorum, adjuvante tantum modica compreſſione; cl. Biſſet (*Medical Eſſays and Obſervations*, p. 303.) Agarico chirurgorum adeo præfert Boviſtam. Stipticum dici non poteſt eo ſenſu, quo Gallas, Biſtotæs radicem, Granatorum corticem, alumen, ita vocamus; hinc non coarctando vaſa vim ſuam præſtat, ſed partem incraſſando ſanguinem, ſponte jam ad coagula pronum, tenuiſſimo, quem continet pulvere, partim molli & ſpongioſa natura, qua ſeſe arctiſſime oſtio vaſis affigit, ligatura ſuffultus. Nempe applicato fruſto hujus fungi ſuperimponitur aliud majus vel tunica fungi, & deligatio ſolito modo per faſciam perficitur.

DESI-

DESIGNATIO SPECIERUM.

IN QUINTO VOLUMINE CONTENTARUM.

ORDO XLIII. PALMÆ.

Nomen pharmaceuticum.	Nomen ſyſtematicum.	
497. Palma.	*Cocos butyracea.*	pag. 7
498. Dactyli.	*Phœnix dactyliſera.*	9
499. Sagu.	*Sagus* Rumph.	12

ORDO XLIV. PIPERITÆ.

500. Piper nigrum; album.	*Piper nigrum.*	16
501. -- longum.	*-- longum.*	22
502. Cubebæ.	*-- Cubeba.*	23
503. Acorus verus. Calamus vulgaris.	*Acorus Calamus.*	24
504. Arum.	*Arum maculatum.*	26

ORDO XLV. SCITAMINEÆ.

505. Zingiber.	*Amomum Zingiber.*	29
506. Cardamomum minus.	*-- Cardamomum.*	33
507. Grana Paradiſi.	*-- Grana Paradiſi.*	35
508. Galanga.	*Maranta Galanga.*	36
509. Curcuma.	*Curcuma longa.*	38
510. Coſtus.	*Coſtus arabicus.*	41
511. Zedoaria.	*Kämpferia rotunda.*	42

ORDO XLVI. LILIACEÆ.

	Nomen pharmaceuticum.	*Nomen ſyſtematicum.*	
512.	Lilium album.	*Lilium candidum.*	44
513.	Scilla.	*Scilla maritima.*	46
514.	Allium.	*Allium ſativum.*	59
515.	Porrum.	*-- Porium.*	65
516.	Victorialis longa.	*-- Victorialis.*	ibid.
517.	Cepa.	*-- Cepa.*	67
518.	Aſphodelus.	*Aſphodelus ramoſus.*	ibid.
519.	Helleborus albus.	*Veratrum album &c.*	68
520.	Sabadilli.	*Veratrum? Sabadilla.*	79
521.	Aſparagus.	*Aſparagus officinalis.*	84
522.	Ananas.	*Bromelia Ananas.*	87
523.	Colchicum.	*Colchicum autumnale.*	90
524.	Hermodactylus.	*-- illyricum?*	100
525.	Crocus.	*Crocus ſativus.*	102
526.	Aloë.	*Aloës ſpecies variæ.*	110
527.	Lilium Convallium.	*Convallaria majalis.*	119
528.	Sigillum Salomonis.	*-- Polygonatum.*	120

ORDO XLVII. ENSATÆ.

529.	Iris Florentina.	*Iris Florentina.*	121
530.	-- noſtras.	*-- Germanica.*	123
531.	Acorus paluſtris.	*-- Pſend-acorus.*	126

ORDO XLVIII. ORCHIDEÆ.

532.	Salep.	*Orchis maſcula &c.*	127
533.	Satyrium.	*-- bifolia &c.*	134
534.	Vanylla.	*Epidendrum Vanilla.*	135

ORDO XLIX. TRIPETALOIDEÆ.

535.	Sanguis draconis.	*Calamus Rotang &c.*	137

Nomen pharmaceuticum.	*Nomen ſyſtematicum.*	

ORDO L. CALAMARIÆ.

536. Sarſaparilla germanica.	*Carex arenaria.*	142
537 Cyperus longus.	*Cyperus longus.*	145
538. -- -- rotundus.	*-- -- rotundus.*	ibid

ORDO LI. GRAMINA.

539. Triticum.	*Triticum hybernum.*	147
540. Gramen.	*-- -- repens.*	155
541. Secale.	*Secale cereale.*	157
542. Hordeum.	*Hordeum vulgare &c.*	165
543. Avena.	*Avena ſativa.*	175
544. Saccharum.	*Saccharum officinarum.*	178
545. Milium.	*Panicum millaceum.*	196
546. Oryza.	*Oryza ſativa.*	197
547. Schoenanthus.	*Andropogon Schoenanthus,*	201
548. Nardus Indica.	*-- -- Nardus.*	202

ORDO LII. FILICES.

549. Polypodium.	*Polypodium vulgare.*	205
550. Filix mas.	*-- -- Filix mas.*	207
551 Filix fœmina.	*Pteris aquilina.*	215
552. Capillus veneris.	*Adiantum capillus veneris.*	217
553. Lingua vervina.	*Aſplenium Scolopendrium.*	218
554. Ceterach.	*-- -- Ceterach.*	219
555. Trichomanes.	*-- -- Trichomanoides.*	ibid.
556. Ruta muraria.	*-- -- Ruta muraria.*	220
557. Equiſetum.	*Equiſetum arvenſe.*	ibid.

ORDO LIII. MUSCI.

558. Lycopodium.	*Lycopodium clavatum.*	222
559. Muſcus erectus.	*-- -- Selago.*	225
560. Adianthum aureum.	*Polytricum commune.*	ibid.

OR-

ORDO LIV. ALGÆ.

	Nomen pharmaceuticum.	*Nomen ſyſtematicum.*	
561.	Uſnea	*Lichen Saxatilis.*	227
562.	Muſcus Islandicus.	-- -- *Islandicus.*	228
563.	Pulmonaria arbor.	-- -- *Pulmonarius.*	237
564.	Muſcus cumatilis.	-- -- *aphthoſus.*	239
565.	-- -- caninus.	-- -- *caninus.*	ibid.
566.	-- -- pyxidatus.	-- -- *cocciferus &c.*	241
567.	Roccella.	-- -- *Roccella.*	243
568.	Muſcus arboreus.	-- -- *plicatus.*	244
569.	Quercus marina.	*Fucus veſiculoſus.*	ibid.
570.	Helminthochorton.	-- -- *Helminthochorton.* de la tour.	248
571.	Conferva rivularis.	*Conferva rivularis.*	251

ORDO LV. FUNGI.

572.	Agaricus muſcarius.	*Agaricus muſcarius.*	253
573.	-- -- quernus.	*Boletus igniarius.*	256
574.	Fungus ſalicis.	*Boletus ſuaveolens.*	259
575.	Agaricus albus.	*Bolerus laricis.*	261
576.	Auricula Judæ.	*Peziza auricula.*	265
577.	Crepitus lupi.	*Lyccperdon Boviſta.*	266

FINIS VOLUMINI QUINTI.